

ACTA MUSICA

**KÄLLSKRIFTER OCH STUDIER UTGIVNA AV
MUSIKVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN VID
ÅBO AKADEMI. VI.**

FABIAN DAHLSTRÖM

MUSIKLIV I HANGÖ 1874-1914

ÅBO 1976

ACTA MUSICA

**KÄLLSKRIFTER OCH STUDIER UTGIVNA AV
MUSIKVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN VID
ÅBO AKADEMI. VI.**

FABIAN DAHLSTRÖM

MUSIKLIV I HANGÖ 1874-1914

ÅBO 1976

ISBN 951-648-262-7

Hangö Tryckeri Ab Hangö 1976

F Ö R O R D

Musiklivet i Finlands småstäder har i alldeles obetydlig utsträckning behandlats i litteraturen. Ändå gäller det skeenden som har stor betydelse för landets musikhistoria som helhet. Monografier över de mindre orternas musikmiljöer kan anses vara viktiga pusselbitar när helhetens konturer skall tecknas. Hur har de från huvudstaden utgående impulserna tagits emot? Vilken repertoar har utförts i provinsen? Hurudant var konsertlivet? Vilka centrala organisationer har styrt utvecklingen?

En av de existerande luckorna - de är många - har förf. försökt fylla med föreliggande volym, i direkt samband med ett av de allra mest självklara intresseområdena för Åbo Akademis musikvetenskapliga institution: musiklivet inom det svenskspråkiga kustområdet i Finland.

Åbo, den 3 november 1976

Fabian Dahlström

I N N E H Å L L

Förord	3
Innehåll	5
Inledning	7
Om källorna	8
Notiser om stadens utveckling	8
Konsertlokaler	9
Svenskspråkiga profana blandade körer	13
Nykterhetsföreningens blandade kör 1890 - ca 1897	13
Hangö Ungdomsförenings Sångkör 1892	14
Hangö Sångkör 1893 - 96	14
Arbetes Vänners kör 1895 - 1908	15
Jultomtarnas sångkör ca 1902	19
En arbetarkör planeras 1906	19
Föreningen Framåts sångkör 1906 - 14	20
Hangö Blandade Kör 1911 - 14	21
Svenskspråkig manskörssång	27
Finskspråkig profan körsång	31
Nykterhetsföreningen Viiris kör på 1880- och 90-talen	31
Körsång inom H.T.Y. fr.o.m. 1895	32
Viiris kör 1912 - 1914	33
Suomalaisen Seuran Sekakuoro	35
Kyrkliga körer	37
Anteckningar om kantorstjänsten	37
Körsång inom församlingen	38
Privat kör 1909 - 10	38
Evangelii-kören 1908 - 14	39
Hornkapell	41
Hangö Frivilliga Brandkårs musikkapell 1883 - 95	41
Gosskapellet 1887 - 95	46
Privata hornkapell på 1880- och 90-talen	47
Hangö Musikvänners Kapell 1896 - 1904	48
Hangö Frivilliga Brandkårs kapell 1898 - 1914	52
Musikalisk-Dramatiska Sällskapets hornkapell 1914	55

Hangon Työväen Yhdistys' hornkapell 1895 - 1914	57
Hangö Svenska Arbetarförening	59
Järnvägens hornkapell 1901 - 08	60
Frälsningsarméns hornorkester	60
Stråkmusik och salongsorkestrar	61
Musikpedagogisk verksamhet	63
Musiklivet vid Badanstalten	65
Orkestrar vid Badanstalten	67
Gästande artister under badsäsongen	75
a) Sångare	75
b) Pianister	78
c) Stråkmusiker	81
d) Körer	81
e) Övrigt	84
Gästande artister utanför badsäsongen	85
De första åren	85
Förebud till en garantiförening	86
Konsertföreningen 1902 - 03	87
Hösten 1903 - hösten 1911	88
Musikalisk-Dramatiska Sällskapets konserter 1912 - 14	90
Om den mekaniska musikåtergivningens införande i Hangö	93
Coda	95
Bilaga: Offentliga musikframföranden i Hangö från 1870-talet till första världskrigets utbrott	103
Noter	169
Förkortningar	180
Källor och litteratur	181
Register över körer, orkestrar och övriga organisationer	185
Personregister	189

ERRATA

s. 26	rad 1	1908	bör vara 1906
s. 28	rad 18	1800-talet	" " 1870-talet
s. 74	rad 17	Dels	" " Årligen
s. 80	rad 28	Hoffman	" " Hoffmann (även s. 184, rad 3)
s. 87	rad 28	den	skall utgå
s. 111	rad 15	Tram	bör vara Traum
s. 121	rad 12	Hultén	" " Huldén
s. 136	rad 38	sjöng	" " uppträdde
s. 145	rad 38	Sinnerin	" " Sennerin
s. 155	rad 5	Mailard	" " Maillart
s. 157	rad 34	Leidbrock	" " Leibrock
Löwe (s. 135, 140, 196) bör vara Loewe			
Schollander (s. 137, 145, 198) bör vara Scholander			

INLEDNING

Staden Hangö, som grundades 1874, har en i flera avseenden särpräglad profil. Stadens läge och uppkomsthistoria har resulterat i en osedvanligt isolerad småstadsmiljö. Ett egentligt uppland saknas nästan helt och hållet. Avståndet till närmaste större samhälle (Ekenäs, ca 37 km) är för stort för att någon egentlig växelverkan på t.ex. musikkulturens område skulle ha kunnat uppstå före de moderna kommunikationernas tidevarv. Och emedan staden grundades genom överhettliga beslut, och inte som en följd av en redan förefintlig tätorts utveckling kan i Hangö få äldre traditioner spåras. Folkkulturen är alltså inte i Hangö en utgångspunkt som t.ex. i några österbottniska småstäder. Hangö saknar i hög grad en "ursprunglig" befolkning.

En annan omständighet bör nämnas: epokerna i stadens historia kan avgränsas mycket skarpare än rörande de flesta andra städer. Hangö grundades 1874 på en dittills glest bebyggd plats. Därefter utvecklades staden till 1914, då alla funktioner i samhället helt ändrade karaktär i anledning av första världskrigets utbrott, som på en ort med viktigt sjömilitärt läge kom att medföra alldeles genomgripande förändringar. Från åren ca 1918 går nya obrutna utvecklingslinjer fram till slutet av 1930-talet. Efter fredsslutet den 13 mars 1940 utarrenderades staden till Sovjetunionen, och befolkningen förflyttades. Från december 1941 är staden åter finländsk. När de återvändande hangöborna därefter kunde börja utforma sin tillvaro skedde detta under alldeles nya betingelser. Två sammanhängande och avslutade epoker kan alltså utpekas: 1874 - 1914 och ca 1918 - mars 1940. Den förra av dessa epoker skildras i föreliggande arbete. Utvecklingen därefter antyds endast ytterst kortfattat, utan notapparät.

I arbetet beaktas stadens körer, dess mer eller mindre amatörbetonade orkestrar samt det offentliga konsertlivet. Utanför skildringen faller musikundervisningen i stadens skolor (den var särskilt före 1914 ett osjälvständigt eko av den undervisning som bedrevs vid seminarier och normalskolor) samt det mesta av den musik som exekverades av ensemblerna vid stadens restauranter. Musiklivet vid Badanstalten och dess Casino står dock i särställning. Det kyrkliga musiklivet beaktas även.

O m k ä l l o r n a

Viktigast bland källorna till detta arbete är de tidningar som utkommit i Hangö¹ eller som regelbundet innehållit notiser rörande stadens förhållanden.² Särskilt tiden efter 1890, då tidningen Hangö började utkomma, belyses väl. Inte bara kulturlivets yttringar rapporteras i bladet, utan även t.ex. skeendet i stadens beslutande instanser. Efter 1908 utkom i Hangö två konkurrerande tidningar (Hangö och Hangö-Bladet) parallellt; de representerar olika kretsar i staden, och förmedlar sålunda olika synsätt.

Uppgifter av intresse har påträffats även i olika föreningsarkiv. Men det måste framhållas, att luckorna härvidlag är många och definitiva. Eldsvådor, särskilt under vinterkriget 1939-40, har gått härjande fram. Tidningen Hangös officin, med mängder av lokalhistoriskt stoff, och Samlingslokalen, med stadens hornorkesters noter och arkiv hör till det som förstördes under bombardemangen. Hangö Frivilliga Brandkårs äldsta arkivalier förstördes i en eldsvåda redan i början av seklet. Även Hangö stads arkiv uppvisar vissa luckor. Enstaka kompletterande uppgifter har erhållits muntligt; tyvärr var de kvarlevande från epoken före 1914 dock endast några få vid tidpunkten för materialets insamlande (ca 1967-70).

N o t i s e r o m s t a d e n s u t v e c k l i n g

Hangö stads uppkomst avviker, som antytts, från de flesta andra städers. Före 1870-talets början hade endast en fiskarby samt lots- och fyrpersonal stadigvarande funnits på platsen. Stadens historiska minnesmärken, viktigast bland dem är inristningarna vid "Gäddtarmen" samt fästningsruinerna, hänför sig till tillfälliga besökare på Hangö udd.

Stadens grundande är en följd av industrialiseringens snabba framsteg i kombination med sjö- och landkommunikationernas ökade möjligheter på 1860- och 1870-talen.³ Hangö utgör ändpunkten av den järnvägslinje som man år 1871 började bygga i sydvästlig riktning med Hyvinge som utgångspunkt. Järnvägslinjen byggdes för att tillgodose behovet av transporter mellan Ryssland, främst Petersburg, och Västeuropa. Hangö, med som man antog goda förutsättningar för vintersjöfart, föreföll vara den naturligaste hamnen. Investeringen visade sig till en början vara en felspekulation. Det privata trafikföretaget utbjöds snart på auktion. Staten övertog både järnväg och hamn 1875.⁴

Först därefter tog utvecklingen fart. Några viktiga årtal ur stadens historia:

- 1874 Staden grundas
- 1875 Statsverket inköper järnvägen Hangö-Hyvinge samt hamnen i Hangö
- 1877 Angfartyget Express inleder regelbunden vintertrafik Hangö-Stockholm⁵
- 1879 Badanstalten öppnas⁶
- 1886 Ab Granit bildas⁷
- 1890 Den första isbrytaren i Finland (Murtaja) träder i tjänst, och stationernas huvudsakligen i Hangö⁸
- 1893 Finska Forcitet och Dynamitbolaget grundas⁹

Dessa data antyder stadens huvudnäringar: vintersjöfart och industri, samt sommartid badliv. Medan industrin till en början spelade en jämförelsevis ringa roll var de två andra inkomstkällorna synnerligen betydande.

Befolkningstillväxten framgår av följande stickprovsartade tablä:¹⁰

1875	242 personer	1889	1998 personer	1900	4855 personer
1878	484 "	1891	2544 "	1904	5916 "
1883	975 "	1894	3264 "	1911	6169 "

Den svensktalande språkgruppen har hela tiden befunnit sig i majoritet. Men vid dess sida har en betydande finskspråkig minoritet funnits i staden. Dessutom har vissa numerärt obetydliga minoriteter funnits.

Den svenskspråkiga majoriteten omfattade:

1880	76,8 %	av stadens hela befolkning			
1890	69,3 %	"	"	"	"
1900	67,1 %	"	"	"	"
1910	68,5 %	"	"	"	11

K o n s e r t l o k a l e r

Stadens första för konsertbruk användbara sal var den största salen i folkskolan invid Berggatan, färdigställd till höstterminen 1879.¹² Senast 1881 hölls den första konserten där (jfr s.103). Skolhuset förstördes till en del under andra världskriget, men den sal, där konserterna hölls, står fortfarande (1976) kvar (gymnastiksalen), och kan inrymma ett hundratal åhörare. Sedan början av 1950-talet används huset som "föreningsgård", d.v.s. för fritidsverksamhet av olika slag.

På 1890-talet hölls några publika evenemang i Nykterhets vårdshuset vid Bangatan 14. Huset, restaurant på 1890-talet, förstördes 1941.¹³

Hangö Frivilliga Brandkår förfogade ca 1890 över olika utrymmen vid Busgatan (nuv. Skolgatan) 1, 4 och 7.¹⁴ Från år 1893 hyrde kåren en rymlig sal vid Busgatan 2.¹⁵ Huset vid Busgatan 7 synes därefter ha disponerats av nykterhetsrörelsen, och åren efter sekelskiftet en tid av arbetarrörelsen.¹⁶ Inget av dessa hus finns kvar i ursprungligt skick.

Stadens hotell var viktiga för alla slags publika sammankomster. Grand Hotel invid Boulevardplagen uppfördes 1887 och förstördes vid en eldsvåda 1925.¹⁷ Hotel Continental, uppfört enligt ritningar av Lars Sonck, stod färdigt år 1900.¹⁸ Senare ändrades namnet till Societetshuset. Hotellets största sal, där konserterna hölls, är numera ombyggd: "kongressalen" i nuv. Hotel Regatta. Antalet åhörarplatser kan ha stigit till ca 150. Societetshusets havspaviljong revs däremot på 1950-talet i samband med uppförandet av Hotel Regatta. Pension Bellevue, uppförd 1895 och med en matsal för ca 150 personer,^{18a} har föga förändrats. Järnvägshotellet var inrymt i ett litet envånings trähus på nuv. Sparbankens tomt. Hotellet var uppfört 1878¹⁹ och revs på 1930-talet.

Uppförandet av samskolan invid Busgatan (nuv. Skolgatan) betydde även tillkomsten av en ny konsertlokal: skolans bönsal har en gynnsam akustik och plats för ca 250 åhörare. Invigningen skedde den 12 november 1898;²⁰ därpå var salen flitigt i bruk och kan betecknas som stadens viktigaste konsertlokal åren före 1914, särskilt efter det den försågs med en egen flygel 1908. Flygeln inköptes efter det man hållit lotterier för ändamålet.²¹ Instrumentet, av märket Rachals, står fortfarande (1976) kvar i salen, men är sedan länge oanvändbart för krävande ändamål.

Enkom för offentliga sammankomster och föreningsverksamhet uppfördes Samlingslokalen, färdig år 1900. Missnöjet med de existerande lokalerna hade varit stort i slutet av 1890-talet.²² Det är därför förställigt att frågan om en med allmänna medel uppförd lokal för olika publika tillställningar aktualiserades. Redan 1896 inlämnade Hangö Frivilliga Brandkår ett förslag i ärendet till stadens myndigheter. Föreningen Arbetets Vänner gjorde en framställning i samma angelägenhet hösten 1897.²³ Nu tog planerna fast form. Den 26 april 1900 kunde lokalen invigas. Samlingslokalen var uppförd av trä på en tomt vid Esplanaden norr om den s.k. andra övergången, ett centralt läge. I sitt invigningstal underströk rektor Jeja Roos²⁴ att lokalen "var ämnad att bli ett hem för arbetarena, där de skulle bli i tillfälle att samlas för att inhämta nyttiga kunskaper och livas av kärleken till fosterlandet". Att

staden dittills saknat "en lämplig lokal för folkliga föredrag, arbetarekurser och större fester" betonades.²⁵ Lokalen togs nu i bruk för de mest skiftande ändamål, men redan efter något decennium förspordes missnöje i spalterna. Den stora salens golvyta, 187 m², var otillräcklig (här befann sig dock under en konsert en kör och inemot femhundra åhörare, jfr s. 82), utrymmen bakom scenen saknades, och framför allt, en flygel hade inte anskaffats.²⁶ Samlingslokals bristande ändamålsenlighet påtalades i en skrivelse till Stadsfullmäktige från Musikalisk-Dramatiska Sällskapet år 1912.²⁷ Stadens biblioteksstyrelse bidrog med ett konkret förslag till ändringar, stiliserat av Jeja Roos.²⁸ Av dessa skrivelser framgick att trängseln blivit alltför stor sedan både läsesalen och biblioteket inrymts i lokalen. Förbättringar avhörde dock inte.

Efter första världskriget fortsatte Samlingslokalen att vara en central punkt i staden t.ex. vid anordnandet av fosterländska fester. Stadshuset, uppfört 1926, övertog några av Samlingslokals funktioner, men bl.a. som övningslokal fortsatte denna att göra tjänst ända till krigsutbrottet 1939. Både Stadshuset och Samlingslokalen förstördes under kriget. Därefter användes samskolan igen några år som konsertlokal, och från 1950-talets början det nya Stadshuset.

Finska Arbetareföreningens hus (H.T.Y: s hus, senare kallat Folkets hus), där några konserter och soaréer hölls, färdigställdes 1905.²⁹ Huset revs på 1970-talet.

Badanstalten, som öppnades den 7 juli 1879, var centrum för musiklivet sommartid. Anstaltens utveckling har utförligt beskrivits i litteraturen.³⁰ Den sal, där de flesta konserterna hölls, och som var belägen i Brunnhuset, ingick inte ursprungligen i byggnaden.³¹ Den tillkom 1884 (jfr s. 65). Salens golvyta var i den första utformningen 312 m², läktaren (36 m²) medräknad.³² Sittplatserna kan ha varit ca 200-300, beroende på hur stolar och bord arrangerats. Akustiskt torde salen ha varit god. På ledande plats föreslogs i Hangö-Bladet den 11 november 1911 rentav att salen skulle tas i bruk som konsertlokal vintertid, om blott uppvärmningen kunde arrangeras på lämpligt sätt. Numera är salen ombyggd till idrottshall.

Badanstaltens friluftsmusik utfördes i en musikpaviljong om vars uppförande "några aktionärer vid badhusbolaget" beslutat våren 1890. Ritningarna uppgjordes enligt "en dylik i Strömparterren i Stockholm".³³ Paviljongen var belägen NV om Brunnhuset. Musik från paviljongen bör ha kunnat uppfattas bra dels på Brunnhusets veranda, dels i den omgivande parken. Den ombyggdes 1910 och revs i början av 1950-talet.

Kyrkan. Under stadens första tid användes tillfälliga lokaliteter som gudstjänstlokal, bl.a. tullpackhuset och väntsalen (III kl.) på järnvägsstationen.³⁴ Något mera permanent blev folkskolans sal, som öppnades för gudstjänstbruk den 1 juli 1879.³⁵ En egen kyrka fick staden först år 1892. Den 27 november detta år invigdes den kyrkobyggnad, som uppförts enligt ritningar av Jacob Ahrenberg. Den är fortfarande (1976) i bruk, men undergick genomgripande reparationer efter andra världskriget och på 1970-talet.

Redan före invigningen ställde man upp den orgel som inköpts. På invigningsdagen publicerades RICHARD FALTINS utlåtande om instrumentet:

"Den av orgelbyggaren hr F.A. Zachariassen för Hangö Stads nya kyrka förfärdigade orgeln är ett litet mästerverk i sitt slag. Enkom byggd för ändamålet att bliva utställd på den för sistförflutna sommar projekterade industriutställningen i Helsingfors, har hr Zachariassen ansett sig böra hos densamma anbringa de viktigaste av de på senaste tid gjorda uppfinningarna och förbättringarna på orgelbyggnadskonstens område, även sådana som i allmänhet anbringas endast vid större orgelverk. Sålunda finnes här i stället för den gamla spelregleringen *rörpneumatik*, vidare *pneumatiska tryckknappar* för plötsligt åstadkommande av *mezzoforte* och *fortissimo*, s.k. *registerklaviatur*, en mycket sinnrik inrättning för inställandet under själva spelet av *fria registerkombinationer*, en s.k. *rullsvällare* eller generalcrescendo och diminuen-do, varjämte första och andra manualens stämmor äro placerade inom en mycket verksam jalousisvällare inrättning. Orgelns tolv olika stämmor, fördelade på tvenne manualer och pedal, äro karakteristiskt intonerade och erbjuda åt spelaren trots orgelns litenhet ett jämförelsevis rikt fält för de vackraste klangkombinationer.

Spelsättet (*touchen*) är lätt och behagligt, den pneumatiska apparaten arbetar med största precision ävensom registraturregeringens mekanik arbetar tyst och stilla.

Materialet till pipverket, väderlådorna och orgelns övriga delar äro av bättre slag såsom det anstår en utställningsorgel.

Orgelns vackra, stilfulla fasad äntligen tilldrager icke så litet att göra densamma till en sann prydnad för Hangö stads nya kyrka.

Av det sagda framgår att herr Zachariassens nyaste opus är ett nytt vittnesbörd om hans stora skicklighet och hans kända samvetsgrannhet, som grundlagt och befästat hans rykte som orgelbyggare och tillvunnit honom det förtroende han överallt åtnjuter i vårt land.

R.Faltin." 36

Vad orgeln beträffar var man bättre rustad i Hangö än man senare trodde. På 1930-talet ansåg man Zachariassen-orgeln vara uttjänt. Den såldes till Västernorrland, där den var i bruk ännu på 1960-talet. Men redan långt därefter hade den Rieger-orgel, som anskaffades till Hangö på 1930-talet, totalt slitts ut, inte minst på grund av de skador som uppstod ca 1940. Stadens nuvarande kyrkorgel uppfördes 1965 av Paul Ott, Göttingen.

SVENSKSPRÅKIGA PROFANA BLANDADE KÖ- RER

Den blandade körsångens införande på mindre orter i Finland sammanfaller i stort sett med sångfeströrelsens frammarsch. Idén till sångfesterna importerades från Estland, där den första sångfesten hölls 1869. Det ursprungligen tvåspråkiga Kansanvalistusseura-Folkupplysningssällskapet, vars syfte bl.a. var att upprätta körer och hornorkestrar samt att anordna folkfester, under tydlig påverkan av utvecklingen i Estland, instiftades 1874,¹ samma år som Hangö grundlades.

Sällskapet avsåg att anordna tvåspråkiga sångfester. Dock blev dess första sångfester, 1884, 1888 och 1889 i praktiken finskspråkiga. Båda språkgrupperna var företrädna vid festerna år 1892 och 1894.² Utvecklingen på det inrikespolitiska planet medförde emellertid, att de två språkgrupperna fjärmades från varandra. Den första rent finlandssvenska sångfesten anordnades 1891 i Ekenäs av föreningen Svenska Folkskolans Vänner.³ Utvecklingen gick vidare i hägnet av rådande strömningar: finskhetssträvanden, svenskhetssträvanden, arbetarrörelsens frammarsch o.s.v. Då blandade körer uppstod i Hangö kunde man sålunda direkt anknyta till ett skeende av riksomfattande dimensioner.

Ny k t e r h e t s f ö r e n i n g e n s b l a n d a d e k ö r 1 8 9 0 - c a 1 8 9 7

Denna kör är den första profana blandade kör, observerad av förf., där svenskspråkiga medlemmar ingått. Huruvida den verkligen är den allra första kören av detta slag är osäkert. Bl.a. förefaller det osannolikt, att läraren Anders Kaustell⁴ som anställdes i Hangö 1882⁵ och som senare ofta framträdde som körledare, skulle ha varit helt överksam som dirigent på 1880-talet. Nykterhetskören, vars annonsering i tidningen Hangö var tvåspråkig, och som alltså vände sig till båda språkgrupperna, bildades våren 1890⁶ och leddes av det lokala hornkapellets ledare Aatto Aksel Liljeström.⁷ Denne lämnade dirigentposten 1893,⁸ sannolikt i det skede då den svenskspråkiga Hangö Sångkör grundades.

Nykterhetskören synes endast ha uppträtt vid nykterhetsfester o.dyl, och höll synbarligen aldrig en egen konsert. Kören omfattade vid starten 30 sångare,⁹ dess storlek därefter är okänd. Den enda repertoaruppgift som före-

ligger (jfr s.106) tyder på, att man inom kören, som uppgivits vara en blandad kör,¹⁰ inövat även typisk manskörsrepertoar, såsom Wetterlings Serenad (Klara stjärna?) och en sångarmarsch (av Frieberg?). Självfallet är det tänkbart att Liljeström hade tillgång till sådan repertoar arrangerad för blandad kör. Troligare är dock att kvartettsång bedrevs vid sidan av den övriga verksamheten.

De finskspråkiga sångarnas verksamhet efter Liljeströms sorti skildras på annan plats. Inom ramen för nykterhetsföreningen Enighet fortsattes svenskspråkig körverksamhet efter 1893. Ofta utfördes körsång vid föreningens soarées, men detaljerade uppgifter om repertoar och numerär saknas. Dirigent var åtminstone 1896 fröken L.Hagström.¹¹ Annonser om uppträdanden av denna kör ingick i lokaltidningen ännu 1897¹² för att därefter upphöra. Själva föreningen Enighet upplöstes 1911.¹³ Dess arkiv har synbarligen gått förlorat.

H a n g ö U n g d o m s f ö r e n i n g s S å n g k ö r 1 8 9 2

Hangö Ungdomsförening, som sannolikt hade stark anknytning till 1890-talets starka folkbildningssträvanden, bedrev en livlig verksamhet 1891-92.¹⁴ Våren och sommaren 1892 hade föreningen en egen kör. Dirigent var herr Karhunen.¹⁵ Därefter synes körverksamheten ha upphört. Om körens repertoar m.m. är ingenting känt. Det är inte helt otänkbart, att körens verksamhet hade något samband med eventuella planer på deltagande i Folkupplysningssällskapets tvåspråkiga sångfest i Åbo 18-21 juni 1892.¹⁶ Hangö Ungdomsförening upplöstes i början av år 1893.¹⁷

H a n g ö S å n g k ö r 1 8 9 3 - 9 6

Inom körsångarkretsar i Hangö har man ansett Hangö Sångkör vara den egentliga startpunkten för den kommande utvecklingen.¹⁸ Detta är kanske naturligt; den ovan beskrivna nykterhetskören var alltför nära anknuten till moderföreningen, och var tvåspråkig, ev. övervägande finskspråkig, och Hangö Ungdomsförenings kör blev inte långlivad.

Hangö Sångkör grundades 1893. Dirigent var A.A.Liljeström.¹⁹ Såvitt man vet var kören en helt fristående organisation. Redan i januari 1894 ansågs kören sjunga "behagligt";²⁰ i februari detta år anordnade kören (tillsammans med Gosskapellet) en konsert (jfr s.112).Därefter inriktade man sig huvud-

sakligast på repertoaren vid Folkupplysningssällskapetets tvåspråkiga sångfest i Vasa 1894.²¹

Först i april 1895 synes man därefter ånyo ha fått vind i seglen, inför Svenska Folkskolans Vänners sångfest i Helsingfors i juni.²²

A.A.Liljeström flyttade från Hangö hösten 1895; Hangö Sångkör medverkade vid hans avskedskonsert (jfr s.117). Sporadiskt samlades en kör (Hangö Sångkör?) för ett uppträdande annandag jul 1895 (jfr s.117), dirigent var ev. Liljeströms efterträdare som hornkapellets ledare Franz Wallwitz. Vid Runebergsfesten den 5 februari 1896 sjöng Hangö Sångkör några sånger (jfr s. 117). Därefter förestod en fusion med den nya kör som grundats i staden av magister Henrik Renqvist.²³

Körens numerär synes ha varit omkring tjugo sångare.²⁴ Inte endast den omständigheten, att kören deltog i sångfester (tidstypiskt i en tvåspråkig år 1894 och i en svenskspråkig följande år) understryker körens nära samband med skeendet i stort. Även repertoarvalet vid konserten i februari 1894 och vid Liljeströms avskedskonsert visar, att man i mycket hög grad höll sig till standardutgåvorna för blandad kör i Finland just då (Sävelistö, Kansanvalistusseuran nuottivarasto, Svenska Folkskolans Vänners musikbibliotek).

A r b e t e t s V ä n n e r s K ö r 1 8 9 5 - 1 9 0 8

Vid tidpunkten för sångfesten 1895 fanns underavdelningar till förening- en Arbetets Vänner (AV) i Helsingfors och på några andra orter.²⁵ Även i Hangö uppstod en underavdelning, som var i verksamhet 1896-1911. Ett av de tidigaste förebuden till startandet av AV i Hangö var en notis i ortsbladet:

"En svensk arbetaresångförening är man som bäst betänkt på att bilda härstädes. De personer, som intressera sig för och önska deltaga uti en dylik förening, äro sammankallade till allmänt möte i dag [10.11.1895] kl. 1 e.m. uti folkskolelokalen. Då med nämnda sångförening närmast avses en allmännare sammanslutning emellan de svenskatalande arbetarena på orten samt deras höjande så i intellektuellt som sedligt avseende, har man skäl att hoppas mötet i dag skall vinna en möjligast stor anslutning speciellt bland vår svenska talande arbetarekår.

Enligt vad vi ha oss bekant är det meningen att föreningen, därest densamma kommer till stånd, jämväl skall intressera sig för bildandet och upp- rättthållandet av en publik läsesal härstädes, en inrättning som redan länge varit av behovet påkallad, men som allt fortfarande saknas, emedan intresset inom de lager, som huvudsakligast komme att draga nytta av en sådan, varit alltför litet. Då emellertid med mötet i dag första steget härtill är taget, uppmana vi envar att tillstädsekomma och sålunda medverka till att en för våra arbetare så viktig fråga blir på lyckligaste sätt löst".²⁶

Körens ideologiska bakgrund var härmed given: den uppstod på initiativ av de kretsar som önskade skapa ett allmänt folkbildande alternativ till den politiserade arbetarrörelse, som i Hangö tog sig uttryck i grundandet av Hangon Työväen Yhdistys 1895. Det förefaller som om AV skulle ha misslyckats i sina strävanden att nå arbetarklassen. Föreningen framstår som en av idealister ledd medelklasskorporation. Då den dessutom var helt svenskspråkig kunde den inte attrahera den övervägande finskspråkiga arbetarbefolkningen.

Körledare och främste initiativtagare var magister Henrik Wilhelm Renqvist.²⁷ "Svenska sångföreningen", som det nygrundade företaget först kallades, var inbjuden till Runebergsfesten 1896, där Renqvist var festtalare. Körsången vid festen omhänderhades av Hangö Sångkör, med okänd dirigent (Renqvist?). De två körerna samlades senare på kvällen på Grand Hotel. Ortstidningen skriver härom:

"Sedan bålar framburits, välkomnade borgmästar Fr. Stenström gästerna, samt betonade den stora betydelse 'Svenska sångföreningen' har i egenskap av sammanhållande element.[...] För körens [Hangö Sångkörs] upphovsman och förste ledare, kapellmästar A.Liljeström utbragtes av rektor Renqvist ett niofaldigt 'hurra', och beslöt kören med acklamation avsända ett hälsningstelegram till herr L.

Vid festen, som alltigenom hade en demokratisk, fosterländsk prägel, kände samtliga de närvarande ståndsfördomar och småsinnad rangskillnad upphöra närhelst fosterlandet kallar till gemensamt arbete."²⁸

Svenska sångföreningens verksamhet tog härefter fart. Kören anordnade ett par aftonsamkväm i brandkårslokalen. Vid det andra av dessa samkväm, den 14 mars 1896, beslöt man på förslag av Renqvist bilda en Arbetets Vännerförening. En stadgekommitté tillsattes. Den nya föreningen förklarade sig vända sig till personer

"av icke blott olika yrken, utan även av olika bildning och samhällsställning, för att sålunda under gemensam strävan för arbetarens bästa, bättre förmå skydda sig för de avvägar arbetarrörelsen annars ofta beträtt".²⁹

"Avvägarna" var givetvis ett uttryck för arbetarrörelsens tilltagande politisering.

Svenska sångföreningen uppgick självfallet i den nya föreningen, och uppträdde ofta på dess möten. Den 3 maj anordnade kören, tillsammans med Hangö Musikvänners Kapell, en soaré i brandkårslokalen. Av annonsen härom framgår, att man inom kören även bildat en manskvartett.³⁰ Soaréns program utfördes "till publikens belåtenhet".³¹

Fr.o.m. våren 1897 kallades kören Arbetets Vänners Sångkör. Den 24 januari gavs en soarë till förmån för körens resa till Svenska Folkskolans Vänners sångfest i Åbo 1897, dit trettio körmedlemmar anmält sig.³² Kören "gjorde väl ifrån sig".³³ Vårens viktigaste uppträdande var dock konserten för inbjudna den 13 april, som bevistades av ingen mindre än Martin Wegelius, som anlant till staden enkom för detta tillfälle.³⁴ Wegelius, de finlands-svenska sångfesternas drivande kraft under detta skede, kan mycket väl ha kombinerat detta besök i Hangö med de trägna besök han vid denna tid gjorde i Pojo, där hans sommarvillan "Vikan" uppfördes just denna vår.³⁵ Slutligen gavs en konsert i folkskolan den 25 april. Anmälaren i Hangö betecknade kören som ganska väldisciplinerad. Om de för Åbo-festen inövade tävlingssångerna som utfördes vid konserten konstaterades att "det tydligt kunde märkas att kören med verkligt allvar sökt övervinna de många svårigheter nämnda tävlingssångerna erbjuda."³⁶ Medan AV-körerna från Tölö (Helsingfors), Sörnäs (Helsingfors), Viborg, Ekenäs, Vasa och Mariehamn prisbelönades vid sångfesten i juni 1897 nämndes Hangö-kören inte vid prisutdelningen.³⁷ Hangö-recensentens reserverade ton var tydligen berättigad.

Körens grundare rektor Renqvist flyttade från Hangö vid vårterminens utgång. I varma ordalag beskrevs i tidningen Hangö hans mångsidiga gärning. Särskilt hans arbete till förmån för körsången berömdes. Svårigheten att få en ersättare betonades.³⁸

Vid körens följande uppträdande (jfr s. 120) leddes kören av Ivar Nyberg³⁹ som inte lyckades helt: Vår morgonen av Pacius "visade sig fordra mera än vad kören kunde presteras"; några folkvisor av Mendelssohn gick dock bättre.⁴⁰

Dirigentsfrågan var emellertid löst bara tillfälligt. Redan på hösten 1897 leddes kören av läraren John Nordström från Ekenäs. Frågan om arvode åt dirigenten aktualiserades: 40 mk per månad föreslogs⁴¹ och godkändes uppenbarligen. Renqvist hade säkerligen lett kören gratis. Efter några smärre uppträdanden var kören mogen för en egen konsert i maj 1898 (jfr s. 121). Nordström hade gjort ett gott arbete:

"en och annan kände sig smått förvånad över de stora framsteg sångkören under vårvintern gjort. Den osäkerhet som tidigare gjort sig gällande, speciellt bland mansrösterna, var nu totalt försvunnen och samsången var, som redan sades, nära nog mönstergill. Till det goda resultat kören numera kommit har bidragit kanske även i viss mån den omständigheten att särskilda mindre goda

röster bland de manliga körmedlemmarne bortfallit, varigenom kören visserligen förlorat i numerär, men däremot har samsången vunnit i renhet och musikalisk precision." ⁴³

I juni deltog kören i den västnyländska sångfesten i Ekenäs (jfr s. 121). Möjligen hade det Nordströmska åtagandet att leda AV-kören i Hangö ha bottnat i en strävan att få så många deltagare som möjligt till Ekenäs-festen. I varje fall avgick Nordström från dirigentskapet efter det sångfesten hållits. En paus i verksamheten följde.

När verksamheten återupptogs i mars 1899 leddes kören av Ivar Nyberg.⁴⁴ Under hans tid sjöng kören ofta vid AV-soaréer och andra soaréer; stundom synes verksamheten ha legat helt nere. Då Samlingslokalen invigdes i april år 1900 skedde detta sålunda utan medverkan av AV-kören; dock var AV:s intresse för tillkomsten av lokalen mycket betydande (jfr s. 10). Först 1903 kunde kören åter samla sig till egna konserter, den 13 och 19 april (jfr s. 134). Den förra av dessa konserter kan kanske betecknas som höjdpunkten i körens hela verksamhet. Martin Wegelius bevisade evenemanget, vars huvudnummer var Durantes [Pergolesis?] Magnificat, säkerligen dock endast de 76 inledande allegrotakterna, som ingår i S.F.V:s musikbibliotek (Serie A, 4, s. 29-36). Mest sjöngs vanlig a cappella-repertoar. Magnificat utfördes med "intonation av horninstrument" vilket även var fallet med Collans Hangö Marsch. Ortstidningens recension slutar:

"Totalomdömet rörande konserten blir dock det, att kören i går sjöng bättre än någonsin förut och visade tillika att densamma genom ihärdigt arbete och en varm känsla för sin uppgift lyckats övervinna de särskilda svårigheter, som i allmänhet vilja vidlåda en blandad sångkör." ⁴⁵

Konserten den 19 april kallades, efter mönster från stadens instrumentala konsertliv, "Folkkonsert". Att notera är att Magnificat denna gång måste biseras!⁴⁶

"Ofärdsåren", d.v.s. perioden för de intensivaste förryskningssträvandena, kulminerade 1904. Därför är det knappast förvånande, att körens verksamhet föga syntes utåt.⁴⁷ En annan tänkbar orsak till verksamhetens ringa omfattning kan ha varit dirigentens försämrade hälsa. Ivar Nyberg avled i oktober 1905, och kören sjöng vid hans begravning.⁴⁸

Anders Kaustell övertog nu ledarskapet för kören. Tidpunkten var gynnsam. En ny tid hade brutit in efter inskränkningarna i mötesfriheten.⁴⁹ Ändå lyckades Kaustell aldrig samla kören till ett sådant kraftprov som en e-

gen konsert innebär; under hans tid sjöng den endast vid en rad soaréer och smärre tillställningar, vidare deltog 44 körmedlemmar i sångfesten i Ekenäs 1906.⁵⁰ Kaustell avgick i början av år 1907 "på grund av misshälligheter och slattrighet".⁵¹ Hans sista insats som AV:s körledare torde ha varit ett försök att sammankalla kören till Runebergsfesten 1907.⁵² Försöket misslyckades: "beklagligt nog förekom ingen körsång, som särskilt på en Runebergsfest markant bidrager till höjandet av den fosterländska stämningen".⁵³

Inför den stora sångfesten i Helsingfors 1907 övertogs ledningen nu av folkskollärarinnan Signe Björkell.^{53a} Den 6 juni avreste sångarna till festen⁵⁴ som detaljerat har beskrivits av OTTO ANDERSSON.⁵⁵

Därefter upphörde den regelbundna verksamheten inom Arbetets Vänners Sångkör helt. Tillfällig sång leddes vid behov av doktorinnan Hulda Baer.⁵⁶ I mars 1908 hade man planer på att reorganisera kören under ledning av fil. mag. A. Iversen.⁵⁷ Men verksamheten tog aldrig fart. I december 1911 rapporterades i Hangö-Bladet, att själva föreningen Arbetets Vänner skulle nedläggas.⁵⁸ Ett par månader senare ingick i tidningen en återblick på AV:s verksamhet sedan 1896. Man erinrade om, att föreningen haft sina upp- och nedgångsperioder. Samlingslokalen sades ha betytt mycket för AV:s strävanden, vidare utpekades kören som en särskilt samlande faktor: "då Sångkören upplöstes sommaren 1908 var föreningens öde beseglat."⁵⁹

J u l t o m t a r n a s s å n g k ö r c a 1 9 0 2

Föreningen Jultomtarna, som hade ett välgörande syfte, och som åren omkring 1902 anordnade några soaréer, upprätthöll tidvis en egen kör.⁶⁰ Ingenting är känt om körens repertoar och numerär. Inte heller vet man vem som ledde kören. Det kan givetvis ha rört sig om sångare som tillhörde Arbetets Vänners Sångkör.

E n a r b e t a r k ö r p l a n e r a s 1 9 0 6

Ovan har framgått, att föreningen Arbetets Vänner knappast attraherade den egentliga arbetarbefolkningen. Det är sålunda inte förvånande, att frågan om en svenskspråkig kör med direkt anknytning till den politiserade arbetarrörelsen aktualiserades, särskilt som man inom stadens finskspråkiga arbetarkretsar tidvis med framgång bedrev körsång. Från Hangö Svenska Arbetarföre-

ning, grundad 1900, rapporteras år 1906: "Bildandet av en sångförening har även tagits till tals, men frågan är t.v. oavgjord".⁶¹ Kören kom inte till stånd.

Inte heller på 1920- och 30-talen fanns någon svensk arbetarkör i Hangö. Ca 1950 diskuterades bildandet av en särskild "vänsterkör" i staden, men planerna rönt ingen framgång. Därefter har frågan inte aktualiserats.

F ö r e n i n g e n F r a m å t s s å n g k ö r 1 9 0 6 - 1 4

"Såsom filial till Malaks [Malax] Ungdomsförening har nyligen Föreningen Framåt i Södra Bromarf bildat sig. Föreningens ändamål är att genom bildande samkväm söka verka förädlande på sina medlemmar." I samband med detta tidningsmeddelande 1905 nämns, att fröken Vera Wennerström valts till föreningens ordförande samt att föreningens sammankomster under denna tid hölls i "folkskolehuset invid Sågen", d.v.s. ett numera (1976) som privatbostäder använt f.d. folkskolehus invid Esplanaden i Hangö Norra. Tidningen tillfogar: "Vi önska den unga föreningen all möjlig framgång uti dess vackra strävan att söka sprida bildning bland den förstadsbefolkning, som redan i stort antal uppslagit sina bopålar tätt invid vår stads norra gräns." ⁶²

En kör, ledd av ordföranden, tycks genast ha bildats inom föreningen.⁶³ Snart övertog dock kontoristen Julius Greese ledningen av kören, som fr.o.m. säsongen 1908-09 började synas utåt. I december 1908 och i februari 1909 medverkade kören vid Framåts offentliga soaréer, varvid den kan sägas ha uppnått positionen som "stadens kör". Arbetets Vänners kör hade upphört. Det var sålunda Framåts kör, som stod för sången på Runebergsfesten 1909 (jfr s. 146). Körens verksamhet kulminerade 1909-10. Den uppträdde med "flere ivrigt applåderade nummer" under Greeses ledning vid Framåts soaré den 16 januari 1910, ⁶⁴ den sjöng "ett antal sånger" vid föreningens femårsfest den 12 februari, vidare uppträdde den vid en familjesoaré, varvid en recensent kunde konstatera, att kören alltjämt gjorde "vackra framsteg".⁶⁵ I början av april uppträdde kören med "ett antal nya sånger" ⁶⁶ och den 19 juni firades årsfest i Haga park med bl.a. körsång som "klingade vackert uti det fria".⁶⁷

Körens dominerande roll inom det svenska Hangö vid denna tid understryker ytterligare av, att det var Framåts kör, som på Grand Hotels veranda hälsade våren 1910.⁶⁸ Kören hade börjat sin verksamhet som förstadskör, men var i färd med att etablera sig även i stadens centrala delar, något som slutligen dock inte lyckades.

Från och med hösten 1910 nämns även kvartettsång som inslag vid föreningen Framåts soaréer, vid sidan av den blandade körens sång.⁶⁹

Följande år fortsattes det idoga uppträdandet vid fester och soaréer. Till sommarfesten i Haga park hade man dock synbarligen inte kunnat samla kören; den körsång som förekom där utfördes av en kör från Föreningen Arbetets och Sångens Vänner i Bromarf.⁷⁰ Övningarna hösten 1911 upptogs först den 19 oktober,⁷¹ kanske typiskt för en förstad med villabebyggelse och trädgårdsodlingar. Den 3 december medverkade kören vid en av föreningens soaréer. Här om skrev en av ortstidningarna:

"Kören hade under herr Greeses energiska och intresseväckande ledning gjort betydande framsteg. Sångerna klingade anmärkningsvärt rena och stämmorna gingo väl ihop. Samtliga sångnumror mottogs med livligt bifall."⁷²

Under våren 1912 nedgick uppträdandenas antal. Sång vid blott tvenne soaréer har noterats.⁷³ Från hösten 1912 föreligger ingen uppgift om verksamhet. Ett företag som konkurrerade om sångarnas intresse, Hangö Blandade Kör, hade fått en lyckad start.

Aren 1913 och 1914 kan verksamheten ha varit rätt sporadisk, ändå uppträdde kören vid några soaréer.⁷⁴

1915 låg Framåts kör helt nere, men 1916 synes man, under Julius Greeses dirigentskap, ha samarbetat med sångare från Hangö Blandade Kör, som då i sin tur hade paus. Därefter pågick körarbetet inom föreningen Framåt ett stycke in på 1920-talet under ledning av agronomen David Thorén.

H a n g ö B l a n d a d e K ö r 1 9 1 1 - 1 4

Situationen beträffande svenskspråkig blandad körsång i Hangö år 1911 kan sammanfattas på följande sätt: Arbetets Vänners Sångkör (medelklass) hade upphört 1908, och föreningen Framåts kör (förstadskör) hade efter en lovande uppgångsperiod 1909-10 inte lyckats fylla luckan. Möjligen hade Julius Greeses kapacitet som dirigent visat sig vara otillräcklig. Anmärkningsvärt är, att Framåts kör aldrig gav en egen konsert. Troligare är emellertid att föreningen Framåt inte attraherade sångarna från stadsdelarna söder om järnvägen. Ett tomrum fanns efter AV-körens sorti.

Inom de kretsar som snart skulle ta initiativ till bildandet av Musikalisk-Dramatiska Sällskapet synes man nyårstiden 1911 ha haft planer på bildandet av en blandad kör. Planerna misslyckades dock på grund av alltför liten anslutning av intresserade.⁷⁵ Troligt är, att den viktiga dirigentfrågan inte hade förberetts med nödig omsorg.

Tanken på ett alternativ till Framåts kör var emellertid väckt. I början av april 1911 ingick i Hangö-Bladet följande upprop:

"Till sångens vänner i Hangö.

Det torde vara få orter i våra svenska bygder, vilka, likasom vår, totalt sakna sammanslutningar för sångens övande och idkande. Att detta för alla dem, vilka tidigare här eller på andra orter tagit del i sådana sammanslutningar, kännes som en utomordentlig brist, ett behov som borde fyllas, är naturligt. Säkert är att detta behov från flera håll sökt sig uttryck i en önskan, att någonting borde göras för körsångens återupplivande. Till och med har ett försök i sådant avseende gjorts för icke länge sedan, tyvärr dock utan resultat, och stå vi därför fortfarande på den ståndpunkt, att ingen sångkör finnes härstädes. Det förvånar för den skull ej, om den upfattningen alltmör börjar göra sig gällande, att ett sådant företag icke går och icke mer kan gå på denna ort, att i allmänhet strävanden av mera ideell art icke här kunna vinna terräng, att överhuvudtaget Hangö genom sin naturs beskaffenhet och sin befolknings skaplynne är uteslutande hänvisad till havet, till segling, sport och dylikt."

Det långa uppuppet fortsätter med en uppmaning till alla av saken intresserade att bilda en kulturell kör, "Hangös egen kör". Författaren till uppuppet uppträder under pseudonymen "Intresserad".⁷⁶ Vem som dolde sig under denna signatur är numera omöjligt att fastställa. De som anslöt sig till den nya kören hade dock den upfattningen att initiativtagaren var lektor Johan Erik Nordström och att tanken väckts en afton hos bibliotekarien fru Walldén.⁷⁷ Ledarfrågan berördes inte i uppuppet, men tydligen hade saken förberetts väl. När körens verksamhet vidtog leddes arbetet från början av läraren John Nordström från Ekenäs (ej släkt med lektor J.E. Nordström). Denna dirigent kom att markera samhörigheten mellan den nya kören och utvecklingslinjen Nykterhetsföreningens kör - Hangö Sångkör - Arbetets Vänners kör; han hade ju dirigerat AV:s kör på 1890-talet. Föreningen Framåts kör hade på något vis kommit att stå utanför, vilket inte minst ovan citerade upprop visar.

Vilka anslöt sig till den nya kören? Namnförteckningen till ett fotografi av Hangö Blandade Kör ca 1911 uppvisar flera överensstämmelser med namn, som antecknats på baksidan av ett odaterat fotografi av Arbetets Vänners Sångkör.⁷⁸ Både läroverks- och folkskollärare fanns i kören, men även yrken som

tullvakt och "postiljon" var representerade. Efter det förf. gått igenom namnförteckningen tillsammans med en körmedlem av år 1911 kvarstår ett intryck av att de högre samhällslagren var väl representerade. Från Föreningen Framåts kör deltog dirigenten Greese, men knappast några andra. Det var ju fråga om "olika läger".⁷⁹

När man följer med körens verksamhet våren 1911 får man ett starkt intryck dels av ett slags urladdning av ackumulerad sånglig energi, dels av att sångarna måste ha varit rutinerade. Annorlunda kan man knappast förklara det faktum att kören inte fullt två månader efter det ovan berörda upprop publicerats var i stånd att ge en egen konsert (jfr s. 153). Man var begrippligt nog anspråkslös i förhandsreklamen:

"Söndagens konsert gives utan anspråk. Men den är dock det första beviset på att icke alla idéella strävanden i Hangö få stämplas som dödfödda. Och därför kommer dagen trots allt att vara av rätt stor betydelse för orten; tvivlarna ha ju mistat sitt starkaste argument: det går icke här i Hangö." ⁸⁰

Signaturen "-n-" prisade konserten med entusiasm: mången hade inte vetat vad som pågick och ställt sig tvivlande till körens kvalitet. Dock visade man nu upp en kör med stor numerär och i övrigt med goda kvalifikationer. Även solisten A.Sahlström skördade beröm. Arrangemangen av Otto Andersson, noviteter i Hangö, slog särskilt väl an.⁸¹

Kören intog genast platsen som "stadens kör". Man uppträdde på många smärre tillställningar. Den 25 mars 1912 gav kören med "inmot 40 medlemmar"⁸² sin andra konsert (jfr s. 156). Av recensionen i ortstidningen framgår att "sången klingade fullödlig och rösterna smulto samman till en harmoni, som vi i vår stad aldrig tillförne varit i tillfälle att åhöra"⁸³ vilket uttalande, mot bakgrunden av konsertlivet i Hangö sommartid, förefaller att vara djärvt. Efter det konserten givits i repris som "folkkonsert" (jfr s. 156) skrevs även en lovprisande recension. Dock framhålles körens svaghet tydligt. Tenorstämman var även i Hangö Blandade Kör den svagaste länken, trots att stämman fått tillskott under året. De nya sångarna hade inte hunnit lära sig Södermans Ett bondbröllop (som vid folkkonserten sjöngs i stället för Haydns Vårkör).⁸⁴ Man känner här igen även sentida småstadskörers problem. En viss rörlighet i medlemsbeståndet, kombinerad med i allmänhet begränsade resurser, leder till att en fungerande stamrepertoar sällan kan uppstå. Körerna lyckas bäst med den nyaste programproduktionen, även om äldre medlemmar ofta tror annorlunda, och gärna återupptar gamla paradnummer, inövade med en avvikande körsammansättning.

Som ett slags förövning inför den stora nyländska sångfesten i Hangö 1913 gav Hangö Blandade Kör den 30 mars och den 6 april konserter tillsammans med Arbetets Vänners i Ekenäs Sångkör (jfr s. 161). Även Ekenäs-kören leddes av Nordström. Denne hade på grund av kommunikationernas beskaffenhet ingen annan tid för övningarna i Hangö än söndagarna, som indelades i särskilda övningspass för körens olika stämmor.⁸⁵ Detta ledde till en konflikt med stadens kyrkoherde, som protesterade i den ena av stadens tidningar:

"Till Hangö Blandade Kör.

Varför har kören sina sångövningar på söndagarna under tiden för kyrkans högmässogudstjänst? Detta var fallet även i går, på årets första söndag, då Finlands kristna folk särskilt var manat att enligt gammal god sed samlas i sina kyrkor till självrannsaking inför levande Gud. Vill man bibringva ungdomen den uppfattningen, att gudstjänstbesök höra till en övervunnen ståndpunkt för bildat folk? Vad nu meningen än må vara, ett är visst: körens handlingssätt är ett slag i ansiktet åt den kristna församling, till vilken även körmedlemmarna åtminstone till namnet höra. Naturligtvis har kören full frihet att giva ett sådant slag. Församlingen slår icke tillbaka, men den har rättighet att fråga: Varför slår du mig?

Hangö, den 17 februari 1913.

Gustaf Storgårds."⁸⁶

Men övningarna inför samkonserterna och sångfesten fortsatte.⁸⁷ Körerna omfattade vid konserten i Hangö 83 sångare, sannolikt den största kör som dittills uppträtt i staden. Alla var imponerade, och anmälnaren berömde renhet och textuttal. Efter konserten hölls supé, och ekenäsborna återvände hem först med morgontåget.⁸⁸

Den nyländska sångfesten 1913 i Hangö (där även andra än nyländska körer deltog, jfr s. 162f) måste betecknas som höjdpunkten på allt som upplevts i körsångsväg i Hangö. Festen, som hölls den 22 - 24 juni har beskrivits av OTTO ANDERSSON.⁸⁹ Sida efter sida i ortens tidningar var under tiden för sångfesten fylld med referat från konserter och banketter, vidare infördes tal som hållits. Publikvimlet beskrevs, och lovordande recensioner publicerades. Vid intet annat tillfälle har Hangö i denna utsträckning dominerats av ett musikevenemang.

Det är fullt begripligt, att verksamheten inom Hangö Blandade Kör efter sångfesten - som måste ha inneburit massor av extraarbete för körens aktiva medlemmar - inte tog fart med detsamma. Först i början av oktober möttes kören igen. Efter att ha uppträtt på Svenska dagens fest⁹⁰ gav kören en "Musikalisk-dramatisk soaré" i början av december (jfr s. 165) där man inte bara uppförde körsånger utan även den dåförtiden populära operaparodin "Kärlek el-

ter död" eller "Mohrens sista suck". Anmälaren i Hangö-Bladet sparade inte på beröm. Tillställningen sades ha varit "den förnämsta och bäst lyckade av de nöjestillställningar, som förekommit här under de senaste åren." Om körsången skrevs: "Vi erinra oss icke ha hört kören sjunga så väl som i lördags".⁹¹

Körens sista termin före det avbrott som kriget skulle förorsaka upptog huvudskligast genomförandet av nya konserter tillsammans med Ekenäs-kören (jfr s. 166). Programmet är för dåtida hangöförhållanden originellt så tillvida, att man avvek från de aktuella sångfestprogrammen. En del av sångerna ingår i de nottryck som distribuerats av Svenska Folkskolans Vänner och av den av Otto Andersson grundade föreningen Brage, och kan betecknas som allmänt sjungen repertoar. Men i övrigt består programmet av arrangerad manskörsrepertoar, som publicerats i ett häfte, som trycktes i Helsingfors år 1891.⁹²

En tidningsnotis omtalar att dirigenten J. Nordström efter konserten troligen skulle komma att lämna ledarskapet. Konserten skulle alltså sannolikt ha blivit den sista under hans ledning, även om kriget inte hade brutit ut. Konserten kom att bli en storartad hyllning till den avgående dirigenten, även om kören "föreföll i viss mån osäker". Särskilt tycks publiken i Hangö ha uppskattat solisterna. Vid konserten framfördes publikens tack till Nordström av justitierådmannen Vilh. Westman; vid banketten efter konserten avtackades dirigenten ytterligare. Från banketten avsände man ett telegram till A. Apostol, som varit sångfestdirigent sommaren 1913.⁹³

Kören sammankallades ännu till ett "sångmöte" under våren,⁹⁴ med därefter avtynade verksamheten.

Under kriget samlades några av körmedlemmarna för att sjunga i damkör under ledning av lärarinnan Fanny Fredriksson. Några av medlemmarna i H. Bl. K. tillhörde Framåts kör ca 1916. Hangö Blandade Kör arbetade efter första världskriget först under tillfälliga namn, och därefter fast organiserad 1921-39. Under "hangöparentesen" 1940-41 arbetade kören i Helsingfors, med bistånd av sångare även från andra hangökörer. Försök att bedriva verksamhet i Hangö misslyckades 1945. Först 1949 tog arbetet åter fart, för att bedrivas ännu på 1960-talet. Kören höll sin sista konsert 1961 (50-årsjubileum).

ARBETETS VÄNNERS KÖR ca 1908. (Hangö stads museum).

HANGÖ BLANDADE KÖR ca 1912. I mitten dirigenten John Nordström. (Hangö stads museum).

SVENSKSPRÅKIG MANSKÖRSSÅNG

När Hangö grundades 1874 hade manskörssången redan ett halvsekellångt förflutet i Finland. Medan sjungandet i manskör i början och i mitten av 1800-talet huvudsakligen var begränsat till de akademiska kretsarna, började rörelsen mot slutet av seklet sprida sig till bredare samhällslager. Till de befolkningssgrupper som efterhand kom att idka manskörssång hörde hantverkare, handelsmän och medlemmar i de frivilliga brandkårerna.¹ Det fanns även manskvartetter bestående av militärer.² I slutet av seklet framträdde också manskörer inom arbetarföreningar.³ Ytterligare grundades under senare hälften av 1800-talet manskörer som åtminstone till namnet var helt självständiga, d.v.s. körer som inte var knutna till någon bestämd yrkesgrupp eller förening. Även många mer eller mindre tillfälliga privata sångsällskap uppstod på olika orter. Deras funktion varierade från sång vid aftonsamkväm till mera speciella uppgifter vid begravningar, bemärkelsedagar o.s.v.⁴

Hangö stads första årtionden var sålunda en tid då sång i manskör s.a.s. låg i luften inom flera av de kretsar som naturligt kom att uppstå i det nya samhället.

Det kan först konstateras att sång i manskör ljudit på Hangö udd redan innan staden grundlades. Kören, som bestod av sångare från den i staden förlagda garnisonen, fanns redan år 1854 under orientaliska kriget:

"Hangöudd d. 8 juli (Korresp.) I går kl. 9 f.m. samlade sig officerskorpsen av alla vapen hos fästningens vördnadsvärde kommandant för att fram bära sina lyckönskningar, varefter gudstjänst hölls och böner uppsändes för Hans Majestät Kejsarens välgång på denna hans födelsedag. Efter gudstjänsten inbjöds alla på middag till kommandanten, därvid underdåniga skålar föreslogs för H.M. Kejsaren och Kejserliga Familjen samt en skål för ryska vapnets seger till lands och till vatten. Eftermiddagen tillbringades i trädgården under musik och körer av omkring 60 valde sångare. - Så ser man Hangöudd inom kort ha blivit en folkrik och livlig ort samt en aktningsbjudande fästning."⁵

Givetvis är denna tidiga garnisonskör endast av kuriositetsintresse i detta sammanhang. Fästningarna i Hangö demolerades i samband med krigshandlingarna och den militära personalen förflyttades från orten.

Det första vittnesbördet om manskörssång i Hangö från tiden efter stadens grundläggning är från 1880. I en korrespondens från Hangö läses i juli i Helsingfors Dagblad bl.a:

"Mot aftonen lockar en ganska god septett badsällskapet ner till societetssalongen, där en ganska god kvartett stundom även bjuder på vacker sång."⁶

Det kan givetvis ha varit fråga om kvartettsång utförd av badgäster, även om ordsbor kan ha medverkat. Ett brevcitat, där kvartetten 1880 berörs, är lika vagt:

"I går var sommarens största fest, badhusets s.k. årsfest. Brunnshuset var dekorerat med flaggor och girlander. [...] Pengarna till fyrverkeriet m.m. hade insamlats genom en 50 pennis konsert av härvarande sångförening och musikaliska människor." ⁷

"Härvarande" kan avse både badgäster och ordsbor. Men ett belägg för existensen av en av ordsbor bestående manskör finns från 1884:

"Jag hann icke skriva till mamma i går, ty dagen blev så upptagen av namnsdagsfirande. [...] Sedan Hangös M.M., bestående av bagare, konduktörer, bodpojkar m.m.m.m. blivit undfägnade med kaffe" o.s.v. ⁸

Att uttrycket "Hangös M.M." endast kan avse en manskör är klart. De angivna yrkesbeteckningarna visar att kören närmast var ett slags hantverkarkör. Dessvärre har alla försök att få fram närmare uppgifter om körens numerär, repertoar, dirigent och verksamhetsperiod förblivit resultatlösa. En gissning är att kören leddes av Anders Kaustell, som ett par år tidigare utdimitterats från Nykarleby seminarium,⁹ där manskörssång odlades redan i början av 1800-talet.¹⁰

En mer eller mindre stabil manskör förekom i Hangö på 1890-talet. Den sjöng våren in den 1 maj,¹¹ den sjöng på Runebergsfester¹² o.dyl. Kretsens anknytning till stadens sällskapsliv är uppenbar. I början av körens tillvaro kunde den kallas "en i hast bland publiken hopsatt kvartett",¹³ senare var verksamheten något mera organiserad:

*"En särdeles behaglig omväxling i programmet [vid Runebergsfesten 1895] åstadkoms utav en i vinter härstädes bildad manskör, vilken nu för första gången lät höra sig offentligt. Kören sjunger jämnt och behagligt samt förfogar över goda röster, av vilka större delen äro för publiken sedan gammalt bekanta och omtyckta."*¹⁴

Någon fastare organisation uppstod dock inte. Sångarna, av vilka en del möjligen även tillhörde någon av stadens blandade körer, föredrog synbarligen mera improvisatoriska former för sången i manskvartett.

I slutet av oktober 1898 efterlyste Hangö Frivilliga Brandkår medels annons i tidningen Hangö sådana medlemmar som var villiga att delta i "en tillärand gymnastikklubb och manskör". Annonsen infördes på svenska och finska,¹⁵ och återkom även senare. Jultiden samma år sammankallades HFBK:s medlemmar bl.a. för att besluta om huruvida medel för körens verksamhet borde beviljas av kåren. Mötesreferatet visar att 48 mk beviljades som understöd för fyra vin-

termånader.¹⁶ Sannolikt var detta ett honorar till dirigenten, vars namn inte framgår av tillgängliga handlingar.¹⁷ Eventuellt blev anslutningen dock för liten, ty följande år upprepades försöket: "Ärade brandkårister, som önska deltaga i en tillärnad manskör, behagade infinna sig å Nykterhetslokalen" den 12 november 1899.¹⁸ Huruvida man denna gång lyckades är osäkert. Den kvartettsång som förekom bl.a. vid HFBK:s soaré den 17 november 1901 (jfr s. 130) kan mycket väl ha utförts av någon utanför HFBK verksam manskvartett.

Här skall nämnas, att kvartettsång förekom inom flera av stadens blandade körer, åtminstone inom Arbetets Vänners Sångkör (jfr s. 16), Föreningen Framåts kör (jfr s. 21) och inom Evangeli-kören (jfr s. 40). Dessa kvartetter bidrog till programvariationen vid konserter och andra uppträdanden.

Till invigningen av Samlingslokalen år 1900 hade man, eftersom Arbetets Vänners Sångkör då hade en downperiod, planerat ett uppträdande av en tillfällig bildad blandad kör. I en tidningsannons i april detta år vände sig hornorkesterledaren F.Wallwitz till "de ärade damer och herrar som önska deltaga i sången".¹⁹ Dock blev kören inte en blandad kör. Enligt referatet från festen "sjöng en manskör kraftigt fosterländska sånger."²⁰

Efter sekelskiftet synes inte ett enda försök att bilda en mera permanent manskör ha blivit gjort, men sången i Liedertafel-anda fortsatte. En av entusiasterna härvidlag var apotekaren Hugo Lindgren, om vilken hangöpatrioten JEJA ROOS nämner, att han var "en ivrig sångare och musikentusiast". ROOS fortsätter:

"Under denna tid var det mycket vanligt, att man i synnerhet efter möten och sammanträden, samlades på klubben och efter kvällsvarden fylkade sig kring det stora bordet till kvartettsång. Hugo L. sjöng mest andra tenor. Han var med hela sin själ med i sången, och när en sång var slut, bladade han i 'Studentsånger' för att söka en ny. Han sjöng även solo ibland, italienska visor, som han hört på resorna i Italien, och han trakterade stundom även mandolin. [...] Kvartetten var ofta flerdubbel. Det fanns präktiga andra basar s.s. lektor Nordström, tel.chef Wegge, ing. Boehm, första basar s.s. borgm. Stenström och överste Axel Stenius, andra tenorer s.s. Lindgren, arkitekt Hedman. Första tenorer var det ofta ont om. Doktor Silén fick främst svara för denna stämma, ehuru den ansträngde honom. Många tillfälliga sångare och resande förstärkte ofta sången."²¹

Tidpunkten för dessa seanser kan fixeras till tiden kring sekelskiftet. T.ex. Axel Stenius²² var verksam i Hangö 1899-1903.²³ I första tenor-stämman medverkade stundom även en alt, doktorinnan Hulda Baër, "utan att det alltför mycket skiljde sig från de manliga rösterna". Detta enligt ROOS, som fortsätter:

"Så kunde t.ex. på klubben en afton lätt förflyta, där då den ena sången avslöste den andra ibland in på småtimmarna. Det råder en viss skillnad mellan musiklivet i Hangö då och nu. Nu [1947-48] sjunga de olika föreningarna under sina bestämda övningsaftnar och uppträda sedan då och då, mycket sällan för övrigt. Då sjöng man ideligen, då man tillfälligtvis träffades, kören sammansattes för tillfället på möjligast bästa sätt, och så njöt man av sång och samvaro, och alla hade det trivsamt, både sångare och åhörare." 24

Det kan måhända synas märkligt att manskörssången inte tog sig fast organiserade former i Hangö under stadens första halvsekel. Detta gäller stadens båda språkgrupper (jfr även s. 35). Men många även långt senare märkbara faktorer spelade säkert in härvidlag: ett förhållandevis litet befolkningsunderlag och som en följd härav en notorisk brist på första tenorer. Dessutom märktes konkurrens från de blandade körernas sida, befolkningens rörlighet i ett tämligen nygrundat samhälle etc.

Stadens första konserterande manskör blev Handelsgillet's manskvartett (1926-28). Inom Hangö Blandade Körs krets odlades även manskörssång på 1920-talet; detta ledde till bildandet av Hangö Manskör (1927), som efter andra världskriget återupptog sin verksamhet 1947 och fortfarande (1976) utgör ett inslag i stadens musikliv. Ingen finskspråkig konserterande manskör har funnits i Hangö.

F I N S K S P R Å K I G P R O F A N K Ö R S Å N G

Den finsktalande befolkningen i Hangö befann sig under hela den skildrade tiden i minoritet. Utgående från de på s. 9 återgivna uppgifterna finner man att den finskspråkiga befolkningen omfattade omkring 150 personer år 1880, ca 650 personer år 1890, ca 1500 personer år 1900 och ca 1800 personer år 1910. Den finska befolkningen utgjorde sålunda ett mindre rekryteringsunderlag för körsång m.m. än den svenskspråkiga; dock uppkom körsång och annan verksamhet tidigt, vilket är naturligt. Minoriteter sluter sig samman.

Inflyttningen av finsktalande befolkning till ett traditionellt svenskspråkigt hörn av landet skedde huvudsakligen i de skeden då plötslig efterfrågan på manuell arbetskraft uppstod, såsom då järnvägen byggdes, då hamnen utvidgades och då verksamheten inleddes av Ab Granit, som levererade stenblock för husfasader bl.a. i Helsingfors, Petersburg och Moskva. Föreningsverksamheten inom den finskspråkiga minoriteten kan betecknas som livlig, och omfattade bl.a. nykterhetsarbete, fosterländska fester mer eller mindre anknutna till skollivet, klubbverksamhet m.m.¹

Den finskspråkiga befolkningen synes ha varit röriligare än den svenskspråkiga, vilket bidrog till en viss social olikhet mellan språkgrupperna.

N y k t e r h e t s f ö r e n i n g e n V i i r i s k ö r p å 1 8 8 0 - o c h 9 0 - t a l e n

Den första organisation, inom vilken finskspråkig körsång i Hangö bedrevs, var nykterhetsföreningen Viiri, som grundades i början av december 1887 i kretsen av Ab Granits arbetare. Viiri ägde efter skiftande öden bestånd ända till 1970, då verksamheten upphörde på grund av svikande underlag. Föreningens första ordförande var överkonduktören, senare polisen Frans Ferdinand Merikanto (far till Oskar Merikanto). Han tog initiativet både till en kör och till ett teatersällskap.²

Föreningens kör leddes under åren 1888 och 89 av läraren A.Kosonen, som avgick på grund av dålig hälsa.³ Ett uppehåll i körverksamheten följde, varunder man vid föreningsmötena idkade unison sång under ledning av posttjänstemannen Oskar Forsström.⁴

Därefter inledde den på s. 13 f. skildrade tvåspråkiga nykterhetskören

sin verksamhet; den leddes av kapellmästaren A.A.Liljeström. Inom stadens finskspråkiga körkretsar har denna kör räknats som huvudsakligen finskspråkig,⁵ vilket den möjligen även var, åtminstone tidvis. Andå medverkade svenskspråkiga körsångare,⁶ och körens annonser i tidningen Hangö 1890 - 91 infördes på båda språken.

Liljeström lämnade ledarskapet för kören 1893;⁷ kanske i samband med att en svenskspråkig fristående sångförening under hans ledning bildades i staden (jfr s. 14 f.). Men inom föreningen Viiri sjöngs ändå kör både hösten 1893 och våren 1894.⁸ Det är okänt vem som då ledde kören. Det kan ha rört sig om sång av gammal repertoar under ledning av någon tillfällig dirigent. I alla händelser uppges kören ha slutat på grund av ledarbrist.⁹

K ö r s å n g i n o m H . T . Y . f r o m . 1 8 9 5

Stadens finska körsångare, vilka som ovan framgått hade stark anknytning till arbetarkretsarna, fick en ny organisation att ansluta sig till år 1895, då Hangon Työväen Yhdistys (H.T.Y., finskspråkig arbetarförening) grundades. H.T.Y., som var stadens första politiska arbetarorganisation, började sin verksamhet i liberal s.k. "wrightsk" anda, men blev med tiden alltmera radikal.¹⁰

Redan den 6 oktober 1895 grundades inom föreningen en kör, ledd av urmakaren E.V.Krank.¹¹ Sångarna var i huvudsak desamma, som hade tillhört Viiris kör.¹² Verksamheten var till en början livlig, men en nedgångsperiod följde snart. Sannolikt tog körarbetet ny fart hösten 1897, då herr A.Andersin var dirigent.¹³ Redan året därpå omorganiserades kören dock så, att den blev gemensam för Viiri och H.T.Y. Dirigenter i detta skede var E.V.Krank och Anders Kaustell.¹⁴ År 1899 framträdde man igen under ledning av Andersin, t.ex. vid Hangö Rusdrycksstreckares s.k. paketmöte i februari (jfr s. 123). Även manskörssång tycks ha bedrivits inom föreningen: "T.Y.Mieskööri" framträdde vid en av Viiris soaréer 1899.¹⁵

En enda gång bedömdes den blandade körens sång av ortstidningen. Detta skedde efter det kören uppträtt på två konserter till förmån för folkbildningssträvandena i maj 1899 (jfr s. 123 f.):

"En angenäm överraskning för större delen av publiken utgjorde Suomalainen Sekakööri, som nu uppträdde med några sånger, vilka utfördes synnerligen väl och emottogs med stora sympatier av åhörarna. Den finska sångkören nödgades, även den, giva en sång utöver programmet." 16

I juni 1901 framtvang ledningen för H.T.Y. ett beslut om huruvida kören, som alltså uppträtt under den neutrala beteckningen "Suomalainen Sekakööri", skulle tillhöra den ena eller den andra föreningen. H.T.Y:s trumf torde ha varit en bättre övningslokal, och sångarna valde denna förening.¹⁷ Dirigent blev herr Hj. Kairenius, som emellertid avgick 1904 efter meningsskiljaktigheter med bl.a. H.T.Y:s styrelse.¹⁸

Sommaren 1904 nämns K.Forsell från Helsingfors som körens ledare. Våren 1905 efterträddes han av herr Adolf Tynkkynen,¹⁹ som tydligen ledde kören då den uppträdde vid invigningen av H.T.Y:s nya hus invid Esplanaden (Folkets hus) i mars 1905²⁰ och då den uppträdde vid H.T.Y:s 10-årsfest i juni 1905.²¹

Följande dirigent var Lauri Nissinen,²² som ledde kören från början av 1906 till 1910. Han har betecknats som "entusiastisk", och under hans tid höll kören två övningar i veckan. År 1906 deltog H.T.Y:s kör i en arbetarsångfest i Salo, och år 1908 hade man för avsikt att delta i en arbetarsångfest i Suodenniemi, vilket dock på grund av körens bristande ekonomiska resurser inte kunde ske.²³

År 1909 skall kören ha haft ca tjugo medlemmar.²⁴ Ingen källa omtalar huruvida Nissinen var avlönad i någon form. Möjligen var han det, och åtminstone 1909 erhöll han en julgåva om 25 mk av H.T.Y.²⁵

Efter Nissinens avgång 1910 var körens verksamhet sporadisk. Dirigentbristen utgjorde ett hinder. I slutet av år 1910 leddes kören en tid av Robert Kärkkäinen,²⁶ hornorkesterdirigent i staden. Därefter synes körverksamheten inom H.T.Y. ha upphört.

V i i r i s k ö r 1 9 1 2 - 1 9 1 4

Efter det H.T.Y. inställt sin körverksamhet uppstod ett tomrum. En kör som kunde attrahera den finsktalande arbetarbefolkningen bildades därefter först i början av 1912, då körarbetet inom nykterhetsföreningen Viiri återupptogs på initiativ av föreningens ordförande Ilmari Virkkala.²⁷ Det synes som om många medlemmar från den avsmnade H.T.Y.-kören skulle ha anslutit sig till det nya företaget.²⁸ Detta är mycket naturligt. Viiris rekryteringsunderlag har berörts ovan, och den politiserade arbetarrörelsen hade dessa år total nykterhet bland sina mål, "siksi lieneekin Viiri vihollisten sil-

missä melkein sama kuin Työväenyhdistyskin."²⁹ Kören leddes med stor sannolikhet av Aino Bärman (Eräsalo), som på ett år 1912 taget fotografi av kören är centralt placerad. Drygt 20 körmedlemmar, bland dem en i andra sammanhang så välkänd gestalt som Naemi Friberg,³⁰ som tydligen temporärt vistades i Hangö, flankerar Bärman (Eräsalo).³¹ Kören upplöstes under första världskriget.

VIIRIS KÖR år 1912. I mitten (vitklädd) dirigenten Aino Bärman (Eräsalo), sittande på golvet längst t.v. Naemi Friberg. (Hangö stads museum).

Suomalaisen Seuran Sekakuoro

Hangon Suomalainen Seura (Hangö finska förening) grundades 1905. Föreningens mål var, att främja den finska kulturen, arrangera fosterländska evenemang och bevaka finska intressen i Hangö. Föreningsmedlemmarna synes främst ha rekryterats bland lärare och tjänstemän. Suomalainen Seura ägde bestånd ända till 1950-talets ingång.³²

Den första kör som nämns i samband med kretsen kring Suomalainen Seura är en tillfällig kör som bildades för att medverka vid föreningens Snellmanfest den 12 maj 1906. Här torde en emigrant på genomresa, kantor Pernu från Kälviä, ha varit en mycket stor hjälp; han stod för tenorstämman, för vilken lokala krafter inte förslog.³³ Kören leddes kanske av Aino Bärman (Eräsalo).

Fastare organisation hade Suomalaisen Seuran Sekakuoro, som grundades hösten 1906. Dirigent var församlingens sångledare F.O.S.Lindberg. Körens livslängd blev kort; som orsak till upplösningen utpekas de dåförtiden rådande partistrider.³⁴ Detta understryker, hur begränsat körens rekryteringsunderlag var.

Härefter bildades det inom finskspråkig medelklass tillfälliga körer till särskilda fosterländska fester, t.ex. en kör som uppträdde under ledning av Aino Bärman (Eräsalo) vid en Kalevala-fest år 1914.³⁵

Vid Suomalainen Seuras årsfest 1911 uppträdde en manskör under ledning av Anders Kaustell.³⁶ Kören ägde bestånd 1910-11 och torde ha bestått av endast sju man. Dess mest observerade framträdande var då den 1911 sjöng in våren vid Café Afrika.³⁷

Alla finskspråkiga körsångssträvanden förenades 1916, då kantor-organisten Sune Carlsson bildade Hangon Suomalainen Sekakuoro, vars verksamhet omfattade både profan och sakral sång. Kören återupprättades 1943 (dirigent var en kort tid veteranen Aino Eräsalo). Därefter utvecklades kören (bl.a. under ledning av Lars Ryde) så, att den 1954 vann ett första pris i en riksomfattande körtävling (dir. Alfred Holm). Kören består ännu i dag, men har sedan 1960-talet konkurrens av andra finskspråkiga körföretag.

KYRKLIGA KÖRER

Anteckningar om kantorstjänsten

I kyrkligt hänseende sorterade befolkningen i den år 1874 grundlagda staden Hangö först under Bromarf församling, vars kyrkoherde under stadens första år tillsammans med lekmän stod för gudstjänster och andaktsstunder i Hangö. Efter framstötår 1880 och 1890 kunde en självständig församling grundas i staden år 1892.¹

Under den allra första tiden leddes sången vid gudstjänsterna av predikanten eller av någon sängkunnig församlingsmedlem.² Fr.o.m. 1882 fungerade läraren Anders Kaustell som kyrkomusiker vid sidan av sitt ordinarie arbete. Temporärt hade han hjälp med sången, t.ex. 1904-05 av fröken Fanny Nyberg.³ Annu efter det en ordinarie kyrkomusikertjänst inrättats var Kaustell disponibel, om så behövdes.⁴

Rörande den med tiden allt nödvändigare ordinarie klockare-orgelnisttjänstens utformning, avlöning och besättande fördes inom församlingen en livlig diskussion fr.o.m. 1890. Men trots att biskopen vid visitation år 1901 hade uppmanat församlingen att besätta tjänsten ordinariter fortsatte man med tillfälliga arrangemang.⁵ Sälunda lediganslog man år 1906 en biträdande sångledartjänst inom församlingen. Till denna tjänsts innehavare utsågs bland sex sökande klockare-orgelnisten Frans Oskar Sigurd Lindberg från Jorois.⁶ Den segslitna frågan om en ordinarie heltidsanställd kyrkomusiker blev avgjord först 1911. Man beslöt då gå in för en enda klockare-orgelnist med en årslön om 2,500 mk.⁷ Mot detta beslut protesterade Kaustell skriftligt,⁸ men utan resultat. Troligen hade han föredragit inrättandet av tvenne deltidstjänster, för att själv kunna omhänderha den ena.

Klockare-orgelnisttjänsten lediganslogs den 25 maj 1912⁹ och söktes inom föreskriven tid av fjorton personer.¹⁰ På förslag uppfördes: Selim Konstantin Eskelin, Sune Gottfrid Carlsson och Kaarlo Ismael Paasio.¹¹ Av dessa valdes Selim Eskelin till tjänstens innehavare.

Eskelin avgick redan 1915. Efter en ny valprocedure utsågs 1916 Sune Carlsson till kantor-orgelnist i Hangö. Han innehade tjänsten till 1937, och betydde härvid mycket för stadens hela musikliv. Församlingen delades 1962 i två delar: svensk församling och finsk församling. Då inrättades även två kyrkomusikertjänster i stället för en enda.

K ö r s å n g i n o m f ö r s a m l i n g e n

Någon officiellt etablerad församlingskör har inte funnits under den epok som skildras. Däremot har flera inofficiella körer sjungit vid gudstjänster och andra sammankomster inom församlingen.

Möjligen fanns en tillfällig kör redan 1882: "*Enmy* [Stenbäck, 4 år] fick i söndags vara i kyrkan och höra Hosianna" skrivs i ett brev.¹² Voglers Hosianna kan mycket väl ha sjungits fyrstämmigt; Anders Kaustell hade inlett sin verksamhet.

I samband med kyrkoinvigningen 1892 omtalas att kören sjöng Hosianna.¹³ Den kör som årligen brukade framföra sången av Vogler sägs ha varit "en för tillfället bildad blandad kör med barnaröster."¹⁴ Hosiannakören, som företaget småningom kom att kallas, sammankallades årligen före advent med annonser och upprop. Sista gången skedde detta troligen år 1907, då svårigheter beträffande stämmornas besättande gjorde sig gällande.¹⁵

Ett tillfälligt sängsällskap uppträdde under namnet Kyrkokören (dirigent Kaustell?) åtminstone vid en välgörenhetskonsert år 1902.¹⁶ Tillfälligt sammansatta körer sjöng även t.ex. vid begravningar.¹⁷

I början av mars 1908 bildade kyrkoherde Storgårds' hustru Ina Storgårds en dankör för att därmed få till stånd sång vid samkväm inom församlingen och vid tillställningar för välgörande ändamål. Vid några större högtider ombildades kören till blandad kör "genom välvillig medverkan av tenorer och basister." Fr.o.m. körens första egentliga sångafton i november 1912 (jfr s. 160) blev de manliga sångarna mera knutna till kören.¹⁸ "Vår mors kör" resp. Församlingens ungdomskör, som sällskapet kallades, fortsatte med sina sångaftnar ända tills Sune Carlsson tillträdde kyrkomusikertjänsten år 1916.

Sune Carlsson utvecklade därefter kören - nu Hangö Svenska Kyrkokör - till en av de ledande körerna inom Borgå stift. Kören ägde bestånd ända till 1960-talet, då andra former för körarbete trädde i förgrunden: koralkör, motettkör, barnkör o.s.v.

P r i v a t k ö r 1 9 0 9 - 1 0

ERÅSALO omnämner att man i Hangö tidvis haft tvåspråkiga körer, som synbarligen hade svenskspråkig majoritet, men som även hade finskspråkiga medlemmar, och som leddes av församlingens biträdande sångledare F.O.S. Lindberg.¹⁹

En nedgångsperiod inom svenskspråkig körsång i staden hade börjat 1908, då AV-kören upphörde, och en nedgångsperiod inom finskspråkig körsång förnams åren omkring 1910, då H.T.V hade dirigentproblem. Det är sålunda högst förståeligt, att F.O.S. Lindberg uppvisade en viss aktivitet vid dessa år.

Den ena av ortstidningarna skriver rörande en planerad konsert till förmån för bildandet av en konsertgarantiförening i Hangö år 1909:

"En sextett har haft flere övningar för festen [...] Huvudnumret blir dock ett körverk, introduktionen ur Messa da Requiem av G.Sgambati. För ett värdigt utförande av denna storartade katolska mässa har man lyckats intressera en kör av fyratio sångare, ett för Hangö förhållanden storartat resultat. Övningarna bedrivs energiskt och man hoppas det bästa resultat av arbetet."²⁰

Förmodligen var kören just just en av de Lindbergska körer som ERASALO omnämner. Konserten kom dock inte till stånd. Kanske var det samma kör som uppträdde vid Postiljonernas soaré i december 1910 (jfr s.152), nu nämns dock Lindberg vid namn. Om kören skrevs:

"Samtliga sånger utfördes med god framgång och rönste stormande bifall."²¹

Det måste beklagas att inga ytterligare uppgifter föreligger rörande den av Lindberg ledda kören. Den stöddes knappast av någon etablerad förening. Man kan anta att det huvudsakligen var dirigenten som var den drivande kraften. Kören synes inte ha haft nödig stadga för att möta den konkurrens som Hangö Blandade Körs bildande våren 1911 innebar.

Evangelikören 1908 - 14

Inom föreningen Evangeliska unga i Hangö bedrevs körsång åtminstone redan år 1908; under pingsten detta år medverkade "svenska ungdomsavdelningens sångkör" vid invigningen av Evangelisk-Lutherska bönehuset invid Esplanaden (nuv. Folkhögskolan).²² Körens repetitioner fortsatte 1908 och 09.²³

Stabilare former fick föreningens körverksamhet 1911, då den s.k. Evangelikören grundades. Körens första dirigent var läraren Karl Henrik Knuts som snart skulle efterträdas av fröken Hilma Karlsson, sedermera fru Knuts. Efter detta inledande skede övertogs dock ledningen av agronom David Thorén, som utvecklade kören så, att den med framgång kunde uppträda på olika orter i Västra Nyland. Under Thoréns dirigentskap pågick körens arbete till 1918, då den skingrades.²⁴

Fr.o.m. år 1912 höll Evangelikören några offentliga sångaftnar under Thoréns ledning. Repertoaren vid dessa tillgodosåg mera bönehusets pub-

lik än kräsna kvalitetskrav. Fröken Wennerström, som varit ledare för föreningen Framåts kör, framträdde stundom som solist vid dessa sångaftnar (jfr s. 159). I slutet av år 1912 omnämnes en manskör och en damkör inom Evangelikören (jfr s. 160).

Körens mest observerade framträdande torde ha varit vid en konsert i kyrkan till förmån för Finska Sjöräddningssällskapet (jfr s.163f.). En skribent i Hangö-Bladet inskränkte sig dock till att beteckna Thoréns dirigering "tändande".²⁵

Evangelikören hade även hade även en finskspråkig motsvarighet. Rörande körverksamheten inom Luterilainen Evankeliumyhdistys skriver ERÄSÄLO:

"Inom föreningens krets har det funnits personer, som trots många svårigheter har försökt upprätthålla körsång, i medvetande om att körsången på sitt sätt hjälpt föreningen fram emot de mål den eftersträvar. Man vet inte med säkerhet vem som ursprungligen tog initiativ till kören, men som ett resultat av fru Olga Tähtinens och pastor Kristian Tammios ansträngningar inledde den sin verksamhet 1907. Dirigent blev lärarinnan Saima Signell. Början var svår, då man saknade både övningslokal och instrument. Därför hölls övningarna under den första tiden i privata familjer. Bland dessa erinrar sig föreningens medlemmar med speciell tacksamhet herrskapet Aavasalo. Körens första framträdande, ett resultat av idogt arbete, torde ha varit invigningen av Hangö Evangeliförenings nuvarande bönehus pingsten 1908. Fröken Signell avgick från ledarskapet redan i juni 1909. Hon efterträddes av herr A. Antin, som dock, på grund av bortflyttning från orten, avgick redan i februari 1910. Efter herr Antin följde kantor F.O.S. Lindberg, som skötte uppdraget till julen 1910. Lärarinnan Signell blev nu åter ledare och hon var härefter nästan oavbrutet körens repetitör under dess återstående verksamhet, även om hon ytterst sällan framträdde som körens dirigent vid offentliga tillställningar. Kören utvecklades ytterligare, och kunde sålunda ta del i den allmänna sångfest som 1911 anordnades i Helsingfors av 'Suom. Evank. Yhdistys'. Inom ramen för sångfesten uppträdde kören även separat under ledning av pastor Kr. Tammio. Sommaren 1913 deltog kören åter, under ledning av Hj. Grönroos, i en sångfest, och 1915 deltog kören för sista gången i en sångfest, nu i Viborg. Bland körens dirigenter märks ännu herr Ilmari Tammio i början av år 1913 och kantor Eskelin 1914-15.

Körens verksamhet var stundom synnerligen livlig. När pastor Tammio under uppehållen i sina studier vistades hemma gjorde kören under hans ledning sångarresor till den närmaste omnejden. Sålunda besöktes Finby sommaren 1911 och Matildedal 1912. Resan till Finby var mycket lyckad. Detta var pastor Tammios förtjänst, ty han framträdde både som dirigent och som talare.

Inom Evangeliföreningen verkade även åren 1911-14 en barnkör som leddes av lärarinnan Signell. Unison sång idkades flitigt inom föreningen."²⁶

HORNKAPELL

Hangö Frivilliga Brandkårs musik-
kapell 1883 - 95

Hornmusikens funktioner var många under tiden före och efter sekelskiftet. Den var inte blott den självklara marschmusiken utan även vanlig som dansmusik ända in på 1920- och 30-talen, då dess hegemoni härvidlag bröts dels av jazzinfluerad dansmusik, dels av mekanisk ljudåtergivning. Som programslag vid fosterländska fester o.dyl. var hornmusikerna alldeles självklara.

Det är sålunda alldeles naturligt att hornorkestrar skulle bildas i Hangö. Under stadens allra första år fanns dock knappast något lokalt hornkapell av följande citat från våren 1879 att döma:

"1 sta maj firades storståtligt i Hangö. 12 hornmusikanter, som kommo med [ångfartyget] Express, engagerades av herrarne för hela dagen. På f.m. utfördes musik på ett berg i parken, dit allt vad liv och anda hade begav sig. Herrarne, de yngre, anskaffade mjöd och punsch och en del fruar medhade kaffeannor m.m. kaffetillbehör, så där var ett hederligt majkalas, som väl aldrig blir förgätet av alla barn, som njöto och fröjdades. På eftermiddagen kastade herrarne boll vid Boulevarden och på aftonen var soaré på hotellet, däri till och med överstinnan [Appelberg] och Cristierssons deltago. Överstinnan, som lovat dansa i Hangö, då det skulle bestås hornmusik, kom med blommor i håret och fick riktigt dansa av hjärtans grund." 1

Inte heller tre år senare tycks något hornkapell i Hangö ha funnits:

"Högst få nöjen hava sedan min senaste skrivelse varit härstädes. En afton var dock stadens danslystna ungdom i tillfälle att taga sig en sväng. Staden gästades nämligen av en musikkår." 2

Den första uppgiften om en lokal hornorkester är från år 1883:

"Vid Hangö Stads Utskänknings- och Utminutieringsaktiebolags stämma i går beslöts att fjolårets vinst 7.006 mk 16 p skulle användas på följande sätt: [...] 2,000 mk, till inköp av musikinstrumenter för Brandkåren." 3

Att det första hornkapellet i staden upprättades av Hangö Frivilliga Brandkår (HFBK) är ingenting förvånande. Ett sådant förhållande var helt normalt, med tanke på utvecklingen i landets övriga städer.

Ingen tillgänglig källa ger närmare besked om kapellets fyra första år. År 1887 stod kapellet under ledning av en yrkesmusiker, kapellmästare Louis Fichtelberger, som 1876 - 1885 varit anställd som Musikaliska Sällskapets i Åbo orkester, dock utan att nå större framgångar.⁴

Under Fichtelbergers tid som dirigent fanns en särskild nybörjarorkester inom HFBK. Härom skrevs i Uusi Suometar:

"Palokuntamme soittokunnassa on kaksi eri osastoa, joista toinen on äskettäin perustettu poikasoittokunta, johon kuuluu poikia puoli tusinaa, noin 10 ja 12 ikä-vuoden vaiheilla. Eipä muuta voi kuin ihmetellä kuin kuulee kuinka nämät pienet soittajat ovat taidossaan jo harjaantuneet, vaikka vasta noin puoli vuotta aikaa siitä, kuin heittivät savikukot, nuo lapsuuden leikki-toverit, nurkkaan, ja ensikerran rupesivat torvea soittamaan." ⁵

HFBK-kapellets första egentliga konsert var, såvitt man vet, en konsert med kyrkligt program den 24 april 1887 i folkskolesalen, som ännu då brukades även som kyrka. Den "äldre" generationen inom kapellet hade 1887 nått en sådan nivå, att den med Fichtelberger i spetsen kunde stå för Badanstaltens friluftsmusik. ⁶

En konsert anordnades även 1888 (jfr s. 104), varjämte orkestern säkerligen spelade på mängder av smärre tillställningar, inte minst HFBK:s egna. Åtminstone två gånger spelade orkestern utanför Hangö, nämligen i januari 1888 och i januari 1889 i Ekenäs resp. Lojo. Av en notis rörande en av orkestern anordnad danssoaré framgår, att "det allmänna", d.v.s. Utskänknings- och Utminutieringsaktiebolaget, "allt fortfarande" bidrog till orkesterns finansiering år 1889. Skribenten var missnöjd med att slagsmål och oordning ägt rum. ⁷

Tyvär är föga känt om Fichtelbergers verksamhet i Hangö, som han dock hedrade genom att komponera en "Express-marsch". Express var som bekant den första vinterångaren på rutten Hangö - Stockholm.

Hösten 1889 övertog kapellmästaren Aatto Akxel Liljeström - nämnd ovan i samband med körsång på 1890-talet - ledningen av kapellet. ⁸ Han uppbar lön av HFBK, som i sin tur erhöll bidrag ur "brännvinsmedlen", disponerade av Hangö stad. Motprestationen var ett visst antal gratisuppträdanden av kapellet; t.ex. år 1892 var dessa åtta. ⁹ En tillräcklig kapellmästarlön hade man dock inte råd med; Liljeström var vid sidan av sin musikergärning även brandmästare i staden. ¹⁰ Vidare drygades inkomsterna ut med behållningen från danssoaréer o.dyl. T.ex. 1893 erhöll Liljeström (även för musikanternas räkning?) 25% av nettot från varje av HFBK föranstaltad "förlustelseafton". ¹¹

Under Liljeströms första fullständiga vintersäsong i Hangö, 1890 -91, bedrev kapellet regelrätt konsertverksamhet: sex abonnerade konserter gavs, och till dessa tecknades ca femtio abonnemang. ¹² Orkesterns arbete var sålunda omfattande: det bestod i både dessa konserter och andra uppträdanden, under 1891 minst ett par tiotal tillställningar, troligen mera. ¹³ Kapellet hade år 1891 fjorton medlemmar. ¹⁴

Några yttranden tyder på att HFBK-kapellets prestationsnivå vid den tiden var tämligen anspråkslös. Efter en soaré på fastlagstisdagen 1891 ville ortstidningens anmälare inte alls fälla ett omdöme då kapellet "enligt samstämmiga uppgifter av flere personer torde kunna spela bättre." Orsaken till missljuden kunde ju denna gång ha varit "att söka i den ursäktande omständighet, att det ju var fastlagstisdag också för musikanterna".¹⁵ Men i anslutning till en soaré i mars 1891 skrevs:

"Vi skulle icke önska nedstämman energin och hågen på något håll. Det är kanske skäl att betrakta det lilla kapellets konserter mera såsom uppvisningar utan alla andra anspråk än det att ådagalägga ett, om än långsamt fortgående, strävsamt arbete. Såsom ende bärare av de musikaliska intressena på orten är kapellmästaren hr Liljeström i varje händelse förtjänt av all aktning för sitt nit. Man kan endast uttala den förhoppning, att hr L. skall vänja sina musiker vid allt strängare självkritik. Måhända skall kapellet då i en med hänsyn till förhållandena icke alltför avlägsen framtid kunna prestera ett både rent och njutbart spel.

Lyckligast utföll i söndags fantasin 'Cornevilles klockor.'" ¹⁶

Och år 1892 skrevs:

"Vi vilja här icke ingå uti någon kritik över musikkapellets prestationer, men anse det vara absolut nödvändigt att nya instrument för detsamma med det snaraste anskaffas, såvida man vill göra anspråk på att få höra en något så när njutbar musik." ¹⁷

Vid de gratiskonserter som kapellet enligt överenskommelse med staden anordnade, var åhörarna stundom flera, stundom färre. En gång uppgavs de vara "till största delen arbetare".¹⁸

Det är knappast förvånande, att man inom HFBK inte med blida ögon betraktade musikkapellets alltmera utåtriktade verksamhet. I en av HFBK:s årsberättelser heter det sålunda, att kapellet "mera än hittills varit fallet borde sympatisera med själva kåren."¹⁹ Detta citat antyder ett spirande missnöje, som snart skulle bidra till ett omorganiserande av orkesterverksamheten.

I slutet av år 1892 fördes en offentlig debatt om kapellets arbete. Under rubriken "Brandkårsmusik eller stadskapell?" togs frågan upp i ortstidningen i en notis som har karaktären av en ledare. Av denna notis kan några slutsatser dras, som belyser kapellets organisation:

- Liljeströms skyldigheter beträffande den egentliga HFBK-orkestern omfattade blott orkestrernas inövande för av HFBK anordnade uppträdanden.
- Orkestern spelade även vid andra tillställningar, varvid dess sammankallande synes ha varit en komplicerad procedur, som förutsatte aktiv medverkan av "musikintendenten", troligen en verksamhetsledare vid Liljeströms sida.

- Gosskapellet (som startats av Fichtelberger ca 1887) åtog sig ofta uppdrag mot betalning, som erlades direkt till medlemmarna.
- Gosskapellets "stämming" var "långt ifrån ren", vilket uppgavs bero på att dess instrument var "fullkomligt utslitna och odugliga".
- Liljeström ville inte förnya sitt kontrakt innan klarare riktlinjer för verksamheten åstadkommits.
- Inom staden fanns en opinion för att Hangö stad skulle överta verksamheten, vilket ansågs vara blott en formsak, eftersom Utskänningsbolaget stod för ledarens lön med HFBK som mellanhand.
- Inom HFBK saknades 1892 helt medel för instrumentariets förnyande.
- Några hangöbor var villiga att bidra med sammanlagt över 1,000 mk om staden övertog kapellet och om dess medlemmar skulle tillerkännas en viss ersättning för spelandet.²⁰

Slutligen framgick att HFBK direkt föreslagit att staden skulle överta orkesterverksamheten.²¹ Ärendet behandlades snart därpå av Stadsfullmäktige, men avfördes efter diskussion från dagordningen. Allt förblev vid det gamla.²² De påtalade bristerna i instrumentariet var tydligen alldeles uppenbara. Av en tidningsnotis framgår, att kapellet hade "verkliga dåliga instrumenter", vilka förmodades vara orsaken till de ofta nog "störande disharmonierna" i orkesterns spel.²³

Arbetet fortsattes i HFBK:s regi, även om man på lång sikt förberedde en annan lösning. En kommitté med borgmästaren i spetsen skall redan 1893 ha tillsatts för att få förbättringar till stånd.²⁴

Orkestern fortsatte att vara ett "allmänt" hornkapell i staden. Den uppträdde vid abonnerade konserter, gratiskonserter och smärre tillställningar samt utförde musik i det fria sommartid. Ett missnöje med kapellet förnams dock tydligt, eller kanske snarare ett krav på ett avlönat stadskapell.

Liljeström kvarstod som dirigent t.o.m. den 8 september 1895, då hans avskedskonsert hölls (jfr s. 117). Därefter tynade kapellet bort. Vid ett möte inom HFBK i november 1895 diskuterades hur man skulle förfara med de av brandkåren ägda instrumenten "för den händelse musikkapellet icke vidare komme att sortera under brandkårens bestyrelse."²⁵

HFBK:s musikkapell 1890 (HFBK:s arkiv). Stående från vänster: Wille Lundqvist, Hjalmar Liljelund, Hugo Björkman, B.Sahlström, O.W.Forsström, Herman Engberg, Cederholm, Ivar Engberg, Ekholm, Jernberg, Skutnabb. Sittande fr.v. Elis Friberg, Arthur Lietz, Albert Wikman, A.A.Liljeström, Edvard Björklund, Emil Lindström, Leonard Melin.

GOSSKAPELLET 1892 (HFBK:s arkiv). Fr.v. Karl Ekholm, Emil Ahlström, Arthur Sahlström, Lindblad, A.A.Liljeström, Frank Karl Mattson, Julius Eklund, Karl Finnberg, Hannes Thor.

Gosskapellet, med traditioner från Fichtelbergers tid, fick under 1892 en självständigare ställning inom HFBK. Det gav flera egna konserter. Om dess prestationer skrevs i ortstidningen att de "om också icke av bästa slag, dock tåla vid att åhöras åtminstone av ett mindre finkänsligt musiköra."²⁶ I maj 1892 gjorde Gosskapellet, 9 man, under Liljeströms ledning en resa till Åbo och Tammerfors. Vid en i Kuppis park (Åbo) föranstaltad tävling tillerkändes det "muntlig utmärkelse" inom andra kategorin.²⁷ Det enda kända fotografiet av kapellet (se föreg. s.), med gossarna skrudade i blå uniformer,²⁸ härstammar från dessa tider. Sammansättningen, med enbart bleckblåsare tillhörande kornettfamiljen, var vanlig i Finland just då. Standardbesättningen var hornseptett,²⁹ ofta dubblerades någon stämma.

Gosskapellet framstod redan år 1893 som en helt självständig institution, och anordnade varje tisdag en egen konsert i M.Fribergs café. I juni 1893 upprepade man besöket i Tammerfors, där kapellet gav fem konserter.

Det är svårt att bilda sig en uppfattning om den musikaliska nivån hos kapellet under Liljeströms sista period i Hangö. De anteckningar om repertoaren som bevarats uppvisar inga avvikelser från den dåtida allmänna linjen inom hornorkestrar, och bristen på recensenters omdömen är nästan fullständig. Vid ett tillfälle uppgavs dock att kapellet skulle ha låtit "sämre än vanligt" vilket förmodades bero på att gossarna på grund av omslag i väderleken "förlorat sin embouchure",³⁰ som ju i så fall inte var solid. Kapellet skall dock ha varit omtyckt av badgästerna, när det sommartid uppträdde i badhusparken.³¹

Verksamheten kulminerade 1895, då kapellet under våren gav tio folkkonserter och tio promenadkonserter. Vidare spelade man ute under badsäsongen, samt konserterade i Ekenäs, uppenbarligen med paradnumren (jfr s.115). Gosskapellet medverkade givetvis även vid Liljeströms avskedskonsert i september 1895, och framträdde därefter ytterligare ett antal gånger under hösten.³² Därpå synes medlemmarna ha övergått till det nya hornkapell som bildades av föreningen Hangö Musikvänner.

Den 30 april 1895 ingick i tidningen Hangö en sammanfattande beskrivning över Liljeströms gärning i staden. Man prisade Gosskapellet för dess prestation att under en termin ge tjugo konserter med endast "goda musiknum-

ror" och man konstaterade, att utförandet "har varit av det slag att vi tro högst få landsortsstäder uthärda en tävlan med vårt Gosskapell." Även Liljeströms insatser som arrangör och kompositör (Hangö Badpoliska samt Mejerimarsch) rosades.³³ Vid sin avresa från Hangö fick Liljeström av Gosskapellets medlemmar motta ett skrivtyg av nysilver med inskriften "Minne åt A.A.Liljeström av Hangö Gosskapellet 1891-1895" samt en i "varma Ordalag hällen adress".³⁴

Gosskapellets betydelse som skola för de musikanter som skulle föra orkesterarbetet vidare kan knappast överskattas. Ännu på 1930-talet medverkade en av dess medlemmar (Karl Ekholm, bashorn) i ett hornkapell i Hangö.³⁵

Privata hornkapell på 1880- och 90-talen

Vid sidan av verksamheten i HFBK:s kapell förekom även annan hornblåsning i staden. Det första vittnesbördet härom är från 1884:

*"Pastorns [Nauklér] och vi [herrskalet Stenbäck] ha varit mycket ofta hos varandra på senaste tiden, ty herrarna ha blivit så livade för hornblåsning att de ha dagliga övningar än här hos oss och än hos pastorns, där det finnes pianino. De har gjort rätt goda framsteg till att vara nybegynnare och sakna lärare, så de få själva fundera ut konsten att blåsa."*³⁶

Om detta privata övande nådde inga uppgifter ut till offentligheten. Sannolikt blev resultaten alltför anspråkslösa.

Även hösten 1891 verkade en från HFBK:s musikkapell fristående hornorkester, där självfallet medlemmar från den hornblåsande kretsen 1884 kan ha ingått:

*"Ett privat hornkapell har bildats på orten av några herremän. Medlemmarna äro till antalet åtta. Ledare är hr Liljeström."*³⁷

Sannolikt var det denna orkester som en tid senare kallade sig Hangö Musikförening. Denna orkester gav i januari 1892 en konsert tillsammans med HFBK:s musikkapell och Gosskapellet under ledning av den gemensamme dirigenten (jfr s. 108). Konserten mottogs av publiken men "livligt bifall".³⁸

Därefter syntes detta privata kapell inte utåt. Men sannolikt kom dessa "herremän" att påverka den debatt som fördes i staden, och som resulterade i, att HFBK år 1895 upphörde att vara den organisation som svarade för hornorkesterverksamheten i staden.

H a n g ö M u s i k v ä n n e r s k a p e l l 1 8 9 6 - 1 9 0 4

Som ovan har framgått blev kraven på HFBK-kapellets prestationsnivå och kapacitet med tiden allt större. En alldeles renodlad amatörorkester ansågs inte förslå i den växande staden med dess badliv sommartid. Fr.o.m. 1892 hade man arbetat på en ändamålsenlig lösning av det viktiga orkesterproblemet. Dessa strävanden upphörde inte trots att HFBK fortsatt att bära ansvaret för orkesterverksamheten efter det negativa beslutet av Stadsfullmäktige 1892.

Den offentliga debatten gick vidare redan 1893. I en lång insändare i tidningen Hangö diskuterades orkesterfrågan av signaturen "Wz". Efter en inledning, där stråkmusikens överlägsenhet gentemot stråkmusiken betonas, beskrev "Wz" mångordigt orkesterfrågans utveckling i Hangö, där liksom på många andra orter orkestermusiken hade blivit en angelägenhet för brandkåren. HFBK:s förmåga att "släcka eld" erkändes. Däremot sades kåren inte vara lämpad att "handhava ortens musikaliska intressen". HFBK påstods vara intresserad av musikkåren, en "leksak", blott när denna kunde vara till nytta vid parader. När det gällt att anskaffa instrument och noter hade kåren inte varit villig att göra uppoffringar. HFBK sades ha kritiserat kapellmästaren för att denne hade intresserat sig för musiksträvanden utanför kårens ram. "Wz" nämnde, att man inom Hangö Musikförening väckt förslag om bildandet av en förening, som med stöd av Utskänkningsbolagets vinstmedel skulle stå för samtliga musikaliska strävanden på orten. HFBK kunde då få disponera orkestern gratis vid vissa tillfällen. "Wz" beskrev i detalj sina intentioner: en stomme av yrkesmusiker (spelande både stråk- och blåsinstrument) skulle med hjälp av amatörer bilda olika ensembler för olika behov. En finansieringsplan bifogades.³⁹ Den långa insändaren avsåg att vara en information inför möten, där orkesterfrågan skulle diskuteras. Mötena var alltför fåtaligt besökta,⁴⁰ och frågan om en ny musikförening lades ad acta.

I juni 1895 återkom "Wz" i spalterna. Det var vid denna tidpunkt allmänt känt att Liljeström erhållit en fördelaktigare anställning på annan ort, därför borde någonting nu göras. Åter berördes HFBK:s olämplighet som huvudman för orkestern. Vidare påpekades att Gosskapellet inte kunnat avlönas, vilket sades kunna leda till medlemmarnas överflyttning till bataljonsmusikkårerna med tyätföljande tidsödande nyrekryteringsproblem som följde. Därefter kom "Wz" med ett detaljerat nytt förslag. Denna gång berördes stråkmusiken inte. En-

ligt skribentens plan skulle den föreslagna föreningens viktigaste inkomster utgöras av arvode från Badanstalten för friluftsmusik sommartid samt av bidrag från Utskänningsbolaget. Musikerna skulle honoreras för sin medverkan.⁴¹

Genast efter Liljeströms bortflyttning från Hangö publicerades ett upprop rörande bildandet av en ny musikförening. Uppropet var undertecknat av borgmästare F. Stenström, apotekaren Hugo Lindgren, affärsmannen Paul Stünkel och rådman F.W. Ekblom.⁴² De var troligen medlemmar i Hangö Musikförening, som efter konserten 1892 hade fortsatt sin verksamhet med att anordna soaréer på Grand Hotel under medverkan av HFBK-kapellet m.fl. Föreningens egen hornorkester hade tystnat.

Arendet var denna gång väl förberett: den nya föreningen Hangö Musikvänner grundades, och det meddelades att Stadsfullmäktige ställt i utsikt ett bidrag om 2,000 mk för avlönandet av en kapellmästare.⁴³ Kapellmästartjänsten anslogs ledig. Bland femton sökande antogs Franz Wallwitz till tjänstens innehavare. Enligt ett avtal som ingicks skulle föreningen till Wallwitz erlagga en lön om 2,200 mk per år. Dessutom skulle all förtjänst från kapellets uppträdanden tillfalla kapellmästaren, som hade att själv avlöna åtta gossar med i medeltal 30 mk per månad, samt under badsäsongen dessutom en yrkesmusiker "till förstärkning". Kapellet var skyldigt att gratis medverka vid Hangö Musikvänners olika nöjes- och andra tillställningar samt vid vissa av HFBK:s samlingar. Vid HFBK:s dansaftnar skulle kapellet medverka mot halvavgift. Fyra gratiskonserter skulle ges årligen. För notskrivning kunde Wallwitz påräkna särskilt arvode.⁴⁴ Detta avtal var mycket likt det system, som sedan 1868 hade tillämpats av Musikaliska Sällskapet i Abo⁴⁵ och var sannolikt " normalt " för den tiden.

I Hangö tillgodosåg den nya regimen flera intressen. Både HFBK och staden fick tillgång till ett hornkapell. Musikanterna, sannolikt det f.d. Gosskapellet, erhöll vissa inkomster och kapellmästarlönen var garanterad.

Franz Wallwitz flyttade till Hangö från Viborg, där han med framgång dirigerat "Arbetareföreningens i Viborg barnkapell".⁴⁶ Inför hangöpubliken debuterade han med ett valthornssolo vid en kyrkokonsert annandag jul 1895.

Det omorganiserade kapellets debut skedde på nyårsdagen 1896 (jfr s. 117) och lyckades väl. Wallwitz förutspåddes sköta sina åligganden "väl och samvetsgrant".⁴⁷ En omsorg om instrumentariet utmärkte till en början kapellets förehavanden. Alla staden tillhöriga instrument, d.v.s. det f.d. Gosska-

pellets "musikhorn", ställdes till förfogande och kompletterades efterhand med bl.a. trummor och klarinetter.⁴⁸ Däremot vägrade HFBK att ställa sina instrument till det nya kapellets förfogande.⁴⁹

Verksamheten 1896 blev synnerligen livlig. Kapellet uppträdde "överallt". Under de närmast följande åren bestod kapellets verksamhet av träget arbete, som sällan recenserades i ortstidningen, men som dock bedrevs oavbrutet. På sin höjd omtalades att en större eller mindre publik hade åhört orkesterns prestationer, egentliga omdömen om orkesterns musikaliska nivå saknas. Man får en uppfattning om orkesterns arbetsbörda, då man tar del av Hangö Musikvänners årsberättelser för dessa år. I november 1899 redovisades sålunda för följande uppträdanden under en ettårsperiod:

Avgiftsbelagda uppträdanden	
Abonnemangskonserter	8
Populära konserter	2
Folkkonserter	7
Div. tillställningar	40
Gratismusik	
Friluftskonserter i badhusparken	4
Olika tillställningar	12
varav 4 fosterländska fester, 2 konserter till förmån för folkbildningssträvandena.	

Kapellets inkomster - tillskott till kapellmästarlönen - var under året 2,078 mk 85 p. Föreningens vinst- och förlustkonto hade följande utseende:

Utgifter		Inkomster	
Musikkapellet	2.200,-	Saldo 1.10.1899	2.042:24
Omkostnader	29,-	Årsavgifter	985:-
Saldo 30.9.1899	2.811:78	Bidrag från staden,	
		div.inkomster	2.013:54
	<u>5.040:78</u>		<u>5.040:78</u> 50

Den ekonomiska ställningen var alltså till en början god. För verksamhetsperioden 1901 - 03 höjdes det kommunala bidraget ur "brännvinsvinsten" till 2.500 mk per år.⁵¹ Trots den goda ekonomin började trötthetstecken hos föreningen visa sig efter några års vardagsslit i musikens tjänst. Annorlunda kan man knappast beteckna kapellets arbete. Musik enligt kontrakt, och därutöver föga.

En splittring inom kapellet uppkom redan 1901. Tidningen Hangö meddelade, med tydlig häpnad, att två hornkapell uppträtt samtidigt en söndags-eftermiddag i staden. Dels Hangö Musikvänners kapell på Salutorget, dels ett alldeles nybildat kapell på Rådhusorget. Det senare befanns till allas för-

våning vara alldeles utmärkt, vilket hade sin förklaring i att det hade "fullkomligt nya instrument" samt att "en del" av blåsarna tidigare hade tillhört Hangö Musikvänners kapell. Dessutom medverkade fyra militärmusiker. De flesta av det nya kapellets medlemmar var anställda i järnvägens målarverkstad.⁵²

Vid Hangö Musikvänners årsmöte den 26 november 1902 redovisades fortfarande för en livlig verksamhet, men mötets stämning var matt. Kapellet hade uppträtt 39 gånger mot avgift och elva gånger gratis, samt dessutom mot särskild avgift vid Badanstalten. Men föreningens strävanden hade i olika avseenden slagit slint och intresset betecknades som utdöende. Nya medlemmar hade inte anslutit sig och publiksiffrorna vid föreningens egna tillställningar hade varit för låga. Till följd härav kunde en enligt de närvarande fullkomligt berättigad anhållan av Wallwitz om löneförhöjning inte bifallas.⁵³

Under 1903 blev kapellets uppträdanden färre. Bara en folkkonsert, två friluftskonserter och sex abonnerade konserter anordnades, vid sidan av smärre uppträdanden.⁵⁴ På sommaren 1903 spelade kapellet på Badhusets estrad, men hösten 1903 hölls endast ett par soaréer, vardera i Wallwitz' eget namn (jfr s. 135). Våren 1904 återkom dessa soaréer i privat regi, tydligen utan större entusiasm på något håll. Lokaltidningen var ännu mera fåordig än förr. Föreningens styrelse drog nu konsekvenserna av denna utveckling. Den meddelade Stadsfullmäktige att kapellet skulle upplösas den 15 augusti och att styrelsen av de 2.500 mk som beviljats som understöd inte tänkte "använda större del än som proportionsvis belöper sig för tiden 1 jan. - 15 aug." Vidare lovade man ställa instrument och noter till Stadsfullmäktiges disposition.⁵⁵

Wallwitz uppträdde i Hangö ännu den 29 januari 1905. Därefter flyttade han till Viborg, där han möjligen kunde påräkna arbete. I Hangö sades hans möjligheter vara uttömda av den enkla orsaken att "de musikaliska intressena på vår ort f.n. icke blott slumra utan sova tungt."⁵⁶

Epoken Hangö Musikvänner påbörjades under stor entusiasm. Med stöd av det allmänna (Utskänningsbolaget) trodde man sig kunna skapa en universallösning på ortens orkesterproblem. Resultatet blev inte det avsedda. Möjligen var Wallwitz inte den rätte ledaren; han synes ha varit en rätt färglös person som t.ex. endast momentant samarbetade med ortens körsångarkretsar. Tänkbart är även, att Hangö Musikvänner belastade sitt kapell med en alltför stor arbetsbörda, sålunda tröttande ut både orkester och publik. Likgiltighe-

ten hade blivit total, och föreningen Hangö Musikvänner tynade bort, ur stånd att förnya sig.

Hangö Frivilliga Brandkårs kapell
1898 - 1914

Som ovan skildrats hade HFBK i februari beslutat behålla sina musikinstrument, som alltså inte ställdes till Hangö Musikvänner disposition, trots att Musikvännernas kapell åtagit sig att stå för hornmusik vid brandkårens fester. En möjlighet att utan större investeringar återuppta hornkapellets verksamhet behölls sålunda.

HFBK:s kapell återuppstod hösten 1898,⁵⁷ och arbetade därefter en tid under ledning av musikern A.Andersin. Orkestern spelade dels på HFBK:s egna tillställningar, dels även på danssoaréer anordnade av andra arrangörer,⁵⁸ vilket kan ha medfört vissa inkomster för musikanterna.

HANGÖ FBK:s HORNKAPELL ca 1903 (HFBK:s arkiv). Fr.v. J.Ekholm, Brave, A.Jokirinta, J.Eklund, T.Lundberg(stående), A.Lindholm, Ojala, Haglund, Öhman, Lindström, K.Ekholm.

Efter Andersins bortflyttning våren 1900 engagerade HFBK herr A.Jokirinta som kapellmästare mot ett arvode om 30 mk i månaden.⁵⁹ Kapellet uppträdde under denna epok även på tillställningar anordnade av Viiri och Hangon Työväen Yhdistys,⁶⁰ vilket kan markera, att åtminstone några av musikanterna stod arbetarrörelsen nära. Trots sådana externa åtaganden kan HFBK-kapellens verksamhet dessa år karakteriseras som hobby-betonad, åtminstone i jämförelse med Hangö Musikvänners kapell. Medan den årliga omsättningen inom HMK var några tusen mark (jfr s. 50), så var HFBK:s utgifter för kapellet 1903 endast 257 mk; därtill kom 300 mk som erhöles ur rusdrycksvinsten.⁶¹

Som nämnts upplöstes Hangö Musikvänners hornkapell den 15 augusti 1904. Det är inte överraskande att man inom HFBK omedelbart därefter gick in för att rusta upp kårens eget, dittills rätt blygsamma hornkapell. I september 1904 uppvaktades Stadsfullmäktige med en skrivelse innehållande en begäran om ökat bidrag ur utskänkingsvinsten till kårens hornkapell. Anhållan bifölls inte, ej heller lyckades man utverka ökade bidrag för åren 1905 och 1906.⁶²

Jokirinta hade avgått, och den i hans ställe vidtalade musikern Kairenius⁶³ lyckades inte intensifiera verksamheten. HFBK förmådde sålunda inte omedelbart fylla det tomrum Hangö Musikvänners kapell hade efterlämnat 1904.

I maj 1906 följde en ny framstöt från HFBK rörande hornmusiken. Den resulterade i, att kåren fick disponera de musikinstrument som tidigare tillhört Hangö Musikvänners kapell, på det villkoret att instrumenten skulle "vårdas väl".⁶⁴

Hösten 1908 började en uppgångsperiod som skulle sträcka sig fram till 1913. Man anställde en ledare med stora kvalifikationer, Robert Kärkkäinen, som under sommaren 1908 gjort sig känd som en av de främsta medlemmarna i Lindéns hornorkester (Åbo hornorkester), som spelat i Brunshuset. Därpå inköpte man järnvägsmannaföreningens instrument för 900 mk, att några av järnvägens musikanter (jfr s. 60) vanns på köpet kan förutsättas. Det reorganiserade kapellet presenterades för allmänheten på Grand Hotel den 17 oktober 1908. Mottagandet var gott och tidningen Hangös anmälare föreföll vara intresserad av företaget.⁶⁵ Den intensifierade verksamheten hade samband med ökat intresse hos stadens myndigheter. På förslag av borgmästare Nordenstreng anhöll HFBK hos Stadsfullmäktige om 2.500 mk för kapellens räkning. Motpresta-

tionen skulle bestå i 8 ä 10 friluftskonserter under ett år.⁶⁶ Kapellet ställning i staden liknade nu mycket den som innehafts av Hangö Musikvänners kapell några år tidigare. Förutom vid allehanda fester spelade man en tid sommaren 1909 vid Bellevue och därefter en tid invid Brunnhuset.⁶⁷ Även i Ekenäs gavs konsert. Tidningen Västra Nyland prisade kapellet: "Sällan torde man dock i Ekenäs varit i tillfälle att åhöra så god hornmusik". Dirigenten Kärkäinen, kornettsolisten A.Hammar och barytonsolisten K.Henriksson fick även lovord.⁶⁸

Trots att man lyckats bygga upp en funktionsduglig hornorkester, av allt att döma bättre än Hangö Musikvänners kapell vid sekelskiftet, minskades det kommunala bidraget, som även omfattade penningmedel ur rusdrycksvinsten, kännbart 1910. Man ansåg inom Stadsfullmäktige, att "bröd vore viktigare än musik", att ett fortsatt stort anslag skulle stå i strid med "sådana elementära behov som skoplagg åt medellösa folkskolebarn o.a."⁶⁹ Verksamheten blev härefter mindre.

Sommaren 1910 var Alexej Apostol⁷⁰ anställd som kapellmästare vid Badanstalten (jfr s. 72). Han skall även ha varit mycket intresserad av den lokala hornorkesterns förkovran, i samband med kapellet spel på Badhusets musikestråd.⁷¹

Det skulle föra alldeles för långt att här redogöra för den administrativa utvecklingen fram till 1913. Kapellet tycks musikaliskt ha stått på en betryggande nivå, men det ekonomiska fundamentet vacklade. Hangö stad önskade ideligen inskränka bidraget till kapellet, HFBK hotade därpå med att upphöra med orkesterverksamheten, varefter staden upptog frågan till förnyad prövning, och utbetalade det minsta möjliga.⁷²

Ännu i april 1913 fortgick verksamheten, bl.a. övade man för uppträdanden under badsäsongen.⁷³ Men i början av maj meddelade Hangö-Bladet, att HFBK:s kapell blivit upplöst på grund av ledarens fränfälle. I notisen betonades att "denna beklagliga utgång av frågan om hornkapellets vara eller icke vara" utgjorde "ett uppenbart bakslag för musiklivet på orten, vilket redan förut ej varit synnerligen livligt." Tidningen föreslog att det nyligen bildade Musikalisk-Dramatiska Sällskapet skulle ta upp frågan om orkesterns fortbestånd till diskussion. "Det på relativt hög musikalisk nivå stående kapellet" borde inte få skingras.⁷⁴

HFBK:s kontrakt rörande friluftsmusik och dansmusik vid Badanstalten över- togs nu provisoriskt av Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. Därefter skulle "frågan om anskaffande av kapellmästare och ordnande av hornorkesterfrågan [...] upptagas till slutligt avgörande."⁷⁵

HFBK försökte ännu våren 1914 reorganisera sitt hornkapell, men försö- ket misslyckades.⁷⁶

Kårens instrument såldes 1916 för 1.200 mk. Beloppet fonderades för att even- tuellet senare användas "till inköp av nya musikinstrument".

M u s i k a l i s k - D r a m a t i s k a S ä l l s k a p e t s h o r n k a p e l l 1 9 1 4

I viss mån som andlig arvtagare till Hangö Musikvänner, som hade upp- lösts 1905, hade Musikalisk-Dramatiska Sällskapet bildats år 1911, dock med mera vidsträckt syften. Bl.a. insatserna till förmån för konserter av gäs- tande artister var betydande (jfr s.90 f.).

En god del av sällskapets ambitioner hade ett uppenbart samband med det sällskapsliv som florerade på Grand Hotel. Anordnandet av promenad- eller po- pulärkonserter var ett av sällskapets uttalade syften.⁷⁷ Därför var det helt naturligt, att föreningen omedelbart efter grundandet 1911 inledde samarbete med HFBK:s hornkapell, som ofta engagerades för att utföra konsert- och dans- musik. Under medverkan av hornkapellet och en rad musikamatörer anordnade Musikalisk-Dramatiska Sällskapet från årsskiftet 1911/12 till sommaren 1913 åtskilliga populärkonserter på Grand Hotel. År 1912 var deras antal åtta. Des- sa populärkonserter recenserades inte i egentlig mening i ortspressen, de äg- nades blott några artiga fraser. Publikintresset var tidvis ringa.⁷⁸

Alla var inte nöjda med att en ansevärd del av verksamheten ägde rum på Grand Hotel. Man upplevde ju under dessa år förspelen till förbudslagstift- ningen. Invändningarna bemöttes i en ledare i Hangö-Bladet, som fastslog, att besök på populärkonserterna inte var "något värdshusbesök i vanlig mening. Ba- kom det hela står Musikalisk-Dramatiska Sällskapet, som engagerar och avlönar orkestern samt i brist på annan lokal förlagt konserterna till Grand Hotel. För sagda kväll är således salen å Grand en konsertlokal och icke en värds- huslokal."⁷⁹ Trots slikt argumenterande kvarstår dock intrycket att säll- skapslivet var en viktig faktor. De på s. 155ff. citerade programmen visar, att amatörmusicerandet härvid var av stor betydelse.

Att man inom föreningen med stort engagemang följde debatten om HFBK-kapellets ekonomiska förhållanden måste tas för givet. Hornmusiken var ju o-undgänglig för Sällskapets verksamhet. Redan 1912 hade man planer på att över-ta det ekonomiska ansvaret och tillsatte en kommitté för att bereda ärendet.⁸⁰

Som ovan framgått upplöste HFBK sitt hornkapell våren 1913. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet blev därefter temporärt huvudman för orkesterverksamheten. En kommitté (fru H.Baër, mag. K.Himberg och löjtnant V.Lundahl) utarbetade ett förslag till en mera permanent lösning, och fr.o.m. januari 1914 administrerades f.d. HFBK-kapellet av Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. Orkestern blev nu ett slags halvprofessionell orkester, med en ekonomi påminnande om Hangö Musikvänners Kapell ett decennium tidigare. Det kommunala bidraget steg till 2.000 mk, och orkestern utlovade härför 10 "frikonserter" under ett år.⁸¹

Nyengagerad kapellmästare var Alexander Björk (1864-1937). Under hans ledning uppstod nu en väldig aktivitet, som kanske överträffade de livligaste perioderna i Hangö Musikvänners tillvaro. En av Björks första åtgärder var att återuppliva Gosskapellets traditioner, "gossar med musikaliska anlag" antogs vid kapellet. Nya instrument anskaffades.⁸² Kapellet höll under våren en konsert i veckan på Grand Hotel, samt uppträdde "överallt". Publikfrekvensen var större än på länge, vilket sades bero på att prestationsnivån hade höjts.⁸³

Musikalisk-Dramatiska Sällskapet upplöstes några år senare. Hornkapellet, med Björk som ledare, återuppstod efter världskriget som Skyddskårens hornkapell, som småningom kom att vara gemensamt för Skyddskåren, Hangö stad och HFBK. På 1930-talet hade Hangö stad anställt en kapellmästare mest för kapellets behov. Efter andra världskriget återuppstod HFBK:s hornkapell 1947, och sammanslogs med Arbetarföreningens hornorkester 1948. Verksamheten var tidvis livlig - omfattande även en gossorkester - men avtynade ca 1970.

H a n g o n T y ö v ä e n Y h d i s t y s ' h o r n k a p e l l
1 8 9 5 - 1 9 1 4

När den finskspråkiga arbetarföreningen Hangon Työväen Yhdistys (H.T.Y.) grundades 1895 synes HFBK:s kapellmästare Liljeström ha varit en av de akti-
vaste. Han skrevs in som medlem nr 2 i den nya föreningen, i egenskap av
"Soittokunnan johtaja" (Musikkårens ledare).⁸⁴

Avsikten synes ha varit att en hornorkester skulle grundas med tanke på
föreningens behov av musik vid danssoaréer, möten, utfärder o.s.v. Huruvida
helt självständig orkesterverksamhet kom till stånd är ovisst. Det är tänk-
bart att H.T.Y.-orkestern innebar möjligheter till extra inkomster för det
av Liljeström ledda HFBK-kapellens medlemmar, som genom att spela på H.T.Y:s
danssoaréer kunde påräkna vissa arvoden.

Utvecklingen beträffande hornmusikanternas gruppering i Hangö kunde ha
blivit en annan om Liljeström stannat i staden. Då han var en aktiv gynnare
av arbetarrörelsen, och valdes till H.T.Y:s förste ordförande 1895,⁸⁵ kunde
hans närvaro i staden ha inneburit radikalt försämrade förutsättningar för
Hangö Musikvänner, som grundades 1895. Emellertid flyttade Liljeström till
Tammerfors, och i hans ställe valdes J.Siuhkonen, sannolikt en betydligt mind-
re försigkommen musiker, till ledare för H.T.Y:s kapell.⁸⁶

Dessvärre ger H.T.Y:s protokoll inga som helst besked om huruvida Siuh-
konen ledde en fristående H.T.Y.-orkester eller om HFBK:s orkester (delvis
eller i sin helhet) uppträdde under H.T.Y:s paroller. Förf:s intryck är, att
gemensamma medlemmar förekom, musikanter, som vid tider av livlig verksamhet
kunde få springa av och an mellan de olika kapellens uppträdanden, och att
det på ett organisatoriskt plan försiggick en kraftmätning om de bästa musi-
kanterna, om kommunalt bidrag o.s.v. Stundom kunde man därvid inom H.T.Y. ge
organisationen fastare former, stundom var HFBK:s och Hangö Musikvänners grepp
om musikanterna så starkt, att H.T.Y. helt saknade en egen orkester.

H.T.Y:s hornkapell uppträdde huvudsakligen vid föreningens danssoaréer.
Det kan sålunda antas, att repertoaren var h.o.h. dansmusikdominerad. Om upp-
trädanden vid andra tillställningar har inga uppgifter bevarats. Kapellens nu-
merär kan ha varit ett tiotal man. Protokollen från hösten 1895 och våren
1896 visar, att musikanterna honorerades.⁸⁷ Kapellet nämns därefter ännu
1897, men 1898 synes man inom H.T.Y. ha saknat en egen orkester. Ett proto-

koll från september 1898 omtalar, att vissa medlemmar i HFBK-kapellet då gärna skulle ha återupptagit H.T.Y.-kapellets verksamhet; arbetarföreningen kunde dock inte inköpa behövliga instrument.⁸⁸ Man får sålunda den uppfattningen, att HFBK fr.o.m. 1898 inte längre tillät, att dess instrument användes av en annan organisation. HFBK:s eget hornkapell återuppstod efter ett uppehåll hösten 1898 (jfr s. 52).

Först 1901 återupptogs hornorkesterverksamhet inom H.T.Y. Kapellet fick då en fast övningstid i föreningens lokaler.⁸⁹ En konkurrenssituation mellan H.T.Y:s kapell och Järnvägens hornkapell fanns synbarligen; i oktober beslöts, att H.T.Y:s musikanter inte skulle få spela "Fredenbergille" (för Fredenberg, som ledde järnvägskapellet); vidare beslöts att inkomsten från vissa danssoaréer skulle tillfalla musikanterna.⁹⁰

Från 1902 och 1903 finns inga säkra uppgifter om kapellet. Ett protokoll från 1904 rapporterar om bristande enighet: musikanten Kairenius hade velat hindra ett uppträdande till förmån för strejkande i Voikka; vidare hade han velat betala 25:- åt någon för att denne inte skulle uppträda på en av nykterhetsföreningen Viiris soaréer. Kairenius hade även i övrigt uppträtt försumligt, vilket han förklarade med, att han för att få behålla sin tjänst var tvungen att tillhöra HFBK-kapellet.⁹¹

År 1905 medverkade HFBK:s kapell vid invigningen av H.T.Y:s nya hus invid Esplanaden (Folkets hus); synbarligen hade föreningen ingen egen orkester just då. Snart erhöill man emellertid ett kommunalt bidrag (300:- ur rusdrycksvinsten) och kunde återupprätta hornkapellet.⁹²

År 1906 kallades hornkapellet en kort tid "Punaisen kaartin soittokunta" (Röda gardets musikkår).⁹³ Namnet återspeglar den inrikespolitiska utvecklingen. Men redan hösten samma år återtog namnet "Soittokunta" (Musikkåren).⁹⁴

Våren 1907 anskaffades nya instrument⁹⁵ vilket tyder på livlig verksamhet. Och i februari detta år avslogs en anhållan från Hangö Svenska Arbetarförening om bildandet av en för flera föreningar gemensam hornorkester.⁹⁶ Även detta vittnar om livskraft. Men hösten 1907 diskuterades inom H.T.Y frågan om orkesterens fortbestånd; den ansågs ha blivit alltför dyr som dansmusik vid föreningens soaréer.⁹⁷ Slutligen uppmanades föreningens olika sektioner att anlita fiolspelmän i fortsättningen.⁹⁸

H.T.Y:s hornkapell skingrades, vilket i handlingarna uppgavs bero på medlemsbrist. H.T.Y:s relativt nya instrument förblev oanvända en tid, och huga-

de fick inte ens tillstånd att använda instrumenten den första maj!⁹⁹

Först år 1911 återupptogs orkesterverksamheten inom H.T.Y. Beslut om orkesterns grundande fattades i maj. Det fastslogs, att alla orkestermedlemmar måste tillhöra H.T.Y. Beträffande dirigenten höjdes röster för, att även han skulle tillhöra (det socialdemokratiska) partiet ("on ehdottomasti kuulutava puolueeseen"), men efter omröstning avstod man från detta krav. Den orkester som nu bildades var helt fristående från HFBK-kapellet: "Soittajat eivät saa kuulua mihinkään toiseen soittokuntaan" (Musikanterna får inte tillhöra någon annan musikkår). Dirigent var A.Jokirinta.¹⁰⁰ Hans arvode hade fastställts till 25 mk per månad.¹⁰¹ Även musikanterna synes ha uppburit arvoden för de danstillställningar där de så ofta skulle spela.

I augusti 1913 valdes V.Salokannel till ny dirigent; eventuellt tillträdde han aldrig.¹⁰² Jokirintas egentlige efterträdare blev i stället F.O. Järvinen, mot en lön om 20 mk per månad, samt under den förutsättningen att han skulle uppträda nykter ("että esiintyy raittiina").¹⁰³ Orkesterns utveckling synes ha fortsatt, nya instrumentköp planerades hösten 1913.¹⁰⁴

H.T.Y:s orkester ägde bestånd till 1916, då den upphörde på grund av medlemsbrist. Detta år hade man föreslagit inrättandet av en ordinarie dirigentbefattning inom föreningen! Hornmusik (f.d.musikanter i Musikalisk-Dramatiska Sällskapets orkester?) utfördes därefter stundom vid H.T.Y:s soaréer. På 1920- och 30-talen hade föreningen ett eget hornkapell, helt fristående från stadens, brandkårens och skyddskårens hornkapell. H.T.Y:s hornkapell återupprättades 1947, men fusionerades året därpå med HFBK-kapellet. Därefter har orkesterverksamhet inte bedrivits inom H.T.Y.

Hangö Svenska Arbetarförening

Hangö Svenska Arbetarförening grundades våren 1900.¹⁰⁵ Föreningen kom att stå i skuggan av sin finskspråkiga motsvarighet bl.a. emedan den var mindre. Stommen inom föreningen utgjordes av arbetarna vid Hangö Angsåg invid den s.k. Sågväxeln i Hangö Norra.¹⁰⁶ Någon kulturell verksamhet av samma omfattning som inom H.T.Y. kom inte till stånd inom denna svenskspråkiga arbetarförening. En "egen hornorkester" nämns visserligen vid namn 1902 och 1903 i samband med annonser om soaréer;¹⁰⁷ troligen rör det sig dock om musikanter från någon av stadens övriga hornorkestrar.

År 1907 diskuterade man inom föreningen behovet av ett hornkapell. Ett sådant ansågs vara oundgängligt inom föreningslivet. Man beslöt inbjuda "övriga föreningar" till aktieteckning inför bildandet av ett nytt hornkapell, som

skulle kunna betjäna flera olika föreningar.^{107a} Aktionen ledde inte till något resultat. Bl.a. tog H.T.Y. avstånd från dessa planer (jfr s. 58).

J ä r n v ä g e n s h o r n k a p e l l 1 9 0 1 - 0 8

Järnvägens hornkapell bildades år 1901.¹⁰⁸ Redan vid sitt första uppträdande väckte kapellet intresse (jfr s. 50 f.). Kapellet ägde därefter, under ledning av herr Fredenberg, bestånd i några år, och uppträdde huvudsakligast på danssoarëer, säkerligen ett sätt för medlemmarna att dryga ut sina inkomster.¹⁰⁹ Ännu 1908, från vilket år flera uppträdanden har antecknats, skall kapellet ha varit i god kondition. Det sades då spela så att "man numera gärna lyssnar till dess prestationer."¹¹⁰ Hösten 1908 upphörde järnvägskapellets verksamhet. Instrumenten såldes till HFBK för 900 mk.¹¹¹ Fusionen mellan järnvägskapellet och HFBK:s kapell - sannolikt var det fråga om en sådan - synes ha skett i stort samförstånd. I oktober 1908 spelade "brandkårens musik" vid en danssoarë som järnvägspersonalen anordnade i Samlingslokalen.¹¹²

F r ä l s n i n g s a r m é n s h o r n o r k e s t e r

Frälsningsarméns avdelning i Hangö upprätthöll en hornorkester före 1914, i varje fall tidvis. Detta kapells sammansättning och storlek var av normal typ (endast mässingsinstrument, ett tiotal medlemmar).¹¹³ Repertoaren bestod av hymner, andliga sånger, marscher m.m.¹¹⁴ Ledare var Gustaf Alfred Ehrstedt. Flera av de blåsare, som började sin bana inom Frälsningsarmén, kom senare att tillhöra Skyddskårens, HFBK:s och stadens hornkapell efter första världskriget.¹¹⁵ Frälsningsarméns hornorkester var sålunda en viktig skola för blåsare.

STRÅKMUSIK OCH SALONGSORKESTRAR

Medan hornmusiken hade sin funktion som festmusik, marschmusik, underhållningsmusik och dansmusik så stabiliserad att upprätthållandet av amatör-orkestrar samt hel- och halvprofessionella kapell framstod som en självklarhet decennierna kring sekelskiftet 1900 var stråkmusikens ställning mera undanskymd.

Den traditionella spelmansmusiken bland allmogen kom aldrig i större utsträckning att prägla musikmiljön i Hangö. Spelmän fanns visserligen till hands vid fester i Hangö i slutet av 1800-talet,¹ men de har förblivit anonyma. Dansmusik utförd av fiolspelmän förekom bl.a. vid soaréer anordnade av Hangon Työväen Yhdistys.² Troligen rörde det sig här om inflyttade spelmän, tillhörande den finskspråkiga arbetarbefolkningen. Och år 1909 gjorde Evert Hedman några uppteckningar av folkmelodier som spelades av spelmän bosatta i Hangö: F.Fagerström, O.A.Söderström, O.R.Söderström, A.Thuberg, E.Eklund, E.W.Lindholm och A.Bussman. Deras repertoar kan betecknas som värdefull, och av för tiden vanligt slag.³ Endast en av dessa spelmän finns bland pristagarna vid de två spelmanstävlingar som anordnades av Föreningen Framåt i Hangö 1910 och 1911. Pristagarna var år 1910 E.Eklund (Hangö-trakten), F.Westin (Tenala) och M.Forsbäck (Ekenäs), samt år 1911 Johan Rehn (Bromarf), Aug. Forsbäck (Snappertuna) och M.Forsbäck (Ekenäs).⁴

I vilken mån har då stadens befolkning ägnat sig åt musicerande på stråkinstrument i andra än gehöstraderade sammanhang? Frågan kan knappast besvaras uttömmande på basen av förefintligt källmaterial. Det är svårt att avgöra hur de olika ensemblerna varit sammansatta. Endast enstaka namnuppgifter har bevarats, och bildmaterial saknas helt och hållet.

En ensemble som kallade sig Amatörorkestern grundades 1892. Den bestod då av två första violiner, flöjt, klarinett, två trumpeter, basun och kontrabas.⁵ Företaget blev inte långlivat: i juli 1893 synes man ha sålt ensemblens instrument.⁶

Eventuellt kan medlemmar i denna krets ha trakterat stråkinstrument vid soaréer de kommande åren.⁷ Men 1897 tycks Amatörorkestern ha återuppstått, och gav då en egen konsert (jfr s. 120). Annonsen om konserten var undertecknad av Hangö Musikvänners kapellmästare F.Wallwitz, som alltså troligen ledde orkestern då.⁸ Programvalet, med solo på barytonhorn, tyder på nära kontakter med Hangö Musikvänners hornkapell. Konserten vittnade enligt ortstidningen "icke

allenast om varmt intresse för den uppgift man förelagt sig utan därjämte om god ledning." Herr Pauls violinsolo berömdes.⁹ Konserten gavs i repris som folkkonsert. Efter en tid gav orkestern en soaré på Grand Hotel, och upphörde synbarligen därefter.

År 1899 omtalas en stråkkvartett i staden.¹⁰ Om dess sammansättning och repertoar har inga uppgifter påträffats.

Under åren 1904 och 1905 ledde F.Wallwitz vid soaréer smärre instrumentala ensembler, i vilka ingick violiner, mandoliner och gitarr.¹¹ Olika violinister omtalas denna tid som medverkande vid soaréer i staden, såsom hr Sterenius, hr Grütschmacher, järnvägsbokhållaren G.Paul och bröderna Saarnio.¹² Den ena av de sistnämnda, konduktören Thure Saarnio, medverkade i Hangö Stråkorkester ännu i slutet av 1950-talet. Den repertoar som framfördes på stråkinstrument bestod huvudsakligen av salongsstycken. Endast ett belägg för flera fordrande repertoar har påträffats: i februari 1906 spelade herrar Sterenius och Hedman samt fru Baër en trio av Haydn (jfr s. 140).

"Amatörorkestern" återuppstod säsongen 1908-09 och framförde ett konsertprogram tvenne gånger (jfr s. 147). Därefter synes den definitivt ha upphört.

År 1916 bedrevs en kort tid stråkorkesterverksamhet av Musikalisk-Dramatiska Sällskapet, och därefter gjordes ett försök 1922. Först 1930 upprättades en stabilare stråkorkester i staden. Tidvis, särskilt på 1930- och 70-talen, har även trä- och bleckblåsare medverkat i stadens stråkorkester.

MUSIKPEDAGOGISK VERKSAMHET

Undervisning på orkesterinstrument har i Hangö till övervägande delen varit en angelägenhet för stadens hornkapell. Elever antogs, som ovan framgått, åtminstone tidvis vid HFBK:s hornkapell (Gosskapellet) och vid Musikalisk-Dramatiska Sällskapets hornkapell.

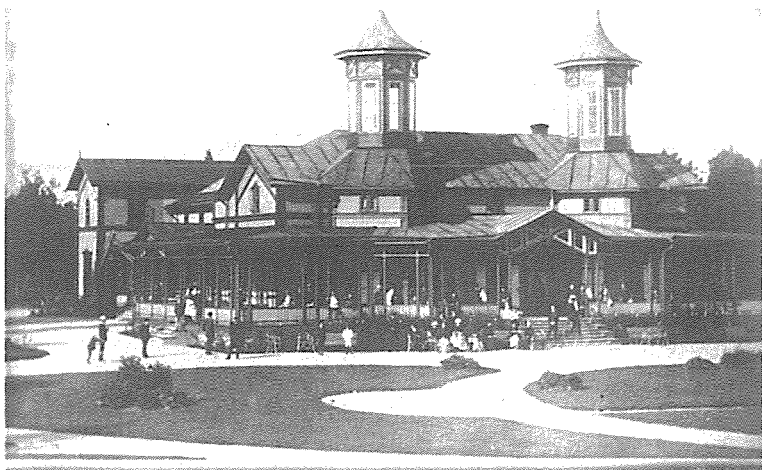
Utöver detta har ingen organisation med musikundervisning på programmet observerats, givetvis med undantag av det allmänna skolväsendet, vars musikundervisning före första världskriget var enbart av vokalt slag. Skolorkesterrar grundades först långt senare i Hangö.

Att privatlektioner givits av personer med större eller mindre pedagogisk kompetens är självklart. Dock är hela denna sektor mycket svår att kartlägga. I en småstad förmedlas kontakten mellan elev och lärare oftast muntligt. Ändå har några annonser rörande musikundervisning ingått i stadens tidningar. Dessa täcker självfallet inte hela skeendet. Även om bilden blir slumpmässig må en förteckning över dem, som annonserat om musiklektioner i Hangö fram till 1914, införas:

- 1891 O.Thierbach (kapellmästare i Ekenäs). Zittraspel enligt "München-metod." (H bl.a. 11.6.1891).
- 1896 Georg Paul (järnvägsbokhållare). Många annonser om lektioner i violinspel (H 9.2.1896 - 12.6.1905).
- 1904 Hulda Baër. Solosång och pianospel. (H 6.9.1904).
- 1905 Hovoperasångaren Hjalmar Frey. Sångektioner. (H 6.6.1905). Anm. Det kan antas, att Freys elever rekryterades huvudsakligen bland badgäster.
- 1908 Stud. Borghild Cannelin. "sång- och musiklektioner". (H 21.3.1908).
- 1908 Tyyni Appelgren, "Elev från musikinstitutet". "rundlig pianoundervisning". (H 22.8.1908, HB 4.9.1909, 10.9.1910 m.fl.).
- 1908 Robert Kärkkäinen. Violinlektioner. (H 12.11.1908).
- 1910 Bruno Lindblom. Pianospel och musikens teori. (HB 1.2.1910).
- 1910 Blonda Fredberg. Pianospel. (HB 10.9.1910).
- 1913 Elna Stjernvall. Pianolektioner. (HB 29.4. 1913).

Dessutom gavs pianolektioner åtminstone av Naëma Lindgren och Hjärdis Baër, dotter till Hulda Baër. Den senare skall dock rätt ofta ha iniberat sina lektioner på grund av resor till huvudstaden.¹

MUSIKLIVET VID BADANSTALTEN

BRUNNSHUSET PÅ 1890-TALET (Hangö stads museum). Tvåvåningsflygeln i förgrunden uppfördes till säsongen 1879. Torn och verandor tillkom efter hand. Byggnadens fortsättning mot parken färdigställdes till säsongen 1884 (konsertsalen hör till detta byggnadsskede). Hela komplexet ombyggdes grundligt år 1910. Exteriören har därefter i huvudsak bevarats. Ännu i dag (1976) kan gavlarna från andra våningen 1879 - efter alla omändringar - tydligt igenkännas. Själva badanstalten var belägen SO om brunnshuset och förstördes under andra världskriget.

Det musikliv som uppstod i anslutning till Badanstalten och dess brunnshus var i högsta grad en följd av det behov av kvalitetsunderhållning som yppades bland de badgäster som besökte Hangö. Badgästerna kom huvudsakligen från välsituerade kretsar inte endast i vårt eget land, utan i hög utsträckning även från bl.a. Petersburg och Moskva. Deras antal var åren före första världskriget:

1879	20	1891	580	1903	537
1880	207	1892	544	1904	542
1881	241	1893	529	1905	828
1882	259	1894	593	1906	1042
1883	98	1895	736	1907	880
1884	225	1896	719	1908	809
1885	183	1897	731	1909	315
1886	273	1898	696	1910	969
1887	214	1899	402	1911	1360
1888	299	1900	460	1912	1415
1889	446	1901	598	1913	1500
1890	489	1902	490	1914	2208

En skildring, som belyser denna miljö, och som ingått i St Petersburgs Zeitung år 1894 må införas:

"Badsäsongen i Storfurstendömet Finlands sydvästliga lust- och vattenkurort, vilken förlidet år i detta blad skildrades utförligt med all sin tjuvningskraft och sin stora medicinska betydelse samt anbefalldes alla av neurasteni, reumatism eller tarmkatarr o.s.v. lidande på det varmaste, har nu åter uppnått sin höjdpunkt, såsom alltid i den andra månadens senare hälft av den från 15 juni till 15 september räckande kurtiden. Förteckningen över det respektabelt tilltagande antalet kurgäster uppvisar f.n. över 400 personer, därtill komma kanske ännu ett hundratal dagdrivare, som intet ha att skaffa med läkare, gymnaster, baderskor etc. En del badgäster ha redan lämnat orten, en annan väntas infinna sig. Man torde ej taga miste, om man antager att badorten detta år skall frekventeras av inemot 1.000 personer, synnerligast om man medräknar de talrika passerande turister, som uppehålla sig här endast ett par dagar. Hangö är så att säga överfyllt, och det sitter hårt åt att här få bostad, om man ej vill åtnöja sig med ett eller två rum inom privatbostad eller taga in på hotell. Det allmänna hälsotillståndet lämnar intet övrigt att önska. Skrämskottet 'kolera' förmådde ej uppväcka något ljudeligare eller varaktigare genljud. Endast två dödsfall i kolera asiatica ha förekommit och för övrigt fyra tveivelaktiga dödsfall. Dessa fall inskränkte sig till ett alldeles litet område vid vägen till den inbjudande Hangöby och härledde sig från den nersmittade ångaren v.Döbeln, därifrån den i kolera till först avlidne hämtat matrester och möjligen neva-vatten. Finländarne vidtogo genast energiska åtgärder mot farsoten, och numera talar ingen här om kolera.

Badsällskapet bär denna sommar mindre finländsk karaktär än eljes. Petersburgarna, moskoviter, ryssar och vitryssar bilda det avgjort övervägande antalet, och man hör i badhuset, parken och societetshuset talas mycket ryska, men också tyska. Först på sista tiden inträffa flere representanter för den goda finländska societeten, som detta år vänt sig till Mariehamn eller till svenska badorter, synnerligast Ronneby. Men Hangö gäller dock städe för Finlands fashionablaste badort, och flere av landets framstående namn uppdyka allt efter litet i kurlistan. Så vistades här baron Alfthan, senator och chef för Finlands civilingenjörsväsende (!), jägmästaren v. Linder Swarta [Svartå] (!), baron Hisinger Westerby, baron Wallén o.a. Också Finlands lärdoms- och konstvärld är väl företrädd. Landets största konstnär, bildhuggaren W. Runeberg, är här kurgäst, likaså hans broder, den framstående professorn i inre medicin, vidare den bekante professorn Danielson, professor W.Söderhjelm, Finlands betydande germanist och romanist, matematikern prof. Neovius o.s.v." 2

Till företrädarna för Finlands lärdoms- och konstvärld hade sommaren 1882 hört ingen mindre än Fredrik Pacius, då 73 år gammal, och självfallet inte mera aktiv som t.ex. violinsolist. Om hans namnsdag detta år har doktorinnan SOFIA STENBACK antecknat:

"En ståtligare namnsdagsfirning än de vanliga försiggick på Fredriksdagen, ett år när familjen Pacius vistades i Hangö. Professorn med familj inbjöds på kaffe till Brunns huset. Då de kom ut från parken, bortom vilken de bodde, skulle några damer träda fram och välkomna dem. Jag hade fått det ärofulla uppdraget att överräcka en blomsterbukett åt professorn och rikta några hälsningsord till gästerna. När ögonblicket var inne och vi gick emot de väntande, sällade sig en badgäst, fru Neovius, oombedd till oss, berömde de 'dejlige blomst-

ren', kom nära och luktade på dem och nappade dem plötsligt ifrån mig samt skyndade emot Pacius och räckte honom buketten i det hon höll en harang! Där stod vi förbluffade och kunde ej ställa till en scen. Vid festen uppträdde fru Neovius som högsta hönset i korgen och lade embargo på gubben Pacius, efter bästa förmåga tjugande honom med sina relationer inom musikvärlden. Hon tillhörde den danska musikersläkten Hammerick." ³

En paviljong i parken, nära Stora Kolaviken, bar länge namnet "Pacii paviljong" till äminnelse av Pacius' vistelse i Hangö 1882. ⁴

Orkestrar vid Badanstalten

Badanstalten öppnades den 7 juli 1879 efter ett planerings- och byggnads-skede, där järnvägsläkaren Otto Stenbäck var den centrala gestalten. ⁵ Det är okänt, huruvida han vidtagit anstalter för regelbunden musikalisk underhållning. Den första orkester som uppträdde vid Badanstalten var i varje fall endast på tillfälligt besök. I en korrespondens från augusti 1879 omtalas: "kl. 12 ankom ångbåten från Åbo med vilken hr. [Louis] Fichtelberger[s] musikkapell medföljde", d.v.s. sannolikt en del av Musikaliska Sällskapet i Åbo orkester, som Fichtelberger vid denna tid ledde. ⁶ Ångbåten återvände på natten. ⁷ Fichtelberger skulle senare (1887) anställas i Hangö som hornorkesterledare. I övrigt synes man denna sommar i Hangö ha underhållits av privat musicerande. En korrespondent har rapporterat:

"Sedan ett par veckor hava vi fått i brunnhussalongen något som bidrager till trevnad och sammanhållning vid en badort: en god flygel.[...] När solen går ned och de promenerande småningom återkomma från sina turer i parken och för en stund vila sig på den trevliga brunnhusverandan, vilja de gärna höra musik. Då tar vanligen någon av sällskapet, som är disponerad att gå deras önskan till mötes, plats vid pianot och ger sålunda i harmoniska toner liksom vingar åt alla de tankar, som i den stilla kvällen vilja göra en utflykt i fantasins och drömmarnes värld. Melankoliska sånger ägna sig då bäst att föredraga, och i sommar hava vi ofta haft nöjet lyssna till sköna ryska melodier, föredragna med känsla och smak av en begåvad ung dam, som i St. Petersburg utvecklats sina framstående musikaliska anlag." ⁸

Mindre improviserade former hade musiklivet vid Badanstalten sommaren 1880. Signaturen K.A.T. (Karl August Tavaststjerna) omtalar i en korrespondens, att ett musikkapell anlant från Sverige och att musik spelades både morgon och afton vid Brunnhuset. ⁹ En "badgäst" uppger att kapellet var "en ganska god septett" samt därutöver att en god kvartett stundom sjöng för badgästerna. ¹⁰ Kvartetten kan ha varit identisk med en sångförening som omtalas även i ett brev denna sommar:

"I går var sommarens största fest, badhusets s.k. årsfest. Brunshuset var dekorerat med flaggor och girlander. [...] Pengarna till fyrverkeriet m.m. hade insamlats genom en 50 pennis konsert av härvarande sångförening och musikaliska människor." 11

Möjligen var det badgäster som bildade kören, även om ortsbör inte är utslutna. Orkestern synes ha varit engagerad för en stor del av sommaren. I slutet av augusti skrevs:

"musiken [...] reser också bort denna vecka, liksom publiken alltmera försvinner." 12

Musiken hade en underhållande funktion, som nådde även ortsbör. En i Hangö bosatt skrev:

"man blir så uppfreskad till kropp och själ bara av att sitta där, i synnerhet om det lyckas att få höra vacker sång och musik, vilket nu är fallet emellanåt. De ordinarie hangöborna äro nu bortskymda med allt sitt skvaller och småsinne." 13

Orkestrar vid Badanstalten synes ha förekommit varje sommar därefter. Åtminstone sommaren 1883 spelades morgon- och aftonmusik av ett tyskt kapell.¹⁴ Först sommaren 1887 anställdes inhemska musiker, d.v.s. stadens egna blåsare, som detta år hade fått en professionell dirigent, Louis Fichtelberger, ett arrangemang som mycket väl kan tänkas ha ett samband med Badanstaltens behov av hornmusik. En tidningsnotis omtalar:

"Palokuntamme oma vanhempi soittokunta tulee, poika-soittokunnan väliaikaisella avulla, ensi kesän kuluessa kylpylaitoksemme ja kesävieraittemme (joita runsaasti tänne taas odotamme tulevan) mieliä soitollansa ilahduttamaan. Omat poikamme tulevat siis täyttämään sen paikan, johon vaan vieraan maan pojat tähän asti ovat kelvanneet." 15

Därefter var den lokala hornorkestern - dess namn varierade - nästan varje sommar på något sätt knuten till Badanstalten. Under de somrar Aatto Ak-sel Liljeström var anställd som orkesterledare i Hangö (1890-95) spelade de två lokala orkestrarna, HFBK:s musikkapell och Gosskapellet, ute på musikestraden. Särskilt Gosskapellet skall ha varit uppskattat.¹⁶ Åren 1894-95 kan orkestrarna även stundom ha spelat inomhus; dessa år var ingen annan orkester engagerad. Observeras bör dock, att man under Badanstaltens första tid inte hade särskilt stort behov av dansmusik. Under nittio-talet hölls sålunda danssoaréer en enda gång i veckan, nämligen på fredagarna. Därutöver hölls improviserade sammankomster med dans stundom efter Brunshusets kvällsvard. Men alla dessa tillställningar slutade obönhörligen 22.30.¹⁷ Ingen specialiserad dansorkester omtalas överhuvudtaget under tiden före första världskriget. Sommaren 1892 nämns dock, att kapellmästaren Neisser vidtalats att exekvera

dansmusik på piano vid sidan av sina övriga åligganden.¹⁸

År 1895 förändrades situationen såtillvida, att en ny organisation, Hangö Musikvänner, övertog ansvaret för stadens orkesterverksamhet. Denna förenings kapellmästare hade bland sina anställningsvillkor skyldigheten att komplettera orkestern med en yrkesmusiker för badsåsongen (jfr s. 49). Under åren 1895-1904 dominerade Hangö Musikvänner Kapell, mera eller mindre förstärkt, och dirigerat av Franz Wallwitz, totalt Brunnshusets musikliv ute och inne. Recettkonserterna för Wallwitz var de enda program som annonserades; i övrigt spelades tydligen enkel underhållnings- och dansmusik.

Som ovan (s. 53 f.) skildrats, låg det lokala hornorkesterarbetet nere efter det Wallwitz flyttat till Viborg i början av år 1905. Sommaren 1905 hade en italiensk militärorkester engagerats för att utföra friluftsmusik.¹⁹ Därpå, somrarna 1906-08, spelades musiken ute tydligen av de ensembler, som primärt engagerats för att spela inomhus; orkestern 1908 var dessutom huvudsakligast känd som hornorkester (jfr s. 72).

Från sommaren 1909 var ortens egen hornorkester, HFBK:s musikkår, åter engagerad vid Badanstalten, för att spela friluftsmusik²⁰ efter det den utvecklats så, att den ånyo var presentabel. År 1910 hade orkestern ett visst bistånd av den kände militärkapellmästaren Alexej Apostol, som stundom skall ha lett orkestern,²¹ och som även lät sin denna sommar i Hangö engagerade konsertorkester spela utomhus.²² Men fr.o.m. följande sommar var HFBK:s musikkår ånyo ensam ansvarig för utemusiken. År 1912 uppbar man dagligen 30 mk härför.^{22a} Sommaren 1913 återkom orkestern, nu dock under Musikalisk-Dramatiska Sällskapets tillfälliga huvudmannaskap, och sommaren 1914 administrerades hornorkestern ordinariter av detta sällskap (jfr s. 54 f.).

Större uppmärksamhet än de lokala orkestrarna fordrar de musiker från andra orter som engagerats vissa somrar. Ofta var dessa musiker av hög klass.

I centrum för Badanstaltens musikliv sommaren 1890 stod den s.k. Badhusseptetten, som dels utförde underhållningsmusik, dels framträdde som konserterande orkester i samband med gästspel av resande artister. Ensemblen bestod av musiker, som utbildats i spel på stråkinstrument, men som det oaktat under sejouren i Hangö trakterade även bleckblåsinstrument. I samband med en konsert skrev av signaturen "A-e":

"och är det trevligt att konstatera det septetten, vars medlemmar egentligen äro violinister, dagligen gjort stora framsteg i hornblåsning så att ensemblen blivit utmärkt och det därför är ett nöje att höra dem."²³

Till badgästerna denna sommar hörde tvenne musiker från Petersburg, A. Helwig och A. Wulfius, vilka stundom medverkade vid septettens konserter och andra uppträdanden. Tillsammans med septettens ledare F. Neisser²⁴ och violinisten A. Lindfors²⁵ från septetten uppförde under sommaren stråkkvartetter av Mendelssohn och Schubert.

Badhusseptetten samarbetade även med "harp-virtuosen, solisten vid kejserliga ryska musiksällskapets orkester" fröken Catharina Kühne. Vid en konsert den 27 juli ansågs Kühnes soli utgöra "glanspunkten".²⁶ Septetten framträdde även utanför den egentliga badsäsongen vid en folkkonsert den 7 september.

Även sommaren 1891 fanns den av F. Neisser ledda Badhusseptetten på plats, nu ingick i ensemblen även den framstående violinisten Wilhelm Sante.²⁷ Också nu anordnade man konserter vid sidan av det vardagliga spelandet av underhållningsmusik, såsom konserten den 30 juli, där harpisten Kühne, violinisten Helwig (Petersburg), "artisten vid Kejserliga ryska teatrarna i Moskva fru Blaramberg-Tschernova" och pianisten Baroffka, föreståndare för ett privat konservatorium i Petersburg, medverkade.²⁸ Bland övriga medverkande vid septettens konserter kan nämnas "en näpen liten violinistälva" Estelle Haij (sedermera Costiander) och sångerskan Aina Ehrnrooth (sedermera Mannerheim).

Sannolikt ungefär samma orkester var engagerad även sommaren 1892. Herrar Neisser, Sante, cellisten Stempel,²⁹ kornettisten Nordin³⁰ och hornisten Cronvall³¹ nämns vid namn i konsertnotiserna. Ensemblen synes ha varit uppskattad. Efter det Sante, Neisser och Stempel i augusti spelat en stråktrio av Beethoven följde applåder av "en för de uppträdande ganska smickrande styrka".³² Ett slutintryck av säsongen var, att orkestern under sommaren hade "utbildat sig till en verklig liten elitorkester".³³

Det danska kapell som var engagerat sommaren 1894 (jfr s. 113) framträdde inte med ambitiösa program, inte heller Hangö Musikvänners kapell de följande åren. Först efter det den föga intressanta F. Wallwitz-epoken (1895-1904) avslutats, anställdes igen en orkester som även presterade egentliga konsertprogram.

Hangö Kurorkester 1906, som leddes av Ernst Röllig³⁴ salubjöd abonnemang till fyra symfonikonserter för sammanlagt 10 mk per person. I samband med badsäsongens öppnande beskrevs orkestern som "verkligt rutinerad"; skribenten i lokaltidningen fortsatte:

"Helt säkert kommer den musikaliska avdelningen på vårt sommarprogram att i år utöva en vida större attraktion på publiken än förut, och om vi på grund härav förutspå talrikt besök särskilt vid de populära konserterna, tro vi oss ej taga alltför mycket fel. Det gäller också för våra egna stadsbor att nu begagna sig av tillfället att få höra god musik, något som under årets övriga tider dessvärre endast undantagsvis står oss till buds." 35

Orkesterns första symfonikonsert gavs den 16 juni. Huvudnumret var en av Haydns tidiga symfonier. Därutöver spelades bl.a. Svit ur Pelléas och Mélisande av Sibelius. Härom skrevs:

"Vi äro Herr Röllig mycket tacksamma, att han bereder den utländska publiken tillfälle att få stifta bekantskap med våra inhemska tonsättare, isynnerhet då det kan ske på ett så klargörande sätt som vid lördagens konsert, likasom ock vid tidigare tillfällen, och hoppas vi att framdeles även få se andra våra egna kompositörers namn på programmen." 36

Den andra symfonikonserten gavs den 30 juni. Solist var den sedermera så välkände cellisten Albin Öfverlund.³⁷ Huvudnummer var Beethovens fjärde symfoni, arrangerad för mindre orkester, liksom det övriga programmet. Signaturen "-n-" fick tillfälle att briljera i ortstidningen: en lång betraktelse över karaktären hos Beethovens nio symfonier infördes. Konserten gav dock anledning till kritik:

"Tyvärr utföll förra delen av densamma [uvertyren till Trollflöjten av Mozart] icke så som man haft skäl att fordra; i den senare delen lyckades herr Röllig bättre koncentrera krafterna.[...] Som ett önskemål för framtiden anse vi oss böra framhålla: en stramare takthållning, större kontraster i de dynamiska skiftningarna, samt en mera målmedveten värdering av huvud- och bistämmor." 38

Man kan fråga sig om det överhuvudtaget var motiverat att spela t.ex. Beethovens B-dur-symfoni för en publik vars majoritet dock kunde antas vara förtrogen med fullt utbyggda symfoniorkestrar.

Utöver denna mera ambitiösa repertoar spelades vid populära aftonkonserter lättare gods, såsom "endast vals- och operettmelodier" tisdagar och fredagar om kvällen,

"detta för att bereda även den del av publiken, som ej äger högre musikalisk bildning, tillfälle att njuta av orkesterns prestationer." 39

En skribent i tidningen Hangö uttryckte önskemålet, att orkestern även måtte framträda ute på musikestraden, åtminstone då vädret var vackert; därmed skulle "den celebra orkestern" nå en större publik.⁴⁰

En strejk inträffade inom orkestern i början av juli, och några av dess medlemmar lämnade orten. Därefter anlände nya musiker.⁴¹ Symfonikonserterna nr 3 och 4 hölls aldrig; orkestern spelade synbarligen endast underhållningsmusik i juli och augusti.

De följande somrarna förekom inga exkurser mot symfoniska program. År 1907 leddes brunns husorkestern av Umberto Prandini⁴² och 1908 av K.F. Lindén,⁴³ som tidigare tillhört Abo Bataljons musikkår. Sommaren 1909 spelade HFBK-kapellet stundom även inomhus.⁴⁴ Det kan framhållas, att Badanstalten hösten 1908 gjort konkurs, och att förhållandena sommaren 1909 sålunda var högst provisoriska.⁴⁵

Hangö stad övertog Badanstalten, vilket resulterade i en allmän upprustning. Inför sommaren 1910 viddalades ingen mindre än Alexej Apostol, vid denna tid känd för sina populära konserter i Helsingfors, att stå för orkestermusiken. Han åtog sig att samla orkestern ("Apostols konsertorkester") för tiden 8 juni - 1 september. Orkesterns numerär var 17 man. Stundom leddes den av Apostol själv. Ofta anlätades dock vicedirigenter.⁴⁶ En av dessa var kanske konsertmästaren Charles Henke, vars namn nämns i samband med recettkonserter. Henke blev sedermera konsertmästare i Viborg.⁴⁷ Orkestern hade sin egentliga debut vid en brunnsbal den 16 juni, varvid även hovoperasångaren Hjalmar Frey och violinisten Rae Lisitz medverkade.⁴⁸ Apostols konsertorkester försökte inte likt Rölligs Kurorkester år 1906 introducera symfonisk musik utan höll sig till populära konserter i enlighet med bruket i Helsingfors: konserter med servering vid småbord. Atminstone i början skall publiken ha varit ovan vid detta. Enligt en tidningsnotis var orsaken måhända den "att god musik ej är vardagskost här i Hangö och att man redan därför tog saken en smula seriöst." ^{48a} Orkesterns mest betydande konsert under säsongen var möjligen konserten den 9 juli, då programmet upptog bl.a. kompositioner av Edvin Weidenbrück, anförda av kompositören själv.

Efter A.Apostols konserter diskuterade man i ortstidningarna stadens orkesterfråga. Man konstaterade bl.a. att stråkmusik utomhus sommartid, som någon gång spelats av Apostols konsertorkester, var mindre lämplig. Som en idealisk lösning för de kommande säsongerna angavs "ett mindre stråkkapell" som skulle spela inomhus och "ett hornkapell" som skulle spela ute.⁴⁹ Dock åstadkoms ingen organisation av detta slag för sommaren 1911. HFBK-kapellet spelade utomhus, och inomhus leddes underhållningsmusik av kapellmästaren P. Simili (jfr s. 154). Bristen på en god konsertorkester påtalades, och från Pension Bellevues håll föreslogs, att man skulle upprätta en konsertorkester gemensam för Badanstalten, Pension Bellevue och Havspaviljongen. Orkestern borde vara av god kvalitet, och utgöra ett komplement till de vanliga restaurantorkestrarna.⁵⁰ Planen realiserades inte.

Sommaren 1912 engagerades vid Badanstalten en ensemble, som i konstnärligt avseende kom att bli en höjdpunkt. Den s.k. Casino-orkestern, som bedrev regelbunden konsertverksamhet och spelade underhållningsmusik, bestod av musiker som är omtalade: bl.a. Leo Funtek⁵¹ (piano och violin), Artur Weisman⁵² (violin), Bror Persfelt⁵³ (violoncell) och Bertha Funtek⁵⁴ (piano). Deras konsertserie var delikat. Den omfattade enhetliga kammarmusikbetonade program av Dvořák och Tjajkovskij, en trio av Wolf-Ferrari, konserter för violin och violoncell o.s.v. Efter en konsert skrevs:

"Den i allo lyckade konserten efterlämnade hos publiken ett angenämt minne och utgjorde ett vittnesbörd om den stora popularitet de beträffande konstnärerna ernått inom badsocieteten under sin korta, men framgångsrika verksamhet vid badanstaltens Casino." 55

Ensemblen intresserade sig även för ny inhemsk musik. Vid den sista tisdagskonserten fick publiken sålunda stifta bekantskap med en klavertrio i a-moll av Bengt Carlson (1890-1953). Signaturen "L" skrev härom:

"Bekantskapen var i allo värd att göras! Den unge kompositören, elev vid musikinstitutet i Helsingfors, dokumenterade sig som en förmåga av betydelse. Det låter nästan otroligt, att kompositionen är opus 1, ett första alster."⁵⁶ Signaturen "L" fortsatte sin anmälan med synpunkter på orkesterfrågan. Det var uppenbart, att Funteks ensemble var omtyckt, även den sista konserten för sommaren hade varit välbesökt, "men denna musik är för god för att vara tafelmusik". Den borde enbart spelas under konsertmässiga förhållanden. Signaturen föreslog, att Funtek med kolleger skulle engageras för en konsertserie sommaren 1913:

"Genom ett dylikt arrangemang skulle säkert mycket vinnas, i ty att åtminstone ett skäl till klagomål från publikens sida - brist på goda nöjen - skulle bortfalla. Avtal med ensemblen borde med det snaraste göras, för att det icke måtte bli för sent."

Signaturen tillade ytterligare, att Funtek och hans ensemble anmodats spela i Moskva, vilket visade dess kvalitet. Beträffande friluftsmusiken konstaterades, att den även i fortsättningen borde kunna omhänderhas av HFBK:s kapell, dock förstärkt med 4-5 goda blåsare från Helsingfors.⁵⁷

Ändå återkom dessa konserter inte sommaren 1913. Badlivet höll dessa år på att ändra karaktär, man var i färd med att flytta ut ur Badhuset, ut till de natursköna plagerna. Möjligen är detta en orsak till, att man 1913 hade en helt ordinär rumänsk ensemble, ledd av George Tomesco,⁵⁸ och att man sommaren 1914 anlidade en ensemble som även synes ha saknat ambitioner av

kammarmusikaliskt slag: en orkester från Hotel Astoria i Petersburg.⁵⁹ Att orkestern denna sommar kom från Petersburg framhäver den ryska touche som utmärkte miljön ännu denna sommar, före de stora omvälvningarna.

Orkestermusik utfördes även på Pension Bellevue, dock regelbundet så, att endast ordinär underhållningsmusik spelades. Här gavs sålunda aldrig någon konsert med symfoniskt eller renodlat kammarmusikaliskt program. Orkesterledarna på Bellevue var åtminstone följande:

1895 N. Bauer (Sverige)

1896 Hugo Schröder

1897-98 J. Leino

1906 K. F. Lindén (medlemmar ur Åbo Hornorkester)

1908 Josef Silbermann

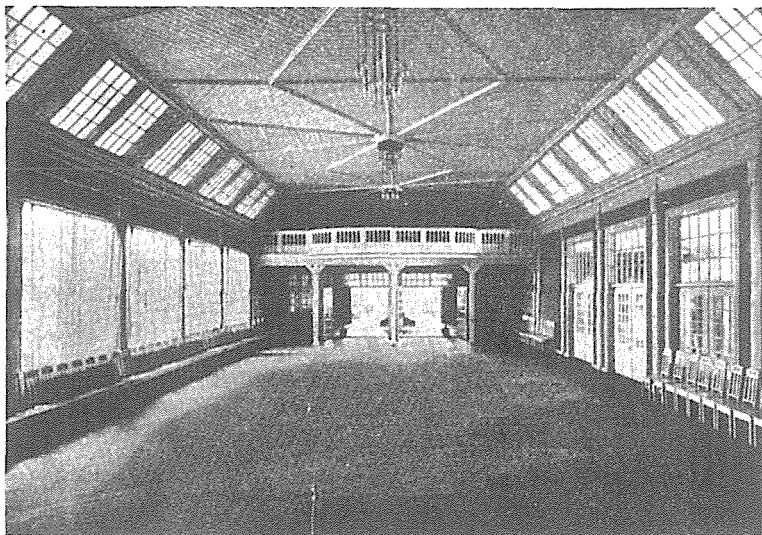
1909 Robert Kärkkäinen (Hangö FBK:s hornorkester, ätm. temporärt)

1910-12 S. Steinberg

1913 Dir. Hauswald ^{59a}

Under åren mellan första och andra världskriget levde traditionerna vidare, trots att den ryska publiken hade fallit bort. Dels engagerades underhållningsorkestrar av hög kvalitet vid Badanstaltens Casino (f.d. Brunnshuset). Ofta var dessa orkestrar sammansatta av ledande musiker vid Helsingforsorkestrarna. Det lokala hornkapellet framträdde även nu utomhus på musikestraden. Efter andra världskriget, då Badanstalten inte mera finns, och då f.d. Brunnshuset är en allmän sommarrestaurant, har dansorkestrar engagerats. Musik i det fria utförs inte mera.

G ä s t a n d e a r t i s t e r u n d e r b a d s ä s o n g e n

BRUNNSHUSETS MUSIK- OCH DANSSALONG, uppförd 1884 (Hangö stads museum). Salen är numera omändrad till idrottshall.

a) S å n g a r e

Det är självklart, att enbart orkestermusik av olika slag inte kunde tillfredsställa behovet av musikalisk underhållning hos "badsocieteten". Miljön lockade naturligt till sig även konserterande artister, som i några fall var inskrivna som badgäster vid Badanstalten⁶⁰ men som i de flesta fall anlände enbart för att uppträda offentligt, utan tanke på någon badkur. Att musiker som vistades på orten som badgäster ofta musicerade privat är omvittnat, t.ex. i följande anteckning av SOFIA STENBACK:

"Under en badkur beredde oss Martin Wegelius mycket nöje genom att ibland bjuda på musik i skolan där han och Hanna bodde, och där ett piano fanns att tillgå. Martin spelade vanligen något av Wagner, som han ju mycket beundrade." 61

Den första egentliga konserten sommartid i Hangö given av en namnkunnig artist synes ha hållits under Badanstaltens tredje säsong, år 1881. Här om skrev en korrespondent i Helsingfors Dagblad följande, varvid miljön även i övrigt berördes:

"Man har upplevat en nöjenas vecka i Hangö - en sannskyldig karneval med musik, kostymeringar, dans, regattor och mera dylikt.[...] Musiken står främst på programmet. Redan före 'karnevalsveckans' början gav vår omtyckta finska näktergal, fru Emma Engdahl, härstädes en konsert för en tacksam och förtjust publik - men den egentliga nöjenas era börjades med tvenne musikaliska aftonunderhållningar av goda artister från Petersburg. Den ena skötte sin stråke med smak och känsla, den andra pianot. Vardera förtjänade applåder som icke uteblevo." 62

Att just Emma Engdahl, som år 1881 stod i början av sin karriär, och som även konserterade i Hangö åtminstone även 1883, 1884 och 1887, kom att vara den som inledde sommarkonserterna är förståeligt; badhusmiljön synes ha lockat vokalarbeter, och särskilt sångerskor på modet, i högre grad än andra resande artister.

Redan en ytlig blick på konsertförteckningen (s. 103 ff.) visar, att vokalkonserterna var talrika och ofta av högsta klass; i själva verket utgör just dessa konserter det märkligaste inslaget i konsertlivet i Hangö före första världskriget. Det är onödigt att närmare kommentera skeendet i detalj. Ett betydande antal av de konserterande artisterna hörde till landets elit, och var välkända i större musikcentra. En summarisk uppräknig av de mest betydande vokala konserterna ger en uppfattning om utbudet:

Emma Engdahl	1881, 83, 84, 87
Hjalmar Frey	1882, 1896, 1898,99, 1900, 01,02,03,04,05,06,07, 08, 09, 10.
Oskar Benzon-Gyllich	1883, 1890
Elin Fohström	1887, 1891
Abraham Ojanperä	1890
Constance Malmström	1891
Aina Ehrnrooth (Mannerheim)	1891, 95
Adolfine Leander-Flodin	1895, 1900
Alexandra Ahnger	1895
Ida Morduch-Ekman	1897
Maikki Järnefelt	1897, 1909,10,12,13
Axel von Kothén	1899
Eino Rautavaara	1901,02,04,07,11
Ettore Gandolfi	1902
Agnes Poschner	1903
Signe Liljeqvist	1904, 14

William Hammar	1906, 11
Irma Tervani	1907,08,10,11
Aino Ackté	1911,12,13
Erna Gräsbeck	1914

Utöver dessa uppträdde en rad mindre förmågor, sammanlagt var de vokalartisterna som uppträdde sommartid i Hangö ett sextiototal. Ortsbladens recensioner förmedlar inga självständiga åsikter om hur själva musiken utföll, men ger en rätt klar bild av, att de största artisterna applåderades mest, medan de, som inte gjort sig ett namn i huvudstaden, inte heller i Hangö gjorde någon större succé. Ett stilprov på en anmälan i Hangö, rörande Aino Acktés konsert 1911:

"När Aino Ackté, briljant som alltid till apparitionen, ordensbeprydd och se-gervisst småleende i lördags besteg estraden möttes hon med en rungande väl-komstapplåd av en förväntansfull publik, som till sista plats och mera där-till fyllde Casino-salen. Och må det genast vara sagt att en värdigare och mera tacksam publik torde vara svårt att finna vid dessa nordliga luftstreck. Att här ingå i någon detaljkritik av prestationerna kan ju icke komma ifrå-ga - den uppgiften har ju lösts och kommer än vidare att lösas av världspres-sens största organ - oss återstår endast att redogöra för våra intryck av kon-serten.

Programmets första avdelning upptog Stornello av Sinigaglia, Valse de Muset-te ur Puccinis Boheme, Sibelius förtjusande kompositioner, Herzog Magnus och Flickan kom ifrån sin älsklings möte samt dessutom Valse des cigales ur op. M:me Crysantheme.

Efter varje särskild nummer bröt bifallet löst i formliga applåddåskor, och det som hos oss nordbor brister i entusiasm tog sig hos de talrikt närvarande sydläningarna uttryck i kraftiga bravo- och bisrop, som ovillkorligen tvinga-de konstnärinnan till extra nummer och bisseringar. Herzog Magnus gavs da capo och efter konserten på särskild anhållan ännu en gång.

Andra avdelningens senare del upptogs enbart av inhemska kompositioner av vilka särskilt Järnefelts betagande Solsken åstadkom formlig begeistring ne-re i salen.

Under aftonens lopp hyllades den världsberömda sångerskan med varma inten-siva applåder och framropningar, och fick emottaga flere charmanta blomster-pjäser. Efter konsertens sista nummer då konsertgivarinnan med en talande gest och ett behagfullt viftande med näsduken tydligt angav, att några ytterligare extra nummer icke var att förvänta ville publikens efterhängsenhet icke sen heller giva med sig. Ovationerna antogo en nästan stormande karaktär och konst-närinnan fick oupphörligt träda in på scenen för att än en gång fröjda publi-ken med blotta anblicken av sin höga charmant resta gestalt."⁶³

Åtskilliga stickprov i bl.a. Sibeliusmuseums programsamling visar, att dessa sångartister överlag höll sig till sin "ordinarie" repertoar vid sina framträdanden i Hangö. Typiska lied-sångerskor, som Ida Ekman, sjöng förutom någon enstaka operaaria huvudsakligen lieder. Att just denna artist även i

Hangö berömdes för sina Sibelius-tolkningar är naturligt, med tanke på hennes position som Sibelius-tolkaren framom andra. Likaså är det ett högst begripligt faktum, att Irma Tervani också i Hangö briljerade med Habaneran ur Bizets Carmen; hennes framförande därav nämns i många sammanhang. Paralleller-na mellan konsertrepertoaren i Hangö och bruket vid sångaftnar t.ex. i musik-livets centrum Helsingfors är många.

De största avstegen från den "vanliga" repertoaren gjorde självfallet de mest renodlade operasångarna, de som under säsongerna helt ägnade sig åt sin verksamhet på scenen. Här skall särskilt nämnas den bland badgästerna o-måttligt populäre Hjalmar Frey, ytterst välkänd bland Petersburg-gästerna, som under vintersäsongerna kunde åhöra Frey på Kejserliga operan. Frey sjöng visserligen operaarior vid sina konserter i Hangö, men glädde även publiken med smärre sånger, folkvisor, kupletter, Glutens parti ur Wennerbergs beröm-da duo-samling o.s.v. Till inslaget av Weidenbrück-sånger i Freys repertoar återkommes nedan.

b) P i a n i s t e r

Man skulle kanske kunna anta, att miljön skulle ha lockat även pianister i stort antal. Med tanke på pianospelets starka position inom societetens sällskapsliv decennierna omkring sekelskiftet borde publik lätt ha gått att uppbringa. Ändå är förteckningen över konsertgivare, som framträdde med hel-aftonskonserter på piano synnerligen kort (här bortses från dem, som spelade pianosoli i samband med t.ex. sångaftnar):

- 1891 Catharina Kühne, harpist vid Kejserliga ryska musikaliska sällskapets orkester, Petersburg (både harp- och pianosoli)
- 1895 Sigrid Sundgren (-Schneevoigt)
- 1912 Alfred Merowitsch, två konserter

Förklaringen till pianisternas fåtal är enkel: den flygel som anskaffades till Brunns huset 1879 tycks visserligen ha varit tillfyllest för ackompanje-mangsuppgifter och enstaka solonummer, men den accepterades inte av konserte-rande pianister, som önskade framträda med verkligt krävande helaftonsprogram, åtminstone inte längre på 1890-talet. Redan i samband med Catharina Kühnes konsert framhölls, att instrumentet inte var "i sådant skick, som en ordentlig konsertflygel borde vara",⁶⁴ och i samband med en sångafton 1896 spelade ackom-panjatören Harald von Mickwitz (även solonummer) på ett instrument som ställts

till förfogande av en privatperson i staden.⁶⁵ Atminstone två gånger däref-
ter, år 1897 till Ida och Karl Ekmans konsert, och 1912 till Alfred Mero-
witsch's konserter, lånades konsertflyglar ända från Helsingfors.⁶⁶ Anskaf-
andet av ett förstklassigt instrument, samt dess underhåll, särskilt un-
der vintersäsongen, då Brunnhuset stod oeldat, översteg tydligen Badanstal-
tens resurser.

Beträffande de pianister, som beledsagade sångarna, synes en tendens ha
varit, att kraven var anspråkslösare under Badanstaltens tidigare år, då man
ofta nöjde sig med en på orten boende amatör, "en musikälskarinna" o.dyl.
som klaverspelande partner. Men efterhand blev dessa anonyma ackompanjatörer
allt färre, och i stället gjorde allt flera högklassiga professionella pia-
nister sin entré på Brunnhusets estrad. Bland dem återfinns bl.a. Karl Ek-
man 1890 och 97, Oskar Merikanto 1894, 1897 och 1907 (åtminstone det sistnäm-
nda året spelade han en rad egna pianostycken), Karl Flodin (1900) och Selim
Palmgren (1909 och 1910). Även om dessa spelade solostycken av bästa märke
kommenterades de sällan av ortens anmälare, vilkas intresse mest var inrik-
tat på sångsolisterna.

Den av de pianister, som huvudsakligen framträdde som ackompanjatör, som
här fordrar den största uppmärksamheten är utan tvivel Edvin Weidenbrück, som
från och med år 1899 medverkade vid Hjalmar Freys upp-
trädanden, och som därefter var dennes trogne följeslagare i Hangö. Weiden-
brück var en musiker av tysk härkomst som var född i Petersburg 1885, och som
fick sin utbildning dels i Petersburg, dels vid konservatoriet i Berlin, och
som om somrarna bodde i Finland, tidvis i Hangö, där han hade en egen villa.
Klimatet i staden skall dock ha varit "olämpligt för hans svaga lungor". Efter
det hans hälsa betydligt försämrats i samband med en tids militärtjänst 1914
vistades han en tid på Nummela sanatorium, dock utan att helt återställas. Han
avled i Borgå 1919.⁶⁷

Genom Weidenbrücks vistelse i Hangö kan staden tidvis sägas ha haft en
"egen komponist", tekniskt kunnig, men ytterst tidsbunden och enligt en sena-
re tids uppfattning ohjälpligt föråldrad. Det kan här nämnas, att ett av Wei-
denbrücks omfångsrikaste verk, tillkommet efter Hangö-tiden, nämligen konsert-
operan Kung Fjalar (Runeberg), år 1919 av experter som K.F.Wasenius och Erkki
Melartin bedömdes positivt, om ej entusiastiskt, efter det Sällskapet M.M. in-
begärt utlåtanden (verket inlöstes inte av M.M., och har aldrig uppförts).

Men i ett senare utlåtande, avgivet av Nils-Eric Fougstedt år 1955, avfärdas konsertoperan enbart som en kuriositet.⁶⁸

Weidenbrück har efterlämnat en till omfattningen betydande alstring, tillkommen i Berlin, Petersburg, Karis, Nummela, Borgå samt på ytterligare några orter. I Hangö har följande kompositioner daterats:

- 17.5. 1903 Op. 63:1 Mittagsstille (K.R.). S, Kl.
- 19.5. 1903 Op. 63:2 Geheimnis (H.Heine). S, Kl.
- 26.5. 1903 Op. 64 König Kanut. Ballade (N.Delius). S, Kl.
- 18.6. 1903 Op. 66 Rheinsage. Ballade (Em. Geibel). S, Kl.
- 4.7. 1903 Op. 67 Siunaus; Rukous; Hymni. S, Org.
- 21.7. 1903 Op. 68:1 Trost in Jesu (L.Hensel). S, Org.
- 22.7. 1903 Op. 68:2 Jag längtar hem (C.A.Svensson). S, Org.
- 28.7. 1903 Op. 69:1 Davids 116 Psalm (J.Th.Jacobsson). S, Org.
- 31.7. 1903 Op. 69:2 Säg! (C.A.Svensson). S, Org.
- 12.8. 1903 Op. 70 Der Todesklang. Ballade (G.Schwab). S, Kl.
- 1903 Op. 72 Das verlorene Paradies. Ballade (W.Zimmermann). S, Kl.
- 26.7. 1904 Op. 73 Du Tropfen Tau (O. v. Redwitz). S, Kl.
- 26.8. 1906 Op. 80 Ur Unga känslor (K.A.Tavaststjerna). Manskör.
- 20.8. 1909 - Ein Hochzeitslied für Fräulein Adele Döring in Bremen. S, Org.⁶⁹

Ingen av dessa kompositioner är av större omfång. Ett par av dem hör till de Weidenbrück-verk, som utfördes i Hangö. Kompositioner av Weidenbrück framfördes åtminstone den 5.8.1899, 21.7. och 8.8. 1900, 18.7. och 25.7.1901, 2.8.1902, 22.7. 1903, 16.8.1903 (Weidenbrücks kompositionskonsert), 14.7.1904, 29.7. och 20.8.1905, 21.7.1906, 22.7.1907, 5.9.1908, 1.8.1909, 9.7.1910 (två symfonisatser!), 23.8.1910 samt den 16.4.1914. I de flesta fall var ramen kring dessa framföranden av Weidenbrücks verk konserter föranstaltade av Hjalmar Frey, oftast var det även han som utförde sångerna. Recensionerna var över lag artiga, men föga upplysande. I varje fall synes sången Mein Vaterland (Hoffman von Fallersleben)/ Mitt Fosterland (övers. Parus Ater), sjungen bl.a. 1899 och 1900, ha mottagits mycket väl,⁷⁰ denna sång är en av de få av tonsättaren som blev tryckt⁷¹ och även inspelad på grammofon, givetvis med Frey som solist.⁷² Ett allmänt intryck av Weidenbrücks sånger är, att de representerar en lättillgänglig men föga särpräglad kompositionsstil, med enkel, visartad melodik och för tiden osedvanligt litet utstyrd harmonik, varjämte formen ofta är skolmässig schematisk. Kompositionerna bör sålunda ha varit ett slags "trivselmusik"

för badgästerna, föga fordrande för lyssnaren, och väl i samklang med tidens salongsmusicerande. Sådan musik är dömd att förlora sin aktualitet rätt snart.

c) S t r å k m u s i k e r

De mest berömda av de stråkmusiker som konserterade vid Badanstalten i Hangö var:

Anton Sitt, violin	1883
Willy Burmester, violin	1894
Georg Schneevoigt, cello	1894
Ossian Fohström, cello	1897, 1899, 1903
Anton d'Anthony, violin	1898
Carl Wasenius, cello	1908
Leo Funtek, violin	1909

Härjämte framträdde några andra, mindre kända artister. Antalet var inte stort, och orsaken härtill kan ha varit dels Brunnhusets flygels dåliga kondition, berörd ovan (sonatspel m.m. fordrar mera än sångackompanjemang), dels att instrumentalister denna tid överhuvudtaget stod i skuggan av sångarna på modet.

Ändå synes dessa stråkmusiker ha gått publiken långt till mötes i sitt repertoarval; t.ex. Georg Schneevoigt, ackompanjerad av Oskar Merikanto, spelade vid sin konsert 1894 idel småstycken, och inte ett enda cykliskt verk. Den största självständigheten i repertoarval visade Leo Funtek 1909, då han vid sin konsert (given tillsammans med hans hustru, Hjalmar Frey och Edvin Weidenbrück) spelade en Liszt-rapsodi samt Sibelius' Vårsång i egna transkriptioner.

d) K ö r e r

Badhusmiljön hade åtskilliga beröringspunkter med de kretsar, som bar upp våra ledande manskörer i slutet av 1800-talet. Därför förvånar det knappast, att en "god kvartett" resp. "härvarande sångförening" omtalas som inslag i badhusmiljön redan 1880 (jfr konsertförteckningen). Åtminstone somrarna 1889 och 1890 hölls vid Badanstalten soaréer av sångare från Sällskapet M.M., landets förnämsta manskör då. Soaréerna hörde ingalunda till körens officiella verksamhet,⁷³ men vittnade om, att sångare ur kören vistades vid Badanstalten. Ytterligare en konsert av denna art, hållen av sångare ur M.M., anordnades 1909,

dock med på förhand fastställt och kungjort program. Helt reguljära konserter, omnämnda även i körens årsberättelser, gav Sällskapet M.M. i Hangö åren 1905 och 1908. Belysande för situationen är, att kören i vardera fallet konserterade i samband med resa till Danmark;⁷⁴ ångbåten från Helsingfors till Köpenhamn angjorde Hangö, varmed tillfälle gavs till uppträdanden. Såväl 1905 som 1908 var anmälaren i tidningen Hangö ovanligt lovprisande. Publikens intresse för dessa körresor var även anmärkningsvärt stort, och yttrade sig bl.a. i att körsång påyrkades ännu i hamnen:

"Anlända till [ångfartyget] Polaris uppställde sig sångarna omkring 4-tiden på däck och lät den ena sången avlösa den andra ända till dess båten litet före klockan 5 lade ut från möljan. En ovanligt stor folkmängd var samlad på kajen och stora mängder blommor slängdes av åhörarna över till sångarna. Leverop höjdes av sångarna för Hangö stad och av publiken för M.M."⁷⁵

Mycket nära anknytning till Sällskapet M.M. hade ytterligare två turnerande körer: Köpenhamnskören 1901 (med sångare även från Akademiska sångföreningen)⁷⁶ samt Finska sångare 1911 (sångare från M.M. och Suomen laulu).⁷⁷ Den förra lyckades, kanske som en följd av det inrikespolitiska läget, och som en följd av att manskörskonserter uppfattades som i hög grad patriotiska angelägenheter, särskilt i samband med utlandsturneer, sätta ett publikrekord som har stått sig beträffande profana inomhuskonserter i staden: inemot femhundra personer (konserten hölls i Samlingslokalen). Även denna gång sjöngs det och hurrades det i hamnen.⁷⁸

Finska sångare, under ledning av Olof Wallin, som sjöng i Brunns huset 1911, intresserar bl.a. därigenom, att kören i förhandsreklamen uppgavs ha "matematisk renhet i sången, en sångmetod som torde räkna sina anor från Ptolemeus, men som hos oss genom mag. Klemettis konserter kommit till användning", d.v.s: en temperering där helt svävningfria intervaller sades ha inövats, dock med reservation för behandlingen av vissa dissonanser.⁷⁹ Recensionerna i ortstidningarna var givetvis ytterst positiva, som alltid vid manskörskonserter vid Badanstalten, och det hävdades bl.a. att man i vårt land "icke tidigare förmått uppställa en med denna fullgod sångarkohort."⁸⁰ Konserten är en av de fåtaliga jämförelsepunkterna rörande kompetensen hos anmälnarna i Hangö just då. Medan dessa alltså kommit med superlativer, skrev en verklig kännare av manskörssång, komponisten SELIM PALMGREN, följande efter en konsert i Nådendal en tid senare, då kören visserligen kan ha lidit av trötthetssymptom efter resan:

"Rösternas klang lämnade mycket övrigt att önska - en följd av festtalen? Från basarna kom ej mer än ett medelmåttigt forte, musten och klangen saknades. Tenorerna - svaga och tunna röster - kunde icke hålla melodins linje uppe i de tyngre sångerna, mellanstämmorna, i synnerhet baserna voro som vanligt dominerande (det är överhuvud svårt att få barytonsångare att tro att de icke alltid ha ett soloparti). Emellanåt saknades vid stämmornas uppdelning helt och hållet någon melodiskt viktig stämma. I all matematisk renhet voro ofta t.ex. slutackorden för ett vanligt öra alldeles outhärdligt ore-na."

PALMGREN tillade att kvartettsången uppskattats för högt, att den hade levat ut sin tid och att den "med det snaraste borde bannlysas åtminstone ur våra konsertsalar" till förmån för ädlare musikerter.⁸¹ Detta uttalande är märkligt emedan det gjordes av en komponist, som både före och efter tidpunkten i fråga skapade sånger, som räknas till manskörlitteraturens förnämsta alster.

Några andra besökande manskörer förstärkte intrycket av, att körbesöken mest var en angelägenhet för svenskspråkiga sångare (Sångarkören Bröderna 1895; en kombination av sångare från Sällskapet M.M., Frihetsbröderna och Akademiska sångföreningen 1912; Akademiska sångföreningens konsert under sångfesten 1913 och Musices Amantes från Åbo 1914). Att man även hade den bästa resonansen bland svenskspråkiga badgäster och ortsbör är uppenbart; efter "Brödernas" konsert 1895 påpekades, att "icke alla nummer av rent nordisk karaktär fullt uppfattades av den till stor del av utlänningar bestående publiken."⁸²

En enda rent finskspråkig manskör synes ha konserterat inför badpubliken i Hangö: Pohjanmaan kööri 1905. Denna kör var en turnerande elitkör bildad inom den finskspråkiga studentkören Ylioppilaskunnan laulajat, som vid dessa år, ledd av Heikki Klemetti, räknades till landets ledande. Pohjanmaan kööri bestod vid Hangö-besöket av 18 man, och leddes av "Köpi", Artturi Järviluoma,⁸³ sedermera känd som författare (bl.a. skådespelet Pohjalaisia). Att repertoaren upptog "fullkomligt nya sånger", d.v.s. de för svenskspråkig publik då helt okända sångerna av Palmgren (Tuutulaulu), Sibelius (Venematka; Sydämeni laulu) och Törnudd (Katso Kiesus; Kitkat katkat) synes ha uppskattats.⁸⁴

Betydligt mindre finns att förtälja om blandade körer på sommarbesök i Hangö. De viktigaste körerna var härvidlag Helsingfors Arbetareförenings kör 1890, med den celebra trion Emil Leander, Alarik Uggla och Karl Flodin i spetsen, samt samma körs besök i staden 1892, nu under namnet Arbetets Vän-

ners sångkör.⁸⁵ En jämförelse av programmen för dessa två konserter visar, att kören från att ha varit tvåspråkig, med starka inslag av finska sånger och manskörsinfluerad repertoar, vid den senare konserten höll sig till det sångurval som odlades av Svenska Folkskolans Vänners musikkommitté med Martin Wegelius i spetsen. En alldeles avvikande repertoar sjöngs i Hangö år 1894 av Helsingfors Arbetareförenings Sångkör, vilken var ett nytt finskspråkigt företag under ledning av Oskar Merikanto.

Arbetets Vänners i Sörnäs körkonsert i Brunns huset 1898 bekräftar, att de svenskspråkiga körernas repertoarval då var tämligen likartat; ungefär samma sånger sjöngs vid denna tidpunkt av närapå varje kör med någon anknytning till sångfeströrelsen.

e) Ö v r i g t

Vid sidan av Brunns huset användes även bl.a. stadens kyrka i någon utsträckning som konsertlokal sommartid, och det kan noteras, att den första egentliga konserten i kyrkan, färdigställd 1892, synes ha hållits under en badsäsong, nämligen 1893 (orgelnisten Franz Reitz och violinisten Väinö Forsström), visserligen med ringa publikframgång.

Artisterna vid de kyrkokonserter som hölls var dels sådana, som var välbekanta från Brunns husets konsertsal (Hjalmar Frey, Edvin Weidenbrück m.fl.), dels även en rad andraplansorganister. Av landets mera betydande kyrkomusiker synes endast organisten Viljo Mikkola ha besökt staden sommartid (1902). Ambitiöst givna kyrkokonserter hade tydligen inget större gensvar bland badsocieteten.

Då orkestermusik av olika slag normalt utfördes närapå dagligen vid Badanstalten är det knappast förvånande, att turnerande orkestrar sommartid var ytterst sällsynta. Endast en av dem bör här nämnas särskilt: Lovisa Hornseptett, som tillsammans med två Lovisa-körer konserterade i Brunns huset 1891 i samband med ensemblernas resa till den stora sångfesten i Ekenäs 1891. Septetten hade äran att introducera tonsättarnamnet Sibelius i Hangö; detta skedde genom utförandet av två små stycken, Andante [Andantino] och Meruett, som Sibelius komponerat särskilt just för dessa blåsare.⁸⁶

Ytterligare skall här nämnas, att konserter på instrument som harpa (Aino Kajanus 1913) och kantele (A.Ockenström 1891, 95) inte väckte större intresse; badgästernas ensidiga favoriserande av vokalmusik är påfallande.

G Ä S T A N D E A R T I S T E R U T A N F Ö R B A D S Ä S O N G E N
D e f ö r s t a å r e n

Den första konserten som hölls i Hangö utanför badsäsongen var troligen den som omtalas i följande brevcitat från år 1881:

"I fredags fingo vi höra de svenska nationalsångarne, de gävo konsert här i skolsalen och den var ganska vacker." 1

I övrigt synes musiklivet vintertid på 1880-talet ha varit av privat slag. Miljön med musicerande amatörer i salongsmiljö tangeras bl.a. i ett brev skrivet av doktorinnan SOFIA STENBÄCK:

"I går [9.2.1881] voro vi på 'musikalisk soiré' hos [kapten Carl] Korsmans; det är tillställningar, som hållas i tur hos de musikälskande familjerna i staden. För att få Otto [Stenbäck] att deklamera ha vi varit bjudna på de föregående också, men som Otto då fått förhinder (till sin belåtenhet) ha vi ej gått. I går halp dock intet annat än att vara med och deklamera ett par stycken av Runeberg och Topelius. Musiken utfördes av alla 'musikälskarinnor' som finnas här och var mer eller mindre väl inövad". 2

Några år senare (1887) omtalas ännu soaréer av ungefär denna typ i en korrespondens till Uusi Suometar:

"Huvituksista ei täällä myöskään ole ollut puutetta, sillä tavallisuuden mukaan on melkein kerran kuukaudessa niin sanotuita musiikki-iltamia, tanssin, laulun, soiton y.m. kanssa." 3

Dessa soaréer blev med tiden fastare organiserade i samband med den verksamhet som bedrevs av bl.a. Hangö Musikförening (jfr s. 47), Hangö Musikvänner (jfr s. 48 ff.) och Musikalisk-Dramatiska Sällskapet (jfr s. 90 ff.), samt det gryende föreningslivet överhuvudtaget.

Trots att stommen till en konsertpublik sålunda var formerad, uppstod ändå inte ett regelbundet konsertliv vintertid i staden. En översikt över de mera betydande konserterna under stadens första kvartsekel (utanför badsäsongen) är påfallande kort:

- 5.4. 1894 Ida Basilier-Magelsen, sång, ack. Naëma Lindgren
- 7.1. 1895 Ida Morduch (Ekman), sång, och Karl Ekman, piano
- 4.3. 1895 Henri Marteau (Frankrike), violin, och Almira Dalma, sång, ack. Naëma Lindgren
- 26.12.1895 och 1.1.1896 Albert Plan (Ryhmén), orgel, medv. lokala krafter
- 11.4. 1898 Arbetets Vänners sångkör från Ekenäs
- 17.11.1898 Charles Gregorowitsch,⁴ violin, ack. Edvard Fazer

25.2. 1900 Sigrid Schneevoigt, piano, och Georg Schneevoigt, violoncell

12.3. 1900 Charles Gregorowitch, violin, ack. Edvard Fazer

Utbudet var inte stort, men synbarligen tillräckligt i en stad, där konsertlivet var rätt livligt sommartid. Vinterkonserternas något familjära prägel understryks av, att två av de mest omtalade artisterna, Ida Basilier och Henri Marteau, inte medförde egen ackompanjator utan anlidade en på orten bosatt klaverspelare, doktorinnan Naëma Lindgren.

Naëma Lindgren, f. Fabritius (1857-1930), gift med apotekaren Hugo Lindgren, hörde till de mest framträdande bland de musicerande hangöborna tiden omkring sekelskiftet. Hon var född i Åbo, och ägnade sig åt musikstudier där och utomlands, bl.a. för pianisten Adolf Blassmann i Dresden. Hon studerade även olika språk, särskilt franska. I Hangö deltog hon flitigt i musiklivet, och intresserade sig även för Samskolans förkovran, bl.a. genom att i många år tjänstgöra som skolans ekonom. Herrskapet Lindgren flyttade från Hangö år 1908.⁵

F ö r e b u d t i l l e n g a r a n t i f ö r e n i n g

Hösten 1900 ägde ett för Hangö-förhållanden sällsynt evenemang rum: en konsert av en gästande orkester. Efter det teckningslistor varit framlagda kunde Musikaliska Sällskapet i Åbo orkester, 24 man, under ledning av José Eibenschütz, framföra ett populärt hållet program i Hotel Continentals sal, som dock visade sig vara så olämplig för ändamålet, att en planerad repriskoncert måste inställas. Ändå var anmälaren i tidningen Hangö entusiastisk, och det hävdades, att "konserten var den bästa vi hittills fått vara med om här på orten."⁶

Mot bakgrunden av 1890-talets magra konsertliv är det inte förvånande, att orkesterbesöket hade föregåtts av ett mera organiserat förköp. Man vet inte vem som tog initiativet härtill, men man kan gissa på de ledande kretsarna inom Hangö Musikvänner, som dessa år stod för stadens hornkapells administration. Synbarligen planerades dock ingen fastare organiserad konsertförening i detta skede.

Konserterna våren 1901, som gavs av barytonsångaren Ettore Gandolfi,⁷ sångerskan Karin Helenius, den blivande storsångaren Eino Jernberg (Rautavaara) och Finska Gardets Musikkår under ledning av A. Apostol synes ha haft en tillräcklig publikframgång, men vårens sista konsert, dock given av de i Hangö redan välkända Ida och Karl Ekman, gav ortstidningen tillfälle till en kommentar rörande publikens obeständighet, trots att teckningslistor cirkulerat:

"Men publiken - var var vår konsertpublik, som under vinterns och vårens lopp mer än en gång fyllt 'Continental's' salar? Vad orsaken än må vara, en trist anblick erbjödo de vita nummerlapparna och obesatta platserna.[...] För konserten hade denna gång en viss garantisumma blivit tecknad, vadan konsertgivarena icke ledo någon direkt ekonomisk förlust därav att en stor del av publiken uteblivit, men en skuggsida medför detta dock, den nämligen, att det möjligen framdeles kan bli svårt att få nödig garanti tecknad för konserter av ifrågavarande art." ⁸

Det är mot bakgrunden av detta förstäeligt, att konsertlivet, som temporärt varit livligare våren 1901 inte tog fart. Under säsongen 1901-02 hölls ingen solistkonsert av högre klass i staden. De två konserter, värda att notera, som då hölls, nämligen konserterna av "F.d. Åbo Bataljons Musikkår" under ledning av K.F.Lindén den 8.4.1902 och Helsingfors Hornorkester under ledning av A.A-postol den 9.4.1902 är att betrakta som en följdforeteelse till den finska militärens upplösning hösten 1901. I samband härmed hade landets militärmusiker blivit arbetslösa, och sökte sig nu nya möjligheter till inkomster.

K o n s e r t f ö r e n i n g e n 1 9 0 2 - 0 3

Förebuden till ett mera organiserat konsertliv, d.v.s. teckningslistorna som framlagts före orkesterkonserten 1900, och den garantisumma som tecknats före den Ekmanska konserten 1901, skulle hösten 1902 följas av nya åtgärder. I en lång insändare i ortstidningen beskrev signaturen "X" hur en konsertgarantiförening uppstått i östra Finland med St Michel som centralort, och hur man på detta sätt rationellare än förr kunnat föranstalta konserter av gästande artister. Iden manade till efterföljd: i rådande läge kunde Hangö inte hoppas på tätare besök av resande konstnärer på grund av konsertpublikens oberäknlighet. "X" pläderade för ett samarbete med föreningen i St Michel, samt framhöll, att även andra städer i landet borde kunna ansluta sig till kretsen.⁹ Detta var dock endast framtidsplaner, som f.ö. aldrig skulle förverkligas i den denna form. Inom Hangö tog man nu närmast initiativet till en lokal konsertgarantiförening. Stadgar uppgjordes och föreningen kom till stånd.¹⁰ Det förefaller som om föreningen hade många beröringspunkter med Hangö Musikvänner, som dessa år var stadens viktigaste musikorganisation.

Konsertföreningen i Hangö anordnade våren 1903 två konserter: av harpisten Alfred Kastner och av sångerskan Maikki Järnefelt. Vardera var relativt fåtaligt besökta, och långt ifrån utsålda. Synbarligen hade man misslyckats med medlemsvärvningen. Och när Leopold Godowsky, en internationellt

uppmärksamman pianist,¹¹ konserterade i slutet av våren 1903, efter de två garantikonserterna, hade man inte längre lyckats uppbåda åhörare. Ortstidningens anmälare var besviken:

"Men vad skall man säga om Hangö stads konsertpublik? Man vore frestad att taga de obesatta platserna i konsertsalen såsom en protest emot att konstnärer av denna art dragas till orten. Avsiktlig eller icke verkar allmänhetens hållning i detta fall dock säkert i sådan riktning, att det slags musik, som nu och några gånger förut bjudits på under en lång framtid sannolikt icke kommer att höras inom denna stad. - Det kan ju vara likgiltigt för en och annan, som är i tillfälle att göra resor till huvudstaden eller utrikes, men för många musikvänner ställer sig saken annorlunda. - Dock, det är icke möjligt att afhjälpa detta beklagliga förhållande - den senaste tidens erfarenhet har ådagalagt det på ett otvetydigt sätt. Konstnärerna hava varit de förnämsta i sitt slag, inträdesavgifterna minimala (hälften blott av avgifterna i huvudstaden) annonseringen och reklamen så tydlig som möjligt, men likafullt har intresset för konserterna varit det m i n s t a m ö j l i g a. Schade, Schade!"^{11a}

Försöken att åstadkomma stadga i konsertlivet hade runnit ut i sanden, med största sannolikhet beroende på ett för litet publikunderlag. Den hösten 1902 grundade konsertföreningen omtalades därefter inte i offentligheten.

H ö s t e n 1 9 0 3 - h ö s t e n 1 9 1 1

Efter det misslyckade försöket att bilda en publikorganisation kom en viss slumpmässighet naturligt nog att känneteckna utbudet av konserter ända fram till våren 1912, då en ny förening med bl.a. garantikonserter på programmet trädde till. En plan på en konsertförening 1909 fanns kanske även (jfr s.39).

Orkesterkonserterna under denna period var bara några få (stadens egna ensembler undantagna): Helsingfors Hornorkester hösten 1903 och våren 1905, Musikaliska Sällskapets i Åbo orkester i mars 1905 och slutligen Apostols konsertorkester i december 1909.

Besöket av Apostols konsertorkester hade ett intressant preludium. Inför säsongen 1909-10 tog Hangö-Bladet på ledande plats upp frågan om en "musiksång i Hangö". Orsaken härtil var, att A.Apostol föreslagit bildandet av en sydfinländsk konsertorkester främst för småstädernas behov, alltså en ambitiösa turnerande orkester.¹² Apostols planer kunde tyvärr inte förverkligas i den föreslagna formen, men hans initiativ måste bedömas som ytterligt framlyst; regionala orkestrar skulle aktualiseras ett halvsekel senare. Apostols konsertorkester bestod av stråk- träblås- och bleckblåsinstrument, men dess repertoar var underhållningsbetonad, och mottagandet i Hangö visar, att kom-

positioner som Tellams "En Souridine" låg väl till för ensemblen.¹³

Beträffande vokalartisterna under perioden 1903-1911 märks, att Ida och Karl Ekman med en viss regelbundenhet besökte staden. Så tidigt som hösten 1903 lanserade Ida Ekman en sång av Carl Nielsen i Hangö,¹⁴ framför allt utförde hon dock sånger av Sibelius, d.v.s. sin specialitet. Karl Ekman spelade vid sidan av sina uppgifter som ackompanjatör även stycken ur den stora klaverlitteraturen samt egna transkriptioner, såsom Korsspindeln av Sibelius år 1905.

Övriga sångartister som konserterade var bl.a. Eino Rautavaara (1903), William Hammar (1905), veteranen från Brunns huset Hjalmar Frey (september 1908) och Maikki Järnefelt (1905), som synes ha varit särskilt uppskattad. Hon sadades ha "förmågan att rycka upp även den bland åhörarna, som i vanliga fall känner sig i musikaliskt hänseende något ointresserad, [...] publiken tidsalt rent av råkade i extas."¹⁵

Dessa vokalartister - de viktigaste har nämnts - hade stundom publikframgång. Detta kan inte sägas om instrumentalisterna (ingen självständigt konserterande pianist noteras under denna period!). Violinisten Eino Raitio¹⁶ uppgavs visserligen ha spelat "över förväntan väl" vid sin konsert i januari 1904, men publikframgången uteblev. Inte heller Sulo Hurstinen¹⁷ - den förste violinisten i landet, som helhjärtat gick in för en bana som konserterande violinist - nådde någon ekonomisk framgång med sina konserter i Hangö 1907 och 1911. Efter den senare konserten skrevs:

"Det är med en sannskyldig känsla av hasard man går upp på en konsert här i vår goda stad. Skall antalet av dem, som bekväma sig till ett besök, bli sådant att konserten blir av eller ej? Så tänker man och att det långt ifrån är tomta farhågor framgick nogsamt även i söndags. Salen var glest besatt, ett fyrtiotal åhörare sutto i besvärade grupper här och där och skändes å de frångivandes vägnar, deras som glömt att det är en medborgerlig plikt för var och en att verka för att vårt samhälle ej måtte gå miste om besök av de få konstnärer, som ännu riskera komma ihåg det."¹⁸

Av stort intresse är, att konsertlivet i repertoarhänseende höll på att breddas vid seklets början. Kantelespelaren m.m. Pasi Jääskeläinen,¹⁹ som senare har blivit känd som en av de första, som sjöng in finska folkvisor på grammfon,²⁰ uppträdde i staden i november 1904. I ortstidningen skrevs:

"Pasi Jääskeläinens konsert ägde rum i förrgård och hade till Samskolans gymnastiksal lockat rätt många åhörare. Allmänt beundrades konsertgivarens stora tekniska färdighet på sitt ingalunda lätt skötta instrument. Programmet var enkelt, hemgjort men gott, och senterades till fullo av den del bland publiken, som fullständigt kunde uppfatta visornas text. Det utförande, som kom

programmet till del var också allt igenom vällyckat. En del konsertbesökare höllo dock före att biljettpriken kunnat vara något lägre, ty man ville icke tillerkänna en kantelekonsert fullt ut lika stort värde, som konserter i allmänhet, vid vilket programmet nämligen har att bjuda på större omväxling, och biljettpriset det oaktat i regeln icke är högre än vad fallet var vid nu ifrå-gavarande visafton." 20a

Jääskeläinen återkom till Hangö minst två gånger därefter: 1907 och 1911 höll han konserter i Arbetareföreningens hus. Där konserterade även en annan av den tidens mest kända underhållningsartister: kuplettsångaren J. Alfred Tanner år 1911. Publikens skall ha varit synnerligen road, enligt Hangö-Bladets utförliga anmälan.²¹

M u s i k a l i s k - D r a m a t i s k a S ä l l s k a p e t s
k o n s e r t e r 1 9 1 2 - 1 4

Hangö Musikvänner hade åtminstone i praktiken upplösts år 1905 tillsammans med föreningens hornkapell. Ingen ny organisation efterträdde Hangö Musikvänner som anordnare av de s.k. populära soarëerna på Grand Hotel; dessa upphörde alltså. Konsertgarantiföreningen 1902 - 03 och 1909 hade misslyckats. Inte heller teaterintressena på orten var tillfredsställande organiserade.

En förening som skulle avhjälpa alla dessa brister planerades hösten 1911. I lokalpressen uppgavs föreningen ha till syfte att anordna promenadkonserter (populärkonserter), omhänderha ortens teaterintressen och slutligen att anordna garantikonserter med gästande artister.²² Ett förberedande möte bevistades av omkring 25 personer, och i den då utsedda interimsstyrelsen invaldes: fruar E.Chydenius, H.Baër, A.Ekholm-Zweygberg och G.Sartorisio samt herrar V.Lundahl, V.Westman, L.Mellin, E.Silfverhjelm och G.Moliis-Mellberg.²³ Sällskapet konstituerande möte hölls på Grand Hotel den 8 november 1911. I huvudsak ovan uppräknade personer invaldes då i styrelsen. Enligt de stadgar som antogs hade Musikalisk-Dramatiska Sällskapet till uppgift "att i Hangö stad höja och underhålla intresset för musik och dramatisk konst. Sällskapet protokollspråk skulle vara svenska och dess tillgångar finge användas endast för främjande av den svenska kulturens intressen i enlighet med sällskapets angivna syften." ²⁴ I Hangö-Bladet sammanfattades de förhoppningar, som ställdes på den nya föreningen sålunda: "må den rycka musiklivet ur dess lägervall och erbjuda de dramatiska krafterna en ordnande hand." ²⁵

Även om föreningen var nygrundad hade den fasta förankringar bland Hangöborna. De ovan uppräknade styrelseledamöterna hörde till de mest inflytelserika kretsarna,²⁶ och föreningen synes även ha anknutit till de traditioner som hade upprätthållits av den några år därförinnan upplösta Arbetets Vännerföreningen.^{26a} Sällskapetets insatser teaterlivet till fromma faller utanför ramen för denna skildring, och dess populära konserter har behandlats på s. 55 f.

Våren 1912 började den nya föreningens inverkan på konsertlivet märkas. Sällskapetets första garantikoncert hölls den 25 januari. Sångerskan Erna Gräsbeck, välkänd då, konserterade beledsagad av Ilmari Hannikainen, som några år därefter skulle räknas till landets absoluta elit. Salen var helt fullsatt,²⁷ vilket visar, att de rätta kontakterna med allmänheten hade skapats. Därefter underhandlade man med den likaledes mycket populära sångerskan Jenny Spennert om en konsert i Hangö; konserten kom till stånd, dock på artistens egen risk, då den erbjudna garantisumman ansågs vara för liten.²⁸ Sällskapetets medlemmar fyllde salen, men recensenten i Hangö-bladet antydde diva-beteende från Spennerts sida (fenomenet synes ha varit ytterligt sällsynt i Hangö): "var manne sångerskan, som skördat lagrar i de stora samhällena, likgiltig för den publik, som här i Hangö stod till buds?"²⁹

Musikalisk-Dramatiska Sällskapet stod denna vår dessutom för de praktiska arrangemangen vid Akademiska sångföreningens matiné den 14 april.³⁰

Hösten 1912 engagerade sällskapet trion Richard Burgin, violin,³¹ Bror Persfelt, violoncell och Leo Funtek, piano, för en konsert, de två senare var välkända för Hangö-publiken efter deras engagemang vid Badanstalten sommaren 1912. Även om ortstidningarnas recensioner ofta var mycket klichémässiga, tycker man sig denna gång märka, att konserten höjde sig över det mesta som givits i Hangö.³² Vidare anordnades denna höst en kyrkokonsert i december, med operasångaren William Hammar som gäst, men i övrigt med lokala krafter.

Garantikonserterna under den tid som återstod före krigsutbrottet bekräftar, att Sällskapet gick in för kvalitet:

- 1.2.1913 Dagmar Parma, sång, ack. Juho Nyyssönen
- 30.11.1913 Luigi Magistretti, harpa
- 25.2. 1914 Richard Burgin, violin, och Henriette Burgin, piano
- 16.3 1914 Signe Liljeqvist, sång

Publiken uppges ha varit fulltalig, vilket visar, att Musikalisk-Dramatiska Sällskapet lyckats i sin föresats att "rycka musiklivet ur dess

lågervall", åtminstone vad dessa konserter beträffar. Men även konserter utanför Sällskapets ram synes ha varit väl besökta. De viktigaste bland dem var maskören Frihetsbrödernas konsert i februari 1912, Bruno Aspelins barnkonsert i mars 1913 och särskilt Brage-körens konsert under ledning av Otto Andersson den 27 april 1913. Brage-körens repertoar bestod i sin helhet av arrangerad folkmusik, vilket synes ha bidragit till framgången bland den fulltalliga publiken. Konserten framstår som en av höjdpunkterna bland körbesöken i staden. i Hangö-Bladet skrevs:

"Vanligen brukar det sjufalt hämma sig att förlägga en konstprestation av denna art och vid denna timme och årstid inom en samlingslokals dystra väggar, ty konkurrensen mellan människornas förehavanden där inne - av huru lockande slag de än må vara - och den uppvaknande naturens mäktiga vårsymfoni där ute plägar merendels utfalla till den senares favör. Men så var glädjande nog icke fallet i söndags. Trots det under dagen rådande förunderligt granna vädret, som drog envar ut i solen, hade en talrik publik infunnit sig vilken besatte raderna till sista plats. Men så skall det också vara en korporation av Brages förutsättningar och ofantliga popularitet till att komma någonting dylikt åstad." Kören sades ha sjungit " med absolut renhet, felfri nyansering och med ett tydligt textuttal, som knappast lät ett enda ord gå förlorat för åhörarna."

Skribenten beklagade, att Brage-kören inte skulle vara i stånd att delta i sångfesten i Hangö 1913; ett planerat besök i Visby utgjorde hindret härför.³³

Ett kuriosum i konsertfloran må ännu bli nämnt: den konsert som gavs av Sune Carlsson i maj 1913 i Havspaviljongen, och vid vilken han spelade ett salongsbetonat program och t.o.m. Sibelius' Finlandia i klaversättning. Konserten kan ha haft samband med Carlssons strävan att bli kantor-orgelnist i Hangö (jfr s. 37). Det var möjligen vid denna tid känt, att Eskelin, som blivit vald 1912 inte skulle stanna länge på orten.

Den sista solistkonserten före första världskriget gavs av sångaren William Hammar och dennes elev Sigrid Sjöblom, ackompanjerade av Edvin Weidenbrück. Konserten markerar i flera avseenden slutet på en epok; bl.a. därigenom att Weidenbrück nu uppträdde för sista gången i Hangö, samt därigenom, att konserten gavs till förmån för en fond, som instiftats till minnet av trogna sommargästen Hjalmar Frey, som avlidit året därförinnan.³⁴

Krigsutbrottet den 1 augusti 1914 förlamade givetvis allt konsertliv. Sigrid Schneevoigt konserterade visserligen 1915 i Hangö, men därefter inträdde ett uppehåll till 1918. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet hade upplösts, och ingen ny förening trädde i dess ställe; därför var konsertutbudet till 1939 rätt slumpartat och tidvis (1938-39) i praktiken obefintligt. År 1946 bildades Hangö konsertgarantiförening. Denna förenings glansperiod, som varade till ca 1960, med fem högklassiga konserter årligen, har numera efterträtts av en minskad verksamhet.

OM DEN MEKANISKA MUSIKÅTERGIVNINGENS INFÖRANDE I HANGÖ

Under tiden före första världskriget var den levande musiken självfallet fullständigt dominerande. Den mekaniska musikåtergivningen var ännu så outvecklad rent tekniskt, att den mest kan betraktas som en kuriositet. Dock kan det vara av intresse att här anteckna några data rörande fonografens och några andra uppfinningars tidigaste uppdykande i Hangö.

I februari 1879 omvittnas en fonograf för första gången i Hangö:

*"I lördags voro vi på soiréen som var ganska matt [...] herrarna ides ej dansa mycket, ty de hade ställt så dumt till att en resenär samtidigt förevisade en fonograf på hotellet, vilket förstas intresserade dem."*¹

Det är mycket förvånande, att en fonograf förevisades i Hangö drygt ett och ett halvt år efter det den uppfunnits: som dess officiella födelsedatum räknas den 12 maj 1877. Apparaten som visades i Hangö måste ha varit av den tidigaste typen med tennfolie. Thomas Alva Edison, som uppfunnit fonografen, och därefter förbättrade den, ersatte folien med en vals överdragen av vax först år 1887.²

Senast år 1896 kom grafofonen, en fonograf som tillverkades av firman Columbia, som konkurrerade med Edisons bolag, till staden. Den 30 juni detta år ingick i tidningen Hangö en annons om förevisning i Brandkårshuset. Man utlovade "klart och tydligt" utförande av bl.a. regementsmusik, orkestermusik, sång och deklamation. Även denna apparat kom relativt tidigt till Hangö. Det kan nämnas, att den äldsta grafofonen på en omfattande specialutställning i Zürich 1968 var byggd 1898.³

År 1904 gavs med tillhjälp av en grammofon en "Grammophon-Aftonkonsert" och en "Grammophon-Folkkonsert" i folkskolans gymnastiksal.⁴ Dock är det möjligt att grammofonen redan därförinnan hade nått staden. Uppfinningen hade patentsökts av Berliner redan den 26 september 1887.⁵

Sommaren 1907 omtalas ett elektriskt piano som ersättare för en orkester, som var anställd på Societetshuset, men som gått i strejk.⁶ Tidpunkten, juli 1907, är något överraskande. Det under byggnad varande elektriska nätet i Hangö färdigställdes först jultiden 1907, då leverans av elektrisk ström kunde börja ske.⁷ Möjligen kunde dock det på Fabriksudden belägna elektricitetsverket förse det närbelägna Societetshuset med elektrisk ström redan därförinnan.

C O D A

En kommunal musiknämnd inrättades år 1931 i Hangö. Samtidigt anställdes en av staden direkt avlönad kapellmästare, det utåt mest synliga vittnesbördet om de kommunala myndigheternas ökade intresse för musiklivet. Efter andra världskriget vidareutvecklades tendenserna. Trettioalets vinnningar kvarstod, och en h.o.h. kommunalt finansierad musikskola tillkom i början av 1960-talet. Nu (1976) är stadens engagemang i musiklivet en alldeles grundläggande förutsättning för att verksamhet överhuvudtaget bedrivs.

Mot situationen i vår tid, med körer, orkestrar (numera inget hornkapell!) och musikundervisningens stomme inom stadens intressesfär kontrasterar perioden 1874 - 1914 markant såtillvida, att endast upprätthållandet av en hornorkester framstod som något väsentligt för de kommunala myndigheterna. Utskänkingsbolagets vinst kunde disponeras så, att ett bidrag därur åtminstone delvis förslog till en kapellmästarlön. Bidraget tillställdes den organisation där den största organisatoriska styrkan för tillfället var samlad. Beaktar man, att den ekonomiska bakgrunden för det ledande hornkapellet hela tiden utgjordes av Hangö stads beviljningar ur rusdrycksvinsten, framstår HFBK-kapellet/Gossorkestern, Hangö Musikvänners Kapell, HFBK-kapellet fr.o.m. 1908 och slutligen Musikalisk-Dramatiska Sällskapets hornkapell som en och samma orkester, ett stadskapell. Myndigheternas starka engagemang i just denna sektor av musiklivet måste ses mot bakgrunden av behovet av sådan fest- och dansmusik, som bara ett hornkapell kan prestera. Självfallet var även Badanstaltens intresse för musik i det fria en påverkande omständighet.

De musikanter som medverkade i hornkapellen uppbar i regel ersättning för sin medverkan. Endast så kunde kontinuitet i arbetet åstadkommas; den tidsåtgång som orkestrarnas rätt omfattande arbete medförde uteslöt en rent hobby-betonad verksamhet.

Alla hornkapell som bildades i Hangö var av typen hornseptett, d.v.s. en grundbesättning omfattande kornett i Ess, kornett i B I-II, althorn i Ess, tenorhorn i B, barytonhorn i B (euphonium) och bashorn i Ess, samt slagverk. Denna sammansättning var allena rådande i Finland, och ett lån från de ryska armé-musikkårerna på 1800-talet (t.ex. i Sverige var standardbesättningen en hornsextett). Septetten kunde byggas ut på olika sätt. Dels kunde de melodiförande stämmorna (kornett, baryton) dubbleras. Dels kunde även mellanstämmorna och basstämman dubbleras. Ofta var f.ö. alt- och tenorstämmorna delade i det notmaterial som brukades i hornorkestrar med septett som grundbesättning.

Hornorkestrarna förvärvade sin repertoar huvudsakligen så, att materialet skrevs av från andra kapells stämböcker. Praktiskt taget alla stycken,

som har påträffats i Hangö-kapellens repertoar, finns i många avskrifter, i huvudsak sinsemellan likalydande, i Sibelius-museets samling av repertoar för hornkapell (handskrivna stämböcker). Vid sidan av denna allmänt spridda distributionsväg existerade det även en annan, kvalitativt men inte kvantitativt betydande: de hornorkesterpartiturer som distribuerades av Kansanvalistusseura och Svenska Folkskolans Vänner, särskilt i samband med större sångfester.

Vid sidan av hornkapellen spelade ensembler med stråkinstrument en alldeles ringa roll. Här var uteslutande ett äkta musikintresse drivkraften; i konsekvens härmed kom dessa ensembler att synas förhållandevis sällan i offentligheten.

Körsångens utformning i Hangö illustrerar utomordentligt väl olikheterna mellan stadens två språkgrupper, den svensktalande majoriteten och den finsktalande minoriteten. Beträffande de svenskspråkiga körsångarnas gruppering kan det konstateras, att de först återfanns i den tvåspråkiga nykterhetskören ca 1890. Den första rent svenskspråkiga offentligt framträdande körens, Hangö Sångkör, rekryteringsbas är inte klarlagd; däremot är det helt tydligt, att dess efterföljare, Svenska Sångföreningen/Arbetets Vänners kör var en medelklass-kör. Här uppvisar utvecklingen i Hangö stora likheter med läget bland Finlands svenskar i gemen: Arbetets Vänner-rörelsen, med sina starkt idealistiska drag, hade starkt fotfäste omkring sekelskiftet.¹ Då man dessutom kunde anknyta till den sångfeströrelse, som hade Martin Wegelius som ledande gestalt, var framgången till en början given.

Två andra körföretag hade mindre framgång bland stadens svenskar: dels den planerade arbetarkören, som aldrig lyckades komma igång, och dels Föreningen Framåts kör, som trots goda ansatser inte fick fotfäste bland stadens solida svenskspråkiga medelklass, bestående av lärare, tjänstemän o.s.v.

Arbetets Vänners kör lades visserligen ned 1908, kanske var detta ett trötthetssymptom efter den väldiga uppladdning av andliga krafter som var en följd av förryskningssträvandena åren närmast efter sekelskiftet. Men när Hangö Blandade Kör startade år 1911 synes de gamla AV-traditionerna ha återuppväckts mycket snabbt: staden fick plötsligt en konsertmogen kör med de bästa kontakter med de kulturbärande skikten. Den röda tråd som sträcker sig från Hangö Sångkör till Hangö Blandade Kör synes ha varit stark även under nedgångsperioden efter ca 1905; den kunde inte brytas av initiativ som togs inom arbetarrörelsen och inom förstadskretsar.

Alldeles avvikande är bilden av stadens finskspråkiga körsång. Här går utvecklingen från den tvåspråkiga nykterhetskören mot Viiris enspråkiga kör; denna alternerade med kören inom Hangon Työväenyhdistys. Tidvis var kören gemensam för de två föreningarna, för att slutligen bli endast Viiris kör (1912-1914). Detta återspeglar tydligt den omständigheten, att majoriteten av de finsktalande tillhörde arbetarklassen, inom vars organisationer man vid den aktuella tiden kämpade även för total nykterhet. Tidvis synes dessa finskspråkiga körer ha haft en aktningvärd numerär, vilket inte förvånar. Minoriteter har större kontaktbehov än befolkningsmajoriteten.

Gentemot denna stabila utvecklingslinje hade den fåtaliga finskspråkiga medelklassen svårt att hävda sig. Suomalaisen Seuran Sekakuoro, inom vars krets man dock bör ha haft medlemmar med viss musikalisk utbildning (lärare) fick aldrig nödig stadga.

Repertoarvalet i alla dessa körer - svensk- och finskspråkiga - skedde i enlighet med bruket i hela landet. Sångfesternas normerande effekt var avsevärd. Mest användes sålunda sånger som ingick i de notsamlingar som distribuerats av Kansanvalistusseura och av Svenska Folkskolans Vänner; därefter anlitas standardpublikationer som Sävelistö (blandad kör) och Studentsånger (manskör). Dock förekom tydligen även i någon mån hektografering av sånger.

x x x

Det är frapperande, att praktiskt taget hela den nationella eliten av vokalartister, och därutöver många andra, framträdde i Hangö med konserter under badsäsongerna. Detta visar, att "badsocieteten" hade en stor dragningskraft. Några gånger uppstod visserligen övermättnadsfenomen, med publikbortfall som följd. Men å andra sidan kunde artister som Hjalmar Frey och Aino Ackté utan svårighet fylla konsertsalen, även under veritabla högsånger. En mycket intressant uppgift vore, att jämföra konsertlivet på våra viktigaste badorter, såsom Hangö, Mariehamn, Nådendal, Lovisa, Heinola o.s.v. Troligen skulle det härvid visa sig, att de resande artisterna i huvudsak var desamma överallt, och att deras program återkom i likadan form på de olika orterna. Stickprov i Sibeliusmuseets rika programsamling tyder på detta.

Konsertlivet utanför badsäsongerna präglas genomgående av en stor brist på konsekvens. Någon gång kunde en enstaka konsert lyckas väl vad publikframgången beträffar, men ofta kunde artister av allra bästa slag få finna sig i att uppträda för en nästan tom sal. En enda uppgångsperiod kan utpekas: Musikalisk-Dramatiska Sällskapetets konserter 1912-14. Vilken orsaken till det ökade konsertintresset 1912 än må vara, kan det knappast hävdas, att själva musikintresset plötsligt höjdes så, att program som till stilen föga skiljde sig från dem, som dittills lockat en handfull åhörare, nu kunde fylla en sal till bräddarna. Märkligt är, att ett ovanligt instrument som harpan (Magistretti 1913) i högsta grad nu intresserade en publik, som 1911 inte infann sig till violinisten Hurstinens konsert. Förklaringen till den stora framgången för M.D.S.-konserterna är troligen, att denna mångsidiga förening, som skulle tillvarata åtskilliga olika intressen i staden, kunde aktivera hela sin medlemskår så, att även de primärt teaterintresserade besökte konserterna, i sammanhållningens namn, och att konserterna sålunda blev hela den svenskspråkiga societetens angelägenhet. Utan tvivel betydde föreningen på detta sätt mycket för musikintressets höjande, något som kunde ha fortsatt, om inte kriget kommit emellan.

Granskar man de under och utom badsäsongen konserterande artisternas repertoar, möter man till en början ett myller av komponistnamn (detta gäller inte särskilt Hangö, utan är ett kännetecken för tiden). Mängder av tonsättare som senare har glömts synes ha varit rätt aktuella vid sidan av de allra största mästarna, som under den skildrade epoken inte kvantitativt dominerade konsertprogrammen på samma sätt som t.ex. ett halvsekel senare. Vid kyrkokonserter spelades sålunda - för att nämna ett exempel - verk av Guilmant och Rheinberger närapå i samma utsträckning som verk av J.S.Bach. Proportionerna är härvid rätt främmande för en senare tid. Och vid vokala konserter sjöngs allehanda salongsbetonade ting vid sidan av liedmästare som Schubert, Schumann, R.Strauss o.s.v.

Mångfalden är stor, men till en del skenbar. Ty om man studerar själva musiken finner man snart, att en betydande enhetlighet präglade det mesta som framfördes. Bara i mycket sällsynta undantagsfall sjöngs repertoar från tiden före Wienklassikerna, som redan de var tämligen sällan företrädda, mindre än deras till omfånget inte överdrivet stora vokalproduktion skulle förutsätta. Och ytterst sällan tog artisterna sånger ur tidens allra mest stilförnyande

alstring. T.ex. Debussy var ett udda komponistnamn vid konserterna i Hangö.

Den stilistiska spännvidden var alltså ringa. Den omfattade huvudsakligen bara ett enda sekel ur musikhistorien, 1800-talet. Ett sådant tillstånd var allmänt i allt konsertliv i landet då.

Men så länge komponisterna höll sig till 1800-talets etablerade tonspråk, eller någorlunda nära detta, synes de ha accepterats snabbt i konsertlivet. En förteckning över några tonsättare, som förekommer relativt tidigt i Hangö, visar, att rätt nykomponerad musik kunde nå lyssnare i provinsen även före den mekaniska ljudåtergivningens genombrott mycket snabbare än man numera vanligen föreställer sig. Sålunda framfördes verk av följande kompositörer relativt tidigt i Hangö:

Emil Genetz (1852-1930)	1890
Jean Sibelius (1865-1957)	1891
Karl Flodin (1858-1925)	1892
Oskar Merikanto (1868-1924)	1894
Richard Strauss (1864-1949)	1897
Armas Järnefelt (1869-1958)	1900
Carl Nielsen (1865-1931)	1903
Selim Palmgren (1878-1951)	1905
Aksel Törnudd (1874-1923)	1905
Toivo Kuula (1883-1918)	1908 (Bromarf)
Bengt Carlsson (1890-1953)	1912

x x x

Självfallet kan inga lokalt Hangö-betonade drag utpekas i den repertoar som framfördes av gästande artister. De höll sig till sin normala konsertrepertoar. Inte ens hos Edvin Weidenbrück, som dock tidvis bodde i staden, och daterade några av sina kompositioner där, kan något ortsbundet påvisas.

Finns det då överhuvudtaget repertoar med anknytning särskilt till Hangö? Ätminstone tre av de orkesterledare som under längre eller kortare tid var verksamma i staden komponerade smärre orkesterstycken, vilkas titlar är rent Hangö-betonade. Louis Fichtelberger, anställd i Hangö 1887-1889, kallade en av sina skapelser "Express-marsch", detta med tydlig anknytning till vinterångaren Express. Marschen kan karakteriseras som ytterst tidsbunden, med de typiska klicheerna.² A.A.Liljeström, blåsorkesterledare m.m. 1889-1895, komponerade bl.a. Hangö Badpolska och en Mejerimarsch (jfr smörexporten över Hangö).³ Noterna till dessa har inte bevarats i Hangö.⁴ A. Björks kompositioner från våren 1914 brann upp under vinterkriget (jfr s. 8).

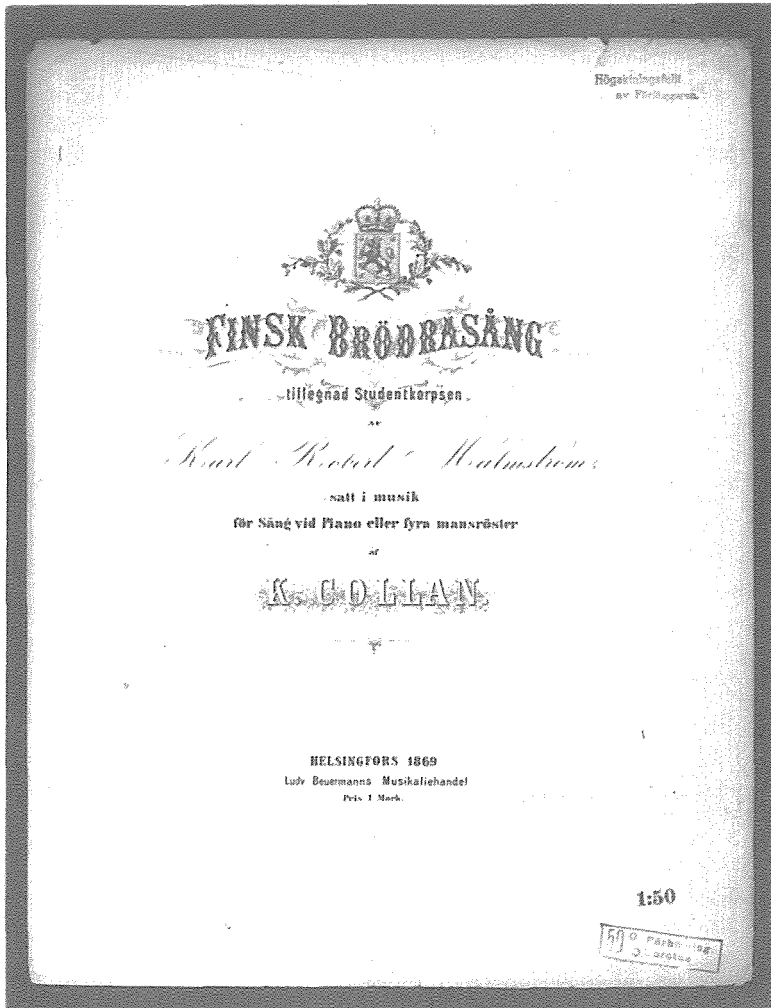
Den komposition som har den starkaste anknytningen till orten är utan tvivel Hangö Marsch, som särskilt för generationerna efter första världskriget framstår som ett slags signaturmelodi för staden. Bl.a. har den sjungits som lystringssång av Hangö Blandade Kör och av Hangon Suomalainen Sekakuoro; vidare har den spelats som honnörmarsch för den i Hangö förlagda kustartillerisektionen; dessutom har den ofta sjungits unisont.

Collans ståtliga marschmelodi trycktes ursprungligen, i sättning för en röst och piano (Ass-dur) eller manskör (Dess-dur), på Ludvig Beurmanns Musikhandels förlag i Helsingfors år 1869, alltså några år före Hangö grundlades. Originaltiteln är: "Finsk brödrasång tillägnad Studentkåren av Karl Robert Malmström". Trycket upptar fem strofer av Malmström; den tredje har inledningsorden "Sen, allt från Hangös vågor, till Lapplands fjärran fjäll". I denna form, dock utan att versionen för manskör bifogades, blev sången allmänt spridd genom att den infördes i Det sjungande Finland, 2 (1871). Därefter intogs sången av Collan bl.a. i "Sångbok innehållande 181 enstämmiga sånger", utgiven av Oljemark och Stadius (1896). Här är strofen "Sen, allt från Hangös vågor" placerad som fjärde strof.

Genom att sångboken av Oljemark och Stadius användes vid sångundervisningen i stadens samskola kom Finsk brödrasång, och särskilt dess "Hangö-strof", att bli känd i skolkretsar. Sången sjöngs unisont med och utan ackompanjemang av hornorkester vid stadens 25-årsfest den 12 februari 1903, och antogs därvid, på förslag av Axel Stenius, såsom Hangö Marsch.⁵

Först därefter trycktes denna finska brödrasång med titeln Hangö Marsch på Helsingfors Nya Musikhandels (K.G.Fazers) förlag. Detta skedde i början av år 1904. Collans originalsatser, både versionen för en röst och piano och versionen för manskör, har återgivits i detta tryck, som dock upptar endast stroforna "Sen, allt från Hangös vågor" och "Vi Finlands söner alla", säkerligen följande en redan i Hangö etablerad tradition. Collans sättning för en röst och piano återfinns även i "Körsånger till Sång- och Musikfesten i Hangö 22, 23 och 24 juni 1913", Apostols förlag. Sannolikt användes Collans harmonisering även då marschen spelades av hornorkester; instrumenteringeh för hornseptett bereder inga problem.

På 1920-talet gjorde Sigurd Snåre en sättning för blandad kör. Denna sättning användes därefter i Hangö. Texten av Malmström, lätt pekoralistisk, och endast löst anknuten till orten, ersattes av en nyskriven starkt lokalfärgad text av Jeja Roos ("Här stormens vågor svalla").

FINSK BRÖDRASÅNG av COLLAN (Malmström), första upplagan. (Sibeliusmuseum).

Finsk Brödrasång
 tillägnad Studentkåren af
Karl Robert Malmström
 satt i musik af
K. COLLAN.

Till minne af Hangö
 stads 25-års fest den 12 Februari 1903
 antagen såsom

Hangö Marsch

Uppgifterna i detta program förklaras af
 Sibelius Musikskolas förläggare O. K. FAZER

HELSINGFORS HELSINKI
Helsingfors Nya Musikhandel
 K. G. FAZER
 Leipzig-Bonn: BREITKOPF & HÄRTEL London-New York
 1878-1880: G. Henckell
 1881-1882: O. Strömberg
 1883-1884: J. G. Schöberl
 1885-1886: J. G. Schöberl
 1887-1888: J. G. Schöberl
 1889-1890: J. G. Schöberl
 1891-1892: J. G. Schöberl
 1893-1894: J. G. Schöberl
 1895-1896: J. G. Schöberl
 1897-1898: J. G. Schöberl
 1899-1900: J. G. Schöberl
 1901-1902: J. G. Schöberl
 1903-1904: J. G. Schöberl
 1905-1906: J. G. Schöberl
 1907-1908: J. G. Schöberl
 1909-1910: J. G. Schöberl
 1911-1912: J. G. Schöberl
 1913-1914: J. G. Schöberl
 1915-1916: J. G. Schöberl
 1917-1918: J. G. Schöberl
 1919-1920: J. G. Schöberl
 1921-1922: J. G. Schöberl
 1923-1924: J. G. Schöberl
 1925-1926: J. G. Schöberl
 1927-1928: J. G. Schöberl
 1929-1930: J. G. Schöberl
 1931-1932: J. G. Schöberl
 1933-1934: J. G. Schöberl
 1935-1936: J. G. Schöberl
 1937-1938: J. G. Schöberl
 1939-1940: J. G. Schöberl
 1941-1942: J. G. Schöberl
 1943-1944: J. G. Schöberl
 1945-1946: J. G. Schöberl
 1947-1948: J. G. Schöberl
 1949-1950: J. G. Schöberl
 1951-1952: J. G. Schöberl
 1953-1954: J. G. Schöberl
 1955-1956: J. G. Schöberl
 1957-1958: J. G. Schöberl
 1959-1960: J. G. Schöberl
 1961-1962: J. G. Schöberl
 1963-1964: J. G. Schöberl
 1965-1966: J. G. Schöberl
 1967-1968: J. G. Schöberl
 1969-1970: J. G. Schöberl
 1971-1972: J. G. Schöberl
 1973-1974: J. G. Schöberl
 1975-1976: J. G. Schöberl
 1977-1978: J. G. Schöberl
 1979-1980: J. G. Schöberl
 1981-1982: J. G. Schöberl
 1983-1984: J. G. Schöberl
 1985-1986: J. G. Schöberl
 1987-1988: J. G. Schöberl
 1989-1990: J. G. Schöberl
 1991-1992: J. G. Schöberl
 1993-1994: J. G. Schöberl
 1995-1996: J. G. Schöberl
 1997-1998: J. G. Schöberl
 1999-2000: J. G. Schöberl
 2001-2002: J. G. Schöberl
 2003-2004: J. G. Schöberl
 2005-2006: J. G. Schöberl
 2007-2008: J. G. Schöberl
 2009-2010: J. G. Schöberl
 2011-2012: J. G. Schöberl
 2013-2014: J. G. Schöberl
 2015-2016: J. G. Schöberl
 2017-2018: J. G. Schöberl
 2019-2020: J. G. Schöberl
 2021-2022: J. G. Schöberl
 2023-2024: J. G. Schöberl
 2025-2026: J. G. Schöberl
 2027-2028: J. G. Schöberl
 2029-2030: J. G. Schöberl
 2031-2032: J. G. Schöberl
 2033-2034: J. G. Schöberl
 2035-2036: J. G. Schöberl
 2037-2038: J. G. Schöberl
 2039-2040: J. G. Schöberl
 2041-2042: J. G. Schöberl
 2043-2044: J. G. Schöberl
 2045-2046: J. G. Schöberl
 2047-2048: J. G. Schöberl
 2049-2050: J. G. Schöberl
 2051-2052: J. G. Schöberl
 2053-2054: J. G. Schöberl
 2055-2056: J. G. Schöberl
 2057-2058: J. G. Schöberl
 2059-2060: J. G. Schöberl
 2061-2062: J. G. Schöberl
 2063-2064: J. G. Schöberl
 2065-2066: J. G. Schöberl
 2067-2068: J. G. Schöberl
 2069-2070: J. G. Schöberl
 2071-2072: J. G. Schöberl
 2073-2074: J. G. Schöberl
 2075-2076: J. G. Schöberl
 2077-2078: J. G. Schöberl
 2079-2080: J. G. Schöberl
 2081-2082: J. G. Schöberl
 2083-2084: J. G. Schöberl
 2085-2086: J. G. Schöberl
 2087-2088: J. G. Schöberl
 2089-2090: J. G. Schöberl
 2091-2092: J. G. Schöberl
 2093-2094: J. G. Schöberl
 2095-2096: J. G. Schöberl
 2097-2098: J. G. Schöberl
 2099-2100: J. G. Schöberl
 2101-2102: J. G. Schöberl
 2103-2104: J. G. Schöberl
 2105-2106: J. G. Schöberl
 2107-2108: J. G. Schöberl
 2109-2110: J. G. Schöberl
 2111-2112: J. G. Schöberl
 2113-2114: J. G. Schöberl
 2115-2116: J. G. Schöberl
 2117-2118: J. G. Schöberl
 2119-2120: J. G. Schöberl
 2121-2122: J. G. Schöberl
 2123-2124: J. G. Schöberl
 2125-2126: J. G. Schöberl
 2127-2128: J. G. Schöberl
 2129-2130: J. G. Schöberl
 2131-2132: J. G. Schöberl
 2133-2134: J. G. Schöberl
 2135-2136: J. G. Schöberl
 2137-2138: J. G. Schöberl
 2139-2140: J. G. Schöberl
 2141-2142: J. G. Schöberl
 2143-2144: J. G. Schöberl
 2145-2146: J. G. Schöberl
 2147-2148: J. G. Schöberl
 2149-2150: J. G. Schöberl
 2151-2152: J. G. Schöberl
 2153-2154: J. G. Schöberl
 2155-2156: J. G. Schöberl
 2157-2158: J. G. Schöberl
 2159-2160: J. G. Schöberl
 2161-2162: J. G. Schöberl
 2163-2164: J. G. Schöberl
 2165-2166: J. G. Schöberl
 2167-2168: J. G. Schöberl
 2169-2170: J. G. Schöberl
 2171-2172: J. G. Schöberl
 2173-2174: J. G. Schöberl
 2175-2176: J. G. Schöberl
 2177-2178: J. G. Schöberl
 2179-2180: J. G. Schöberl
 2181-2182: J. G. Schöberl
 2183-2184: J. G. Schöberl
 2185-2186: J. G. Schöberl
 2187-2188: J. G. Schöberl
 2189-2190: J. G. Schöberl
 2191-2192: J. G. Schöberl
 2193-2194: J. G. Schöberl
 2195-2196: J. G. Schöberl
 2197-2198: J. G. Schöberl
 2199-2200: J. G. Schöberl
 2201-2202: J. G. Schöberl
 2203-2204: J. G. Schöberl
 2205-2206: J. G. Schöberl
 2207-2208: J. G. Schöberl
 2209-2210: J. G. Schöberl
 2211-2212: J. G. Schöberl
 2213-2214: J. G. Schöberl
 2215-2216: J. G. Schöberl
 2217-2218: J. G. Schöberl
 2219-2220: J. G. Schöberl
 2221-2222: J. G. Schöberl
 2223-2224: J. G. Schöberl
 2225-2226: J. G. Schöberl
 2227-2228: J. G. Schöberl
 2229-2230: J. G. Schöberl
 2231-2232: J. G. Schöberl
 2233-2234: J. G. Schöberl
 2235-2236: J. G. Schöberl
 2237-2238: J. G. Schöberl
 2239-2240: J. G. Schöberl
 2241-2242: J. G. Schöberl
 2243-2244: J. G. Schöberl
 2245-2246: J. G. Schöberl
 2247-2248: J. G. Schöberl
 2249-2250: J. G. Schöberl
 2251-2252: J. G. Schöberl
 2253-2254: J. G. Schöberl
 2255-2256: J. G. Schöberl
 2257-2258: J. G. Schöberl
 2259-2260: J. G. Schöberl
 2261-2262: J. G. Schöberl
 2263-2264: J. G. Schöberl
 2265-2266: J. G. Schöberl
 2267-2268: J. G. Schöberl
 2269-2270: J. G. Schöberl
 2271-2272: J. G. Schöberl
 2273-2274: J. G. Schöberl
 2275-2276: J. G. Schöberl
 2277-2278: J. G. Schöberl
 2279-2280: J. G. Schöberl
 2281-2282: J. G. Schöberl
 2283-2284: J. G. Schöberl
 2285-2286: J. G. Schöberl
 2287-2288: J. G. Schöberl
 2289-2290: J. G. Schöberl
 2291-2292: J. G. Schöberl
 2293-2294: J. G. Schöberl
 2295-2296: J. G. Schöberl
 2297-2298: J. G. Schöberl
 2299-2300: J. G. Schöberl
 2301-2302: J. G. Schöberl
 2303-2304: J. G. Schöberl
 2305-2306: J. G. Schöberl
 2307-2308: J. G. Schöberl
 2309-2310: J. G. Schöberl
 2311-2312: J. G. Schöberl
 2313-2314: J. G. Schöberl
 2315-2316: J. G. Schöberl
 2317-2318: J. G. Schöberl
 2319-2320: J. G. Schöberl
 2321-2322: J. G. Schöberl
 2323-2324: J. G. Schöberl
 2325-2326: J. G. Schöberl
 2327-2328: J. G. Schöberl
 2329-2330: J. G. Schöberl
 2331-2332: J. G. Schöberl
 2333-2334: J. G. Schöberl
 2335-2336: J. G. Schöberl
 2337-2338: J. G. Schöberl
 2339-2340: J. G. Schöberl
 2341-2342: J. G. Schöberl
 2343-2344: J. G. Schöberl
 2345-2346: J. G. Schöberl
 2347-2348: J. G. Schöberl
 2349-2350: J. G. Schöberl
 2351-2352: J. G. Schöberl
 2353-2354: J. G. Schöberl
 2355-2356: J. G. Schöberl
 2357-2358: J. G. Schöberl
 2359-2360: J. G. Schöberl
 2361-2362: J. G. Schöberl
 2363-2364: J. G. Schöberl
 2365-2366: J. G. Schöberl
 2367-2368: J. G. Schöberl
 2369-2370: J. G. Schöberl
 2371-2372: J. G. Schöberl
 2373-2374: J. G. Schöberl
 2375-2376: J. G. Schöberl
 2377-2378: J. G. Schöberl
 2379-2380: J. G. Schöberl
 2381-2382: J. G. Schöberl
 2383-2384: J. G. Schöberl
 2385-2386: J. G. Schöberl
 2387-2388: J. G. Schöberl
 2389-2390: J. G. Schöberl
 2391-2392: J. G. Schöberl
 2393-2394: J. G. Schöberl
 2395-2396: J. G. Schöberl
 2397-2398: J. G. Schöberl
 2399-2400: J. G. Schöberl
 2401-2402: J. G. Schöberl
 2403-2404: J. G. Schöberl
 2405-2406: J. G. Schöberl
 2407-2408: J. G. Schöberl
 2409-2410: J. G. Schöberl
 2411-2412: J. G. Schöberl
 2413-2414: J. G. Schöberl
 2415-2416: J. G. Schöberl
 2417-2418: J. G. Schöberl
 2419-2420: J. G. Schöberl
 2421-2422: J. G. Schöberl
 2423-2424: J. G. Schöberl
 2425-2426: J. G. Schöberl
 2427-2428: J. G. Schöberl
 2429-2430: J. G. Schöberl
 2431-2432: J. G. Schöberl
 2433-2434: J. G. Schöberl
 2435-2436: J. G. Schöberl
 2437-2438: J. G. Schöberl
 2439-2440: J. G. Schöberl
 2441-2442: J. G. Schöberl
 2443-2444: J. G. Schöberl
 2445-2446: J. G. Schöberl
 2447-2448: J. G. Schöberl
 2449-2450: J. G. Schöberl
 2451-2452: J. G. Schöberl
 2453-2454: J. G. Schöberl
 2455-2456: J. G. Schöberl
 2457-2458: J. G. Schöberl
 2459-2460: J. G. Schöberl
 2461-2462: J. G. Schöberl
 2463-2464: J. G. Schöberl
 2465-2466: J. G. Schöberl
 2467-2468: J. G. Schöberl
 2469-2470: J. G. Schöberl
 2471-2472: J. G. Schöberl
 2473-2474: J. G. Schöberl
 2475-2476: J. G. Schöberl
 2477-2478: J. G. Schöberl
 2479-2480: J. G. Schöberl
 2481-2482: J. G. Schöberl
 2483-2484: J. G. Schöberl
 2485-2486: J. G. Schöberl
 2487-2488: J. G. Schöberl
 2489-2490: J. G. Schöberl
 2491-2492: J. G. Schöberl
 2493-2494: J. G. Schöberl
 2495-2496: J. G. Schöberl
 2497-2498: J. G. Schöberl
 2499-2500: J. G. Schöberl
 2501-2502: J. G. Schöberl
 2503-2504: J. G. Schöberl
 2505-2506: J. G. Schöberl
 2507-2508: J. G. Schöberl
 2509-2510: J. G. Schöberl
 2511-2512: J. G. Schöberl
 2513-2514: J. G. Schöberl
 2515-2516: J. G. Schöberl
 2517-2518: J. G. Schöberl
 2519-2520: J. G. Schöberl
 2521-2522: J. G. Schöberl
 2523-2524: J. G. Schöberl
 2525-2526: J. G. Schöberl
 2527-2528: J. G. Schöberl
 2529-2530: J. G. Schöberl
 2531-2532: J. G. Schöberl
 2533-2534: J. G. Schöberl
 2535-2536: J. G. Schöberl
 2537-2538: J. G. Schöberl
 2539-2540: J. G. Schöberl
 2541-2542: J. G. Schöberl
 2543-2544: J. G. Schöberl
 2545-2546: J. G. Schöberl
 2547-2548: J. G. Schöberl
 2549-2550: J. G. Schöberl
 2551-2552: J. G. Schöberl
 2553-2554: J. G. Schöberl
 2555-2556: J. G. Schöberl
 2557-2558: J. G. Schöberl
 2559-2560: J. G. Schöberl
 2561-2562: J. G. Schöberl
 2563-2564: J. G. Schöberl
 2565-2566: J. G. Schöberl
 2567-2568: J. G. Schöberl
 2569-2570: J. G. Schöberl
 2571-2572: J. G. Schöberl
 2573-2574: J. G. Schöberl
 2575-2576: J. G. Schöberl
 2577-2578: J. G. Schöberl
 2579-2580: J. G. Schöberl
 2581-2582: J. G. Schöberl
 2583-2584: J. G. Schöberl
 2585-2586: J. G. Schöberl
 2587-2588: J. G. Schöberl
 2589-2590: J. G. Schöberl
 2591-2592: J. G. Schöberl
 2593-2594: J. G. Schöberl
 2595-2596: J. G. Schöberl
 2597-2598: J. G. Schöberl
 2599-2600: J. G. Schöberl
 2601-2602: J. G. Schöberl
 2603-2604: J. G. Schöberl
 2605-2606: J. G. Schöberl
 2607-2608: J. G. Schöberl
 2609-2610: J. G. Schöberl
 2611-2612: J. G. Schöberl
 2613-2614: J. G. Schöberl
 2615-2616: J. G. Schöberl
 2617-2618: J. G. Schöberl
 2619-2620: J. G. Schöberl
 2621-2622: J. G. Schöberl
 2623-2624: J. G. Schöberl
 2625-2626: J. G. Schöberl
 2627-2628: J. G. Schöberl
 2629-2630: J. G. Schöberl
 2631-2632: J. G. Schöberl
 2633-2634: J. G. Schöberl
 2635-2636: J. G. Schöberl
 2637-2638: J. G. Schöberl
 2639-2640: J. G. Schöberl
 2641-2642: J. G. Schöberl
 2643-2644: J. G. Schöberl
 2645-2646: J. G. Schöberl
 2647-2648: J. G. Schöberl
 2649-2650: J. G. Schöberl
 2651-2652: J. G. Schöberl
 2653-2654: J. G. Schöberl
 2655-2656: J. G. Schöberl
 2657-2658: J. G. Schöberl
 2659-2660: J. G. Schöberl
 2661-2662: J. G. Schöberl
 2663-2664: J. G. Schöberl
 2665-2666: J. G. Schöberl
 2667-2668: J. G. Schöberl
 2669-2670: J. G. Schöberl
 2671-2672: J. G. Schöberl
 2673-2674: J. G. Schöberl
 2675-2676: J. G. Schöberl
 2677-2678: J. G. Schöberl
 2679-2680: J. G. Schöberl
 2681-2682: J. G. Schöberl
 2683-2684: J. G. Schöberl
 2685-2686: J. G. Schöberl
 2687-2688: J. G. Schöberl
 2689-2690: J. G. Schöberl
 2691-2692: J. G. Schöberl
 2693-2694: J. G. Schöberl
 2695-2696: J. G. Schöberl
 2697-2698: J. G. Schöberl
 2699-2700: J. G. Schöberl
 2701-2702: J. G. Schöberl
 2703-2704: J. G. Schöberl
 2705-2706: J. G. Schöberl
 2707-2708: J. G. Schöberl
 2709-2710: J. G. Schöberl
 2711-2712: J. G. Schöberl
 2713-2714: J. G. Schöberl
 2715-2716: J. G. Schöberl
 2717-2718: J. G. Schöberl
 2719-2720: J. G. Schöberl
 2721-2722: J. G. Schöberl
 2723-2724: J. G. Schöberl
 2725-2726: J. G. Schöberl
 2727-2728: J. G. Schöberl
 2729-2730: J. G. Schöberl
 2731-2732: J. G. Schöberl
 2733-2734: J. G. Schöberl
 2735-2736: J. G. Schöberl
 2737-2738: J. G. Schöberl
 2739-2740: J. G. Schöberl
 2741-2742: J. G. Schöberl
 2743-2744: J. G. Schöberl
 2745-2746: J. G. Schöberl
 2747-2748: J. G. Schöberl
 2749-2750: J. G. Schöberl
 2751-2752: J. G. Schöberl
 2753-2754: J. G. Schöberl
 2755-2756: J. G. Schöberl
 2757-2758: J. G. Schöberl
 2759-2760: J. G. Schöberl
 2761-2762: J. G. Schöberl
 2763-2764: J. G. Schöberl
 2765-2766: J. G. Schöberl
 2767-2768: J. G. Schöberl
 2769-2770: J. G. Schöberl
 2771-2772: J. G. Schöberl
 2773-2774: J. G. Schöberl
 2775-2776: J. G. Schöberl
 2777-2778: J. G. Schöberl
 2779-2780: J. G. Schöberl
 2781-2782: J. G. Schöberl
 2783-2784: J. G. Schöberl
 2785-2786: J. G. Schöberl
 2787-2788: J. G. Schöberl
 2789-2790: J. G. Schöberl
 2791-2792: J. G. Schöberl
 2793-2794: J. G. Schöberl
 2795-2796: J. G. Schöberl
 2797-2798: J. G. Schöberl
 2799-2800: J. G. Schöberl
 2801-2802: J. G. Schöberl
 2803-2804: J. G. Schöberl
 2805-2806: J. G. Schöberl
 2807-2808: J. G. Schöberl
 2809-2810: J. G. Schöberl
 2811-2812: J. G. Schöberl
 2813-2814: J. G. Schöberl
 2815-2816: J. G. Schöberl
 2817-2818: J. G. Schöberl
 2819-2820: J. G. Schöberl
 2821-2822: J. G. Schöberl
 2823-2824: J. G. Schöberl
 2825-2826: J. G. Schöberl
 2827-2828: J. G. Schöberl
 2829-2830: J. G. Schöberl
 2831-2832: J. G. Schöberl
 2833-2834: J. G. Schöberl
 2835-2836: J. G. Schöberl
 2837-2838: J. G. Schöberl
 2839-2840: J. G. Schöberl
 2841-2842: J. G. Schöberl
 2843-2844: J. G. Schöberl
 2845-2846: J. G. Schöberl
 2847-2848: J. G. Schöberl
 2849-2850: J. G. Schöberl
 2851-2852: J. G. Schöberl
 2853-2854: J. G. Schöberl
 2855-2856: J. G. Schöberl
 2857-2858: J. G. Schöberl
 2859-2860: J. G. Schöberl
 2861-2862: J. G. Schöberl
 2863-2864: J. G. Schöberl
 2865-2866: J. G. Schöberl
 2867-2868: J. G. Schöberl
 2869-2870: J. G. Schöberl
 2871-2872: J. G. Schöberl
 2873-2874: J. G. Schöberl
 2875-2876: J. G. Schöberl
 2877-2878: J. G. Schöberl
 2879-2880: J. G. Schöberl
 2881-2882: J. G. Schöberl
 2883-2884: J. G. Schöberl
 2885-2886: J. G. Schöberl
 2887-2888: J. G. Schöberl
 2889-2890: J. G. Schöberl
 2891-2892: J. G. Schöberl
 2893-2894: J. G. Schöberl
 2895-2896: J. G. Schöberl
 2897-2898: J. G. Schöberl
 2899-2900: J. G. Schöberl
 2901-2902: J. G. Schöberl
 2903-2904: J. G. Schöberl
 2905-2906: J. G. Sch

B i l a g a : O F F E N T L I G A M U S I K F R A M F Ö R A N D E N I
H A N G Ö F R Å N 1 8 7 0 - T A L E T T I L L F Ö R S T A
V Ä R L D S K R I G E T S U T B R O T T

Förteckningen upptar i första hand konserter i Hangö med omnejd och i Hangö hemmahörande ensemblers konserter på andra orter. I andra hand införs det väsentligaste av de observerade musikslagen vid soaréer o.dyl., särskilt om de utförda musiknumren kan namnges. I förteckningen har i allmänhet inte införts soaréer med enbart dans (stadens olika hornkapell medverkade ofta vid sådana tillställningar) eller soaréer, där enligt annonser och notiser "ouverture", "sång", "duettsång", "musik" o.dyl. utan uppgift om exekutör är den enda kända uppgiften. Uppenbarligen medverkade stadens hornorkestrar ofta vid sådana publika evenemang, vilkas arrangör i många fall var stadens nykterhetsföreningar (Viiri, Blåbandet, Enighet, Hangö Rusdrycks Stråjkare o.s.v.). Inte heller införs "andliga aftnar" m.m. dylikt. Däremot medtas några konserter, som av olika anledningar inhiberats, då dessa belyser helheten.

Även om temat hade varit lockande förbigås här alla varietébetonade uppträdanden på stadens restauranter. Olika artistsällskap, ofta utländska, lät åren omkring sekelskiftet höra sig på Grand Hotel och på Hotel Continental. Då de viktigaste ångbåtslinjerna mellan Finland och utlandet utgick från eller passerade Hangö, var dessa uppträdanden sannolikt talrikare än i övriga småstäder i landet.

De restaurantorkestrar som var anställda vid stadens hotell och vid Pension Bellevue beaktas nedan endast, om de för kvällen utannonserat något bestämt program eller en benefice-konsert. Stadens hornorkestrars spel på olika restauranter beaktas endast om helheten därmed belyses.

Stavningen i programnotiserna har genomgående moderniserats. Verktitlarna har omskrivits i en normaliserad form; men då källmaterialet är högst ojämt har total konsekvens inte kunnat uppnås. Förf. har stundom accepterat rätt diskutabla verktitlar och komponistnamn; kontrollmöjligheter saknas. Alla understreckningar inom citaten har gjorts av förf. Uppgift om publikfrekvensen bifogas i mån av möjlighet.

1 8 8 0

Juli. Brunnsk. Konsert av en "god kvartett". (Amatörsångare?). (HD 24.7.1880).

Juli/avg. Brunnsk. "50 pennis konsert" av "härvarande sångförening och musikaliska människor". (Amatörer?). (Brev 6.8.1880 Sofia Stenbäck-Emmy Ramsay).

1 8 8 1

Jan. Fsk. De svenska nationalsångarne. Konsert. (Brev 16.1.1881 Sofia Stenbäck-Emmy Ramsay).

Aug? Brunnsk. Emma Engdahl, sång. Konsert. (HD 18.8. 1881).

Aug? Brunnsk. "goda artister från Petersburg". Tvenne musikaliska aftonunderhållningar. (HD 18.8.1881).

1882

Juli/aug. Brunnsk. Hjalmar Frey, sång. Konsert. "till trängsel besökt". (HD 5.8.1882).

1883

Juni. Brunnsk. Oskar Bentzon-Gyllich, sång. Konsert. (Brev Sofia Stenbäck - Emmy Ramsay 13.6.1883).

3.7. Brunnsk. Frk. Strandberg (sång?) och Oskar Bentzon-Gyllich, sång. Musikalisk-deklamatorisk konsert. Medv. [Carl Hjalmar?] Meissner [piano?] och hr Grip (deklamation). "omkring 100 personer". (HD 5.7.1883).

6.8. Brunnsk. Herr Beijer (tenorsångare, Sverige). Konsert. (EN 4.8.1883).

12.8. Brunnsk. Emma Engdahl, sång, medv. Anton Sitt, violin. Konsert. (HD 22.8.1883).

Aug. Brunnsk. Konsul Degner, violin, ack. Martin Wegelius, piano. Konsert. (HD 22.8.1883).

Aug. Brunnsk. Badhusfest. Emma Engdahl "illustrerade festen med ett par sångnummer". (HD 22.8.1883).

1884

Febr. Fsk? Svenska kvartettsångare (H.Andersson, F. Eriksson, G.Rydberg, A.Fischer). Konsert. Folkvisor. Serenader. Sångere av BELLMAN. F.KÜCKEN: Komisk kvartett. (EN 16.2.1884).

Juli. Brunnsk. Filip Forstén, sång. Konsert. Inställd på grund av Forsténs insjuknande. (EN 30.7.1884).

Juli. Brunnsk. Emma Engdahl, sång. Konsert. Ca 200 personer. (EN 19.7.1884).

1887

24.4. Fsk. HFBK:s musikkapell, jämte ungdomsorkester bestående av 10-12-åringar. Dir. L.Fichtelberger. "Kyrkokonsert". (US 6.5.1887).

Aug. Brunnsk. Elin Fohström, sång. Konsert. (HD 2.8.1887).

14.8. Brunnsk. Selma Kajanus, piano, och Emma Engdahl, sång. Konsert. JENSEN: Sonat f-moll, sats I. (Kajanus). - PONCHIELLI: Aria ur La Gioconda. (Engdahl). - WAGNER-LISZT: Romans ur Tannhäuser. LESCHETIZKY: Konsertvals. CHOPIN: Mazurka. LESCHETIZKY: Les deux Alouettes. (Kajanus). - BEHRENS: Sjung, sjung. MASSENET: Elegie. MEYER-HELMUND: Leichter Verlust. (Engdahl). - LISZT: Nocturne (Liebestraum). GODARD: Mazurka. (Kajanus). (Sm, programsamlingen).

1888

17.6. Bromarf kyrka. Hangö musikkapell, [dir. L.Fichtelberger]. Andlig orgel och instrumental konsert. (EN 15.6.1888).

Okt. Fsk. HFBK:s musikkapell, [dir. L.Fichtelberger]. Konsert. (NP 2.11.1888).

7.11. Musikalisk soaré. (Närmare uppg. saknas). (NP 2.11.1888).

1889

- 31.1. Lojo. HFBK:s musikkapell. Konsert. (VN 1.2.1889).
 23.7. Brunns. Sångare från Sällskapet M.M. (20 man). Konsert. (VN 23.7.1889).
 24.7. Brunns. Sångare från Sällskapet M.M. Konsert. (VN 23.7.1889).

1890

- 24.4. Brunns. Gardesseptetten. Konsert. (H 24.4.1890).
 30.6. Brunns. Helsingfors Arbetareförenings kör (55 medl.), dir. E. Leander, vicedir. A.Uggla, medv. K.Flodin, piano. COLLAN: Savolaisen laulu. LINDBLAD: Sångfåglarne. arr. FALTIN: Ädille, finsk folkvisa. ABT: Morgonsång. SÖDERMAN: Bröllopsmarsch. SÖRENSEN: Lemmen muisto. BORENIUS: Erinnerung. SÖDERMAN: Svensk folkvisa. SIVORI: Iloa ja surua. GENETZ: Rauhan maa. MEYER-HELMUND: Liebchen wach auf. SIVORI: Rukkaset. SCHUMANN: Zigeunerleben. (H 26.6., 29.6., 3.7. 1890).
 5.7. Brunns. Doris Barry, sång. Konsert. (H 3.7.1890).
 10.7. Brunns. Badhusseptetten, medv. "kejserliga kammarmusikerna" A.Helwig och A.Wulfius från Petersburg. Konsert. MOZART: Uvertyr till Enleveringen ur seraljen. BRAHMS: Ungersk dans. MOZART-GUMBERT: Larghetto för valthorn (solo: G.Preissler). Fantasi ur MEYERBEERS opera Robert av Normandie. VIOTTI: Konsert a-moll (solo: A.Lindfors). MENDELSSOHN-BARTHOLDY: Kvartett Ess-dur nr 1 op. 12 (A.Helwig, A.Lindfors, F.Neisser, A.Wulfius). Extranummer: NERUDA: Berceuse. (H 10.7., 13.7. 1890).
 Juli. Ekenäs FBK:s årsfest. HFBK:s musikkapell medverkade. (H 17.7.1890).
 15.7. Brunns. Soaré i anledning av universitetets 250-årsjubileum. Musikprogram bl.a. uvertyr (hornorkester) samt SCHUBERT: Kvartett d-moll (A.Helwig, A.Lindfors, F.Neisser, A.Wulfius). (H 17.7.1890).
 19.7. Brunns. Några f.d. medlemmar ur Sällskapet M.M. "En improviserad soaré." (H 20.7. 1890).
 21.7. Brunns. "Musik-instrument och Fågelstämma imitatören" Jean Crassé från Wien. Konsert. (H 20.7.1890).
 27.7. Brunns. Badhusseptetten, medv. A.Helwig, A. Wulfius och Catharina Kühne. Konsert. KÄSTNER: Jubel-Ouverture. BÉRIOT: Konsert 7 (satserna II och III). NEISSER: Rêve d'amour för stråkkvartett. Violoncell-solo (A.Wulfius). MENDELSSOHN-BARTHOLDY: Variationer A-dur för stråkkvartett. Solo för harpa (C.Kühne). NEISSER: Ballad. (H 27.7.1890).
 31.7. Brunns. Oskar Bentzon-Gyllich, sång, medv. Karl Ekman, piano. Konsert. (H 27.7.1890).
 2.8. Brunns. Badhusseptetten, medv. Alma Konsin, sång. Konsert. WAGNER: Marsch ur op. Tannhäuser. RODE: Variazioni; solo för violin (A.Lindfors). LORTZING: Aria ur op. Der Wildschütz. Tuoli' on mun kultani (finsk folkvisa). Fantasi ur ROSSINIs op. Wilhelm Tell. GLEICH: La Siciliana. BISCHOFF: Mei Moidle. Extranummer: KÜCKEN: O weine nicht. (H 31.7., 3.8. 1890).

- 14.8. Brunnsk. Abraham Ojanperä, sång, medv. A.Lindfors, violin. Konsert. HÄNDEL: Aria ur op. Susanne. SCHUBERT: An die Musik; Am Meer. Lintuselle (folkvisa). MARCELLO: Quella fiamma. BÉRIOT: Scène de ballet. TJAJKOVSKIJ: Don Juans serenad. (H 14.8.1890).
- 24.8. Brunnsk. Badhusseptetten. Soaré. KÉLER BÉLA: Lustspelsuvertyr NEISSER: Lied ohne Worte (kompositören, piano). Solo på harpa. (C.Kühne). BACH: Air (A.Wulfius, vlc). MENDELSSOHN-BARTHOLDY: Marsch ur Athalia. Därefter dans. Talrik publik. (H 28.8.1890).
- 7.9. Fsk. Badhusseptetten. Folkkonsert. KÉLER BÉLA: Lustspelsuvertyr. HAYDN: Serenad för stråkkvartett. Ukrainsk folkvisa. PACIUS: Ballad ur op. Kung Karls jakt. Solo för violin (A.Lindfors). Björneborgarnas marsch. (H 7.9.1890).
- 26.10. Nykterhetsvärdshuset. HFBK:s musikkapell, [dir. A.A. Liljeström]. Arb- betaresamkväm. (H 26.10.1890).
- 11.11. Järnvägshotellet. HFBK:s musikkapell. 1:sta Abonnements soaré. "Horn- musik och dans". (Ca femtio deltagare". (H 9.11., 13.11. 1890).
- 16.11. Nykterhetsvärdshuset. HFBK:s musikkapell. Arb- betaresamkväm. (H 13.11.1890).

1891

- 1.2. Bangatan 14. Nykterhetsföreningens sångare. Musikalisk soaré med dans. Musikprogram: "några konsertstycken" (HFBK:s musikkapell) [JOH.HARTMANN el. D.L.ROBERT, bearb. KUHLAU]: Kung Christian stod. WETTERLING: Serenad. Finsk folkvisa. [FRIEBERG]: Sångarmarsch (sångarna). TH.HQCH: Konsertstycke för kor- net à piston. (H 29.1., 5.2. 1891).
- 8.2. Samlingslokalen vid Busgatan (Skolgatan). HFBK:s musikkapell. Musikalisk soaré. (H 8.2.1891).
- 10.2. Järnvägshotellet. HFBK:s musikkapell. 3:dje abonnementskonserten. (H 8.2.1891).
- 28.2. Bangatan 14. Nykterhetsföreningens sångare. Arbetare samkväm med dans. (H 26.2.1891).
- 1.3. Fsk. HFBK:s musikkapell, dir. A.A. Liljeström. Populär konsert. Bl.a. Fantasi ur operetten Cornevilles klockor [av ROBERT PLANQUETTE]. Publik något över 100 personer. (H 26.2., 8.3.1891).
- 7.4. Järnvägshotellet. HFBK:s musikkapell. 4:de abonnementssoaré. (H 5.4.1891).
- 19.4. Musiklokalen. HFBK:s musikkapell. Arb- betaresamkväm. (H 19.4.1891).
- 19.5. Järnvägshotellet. HFBK:s musikkapell. 5:te abonnementssoaré. (17.5. 1891).
- 25.6. Brunnsk. Svenska Damsextetten Brohman-Pöttinger. Konsert. Till Öster- land (svensk folkvisa). Tänker du att jag förlorader är (svensk folkvisa). KJERULF: Bruddefärden i Hardanger. BELLMAN: Blåsen nu alla. LANNER: Vals (Vad tjusning glädjens bud). PFEL: Still ruht der See. arr.JÜNGST: Spinn, spinn (estnisk folkvisa). WÄHLIN: Kör i vind (polka). WETTERLING: Klara stjärna (med altsolo). Publik ca 70 personer. (H 25.6.1891).
- 6.7. Brunnsk. Sångens vänner, Lovisa, dir. A.Relander; Lovisa FBK:s manskör; Lovisa hornseptett, dir. Christian Haupt. Konsert. Körsånger "till största

delen från Svenska Folkskolans Vänners sänghäften"; septetten spelade bl.a. "tvenne av vår genialiske unge tonsättare Jean Sibelius komponerade, Lovisa hornseptett tillägnade stämmingsfulla musikstycken, ett Andante [Andantino] och en menuett." Publik "ca 100 personer". (H 9.7.1891).

9.7. Brunns. A.Ockenström, kantele. Konsert. Publik ca 100 pers. (H 9.7., 12.7. 1891).

16.7. Brunns. Badhusseptetten "under benägen medverkan av en manskvartett och skådespelaren herr E. Wilhelmsson". Konsert. VERDI: Uvertyr till op. Nebukadnesar. SCHREINER: Traviata-fantasi. MENDELSSOHN-BARTHOLDY: Marsch ur Athalia. Violinsoli av hr W.Sante (medlem av septetten). BÉRIOT: Scène de ballet. SIMON: Berceuse. Kupletter m.m. (H 16.7.1891).

19.7. Brunns. Catharina Kühne (elev till Zabel och Anton Rubinstein), harpa och piano. Konsert. PARISH-ÅLVARS: Fantasi för harpa över motiv ur Rossinis Moses. OBERTHÜR: Legend. ZABEL: Två stycken för harpa. TJAJKOVSKIJ, SAINT-SAËNS och LISZT: stycken för piano. Publik: "ett så stort antal åhörare som utrymmet i salongen medgav". (H 16.7., 23.7.1891).

30.7. Brunns. Badhusseptetten, medv. Catharina Kühne (harpsolist vid Kejserliga ryska musikaliska sällskapetets orkester, Petersburg), fru Blaramburg-Tjernova (artist vid Kejserliga ryska teatrarna i Moskva), pianisten Baroffka (Petersburg) och A.Helwig (kejserlig rysk kammarmusiker, Petersburg). Konsert. MEYERBEER: Kröningsmarsch. WAGNER: Fantasi. MOZART: Trio för piano, viola och violoncell (Baroffka, Helwig, Neisser). HOLLÄNDER: Svit för violin och piano. OBERTHÜR och CIASLONE: soli för harpa. Dessutom annat program. Talrik publik. (H 2.8.1891).

1.8. Brunns. Edouard Wilhelmsson, medv. Badhusseptetten. Humoristisk-musikalisk soaré. (H 30.7.1891).

6.8. Brunns. Elin Fohström, medv. Heinrich Wesing, piano. Konsert. Bl.a. RUBINSTEIN: Barcarole. BRAHMS: Ungersk dans. LISZT: Polonäs (piano). MEYERBEER: Cavatina ur Roberto il Diavolo. VERDI: Bolëro. ARDITI: Parla. SCHUMANN: Du bist wie eine Blume. SCHUBERT: Heidenröslein. TOSTI: Donna vorrei morir. En sång av MASSENET. Extranummer: Fjorton år tror jag visst att jag var (folkvisa). Publik: drygt 100 personer. (H 6.8., 9.8.1891).

13.8. Brunns. Constanzi [Constance] Malmström, sång. Konsert. GOUNOD: Stances de Sapho. BEHRENS: Vår och kärlek; Si tu m'amaï. BRAGA: Serenata. VERDI: Aria ur Luisa Miller. TOSTI: Vorrei morir. FLODIN: Sång ur Bröllopet på Ulfåsa. VENZANO: Vals. Publiken "mycket talrik". (H 13.8., 16.8.1891).

15.8. Brunns. Badanstaltens årsfest. Medv. bl.a. Badhusseptetten, Aina Ehrnrooth (Mannerheim), sång, och prof. Baroffka, piano. (H 16.8.1891).

25.8. Brunns. Badhussextetten, medv. Estelle Haij, violin, Aina Ehrnrooth, sång, Eugenie Kühne, harpa. Soaré. AUBER: Presto och gavotte (violin). NESSLER: Romans ur operan Trumpetaren från Säckingen. HELAND: Lärkan. GÖTZE: O schöne Zeit, o sel'ge Zeit (sång). ZABEL: Legende (harpa). BÉRIOT: Vanne al mio bene (violin). (H 27.8.1891).

30.8. Nykterhets lokalen. HFBK:s musikkapell. Soaré med dans. (H 27.8.1891).

13.9. Brunns. HFBK:s musikkapell. 6:te abonnementssoaré. (H 10.9.1891).

29.9. Busgatan 6 [7?]. HFBK:s musikkapell. Arbetaresamkväm. Vid samkvämet medverkade även 8-13 år gamla "nybörjare". (H 27.9., 1.10.1891).

4.10. Badhusparken. HFBK:s musikkapell. Musik. (H 4.10.1891).

12.10. Fsk. Högtidlighet till minnet av Uno Cygnaeus. En blandad kör bestående av lärare och elever sjöng bl.a. PACIUS: Suomis sång. (H 11.10., 15.10.1891).

1892

31.1. Fsk. HFBK:s musikkapell, Hangö Musikförening, HFBK:s gosskapell. Konsert. Finnarnes marsch i 30-åriga kriget. IVANNIORA: Rumänskt kärleksliv, vals. A.LEANDER: Helena, polonäs. arr.ERIKSSON: Nordiska folkmelodier. FAUST: Muntra balmusikanterna. ZIKOFF: Spinn polka. Fantasi ur GOUNODS opera Faust. Björneborgarnas marsch. (H 31.1.1892).

7.2. [Fsk?] Ungdomsföreningen i Hangö, Aftonsamkväm. Bl.a. sång av Ungdomsföreningens kör, dir. hr Karhunen. (H 4.2.1892).

21.2. Grand Hotel. Hangö Gossorkester. Populär konsert. "13 nummer", bl.a. "Faustfantasien". (H 23.2.1892).

25.2. Grand Hotel. Anna Blomberg, sång, ack. Herman Reitz, medv. Hangö Gosskapell. Populär konsert. Publik ett 40-tal personer. (H 25.2., 28.2.1892).

1.3. Grand Hotel. Hangö Musikförening. Maskeradbal. Medv. bl.a. ett "occarinakapell". (H 25.2., 3.3.1892).

10.4. Badhusparken. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 10.4.1892).

18.4. Grand Hotel. Hangö Musikkapell. Soaré. (H 21.4.1892).

8.5. Grand Hotel. Gosskapellet. Populär konsert. (H 8.5., 10.5.1892). Konserten hade först annonserats som ett arbetaresamkväm av HFBK:s musikkapell. (H 5.5.1892).

15.5. Badhusparken. HFBK:s musikkapell. Musik. (H 15.5.1892).

22.5. Nykterhetslokalen. Hangö Ungdomsförening, Aftonsamkväm. Sång av "föreningens nybildade sångkör", som utförde "ett antal sånger"; dessutom hornmusik av Gosskapellet. (H 24.5.1892).

26.5. Badhusparken. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 26.5.1892).

5.6. Badhusparken. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 5.6.1892).

Juni. Gosskapellet uppträdde "under några dagars tid" med "konsertmusik vid Kuppis" i Åbo samt därefter en tid i Tammerfors. (H 16.6.1892).

16.7. Brunns. Badhus Orkestern, solister hr Sante (violin), hr Nordin (kornett) och hr Stempel (violoncell). Konsert. Bl.a. BEETHOVEN: "Stor stråktrio". (H 14.7.1892).

19.7. Brunns. Gustav Brückner, violin (Göteborg), medv. Aina Edlund, sång, samt en pianist från Petersburg. Konsert. Bl.a. MENDELSSOHN-BARTHOLDY: Violinkonsert. WIENIAWSKI: Legend. Aria ur op. Mitrane. Konserten "icke så talrikt besökt som den förtjänat". (H 17.7., 21.7.1892).

26.7. Brunns. Vid Baderskornas soaré utförde Badhusorkestern bl.a. FISCHER: Uvertyr samt NEISSER: Marsch. Solosång utfördes av fru Gröning-Wilde. (H 28.7.1892).

31.7. Brunnsk. Arbetets Vänners Sångkör (Helsingfors), dir. E.Leander. Matiné. LINSÉN: Jag gungar i högsta grenen. arr.WEGELIUS: Becki Båtsman; Ulla min Ulla. LINDBLAD: Jag vet ett land. SIVORI: Iloa ja surua. arr.FLODIN: Svensk folkvisa (Om dagen vid mitt arbete); Tuoll' on mun kultani, finsk folkvisa. FLODIN: I sommar natt; Skogen. Extranummer: arr.WEGELIUS: Björneborgarnas marsch. Vårt land. Solist vid konserten var Adolfine Leander (Adée Leander-Flodin).

4.8. Brunnsk. Damkvartett från Kungl.Operan i Stockholm. Konsert. WALLIN: Vals. LINDBLAD: Sångfåglarne. Folkvisa från Dalarna. ABT: Morgonsång (solo: frk Sjöblom). Det var en lördag aften (solo: fru Linné). Tuoll' on mun kultani. SÖDERMAN: Bröllopsmarsch; I bröllopsgården (ur Ett bondbröllop). Ganska talrik publik. (H 7.8.1892).

11.8. Brunnsk. Badhusorkestern. Konsert. NEISSER: Festmarsch (f.f.g.). WAGNER: Pilgrimskör ur Tannhäuser. ABT: Romans. GOLTERMANN: Två satser ur Konsert för violoncell (hr Stempel). SCHUBERT: Der Wanderer (hornsolo: hr Cronwall). BEETHOVEN: Adagio, Scherzo och Finale ur Stråkktrio op. 9 nr 1 (hrr Sante, Neisser och Stempel). Konserten "fåtaligt besökt". (H 9.8., 14.8. 1892).

14.8. Brunnsk. Soaré för välgörande ändamål. Sång av "en dubbel manskvartett, till större delen forna MMiter". (H 16.8.1892).

21.8. Brandkårslokalen. Soaré till förmån för Västra Nylands folkhögskola. Musikprogram bl.a. Uvertyr (Hangö gosskapell); kornettsolo (hr Liljeström, ack. hr Neisser); stråkktrio (hrr Neisser, Stempel och Sante). (H 23.8.1892).

31.8. Brunnsk. Badhusorkestern. Soaré. Bl.a. WAGNER: Romans ur Tannhäuser. HAYDN: Scherzo ur en stråkkvartett. Fåtalig publik. (H 1.9.1892).

25.9. Grand Hotel. HFBK:s musikkapell. Dans-soaré. EILENBERG: Vaktparaden kommer. VERDI: Miserere ur Trubaduren. Fantasi ur Flotows opera Martha. LUMBYE: Näktergal, polka. OGINSKIJ: Polonäs. LILJESTRÖM: Hangö F.B.K.Marsch (f.f.g.). Därefter dans. (H 25.9.1892).

2.10. Badhusparken. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 2.10.1892).

9.10. Grand Hotel. A.Ockenström, kantele. Konsert. Bl.a. GILLET: Loin du Bal. GURILEFF: Romans. OCKENSTRÖM: Livets saga, vals. OCKENSTRÖM: Längtan, mazurka. Publik ca 20 personer. (H 9.10., 11.10.1892).

16.10. [Brandkårslokalen?] HFBK:s musikkapell. Musikalisk soaré. Bl.a. FALTIN: Finska danser. IVANOVICI: Suspínul, vals. BLÁSINSKIJ: Ungerska motiver. (H 18.10.1892).

23.10. Brandkårslokalen. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 20.10.1892).

6.11. Nykterhetslokalen vid Busgatan. "Näytännöllinen-Soitannollinen iltama" arrangerad av Viiri. HFBK:s musikkapell spelade bl.a. Björneborgarnas marsch. LUMBYE: Drömbilder. [IVANOVICI]: Suspínul. Rumänsk vals. BLÁSINSKIJ: Ungerska folkvisor. FALTIN: Finska danser. (H 3.11.1892. Annonsen finskspråkig, titlar-na översatta av förf.).

27.11. [Brandkårslokalen?] Ungdomsföreningens Musikalisk-Dramatiska soaré. HFBK:s musikkapell spelade bl.a. Uvertyr. FERNSTRÖM [?]: Finska sånger. LECOQ: Marsch ur Madame Angots dotter. Fantasi ur Gounods Faust. Fantasi ur Planquettes Corneilles klockor. BOIELDIEU: Uvertyr till Kalifen i Bagdad (f.f.g. i Hangö). Enligt notis efter konserten var det Gosskapellet som spelade. (H 27.11., 29.11.1892).

4.12. Brandkårslokalen. HFBK:s musikkapell. Musikalisk soaré med dans. (H 4.12.1892).

11.12. Grand Hotel. Hangö Musikförening. Soaré. En orkester, sannolikt HFBK:s musikkapell, spelade "fem nummer", bland dem Fantasi ur Gounods Faust. (H 11.12., 13.12. 1892).

18.12. Brandkårslokalen. HFBK:s musikkapell. Musikalisk soaré. (H 13.12.1892).

26.12. Brandkårslokalen. HFBK:s musikkapell. Populär konsert. GOUNOD: Marsch ur Faust. Fantasi ur Verdis Traviata. [IVANOVICI]: Suspinul, vals. Potpurri ur Planquettes Corneilles klockor, BLASINSKIJ: Ungerska motiver. BALFE: Fredrik Karls marsch. (H 22.12., 27.12.1892).

1893

1.1. Brandkårslokalen. HFBK arrangerade en musikalisk-dramatisk soaré. (H 29.12.1892).

5.1. Grand Hotel. Hangö Musikförening. Soaré. "Hornkapellet" spelade "ett av 5 nummer bestående konsertprogram". (H 8.1.1893).

22.1. Grand Hotel. Hangö Musikförening. Andra abonnerade soarén. "Några konsertstycken" samt dans. "ytterst fåtalig publik". (H 24.1.1893).

5.2. annonserades: "Musik utföres av Gosskapellet uti M.Fribergs café varje tisdag från kl. 7 e.m." (H 5.2.1893).

5.2. Brandkårslokalen. HFBK:s musikkapell. Arbetarsamkväm. (H 5.2.1893).

1.3. Grand Hotel. Maskeradbal. Konsert- och dansmusik av Gosskapellet. Dessutom utförde "fyra personer[...] på lergökar några musikstycken", vidare medverkade "en väl sammansatt manskvartett". (H 28.2., 2.3.1893).

12.3. Brandkårslokalen. HFBK:s musikkapell. Populär konsert. SUPPÉ: Boccaccio-marsch. MANVELOZ: Le bienvenue, vals. VERDI: Aria ur Traviata. Fantasi ur Aubers Fra Diavolo, STRAUSS: Theresen-Walzer. VERDI: Miserere ur Trubaduren. FALTIN: Finska danser. 30-åriga krigets marsch. (H 12.3.1893).

26.3. Brandkårslokalen. HFBK:s musikkapell. Konsert. (H 26.3.1893).

2.4. Brandkårslokalen. HFBK:s musikkapell spelade vid en soaré bl.a. Skobe-leffs marsch. LUMBYE: Drömbilder, fantasi. BLASINSKIJ: Ungerska motiver. Björneborgarnas marsch. (H 2.4.1893).

30.4., 1.5. Badhusparken. HFBK:s musikkapell. Gratiskonserter. (H 30.4.1893).

9.5. Grand Hotel. Hangö Musikförening. Tredje abonnerade soarén. HFBK:s musikkapell spelade bl.a. BOLSTEDT: Den lustige fyren. MEYERBEER: Fackeldans. (H 9.5.1893).

11.5. Grand Hotel. Bellmanssångaren Fr. Skough. Soaré. (H 11.5.1893).

14.5. Badhusp. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 14.5.1893).

Juni. Gosskapellet gav under Liljeströms ledning fem konserter i Tammerfors, av vilka fyra på Kungsholmen och en i Pyynikki park. (H 15.6.1893).

- 29.6. Kyrkan. Frans Reitz, orgel, och Väinö Forsström, violin. Konsert. J.S. BACH: Konsert C-dur för orgel. HAUSER: Die Blume; Der Traum.(violin och orgel).-HÄNDEL: Preludium och fuga f-moll. SCHNEIDER: Pedaletyd för orgel. ERNST: Elegie.(violin och orgel). FREYER: Konsertvariationer över en kyrkome-lodi för orgel. VIEUXTEMPS: Ballad.(violin och orgel). SCHUMANN: Rêverie.(vio-lin och orgel). Publik ca 50 personer. (H 29.6., 2.7.1893).
- 16.7. Kyrkan. Adam Ore, orgel. Konsert med "benäget biträde av värderade ar-tistiska förmågor". BACH: Preludium. GUILMANT: Sonat. HÄNDEL: Aria Lascia ch'io pianga (sopransolo). ORE: Andante religioso för orgel; O Sanctissima. KÜCKEN: Bön, arrangerad för Salon-horn.(hr Bielmann). RHEINBERGER: Vision och fugata för orgel. ORE: Aria för tenor.(hr Forsius). FAURÉ: Crucifix.(duett). BACH: Toccata et allegro. "ganska talrik publik". (H 13.7., 18.7.1893).
- 23.7. Kyrkan. Väinö Forsström, violin, Frans Reitz, orgel. Konsert under med-verkan av bl.a. Adam Ore. BORTNYANSKIJ-FREYER: Konsertvariationer över en rysk kyrkome-lodi.(Reitz). HAUSER: Die Blume; Der Tram. (Forsström). GUILMANT: Sonat.(Ore). Hornsolo. HÄNDEL: Orgelkonsert, sats I-III.(Ore och Reitz fyr-händigt). ORE: Andacht.(Forsström). ERNST: Elegie.(Forsström). BACH: Toccata.(Ore). VIEUXTEMPS: Ballad.(Forsström). SCHUMANN: Rêverie.(Forsström). ORE: Marche religioso.(Ore). arr.ORE: O sanctissima.(Ore). Fåtaligt besökt. (H 18.7., 23.7., 27.7.1893).
- 2.8. Brunnsh. Lydia Filenius, sång, och Rudolf Carlo, violin. Konsert. Bl.a. CHOPIN: Mazurka. SARASATE: Zigeunerweisen. Nachtigall, polka. Publiken fåta-lig. (H 30.7., 3.8.1893).
- 3.8. Brunnsh. Lydia Filenius, sång, och Rudolf Carlo, violin. Konsert. Inställ-des "i följd av brist på publik". (H 3.8., 6.8.1893).
- 18.8. Kyrkan. Wilhelmina Söderlund, medlem av "ursprungliga världsberömda svenska Damkvartetten", sång, och Hildur Liedberg, orgel. Konsert. G. MAC-MAS-TER: Grand Chœur (orgel). MENDELSSOHN: Recitativ och aria ur Elias (sång). I.DANNSTRÖM: Tempelsång (Hur ljuvt det är att komma) (sång). GUILMANT: Alleg-retto (orgel). MENDELSSOHN: Aria ur Paulus. LAGO: Kyrkoaria (Sancta Mater) (sång). MENDELSSOHN: Allegro molto ur Sonat d-moll (orgel). STENHAMMAR: Kyr-koaria (Denna är min käre son) (sång). Synnerligen fåtaligt besökt. (H 17.8., 20.8.1893).
- 8.10. Grand Hotel. HFBK:s musikkapell. Danssoaré. FAUST: Jubelklänge, marsch. BOIELDIEU: Uvertyr till Kalifen i Bagdad. RESCH: Les cent vierges, vals. FAL-TIN: Finska dansmelodier. PEUSCHELL: Fyrverkeripolka (med sång). BALFE: Marsch ur operan Zigenerskan. (H 8.10.1893).
- 15.10. Brandkårslokalen (Busgatan). HFBK:s musikkapell. Danssoaré. Bl.a. "so-loföredrag på kornett av hr A.Liljeström", samt dans. (H 15.10.1893).
- 30.10. Grand Hotel. Hangö Musikförening. 4:de abonnerade soarén. HFBK:s mu-sikkapell spelade "särskilda konsertnummer"; vidare medverkade en "i hast sammansatt, dock tämligen väl disciplinerad stråkorkester". (H 29.10., 31.10. 1893).
- 9.11. Nykterhetslokalen. Viiris soaré. Sång av föreningens kör ("omalta se-kakööriltä"). (H 11.11.1893).
- 16.11. Fsk? Karl Ekman, piano, och Alarik Ugglå, sång. Konsert. Inställd "till följd av den sistnämndes indisposition". (H 19.11.1893).

10.12. Brandkärslokalen. HFBK:s soaré. HFBK:s musikkapell spelade: STRAUSS: Kosacken-Marsch. PARLOW: Mainklänge, vals. MOZART: Aria ur Don Juan. FLOTOW: Dryckesvisa ur Stradella. HAYDN: Andante. BIZET: Marsch till Venedig. (H 7.12.1893).

1894

1.1. Brandkärslokalen [?]. HFBK:s musikkapell. Musikalisk-dramatisk soaré, medv. "en blandad sångkör, inövad och ledd av kapellmästar Liljeström." Bl.a. BLASINS-KIJ: Ungerska folkmelodier (ork.). MOZART: Under rön och syren [Menuetten ur Don Giovanni, text av Topelius]. LINSÉN: Skördefolkets visa (kör). MEYERBEER: Fackeltanz (ork.). EHRSTRÖM: Svanen. KJERULF: Den laengtende. SÖDERMAN: Jungfrun gick åt lunden den sköna (kör). VERDI: Aria ur Nabucco (ork.). (H 31.12.1893, 2.1.1894).

6.1. Brandkärslokalen. HFBK, Musikalisk-dramatisk-deklamatorisk soaré. (H 4.1., 7.1.1894).

21.1. Grand Hotel. Gosskapellet. Populär konsert. (H 21.1.1894).

5.2. Brandkärslokalen. Vid Runebergsfesten utfördes bl.a. PACIUS: Final ur Kung Karls jakt. Björneborgarnas marsch. FLOESSEL: Finska folkvisor, potpurri (Gosskapellet), Kvartettsång. PACIUS: Vårt land (Gosskapellet och en kör). (H 4.2., 6.2.1894).

8.2. Brandkärslokalen. HFBK, maskerad. Medv. bl.a. Amatörorkestern. (H 8.2.1894).

11.2. Grand Hotel. Gosskapellet. Populär konsert. (H 11.2.1894).

18.2. Brandkärslokalen. Hangö Sångkör. Konsert "med benäget biträde av Hangö Gosskapell". BOIELDIEU: Uvertyr till Kalifen i Bagdad. RESCH: Les cent vierges, vals. KJERULF: Den laengtende. SIVORI: Iloa ja surua. HAUPTMANN: Skades klagan. ERIKSSON: Nordiska folkvisor. SÖDERMAN: Bröllopsmarsch, Önskevisa och I bröllopgården ur Ett bondbörllop. FORSSSTRÖM: Finska folkmelodier. (H 18.2.1894).

4.3. [Brandkärslokalen?] HFBK:s musikkapell. Soaré. (H 4.3.1894).

5.3. Grand Hotel. Hangö Musikförening. Maskeradbal. Medv. "en i hast bland publiken hopsatt maskvartett". (H 6.3.1894).

26.3. Brandkärslokalen. Hangö Sångkör. Musikaliskt-dramatiskt aftonsamkväm. Fantasi ur Verdis opera Traviata (Gosskapellet). PRINS GUSTAF: I rosens doft SÖDERMAN: Ett bondbörllop (kören). Dumka, ungersk folksång (Gosskapellet). sånger (kören). Finska rytteriets marsch (Gosskapellet). (H 25.3.1894).

3.4. Grand Hotel. Hangö Musikförening. Tredje abonnerade soaré. (H 3.4.1894).

5.4. Fsk. Ida Basilier-Magelsen, sång, ack. Næma Lindgren. Konsert. Bl.a. HAYDN: Aria ur Skapelsen. AUBER: Aria ur Den svarta dominön. GOUNOD: Juvelarian ur Faust. VENZANO: Vals. Fullsatt. (H 8.4.1894).

8.4. Badhusparken. Gosskapellet. Gratiskonsert. (H 8.4.1894).

27.5. Grand Hotel. Hangö Musikförening. Fjärde abonnerade soaré. (H 27.5.1894).

17-21.6. Hangö Sångkör deltog i den av Kansanvalistusseura/Folkupplysningssällskapet anordnade tvåspråkiga sångfesten i Vasa. Även Gosskapellet deltog i festen (H 13.5.1894). Det notmaterial som distribuerats upptar, förutom den endast på finska införda hymnen av GLUCK, texter på såväl finska som svenska

(Kansanvalistus-seuran nuottivarasto, 26, Helsinki 1894). En källa i Hangö (NYBERG, [anteckningar]) upptar endast svenskspråkiga verkstitlar. Det kan framhållas, att tre femtedelar av de körer som deltog var svenskspråkiga (Jfr ANDERSSON, Finlandssvenska musikfester, s. 50 ff.). Programmet var följande: LUTHER: Jumala ompi linnanme/Vår Gud är oss en väldig borg. WEGELIUS: Loppukööri juhlakantaatista "Toukok. 6 päivä"/Slutkör ur festkantaten "Den 6 Maj". BORENIUS: Muisto/Erinran. SCHUMANN: Seppä/Smeden. MENDELSSOHN-BARTHOLDY: Ero metsästä/Avsked från skogen. arr.WEGELIUS: On neidolla punapaula/Och jungfrun hon går i dansen, nyländsk ringdans. GLUCK: Hymni. arr.BORENIUS: Markkinalaulu/Marknadskör, folklig menuett. PACIUS: Suomen laulu/Suomis sång. (Kansanvalistus-seuran nuottivarasto, 26). Blåsorkesterprogrammet upptog: [LUTHER]: Vår Gud är oss en väldig borg (ackompanjemang till körsatsen). EILENBERG: Konsert i skogen, MASCAGNI: Intermezzo sinfonico ur Cavalleria rusticana. F.SCHUBERT: Meren rannalla/Vid havet.HÄNDEL: Herran tulo/Herrans intåg ["Dotter Sion"]. HASSELBLATT: Suomalaisia säveleitä/Potpurri över finska folkmelodier. PACIUS: Suomen laulu/Suomis sång (ackompanjemang till körsatsen). Samtliga stycken är arrangerade av Gust. Kock. (Kansanvalistus-seuran torvisävelmien partiituuri-kokoelma, 7).

1.7. Nykterhetslokalen. P.Heiskanen, kantele. Konsert "med gammaldagsinstrument", de "flesta stycken föredragas jämte sång". (H 1.7.1894).

2.7. Brunnsk. Orphei Drängar, maskör från Uppsala. Konsert. Inställd emedan nödig garanti inte kunde uppbringas. (H 3.7.1894).

7.7. Brunnsk. Helsingfors Arbetareförenings Sångkör, dir. Oskar Merikanto. Konsert. 16 nummer, bl.a. arr.MERIKANTO: Vaggsång; Se kolmas. LINSÉN: Skördefolkets visa. LINDBLAD: Sångfågeln. Sånger på finska. Publiken inte helt fulltalig. (H 5.7., 8.7.1894).

22.7. Brunnsk. Willy Burmester, violin, ack. fru Burmester, piano. Konsert. Salen fylld till bräddarna. (H 22.7., 24.7.1894).

24.7. Brunnsk. Operasångaren Sternberg-Stjerna. Konsert. Medv. Julia Hansén, sång. (H 26.7.1894).

28.7. Brunnsk. Julia Hansén, sång. Konsert. Medv. "på orten vistande framstående konstnärer", bl.a. sångerskan Mary Mayer. (H 26.7., 29.7.1894).

5.8. Brunnsk. Vid baderskornas soaré sjöng Mary Mayer bl.a. Romance russe. GOUNOD: Vals ur Romeo och Julia. Julia Hansén sjöng bl.a. TOSTI: Si tu le voulais. (H 5.8.1894).

7.8. och 8.8. Brunnsk. Georg Schaevoigt, violoncell, och Oskar Merikanto, piano. Två konserter. GRIEG: Menuett ur Sonat e-moll. CHOPIN: Nocturne. POPPER: Spinnerlied. RUBINSTEIN: Melodie. SCHUBERT: Impromptu. RAMEAU: Gavotte. MERIKANTO: Scherzo. SAINT-SAËNS: Le cygne. GLINKA: Nocturne. DAVIDOFF: Am Springbrunnen. PIERNÉ: Serenata. BRAHMS: Ungerska danser. MOSZKOWSKI: Melodie. KETTEN: Menuet; Valse. (Sm, Schaevoigts samling). Publiken var fåtalig vid båda konserterna. (H 9.8.1894).

25.8. Brunnsk. Danska kapellet. Konsert. (H 23.8.1894).

26.8. Brunnsk. Badhuskapellet "med benäget biträde". Benefice-konsert. (H 23.8.1894).

9.12. "H.T.K.M. [?] anställer en dans-soaré". STRAUSS: Arena, marsch. NEUMANN: Uvertyr. IVANOVICI: Suspinul. Nordiska folkmelodier. (H 9.12.1894).

26.12. Brandkårslokalen. HFBK. Musikalisk soaré. F.SCHUBERT: Paradmarsch. Melodier ur Verdis Traviata. GÄRTNER: Fest-revelj. REICHARD: "Ich ken' ein Aug' ". ULBSTEIN: La Cliquet, vals. LESKOVJAN: Margaretha, marsch. (H 23.12.1894).

1895

7.1. Fsk. Ida Morduch (Ekman), sång, och Karl Ekman, piano. Konsert. BEETHOVEN: Sonat op. 31 nr 2. BRAHMS: Von ewiger Liebe. SCHUMANN: Waldeinsamkeit. GOLDMARK: Die Quelle. CHOPIN: Nocturne Fiss-dur; Vals Ass-dur. LISZT: Ungersk rapsodi nr 12. MASSENET: Aria ur Le Cid. GRÜNFELD: Romans; Tanz-Arabesque. THOMAS: Polonäs ur Mignon. TOSTI: Non t'amo più. BIZET: Habanera. Dessutom extranummer. Publiken var talrik. (H 6.1., 8.1.1895).

13.1. Brandkårslokalen. Dramatisk & musikalisk soaré till förmån för Fruentimnersföreningen i Hangö. En blåsorkester, sannolikt HFBK:s musikkapell, spelade: FAUST: Militär fest marsch. MÉTRA: Pas de manteau, danse espagnole. Fantasi ur Aubers Fra Diavolo. GÄRTNER: Fest-revelj. WEBER: Zigenarkör ur Preciosa. KÄSTNER: Fredrik Karl marsch. (H 13.1.1895).

24.1. Grand Hotel. Alt- och romanssångerskan Olga Uhrström och Bellmanssångaren Fritz Skough. Soaré. (H 24.1.1895).

29.1. Grand Hotel. [Gosskapellet, dir. A. Liljeström]. 1:sta populära konserten (av tio planerade). Bl.a. LILJESTRÖM: Hangö badpolska. (H 29.1., 31.1.1895).

3.2. Fsk. [Gosskapellet] 1:sta folkkonserten. (H 3.2.1895).

5.2. Brandkårslokalen. Vid Runebergsfesten utförde en hornorkester bl.a. PACIUS: Final ur Kung Karls jakt. Finska folkvisor. Björneborgarnas marsch. Vidare förekom bl.a. sång av en manskvartett. (H 3.2.1895).

5.2. Grand Hotel. 2:dra populära konserten. DESORMES: Baulanger Marsch. SUPPÉ: Banditenstreich, uvertyr. PARLOW: Erinnerung an Wiesbaden, vals. Fantasi ur Verdis Traviata. GANNE: La Czarina, FALTIN: Finska dansmelodier. DONIZETTI: Duett ur Regementets dotter. GOUNOD: Soldatmarsch ur Faust. Medv: "en i vinter härstädes bildad manskör, vilken nu för första gången lät höra sig 'offentligt". (H 5.2., 7.2.1895).

10.2. Fsk. 2:dra folkkonserten. (H 10.2.1895).

12.2. Grand Hotel. 3:dje populära konserten. LECOCQ: Marsch ur Madame Angots dotter. BOIELDIEU: Uvertyr till Kalifen i Bagdad. MILLÖCKER: Vals ur Stackars Jonathan. Fantasi ur Hervés Lilla Helgonet. BLASINSKIJ: Ungerska folkmelodier. WEBER: Zigenarkör ur Preciosa. WILBOA: Skeppsgossen, duett. LUMBYE: Kong Christin 9:des honnör-marsch. Extranummer: En uvertyr av SUPPÉ (Banditenstreich?) Finska folkmelodier. GOUNOD: Soldatmarsch ur Faust. (H 12.2., 14.2.1895).

17.2. Fsk. 3:dje folkkonserten. (H 17.2.1895).

19.2. Grand Hotel. 4:de populära konserten. F.WAGNER: Kalle B., marsch. NEUMAN: Overture militaire. WALDTEUFEL: Estudiantina, vals. MEYERBEER: Fackeltanz. GÄRTNER: Fest-revelj. Melodier ur Aubers Fra Diavolo. WERNER: Kärleksort, romans. arr.ERIKSSON: Nordiska folkmelodier. Björneborgarnas marsch. (H 19.2.1895).

- 24.2. Fsk. Gosskapellet. 4:de folkkonserten. (H 24.2.1895).
- 4.3. Fsk. Henri Marteau, violin, och Almira Dalma, sång, ack. Naéma Lindgren. Konsert. Bl.a. MENDELSSOHN-BARTHOLDY: Violinkonsert e-moll. Publiken "talrik". (H 5.3.1895).
- 10.3. Fsk. 5:te folkkonserten. (H 10.3.1895).
- [5:te populära konserten annonserades inte.]
- 12.3. Grand Hotel. 6:te populära konserten. (H 12.3.1895).
- 17.3. Ekenäs. Hangö Gosskapell. Konsert. WAGNER: Niebelungen Marsch. KÉLER BÉLA: Jubileumsfeier. WALDTEUFEL: Estudiantina, vals. Fantasi ur Gounods Faust. MEYERBEER: Fackeltanz. BOIELDIEU: Uvertyr till Kalifen i Bagdad. IVANOVICI: Vals. WEBER: Zigenarkör ur Preciosa. BLASINSKIJ: Ungerska motiver. Björneborgarnas marsch. (H 14.3.1895).
- 19.3. Grand Hotel. 7:de populära konserten. (H 19.3.1895).
- 24.3. Grand Hotel. 8:de populära konserten. (H 24.3.1895).
- 25.3. Fsk. 6:te folkkonserten. (H 24.3.1895).
- 1.4. Fsk. 7:de folkkonserten. (H 31.3.1895).
- 2.4. Grand Hotel. 9:de populära konserten. (H 2.4.1895).
- 7.4. Fsk. 8:de folkkonserten. (H 7.4.1895).
- 9.4. Grand Hotel. 10:de populära konserten. (H 9.4.1895).
- 21.4. Fsk. 9:de folkkonserten. (H 21.4.1895).
- 28.4. Fsk. 10:de folkkonserten. (H 28.4.1895).
- 5.5. Badhusp. Gosskapellet. Grätiskonsert. (H 5.5.1895).
- 12.5. Badhusparken. Gosskapellet. Gratismusik. (H 12.5.1895).
- 26.5. Brunnsh. Svenska Blindkvartetten "bestående av 5 blinda damer och herrar". Konsert. JOSEFSSON: Vårt land. BELLMAN: Blåsen nu alla; Storm och böljor tystna re'n. KAPPELMANN: Vårsång. ROSSINI: Skyvmning (duo). ANDERSSON: I skogens sus. LINDBLAD: Naturen och hjärtat. I Finlands skog [Honkain keskelä], finsk folkvisa. BELLMAN: Vila vid denna källa; Liksom en herdinna; Natt (trio). KJERULF: Brudfärden i Hardanger. SÖDERMAN: Ett bonnbröllop. (H 26.5., 28.5.1895).
- 2-3.6. Badhusparken. [Gosskapellet]. Gratismusik. (H 2.6.1895).
- 6-9.6. Hangö Sångkör och Gosskapellet deltog i SFV:s sångfest i Helsingfors. De blandade körernas gemensamma repertoar: LUTHER: Vår Gud är oss en väldig borg. PACIUS: Vårt land. arr.WEGELIUS: Den blomstertid nu kommer. FALTI, arr. WEGELIUS: Till Sylviasången II. MENDELSSOHN: Lärkan. SCHUMANN: Drömmen. arr. EKMAN: En sjöman älskar. arr.WEGELIUS: Ett brev i kärlekslängtan stor. PACIUS: Suomis sång; Final ur Kung Karls jakt. arr.WEGELIUS: Björneborgarnas marsch. Gosskapellet deltog i tävlingen för hornorkestrar. Tävlingsstycke: SCHUBERT: Entr'akts-musik ur Rosamunde. Hornorkestrarnas gemensamma repertoar: SCHUBERT: Militärmarsch; Entr'akts-musik ur Rosamunde. Kejsar WILHELM II: Sang an Ägir. FLODIN: Cortége. Gosskapellet erhöill inget pris. (H 9.5.1895; NYBERG, a.a.; ANDERSSON, a.a., s. 72 ff., SFV:s musikbibliotek, Serie A, 1, 3.).

17.7. Brunnsk. Julie Hansén, sång, medv. S.Kjellström, violin, ack. frk. Kreissler. Musikalisk soaré. bl.a. RAFF: Cavatina. EKENBERG: Rida ranka. Om dagen vid mitt arbete, folkvisa. Närvarande var "en så talrik publik som salen möjligen kan rymma". (H 18.7.1895).

18.7. Pension Bellevue. Bellevues orkester. Konsert. SCHRAMMEL: Wien bleibt Wien, marsch. FLOTOW: Uvertyr till Martha. KÖLLING: Zigeunerleben. STRAUSS: An der schönen blauen Donau. På Roines strand. Potpurri ur Wagners Lohengrin. WALDTEUFEL: Tout Paris, vals. SUPPÉ: Boccaccio marsch. KOMZAK: Wien-Berlin, marsch. WEBER: Uvertyr till Friskyttan. SMITH: Chanson russe. CORBIN: Santiago, spansk vals. BRAGA: Serenata. NAMYSLOWS: Kuba-Jurek, mazurka. LATANN: Kronobergs regementes paradmarsch. SUPPÉ: Ein Morgen, ein Mittag, ein Abend in Wien, uvertyr. BOCCHERINI [?]: Krolls Ball Klänge, vals. EILENBERG: La Manola, serenata espagnole. J.F.WAGNER: Under dubbelörnen, marsch. (H 18.7.1895). Liknande konserter annonserades därefter flera gånger under sommaren. En del av programmet synes ha utförts på dagen, en annan på kvällen.

24.7. Brunnsk. Adolfine Leander (-Flodin), sång, ack. Karl Flodin, piano. Konsert. BIZET: Michaelas aria ur Carmen. GRIEG: Det förste möde. FLODIN: Mailied. MESSAGER: Aria ur Madame Chrysantème. BIZET: Aria ur Les pêcheurs de perles. HAYDN: Canzonetta. DANNSTRÖM: Sångpolska. FLODIN: Tre klaverskisser. FLODINS Scherzo (piano) utgick på grund av flygelns dåliga beskaffenhet. Publik ca 200 personer. (H 21.7., 25.7.1895).

29.7. Brunnsk. Helene Trohimowsky, piano, och Alexandra Ahnger, sång. Konsert. CHOPIN: Sonat h-moll. GOUNOD: Air de Sapho. PADEREWSKI: Thème varié. SCHUBERT: Erlikönig. SCHUMANN: Frühlingsnacht. RUBINSTEIN: Barcarole. WAGNER: Spinnerlied ur Flygande Holländaren. SCHÜTT: Valse. SIBELIUS: Drömmen. MERIKANTO: Vanha mummo. GRIEG: Tak for dit Råd. LISZT: Polonäs. Publik ca 100 personer. (H 28.7., 30.7.1895).

31.7. Brunnsk. Fru M. Schultze, sång, och C.Pettersson, violoncell. Konsert. (H 28.7.1895).

4.8. Brunnsk. Sångarkören "Bröderna" (Helsingfors), dir. Carl von Knorring. Konsert. v. KNORRING: För morgonbris. HERMES: Serenad. FALTIN: Taistele. PACIUS: Wiegenlied. BELLMAN: Fredmans epistel nr 30. KJERULF: Sang paa vandet. LINDBLAD: Sångfåglarne. MEYER-HELMUND: Liebchen wach' auf. SÖDERMAN: Ett bondbröllop. Salen var helt fullsatt. Några fick åhöra konserten utanför Brunnskhuset. (H 4.8., 6.8.1895).

4.8. Brunnsk. Vid soarén till förmån för baderskornas understödsfond sjöng frk. Hansén och hr von Knorring en duett: SCHÄFFER: Goldene Hochzeitsmorgen. Någon (frk. Hansén?) sjöng: RUBINSTEIN: Le rêve du prisonnier. ALBANESE: Mélodie. GODARD: Chanson de Florian. Dessutom utförde "en barnorkester" en Symfoni av ROMBERG. (H 4.8.1895).

7.8. Brunnsk. Sigrid Sundgren (Schneevoigt), piano. Konsert. (Programmet saknas i Sm, Schneevoigts samling). Publik ca 100 personer. (H 1.8., 8.8.1895).

8.8. Brunnsk. A.Ockenström, kantele. Konsert. "små visor". (H 8.8., 11.8.1895).

12.8. Brunnsk. Aina Ehrnrooth (Mannerheim), sång, ack. Naéna Lindgren, piano. Konsert. Bl.a. "Chanson florien". Publik ca 100 personer. (H 11.8., 13.8.1895).

19.8. Brunnsk. Kungl. kammarmusikus Z.Zetterqvist, violin, S.Kjellström, violin, C.Pettersson, violoncell, medv. frk. Hansén [sång], ack. frk. Kreissler, piano. Konsert. Bl.a. BEETHOVEN: Stråkktrio. GOLTERMANN: Romans.(vlc). SPOHR: Duo.(två violiner). VIEUXTEMPS: Ballad och polonäs.(violin). Publik ca 70 personer. (H 15.8., 20.8.1895).

8.9. Brandkärslokalen. A.A.Liljeströms avskedskonsert. Medv. Hangö Gosskapell och Hangö Sångkör. SUPPÉ: Banditenstreiche. GUMBERT: Hvert går du lilla fågel. SÖDERMAN: Ett bondbröllop. KJERULF: Den laengtende. HAEFFNER: Skades klagan. Björneborgarnas marsch. arr.EKMÄN: En sjöman älskar havets våg. MENDELSSOHN: Lärkan. PACIUS: Final ur Kung Karls jakt. (H 5.9., 8.9.1895). Enligt NYBERG, a.a., sjöng kören samtliga verk utom uvertyren av SUPPÉ, enligt samma källa saknades satsen "I kyrkan" i SÖDERMANS Ett bondbröllop.

18.9. Brandkärslokalen. Rydbergiska kvartetten. Konsert. Inställd på grund av "ändrad resplan". (H 19.9.1895).

26.12. Kyrkan. Albert Plan (Rythmén), orgel, medv. Franz Wallwitz, valthorn, och "en blandad kör". Konsert. L.REBBELING: Konzertstück d-moll (orgel). O. LINDBLAD: Stridsbön.(kör). G.MERKEL: Andacht.(valthorn och orgel). ROSELLI: Julsång.(kör). J.S.BACH: Preludium G-dur. MERKEL: Fantasie in freiem Style op. 133 nr 4 e-moll.(orgel). A.SCHISCHKIN: Romans.(valthorn och orgel). MENDELSSOHN: Sonat op. 65 f-moll.(orgel). "ytterst fåtalligt besökt". (H 22.12., 29.12.1895).

1896

1.1. Kyrkan. Repris av konserten 26.12.1895. Kyrkan väl fylld. (H 2.1.1896).

1.1. Grand Hotel. Hangö Musikvänners Kapell (HMK). Musikalisk soaré med dans. "Nyinövade musiknumror". (H 31.12.1895).

26.1. Brandkärslokalen. HMK. Folkkonsert. (H 23.1.1896).

5.2. Brandkärslokalen. Vid Runebergsfesten sjöng Hangö Sångkör "några nummer". (H 6.2.1896).

16.2. Grand Hotel. HMK. 2:dra soarén. (H 13.2.1896).

23.2. Brandkärslokalen. Hangan Työväns Yhdistyksen Laulukunta-Hangö Arbetare-förenings sångkör. Dans-soaré. Bl.a. "Sång". (H 23.2.1896).

8.3. Grand Hotel. HMK. Musikalisk soaré. (H 8.3.1896).

15.3. Brandkärslokalen. HMK, medv. Svenska sångföreningen. Musikalisk soaré. "Musik. Sång. Tablå. Dans." (H 15.3.1896).

29.3.[Brandkärslokalen?] Föreningen Arbetets Vänner, konstituerande möte. HMK utförde "musik"; "Sångkören" sjöng "några fosterländska sånger". (H 31.3.1896).

12.4. Brandkärslokalen. HMK, medv. Svenska sångföreningen. Folkkonsert. (H 12.4.1896).

3.5. Brandkärslokalen. Svenska sångföreningen, medv. HMK. Soaré. "Musik", "sång av blandad kör", "sång av manskör". Manskören var nybildad och rekryterad inom den blandade kören. (H 3.5., 5.5.1896).

14.5. Badhusp. HMK. Gratiskonsert. (H 14.5.1896).

- 17.5. Badhusparken. HMK. Gratiskonsert. (H 17.5.1896).
- 7.6. Badhusparken. HMK. Gratiskonsert. (H 7.6.1896).
- 4-8.7. Grand Hotel. Operett- och kuplettsångerskan Gerda Lagström och kapellmästaren H.W.Conné. "Sånger". (H 5.7, 8.7.1896).
- 9.7. Brunns. Hr Barberat, sång (Petersburg), ack. fru Barberat, piano. Konsert. (H 9.7.1896).
- 11.7. Brunns. Hjalmar Frey, sång. Konsert. VERDI: Aria ur Simon Boccanegra. TJAJKOVSKIJ: Romans. LISZT: Es muss ein wunderbares sein. SCHUBERT: An die Musik. VALENTIN: Landsknektens visa. GLINKA: Largo ur Ruslan och Ludmila. FABRITIUS: Ilta-laulu. PACIUS: O barn av Hellas. Extranummer: en rysk sång. Per Svinaherde. RUBINSTEIN: Aria. Publik: "Eliten av badsocietyten ävensom ett stort antal stadsbor samt officerare från den för dagarna här liggande ryska övningseskadern". (H 9.7., 12.7.1896).
- 18.7. Kyrkan. Hr och fru Barberat, sång, orgel. Konsert. BACH: Preludier. HAYDN: Aria ur Skapelsen. BEETHOVEN: Adagio för orgel. ROSSINI: Aria ur Stabat mater. STRADELLA: Aria. MENDELSSOHN: Fuga. FAURÉ: Palmsöndagssång. (H 16.7.1896).
- 23.7. Brunns. Elna Kurtén, sång, och Harald von Mickwitz, piano. Konsert. Bl.a. GRIEG: Prinsessen. Två franska sånger. Salen välbesatt. (H 23.7., 26.7.1896).
- 1.8. Brunns. Estelle Haij, violin, medv. doktorinnan Liljeblad, sång, ack. Naëma Lindgren. Bl.a. THOMAS: Gavotte. WIENIAWSKI: Kujawiak. (H 28.7., 2.8.1896).
- 2.8. Brandkårens festplats. Vid HFBK:s årsfest medverkade bl.a. Svenska sångföreningen. (H 4.8.1896).
- 15.8. Brunns. Benefice-konsert till förmån för kapellmästar Wallwitz. Medv. Gosskapellet, frk Mohl (sång?), Naëma Lindgren, piano, och "tvenne musikalskarinnor". (H 16.8.1896).
- 6.9. Nykterhetsföreningen Enighet, utfärd till Täcktom. Sång av "föreningens sångkör". (H 8.9.1896).
- 18.10. Fsk. HMK. Folkkonsert. (H 15.10.1896).
- 17.11. Brandkårslokalen. Arbetets Vänners samkväm. Medv. bl.a. HMK. (H 16.11.1896).
- 29.11. Brandkårslokalen. HMK. Dramatisk soaré. (H 26.11.1896).
- 20.12. Brandkårslokalen. HMK. Folkkonsert. (H 20.12.1896).
- 27.12. Brandkårslokalen. Arbetets Vänners soaré. Medv. bl.a. HMK och "Sångkören". (H 24.12., 29.12.1896).

1897

- 3.1. Grand Hotel. HMK. (H 3.1.1897).
- 24.1. [Brandkårslokalen?] Arbetets Vänners Sångkör, medv. HMK. Musikalisk-dramatisk soaré. "till trängsel besökt". (H 24.1., 26.1.1897).
- 31.1. Brandkårslokalen. Arbetets Vänners Sångkör, medv. HMK. Musikalisk dramatisk soaré. BIZET: Carmen marsch. R.CLARENS: Uvertyr Sommerfest. WALDTEUFEL: Ich liebe dich, vals. H.WEISS: Auf der Bastei, polka. C.FRANKE: Krigarens bröllopsdag, fantasi. (HMK). Körsång. "ganska väl besökt". (H 31.1., 2.2.1897).
- 5.2. Brandkårslokalen. Vid Runebergsfesten medverkade HMK och AV:s kör. (H 7.2.1897).
- 21.2. Grand Hotel. HMK. Soaré med dans. (H 21.2.1897).
- 7.3. Fsk. Hangö Gosskapell. Folkkonsert. (H 7.3.1897).
- 14.3. Grand Hotel. HMK. Soaré med dans. (H 11.3.1897).
- 20.3. Grand Hotel. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Populär konsert. HEROLD: Hoch Chicago. SCHWENKE: Concert Overture. CLARENS: Deutsche Grüsse. MOZART: Sarastros aria ur Trollflöjten. EILENBERG: Vaktparaden kommer. GÄRTNER: Moderna melodier, potpurri. BEETHOVEN: Andante ur Sonat op. 26. MENDELSSOHN: Frühlingslied. DELLINGER: Maritania, vals. SÖDERMAN: Dryckeskör ur Regina von Emmeritz. FAHRBACH: Marche solennelle. (H 18.3.1897).
- 21.3. Fsk. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Folkkonsert. (H 21.3.1897).
- 28.3. Grand Hotel. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Populär konsert. (H 28.3.1897).
- 11.4. Grand Hotel. Populär konsert. (H 11.4.1897).
- 13.4. Fsk. Arbetets Vänners Sångkör. Konsert för inbjudna. "Kören utförde även de tävlingssånger som inövas i och för den stundande musikfesten i Åbo." (H 15.4.1897). Tävlingsångerna var PACIUS: Vår morgonen (första kategorin), MENDELSSOHN: Tre folkvisor (andra kategorin), FLODIN: "Och jungfrun och ungervsven" (tredje kategorin) (Jfr ANDERSSON, a.a., s. 84). Det har inte kunnat fastställas i vilken kategori Hangö-kören deltog.
- 19.4. Grand Hotel. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Soaré med dans. (H 18.4.1897).
- 25.4. Fsk. Arbetets Vänners Sångkör. Konsert. Bl.a. sjöngs även nu tävlings-sångerna som inövats för sångfesten. (H 27.4.1897).
- 9.5. Badhusparken. HMK. Gratiskonsert. (H 9.5.1897).
- 23.5. Badhusparken. HMK. Gratismusik. (H 23.5.1897).
- 6.6. Badhusparken. HMK. Gratismusik. (H 6.6.1897).
- 20.6. Arbetets Vänners Sångkör deltog i SFV:s sångfest i Åbo. Gemensam repertoar: MORING: Himlars rymd. PACIUS: Vårt land. arr.WEGELIUS: Den blomstertid nu kommer. DURANTE: Magnificat (sats I). GLUCK: Kör ur Orfeus. PACIUS: Vår morgonen. WEGELIUS: Sylvias visa nr 5. MENDELSSOHN: Tre folkvisor: Kom fly med mig; Det föll en frost; På deras grav. PACIUS: Suomis sång. arr.WEGELIUS: Björneborgarnas marsch. PACIUS: Final ur Kung Karls jakt. (NYBERG, a.a.; jfr S.F.V:s musikbibliotek, Serie A, 1,3,4,5; ANDERSSON, a.a., s. 88 f.).

- 14.7. Brunnsk. Ida Morduch-Ekman, sång, och Karl Ekman, piano. Konsert. BACH-TAUSIG: Toccata och fuga d-moll. MOZART: Cherubinos aria ur Figaros bröllop. SCHUBERT: Die junge Nonne. CHOPIN: Nocturne Dess-dur; Bolero op. 19. SCHUMANN: Waldesgespräch. DVORÁK: Als die alte Mutter. R. STRAUSS: Ständchen. SCHUMANN: Intermezzo. LISZT: Gnomenreigen. WEBER-TAUSIG: Aufforderung zum Tanz. RUBINSTEIN: Sång. SIBELIUS: Sen har jag ej frågat mera. GREGH: Parai a ta fenêtre. Extra: en sång av MASSENET. Konserten var välbesökt. (H 11.7., 15.7.1897).
- 18.7. Brunnsk. Ida Ekman, sång, och Karl Ekman, piano. Konsert. Sång av SAINT-SAËNS (aria ur Simson och Dalila), TOSTI, GREGH, WEGELIUS och STRAUSS. Pianoverk av GRIEG, CHOPIN, GRÜNFELD och LISZT. Publiken var fåtalig. (H 18.7., 20.7.1897).
- 28.7. Brunnsk. Ossian Fohström, violoncell, och Oskar Merikanto, piano. Konsert. (H 22.7.1897).
- 2.8. Brunnsk. Annie Nyman [piano?] och Eva Gripenberg, violin. Konsert. (H 29.7.1897).
- 12.8. Brunnsk. Maikki Järnefelt, sång. Konsert. (H 10.8.1897).
- 18.8. Brunnsk. HMK. Benefice-konsert till förmån för kapellmästar F.Wallwitz. GOTTLÖBER: Concert Overture. Violoncell-solo (hr Engelmeyer). Tre solosånger (fru Weidenbrück). GÄRTNER: Ein Tausendkünstler (solo för klockspel, "utf. av 9-årige gossen F.Wallwitz"). LEONCAVALLO: Intermezzo ur Pajazzo. Solo för violoncell. Ungersk marsch m.m. PACIUS: Värmorgonen. MENDELSSOHN: Folksånger (Arbetets Vänners kör, dir. I. Nyberg). (H 17.8., 19.8.1897).
- 2.9. Fsk. P.Heiskanen, blind kantelespelare. Konsert. (H 2.9.1897).
- 17.10. Grand Hotel. HMK. Soaré med dans. (H 17.10.1897).
- 24.10. Fsk. HMK. Folkkonsert. (H 24.10.1897).
- 31.10. Grand Hotel. HMK. Populär konsert. (H 31.10.1897).
- 31.10. [Nykterhetslokalen]. Körsång vid Enighets "Paketmöte". Aftonsång. [BØGH]: Hør Klokkerne ringe. (H 2.11.1897).
- 14.11. Grand Hotel. Amatörorkestern. Soaré med dans. Die drei Commis, marsch. GRIEG: Solveigs sang. CZILBUKA: Songes d'amour après le bal. PFEIFFER: Vår och kärlek (solo för baryton). ASCH: Engelska patrullen. BRAGA: La serenata, legende valaue. RENARD: Berceuse (violinsolo: G.Paul). BIZET: Carmen marsch. Dansmusiken spelades av Gosskapellet. (H 14.11., 16.11. 1897).
- 21.11. Fsk. HMK. Folkkonsert. (H 21.11.1897).
- 28.11. Nykterhetslokalen. Amatörorkestern. Folkkonsert. Programmet = 14.11. (H 28.11., 30.11.1897).
- 12.12. Grand Hotel. HMK. Soaré med dans. (H 12.12.1897).
- 26.12. Grand Hotel. HMK. Soaré med dans. (H 23.12.1897).

1898

- 2.1. Grand Hotel. Amatörörkestern. Soaré med dans. "Nytt och omväxlande program". Dansmusik: HMK. (H 2.1.1898).
- 9.1. Nykterhetslokalen. Amatörörkestern. Folkkonsert, medv. Ivar Nyberg, piano. (H 11.1.1898).
- 30.1. Grand Hotel. HMK. Populär konsert. (H 30.1.1898).
- 5.2. Brandkärslokalen. Runebergsfest. Medv. bl.a. en manskör. (H 6.2.1898).
- 6.3. Grand Hotel. HMK. Soaré med dans. (H 6.3.1898).
- 27.3. Fsk. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Folkkonsert. (H 27.3.1898).
- 11.4. Fsk. Arbetets Vänners sångkör från Ekenäs, dir. John Nordström. Konsert. LINSÉN: Vårvisa. KJERULF: Brudefärden. BORENIUS: Till ett sångpar. LINSÉN: Vintervisa. SVEDBOM: Till skogsstjärnan. arr. WEGELIUS: Nyländsk folkvisa. KREUTZER: Kapellet. HULTÉN: Näckrosen. MENDELSSOHN: Lärkan. SÖDERMAN: Ett bondbröllop. "talrik åhörarskara". (H 7.4., 12.4.1898).
- 11.4. Grand Hotel. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Soaré med dans. (H 10.4.1898).
- 17.4. Fsk. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Folkkonsert. (H 17.4.1898).
- 24.4. Fsk? Arbetets Vännen, månadsmöte. Sång av föreningens kör. (H 24.4.1898).
- 15.5. Badhusparken. HMK. Gratiskonsert. (H 15.5.1898).
- 19.5. Badhusparken. HMK. Gratiskonsert. (H 19.5.1898).
- 22.5. Badhusparken. HMK. Gratiskonsert. (H 22.5.1898).
- 25.5. Pension Bellevue. HMK. Konsert. (H 24.5.1898).
- 30.5. Fsk. Arbetets Vänners sångkör. Konsert. REINECKE: Sköna barn i havets vagg. arr. BORENIUS: Marknadskör. F. von SCHANTZ: Näcken. BELLMAN: Fredmans epistel nr 71 [Ulla min Ulla, arr. WEGELIUS]. arr. FLODIN: O tysta ensamhet. arr. WEGELIUS: Björneborgarnas marsch; Agnete. PACIUS: Till en fågel. BORENIUS: Nylänningarnas marsch. Fåtaligt besökt. (H 29.5., 31.5.1898).
- 10-12.6. deltog Arbetets Vänners sångkör och HMK i en västnyländsk sångfest i Ekenäs. Festen berörs märkligt nog inte av ANDERSSON i Finlandssvenska musikfester, där dock under rubriken "Lokala musikfester uppstå. Ofärdsåren inbryta" utförligt beskrives, hur en motsvarande sångfest i Borgå avhölls den 12.6.1898. I Ekenäs-festen deltog körer från Fiskars, Ekenäs, Hangö (AV:s kör, 20 medlemmar), Ingå, Karis, Kyrkslätt, Pojo, Snappertuna, Tenala och Tvärminne med sammanlagt 306 sångare. Dessutom medverkade hornkapell från Billnäs, Ekö, Hangö (HMK, 9 medlemmar) och Ekenäs med sammanlagt 37 medlemmar. Körernas program: arr. WEGELIUS: Den blomstertid nu kommer. PACIUS: Suomis sång. WEBER: Körer ur Preciosa (I skogen; Hembygden, övers. J.Reuter). BORENIUS: Nylänningarnas marsch (arr. för kör och hornork. av WEGELIUS). F. von SCHANTZ: Näcken. arr. WEGELIUS: Agnete, dansk folkvisa. PACIUS: Till en fågel. arr. BORENIUS: Menuett från Lappfjärd (Marknadskör). Seminariets kvinnokör utförde vid festen: arr. EKMAN: Västfinska folkvisor. Hornorkestrarnas program: Finska arméns marsch 1808. ABT: Romans. arr. LEANDER: Divertissement över svenska folkmelodier. arr. WEGELIUS: Björneborgarnas marsch. PACIUS: Vårt land. (H 2.5., 12.6.1898).

- 10.7. Brunnsk. Arbetets Vänners från Helsingfors Sångkör (Sörnäs), dir. F. Reitz. Konsert. F.V.ILLBERG: Morgonsång. arr.FLODIN: Sjömanssång från Pernå. ABT: Aftonklockan. arr.WEGELIUS: Agnete, dansk folkvisa. SÖDERMAN: I bröllopsgården. BULL: Saeterjentens söndag. F.V.ILLBERG: Skärigossens visa. SÖRENSÉN: Lemmen muisto. PACIUS: Suomis sång; Vårmorgonen. (H 5.7.1898).
- 12.7. Brunnsk. Edmont Hartmuth, piano, och Anton d'Anthony, violin. Konsert. GRIEG: Sonat.(v,p). TJAJKOVSKIJ: Sérénade melancholique.(v,p). HÄNDEL: Variationer.(p). HARTMUTH: Scherzo.(p). CHOPIN: Fantasi.(p). SARASATE: Zigeunerweisen.(v,p). LISZT: Ungersk rapsodi.(p). Flera extranummer. Publiken tämligen fåtalig. (H 12.7., 14.7. 1898).
- 16.7. Brunnsk. Edmont Hartmuth, piano, och Anton d'Anthony, violin. Konsert. Bl.a. CHOPIN: Vals. HARTMUTH: Scherzo. LISZT: Ungersk rapsodi nr 6 (p). GODARD: Berceuse. WIENIAWSKI: Fantasi över Gounods Faust. PIERNÉ: Serenad (v). Publiken något större än 12.7. (H 14.7., 17.7.1898).
- 31.7. Kyrkan. Ev. Luth. Ynglingaföreningens blandade kör (Helsingfors), dir. F.Reitz. Konsert. Bl.a. sånger av KREUTZER, ILLBERG, CHERUBINI, WENNERBERG, RITTER, FALTIN, RINCK, ROSELLI. "välbesökt". (H 31.7., 2.8.1898).
- 11.8. Brunnsk. Konsert & Oratorisångerskan Elsa Marny. Konsert. (H 11.8.1898).
- 13.8. Brunnsk. Vid baderskornas soaré sjöng Carl von Knorring "några humoristiska sånger". Vidare musik av bl.a. HMK. (H 14.8.1898).
- 17.8. Brunnsk. Hjalmar Frey, medv. Olga de Nohl, ack. löjtnant Schramm. Konsert. Bl.a. PRINS GUSTAF: Om Gud så vill. Publik ca 200 personer. (H 18.8. 1898).
- 19.8. Brunnsk. Franz Wallwitz, medv. Hjalmar Frey och G.Paul. Konsert. (H 21.8.1898).
- 27.8. Pension Bellevue. Benefice-konsert till förmån för Bellevues orkester. MOZART: Uvertyr till Don Juan. TJAJKOVSKIJ: Chanson sans paroles. SAINT-SAËNS: Danse de la Gipsy. RAFF: Erklörung; Die Mühle (stråkkvartett). LEONCACCALLO: Fantasi ur Pajazzo. WAGNER: Albumblatt (violinsolo: Paul Voigt). WIENIAWSKI: Mazurka (violinsolo: Paul Voigt). Fantasi ur Wagners Lohengrin. LUMBYE: Traumbilder, fantasi. VENZANO: Valse brillante (kornettsolo: J.Koskelo). MASCAGNI: Intermezzo ur Cavalleria rusticana. Björneborgarnas marsch. (H 25.8.1898).
- 9.10. Badhusparken. HMK. Gratiskonsert. (H 9.10.1898).
- 16.10. Nykterhetslokalen. HMK. Folkkonsert. (H 16.10.1898).
- 23.10. Grand Hotel. HMK. Soaré med dans. (H 23.10.1898).
- 6.11. Fsk. HMK. Folkkonsert. "Nytt och omväxlande program". (H 6.11.1898).
- 10.11. Grand Hotel. HMK. Populär konsert. SCHLÄGEL: Er lebe hoch, marsch. LECOCQ: La graziella, uvertyr. WALDTEUFEL: Dolores, vals. FRANKÉ: I troleriets värld, gavott. WAGNER: Marsch och kör ur Tannhäuser. ADAM: Uvertyr till Nürnbergerdockan. BOROW: Polnisches Lied. EILENBERG: Rêve du bal, vals-intermezzo. REINBOLD: Fantasi över en lillrysk melodi. Potpurri ur Flotows Indra. KÖRNER: Carmen Bizet Marsch. (H 8.11., 10.11.1898).
- 17.11. Samsk. Charles Gregorowitsch, violin, och Edvard Fazer, piano. Konsert. LALO: Concerto russe, sats I. WIENIAWSKI: Legend; Mazurka. BORODIN: Au convent. GOLDSTEIN: Valse caprice. STAVENHAGEN: Menuetto scherzando. GREGOROWITSCH: Berceuse. SCHUBERT: L'abeille. SARASATE: Zigeunerweisen. (H 17.11. 1898).

- 20.11. Fsk. HMK. Folkkonsert. (H 20.11.1898).
 8.12. Grand Hotel. HMK. 1:sta abonnerade soarén. (H 6.12.1898).
 26.12. Grand Hotel. HMK. 2:dra abonnerade soarén. (H 25.12.1898).

1899

- 6.1. Grand Hotel. HMK. 3:dje abonnerade soarén. (H 5.1.1899).
 15.1. Nykterhetslokalen. HMK, dir. Franz Wallwitz. Folkkonsert. (H 15.1.1899).
 15.1. Villa Korsika. Dans-soaré till förmån för HFBK:s musikkapell. (H 12.1.1899).
 22.1. Puusikatu 7. Viiri, Soitannollinen iltama. Bl.a. Hornmusik (HMK), sång (T.Y.Mieskööri), spel (stråkkvartett), flöjtsolo m.pianoackompanjemang. (H 22.1.1899).
 22.1. Fsk.[HMK, dir.] F.Wallwitz. Folkkonsert. "Nytt program". (H 22.1.1899).
 29.1. Nykterhetslokalen. Viiris samkväm. Medv. HMK. (H 24.1.1899).
 5.2. Grand Hotel. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Soaré med dans. (H 2.2.1899).
 12.2. Missionshuset vid Bangatan. Hangö Rusdrycksstråjkare. Paketmöte. bl.a. hornmusik och sång av blandad kör. (H 9.2.1899).
 16.2. Grand Hotel. 5:te abonnerade soarén. (H 16.2.1899).
 19.2. Fsk. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Folkkonsert. "Hornmusik, blandad kör, stråkkvartett m.m." (H 19.2.1899).
 2.3. Grand Hotel.[HMK dir.] F.Wallwitz. 6:te abonnerade soarén "utan dans". (H 2.3.1899).
 5.3. Fsk. Folkkonsert. "Hornmusik, stråkkvartett, blandad kör m.m.", medv. hr G.Paul. (H 5.3.1899).
 26.3. Grand Hotel.[HMK, dir.] F.Wallwitz. 7:de abonnerade soarén "utan dans". (H 26.3.1899).
 9.4. Grand Hotel. [HMK, dir.] F.Wallwitz. 8:de "och sista" abonnerade soarén. (H 9.4.1899).
 16.4. Fsk? Arbetets Vänner, möte. Sång av föreningens kör. (H 18.4.1899).
 18.4. Samsk. "Till förmån för Samskolans fortsättningsklasser föredragas av en amatör i dag afton [...] sånger vid luta". (H 18.4.1899).
 19.4. Grand Hotel. [HMK, dir.] F.Wallwitz. 4:de abonnerade soarén. (H 17.1.1899).
 4.5. Samsk. Konsert till förmån för folkbildningssträvandena. Medv. HMK och AV:s kör m.fl. LEANDER: Kotimaan säveleitä.(HMK). SÖDERMAN: Jungfrun gick sig åt lunden den sköna.(AV). WEGELIUS: Karin Månsdotters vaggvisa.(AV). LINSÉN: Jag gungar i högsta grenen.(AV). ERNST: Elegie op. 10, samt en polsk romans.(G.Paul, violin). SCHREINER: Xylofon-solo.(F.Wallwitz junior). KAHRA: Kanteleelle.(Suomalainen sekakööri). SIVORI: Kehtolaulu.(d:o). A.LUMME: Juh-lamarssi.(d:o). CHOPIN: Nocturne.(G.Paul, violin). HELAND: Bland fjällén.(d:o). Finska folksånger.(d:o). Pianoackompanjemang: I.Appelgren. (H 4.5., 7.5.1899).

- 11.5. Samsk. Konsert till förmån för folkbildningssträvandena. LEANDER: Kottimaan säveleitä. (HMK). HAGFORS: Laulu Vuokselle. FALTIN: Äidille. MERIKANTO: Työväen marssi. (Suomalainen sekakööri). CHOPIN: Nocturne. Polsk romans (G. Paul, violin). SCHREINER: Xylofon-solo. (F. Wallwitz junior). arr. WEGELIUS: Och jungfrun hon går i dansen. LINSÉN: Jag gungar i högsta grenen. (Arbetets Vännerns sångkör). HELAND: Bland fjällen. arr. EKMAN: Finska folkvisor (Yksi ruusu kasvoi laaksossa; Oi jos ilta joutuisi; Ei taivaan alla). (G. Paul, violin). Konserten var "klent besökt". (H 11.5., 14.5.1899).
- 6.6. Badhusparken. HMK. Gratiskonsert. (H 6.6.1899).
- 18.6. Brunnsk. Finska Damkvartetten Suomi, directrice fru E. Littson. Konsert. Publik ca 45 personer. (H 15.6., 20.6.1899).
- 18.7. Brunnsk. Ossian Fohström, violoncell, medv. frk. E. Falck. Konsert. BEETHOVEN: Sonat. BRUCH: Kol Nidrei. BACH: Air. SERVAIS: Souvenirs de Spa. POPPER: Papillon. Pianostycken. Konsertsalen var inte fullsatt. (H 18.7., 20.7.1899).
- 23.7. Bromarf kyrka. Konsert "till förmån för folkbildningsarbetet". Vår Gud är oss en väldig borg. (en blandad kör, orgel, dir. Karl Ekman). STRADELLA: Kyrkoaria. (Ida Ekman, sång). RAFF: Cavatina. OTTOKAR NOVACECK: Aria. (V. Novaceck, violin). HÄNDEL: Largo. GOUNOD: Ave Maria. (sång, violin, orgel). RHEINBERGER: Canzonetta. (Karl Ekman, orgel). GRIEG: Vid en ung hustrus grav. SCHUBERT: Till musiken. (Ida Ekman). PACIUS: Vårt land. (blandad kör och orgel). "Livligt deltagande". (H 18.7., 25.7.1899).
- 26.7. Brunnsk. Axel von Kothen, sång, ack. H. Baër, piano. Konsert. Bl.a. RUBINSTEIN: Hymn. COLLAN: Hennes bild. Finsk folkvisa. Publiken "rätt talrik". (H 27.7.1899).
- 5.8. Brunnsk. Hjalmar Frey, sång, ack. löjtnant Schramm, piano. Konsert. Bl.a. SCHUMANN: Die beiden Grenadiere. WEIDENBRÜCK: Mein Vaterland. Rysk romans (pianosolo: Schramm). Fullsatt. (H 8.8.1899).
- 5.8. HFBK:s festplats. HFBK:s lotteri. Medv. bl.a. en manskvartett ("särskilda sångnumror"), den blandade finska sångkören, samt troligen även HFBK:s musikkår. (H 8.8.1899).
- 9.8. Brunnsk. Benefice-konsert för kapellmästare Wallwitz. Bl.a. Solosång (frk. Oldenburg). Violinsoli (A. Jung). Solosång (fru Weidenbrück). Duetter (fru Weidenbrück och Hjalmar Frey). "flera sånger" (Hjalmar Frey) m.m. Ackompanjemang: fru H. Baër och hr E. Weidenbrück. (H 10.8.1899).
- 18.8. Kyrkan. Albert Rythmén, orgel. Konsert. Bl.a. GUILMANT: Andante. BACH: Toccata och fuga. GRIEG: Åses död. Publik ett hundratal personer. (H 19.8.1899).
- 20.8. Brandkårsplanen. Arbetareföreningen/Työväenyhdistys. Lotteri. Bl.a. sång av sekakööri. (H 19.8.1899).
- 10.9. Brunnsk. HMK. Populär konsert. Publik "ett 60-tal personer". (H 12.9.1899).
- 1.10. Viiris lokal. HFBK:s musikkapell. Aftonsamkväm. Hornmusik samt sång av Suomalainen sekakööri. "Så talrik publik lokalen kunde inrymma". (H 28.9., 30.9., 3.10.1899).
- 28.10. Fsk. [HMK, dir.] F. Wallwitz. Folkkonsert. "särskilda musikstycken". Konserten var "fåtaligt besökt". (H 28.10., 31.10.1899).

29.10. Puusikatu 7. Viiri. Yleinen iltama (Offentlig soaré). Bl.a. Uvertyr (HFBK:s musikkår), sång (Sekakööri). (H 28.10.1899).

12.11. Grand Hotel. HMK. Populär konsert. "Nytt och omväxlande program". (H 11.11.1899).

10.12. Grand Hotel. HMK. 1:sta abonnementskonserten. "OBS! Nya instrument". "ej synnerligen talrikt besökt". (H 9.12., 12.12.1899).

23.12. Grand Hotel. HMK. 2:dra abonnementskonserten. (H 23.12.1899).

1900

(tidningen Hangö var indragen 4.1. - 6.2.1900).

11.2. Hotel Continental. HMK. Populär konsert. (H 11.2.1900).

25.2. Samsk. Sigrid Schneevoigt, piano, och Georg Schneevoigt, violoncell. Konsert. SAINT-SAËNS: Violoncellkonsert. BACH: Toccata och fuga. GLINKA: Notturno. MOSZKOWSKI: Près du berceau. POPPER: Elfentanz. SIBELIUS: Impromptu; Romans; Caprice. POPPER: Mémoire; Andacht; Tarantelle; Gavotte. LISZT: Venezia e Napoli. Konserten var "icke synnerligen väl besökt". (H 24.2., 27.2. 1900).

25.2. Fsk. HMK. Gratiskonsert. (H 24.2.1900).

4.3. Grand Hotel. 4:de abonnementskonserten. (H 3.3.1900).

11.3. Nykterhetslokalen. Viiri, "iltama". Medv. bl.a. HFBK:s musikkår. (10.3. 1900).

12.3. Samsk. Charles Gregorowitsch, violin, och Edvard Fazer, piano. Konsert. VIEUXTEMPS: Konsert a-moll. SAINT-SAËNS: Rondo capriccioso. SIBELIUS: Idyll. CHOPIN-LISZT: Nocturne; Hulauka. WIENIAWSKI: Legend; Mazurka. SARASATE: Zigeunerweisen. "ganska talrik publik". (H 10.3., 13.3.1900).

15.3. Grand Hotel. HMK. 5:te abonnementskonserten. (H 15.3.1900).

29.3. Grand Hotel. HMK. 6:te abonnementskonserten. (H 29.3.1900).

30.3. Viiris lokal. HFBK:s musikkapell, dir. hr Andersin. Aftonsamkväm. Bl.a. hornmusik, musik av en stråkorkester och kuplettsång. (H 29.3.1900).

1.4. Fsk. HMK. Gratismusik. (H 31.3.1900).

16.4. Samsk. Arbetets Vänners Sångkör från Ekenäs, dir. J.Nordström. Konsert. KREUTZER: I bergens snöfält. MENDELSSOHN: Avsked från skogen. arr.WEGELIUS: Se god afton och god kväll. ABT: Alpsång. WEGELIUS: Ensam. KUNTZE: Fältvakten. REISSIGER: Nordhavet. arr.WEGELIUS: Väntan. arr.EKMAN: Folkvisa. ABT: Morgonsång. MEYER-HELMUND: Tyrolervisa. HAGFORS: Modersmålets sång. "talrikt besökt". (H 14.4., 17.4.1900).

16.4. Hotel Continental. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Soaré. Bl.a. Uvertyr. Violin-solo (G.Paul). Arbetets Vänners Sångkör från Ekenäs sjöng några sånger. "mycket talrikt besökt". (H 12.4., 17.4.1900).

22.4. Fsk. HMK. Gratiskonsert. (H 21.4.1900).

1.5. Grand Hotel. [HMK, dir.] F.Wallwitz. 7:de abonnementskonserten. (H 19.5. 1900).

- 20.5. Grand Hotel. [HMK, dir.] F.Wallwitz. 7:de abonnementskonserten. (H 19.5.1900).
- 24.5. Badhusparken. HMK. Gratismusik. (H 24.5.1900).
- 31.5. Badhusparken. HMK. Gratismusik. (H 31.5.1900).
- 9.6. Badhusparken. HMK. Gratismusik. (H 9.6.1900).
- 10.6. Saml.lok. Konsert till förmån för avlidne banvakten Forsströms familj. MOZART: Uvertyr till Enleveringen ur seraljen. (HMK). BRAGA: La serenata. (hr Nyberg, fru Appelgren och hr G.Paul). arr.EKMAN: Finsk folkvisa. (G.Paul). W. WELLINGS: En dag, en dag. (frk. E.Nyberg). HELAND: Bland fjällen. (frk. E. Nyberg). SCHUBERT-LISZT: Ständchen. (HMK). KUHLAU: Herdelek. (HMK). CHOPIN-VILHELMJ: Nocturne. (G. Paul). arr.EKMAN: Finsk folkvisa. (G.Paul). Konserten var "så talrikt besökt som den rymliga lokalen kunde rymma". (H 9.6., 12.6..1900).
- 8.7. Brandkårsplanen. Hangö Arbetareförening. Lotteri. Medv. bl.a. HFBK:s musikkår. (H 7.7.1900).
- 21.7. Brunnsk. Hjalmar Frey. Konsert. Bl.a. WEIDENBRÜCK: Mitt fosterland. "ganska väl besökt". (H 24.7.1900).
- 25.7. Brunnsk. Tyska operasällskapet från Helsingfors. Konsert. Bl.a. medverkade frk. Stoll och hr Cord. "halva antalet platser stodo toma". (H 24.7., 26.7.1900).
- 26.7. Brunnsk. Adée Leander-Flodin, sång, ack. R.Flodin, piano. Konsert. MOZART: Aria ur Trollflöjten. CHAMINADE: Si j'etais jardinier. TJAJKOVSKIJ: Berceuse. CHOPIN: Aime-moi. JÄRNEFELT: Viell' ois virttä. SINDING: Majnat. FLODIN: Min hjaertanskjaer. GOUNOD: Vals ur Mireille. "halvtannat hundratal besökare". (H 26.7., 28.7.1900).
- 8.8. Brunnsk. Vid baderskornas soaré utförde konsertmästare Koib violinsoli. Vidare sjöng Hjalmar Frey ackompanjerad av Edvin Weidenbrück bl.a. Tuoll' on mun kultani (folkvisa), Landsknektens visa, RUBINSTEIN: Es war ein alter König, Per Svinaherde och WEIDENBRÜCK: Mitt Fosterland. (H 7.8., 9.8.1900).
- 12.8. Kyrkan. Albert Rythmén och Hjalmar Frey. Andlig konsert. BACH: Dorisk toccata. BEETHOVEN: Sanctus. GUILMANT: Andante. LULLY: Rigaudon. BACH-GOUNOD: Ave Maria. MERKEL: Fantasie in freiem Style nr 4 e-moll. Rukous. PRINS GUSTAF: Om Gud så vill. Konserten var inte talrikt besökt. (H 11.8., 14.8.1900).
- 15.8. Brunnsk. Benefice-konsert till förmån för F.Wallwitz. Medv. G.Paul, E. Kirsch och frk. Grecoff. Bl.a. Björneborgarnas marsch. "ej[...]fullt hus". (H 14.8., 16.8.1900).
- (tidningen Hangö var indragen 23.8.-25.10.1900).
- 27.10. Viiri, "Offentligt nöje". Medv. bl.a. HFBK:s musikkår. (H 27.10.1900).
- 11.11. Saml.lok. Musikalisk soaré till förmån för HFBK:s musikkår. (H 6.11.1900).
- 11.11. Saml.lok. HFBK, soaré. Bl.a. uvertyr spelad av HMK och HFBK:s musikkår. Björneborgarnas marsch. Potpurri över svenska folkmelodier. A.Sahlström, solosång. Franz Reitz, pianosolo. (H 13.11.1900).
- 15.11. Hotel Continental. Soaré "till förmån för medlemmarna av Hangö Musikvänners kapell". Publik: "cirka 50 personer". (H 13.11., 17.11.1900).

2.12. Hotel Continental. Kapellmästar Wallwitz, musikafton. Fri entré. (H 1.12.1900).

9.12. Saml.lok. HMK. Folkkonsert. (H 8.12.1900).

12.12. Hotel Continental. HMK. 1:sta abonnerade soarén. (H 11.12.1900).

19.12. Hotel Continental. Musikaliska Sällskapetets Orkester från Åbo (24 man), dir. José Eibenschütz. PACTIUS: Uvertyr till Kung Karls jakt. GRIEG: Anitras dans; I bergakungens sal. MERIKANTO: Älä itke äitinen. PAHLMAN: Potpurri öfver svenska folkmelodier. THOMAS: Uvertyr till Mignon. EIBENSCHÜTZ: Sång från rosen, finsk melodi ur operan Ann-Mari. PACTIUS: Suomis sång. SARASATE: Zigeunerweisen (violinsolo: konsertmästare Schaeffer). LISZT-MÜLLER-BERGHaus: Ungersk rapsodi. JONES: Potpurri ur operan Geischan. DELIBES: Pizzicato ur Coppelia. STRAUSS: An der schönen blauen Donau. Björneborgarnas marsch. Extra-nummer: SVENDSEN: Romans (solo: konsertmästare Schaeffer). PACTIUS: Soldatgossen. SIBELIUS: Atenarnes sång. "en del av publiken måste t.o.m. sitta i tamburen". (H 18.12., 20.12.1900). Repriskonserten, som planerats, inställdes emedan lokalen var olämplig. (H 20.12.1900).

1901

1.1. Hotel Continental. HMK. 2:dra abonnementskonserten. "event. dans". (H 29.12.1900, 1.1.1901).

6.1. Saml.lok. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Folkkonsert. (H 3.1.1901).

15.1. Hotel Continental. Romanssångerskan Arwida Svensson. Medv. HMK. Konsert. 5 sånger. Ett 30-tal personer närvarande. (H 16.1.1901).

16.1. Hotel Continental. HMK. 3:dje abonnementskonserten. (H 15.1.1901).

19.1. Saml.lok. Arbetets Vänner, Musikalisk-dramatisk soaré. Bl.a. Uvertyr (HMK), körsång, dir. Ivar Nyberg, violinsolo av "en ung student", duettsång av fröknarna Irene och Elin Nyberg, ett barytonsolo samt SÖDERMAN: Ett bondbröllop (kören). Publiken var talrik. (H 19.1., 22.1.1901).

24.1. Samsk. Ettore Gandolfi, sång, ack. "en musikälskarinna". Konsert. GOUNOD: Aria ur Faust. TOSTI: Medeltida serenad. Julia (melodi). SCHUBERT: Der Wanderer. LEONCAVALLO: Prolog ur Pajazzo. BIZET: Toreador kupletter ur Carmen. MEYERBEER: Romans ur Dinorah. E.CARELLI: Mefisto (ballad). FLOTOW: Portervisa ur Martha. MERIKANTO: Mustalainen. MEYERBEER: Hugenottsång. Konserten var "förhållandevis väl besökt ehuru detta icke betyder mera än något öfver etthundra personer publik". (H 24.1., 26.1.1901).

30.1. Hotel Continental. [HMK, dir.] F.Wallwitz. 4:de abonnementskonserten. (H 29.1.1901).

3.2. Hotel Continental. Konsert av kapellmästar F.Wallwitz "med utsökt program". (H 3.2.1901).

4.2. Samsk. Karin Helenius och Eino Jernberg (Rautavaara). Konsert. PONCHIELLI: Aria suicidio ur Gioconda.(KH). SCHUMANN: Die beiden Grenadiere.(EJ). PACTIUS: Duett ur Molnets broder.(båda). JÄRNEFELT: Aallon kehtolaulu.(KH). GRIEG: Jeg elsker Dig.(EJ). THOMAS: Aria ur Mignon.(KH). TJAJKOVSKIJ: Don Juans serenad.(EJ). SIBELIUS: Sen har jag ej frågat mera.(KH). MERIKANTO: Kun päivä paistaa.(KH). Duett. SJÖGREN: Dröm.(EJ). MERIKANTO: Kevätlinnulle etelässä.(EJ). GRIEG: Tak för dit Råd.(KH). "väl besökt". (H 2.2., 5.2.1901).

- 9.2. Saml.lok. Arbetets Vänners samkväm. Medv. HMK. (H 9.2.1901).
- 12.2. Saml.lok. Finska Gardets musikkår, dir. A.Apostol. Konsert. Björneborgarnas marsch. Uvertyr. LITHOFF: Robespierre. MERIKANTO: Sommarafton, idyll. WALDTEUFEL: Polstjärnan, vals. SIBELIUS: Elegie och musette. JÄRNEFELT: Preludium. SCHMELING: Spansk dans. MERIKANTO: Tuulan tuulan tei. MASSNET: Scènes Napolitaine. Extranummer: KAJANUS: Sotamarssi. "fullt hus". (H 7.2., 14.2.1901).
- 13.2. Hotel Continental. Finska Gardets musikkår, dir. A.Apostol. Konsert. THOMAS: Uvertyr till Mignon. PADEREWSKI: Menuett. SELLENIK: Mazurka. arr.EKMAN: Linjaalirattaat. SCHMELING: Spansk dans. SIBELIUS: Atenarnes sång. SIBELIUS: Elegie och musette. Björneborgarnas marsch. Flera extranummer. (H 7.2., 14.2.1901).
- 24.2. Kyrkan. Anna Blomberg, sång. Konsert. Inhiberad (troligen på grund av ringa publiktillströmning). Blomberg medverkade dock vid abonnementskonsert 5. (H 23.2., 26.2.1901).
- 24.2.[HMK, dir. F.Wallwitz] 5:te abonnementskonserten. LEFEBIER: Havstsaren. FRANCKE: Concert Overture. GUNGL: Die Hydropaten, vals. WEBER: Zigenarkör ur Preciosa. ORLEGO: Vals. WAGNER: Pilgrimskör ur Tannhäuser. La Banderilla, vals. MERIKANTO: Tuulan tuulan tei. MERIKANTO: Sommaraftonens idyll. COLLAN: Vasa marsch. Dessutom sång av Anna Blomberg, vars till samma kväll annonserade kyrkokonsert inhiberats. Abonnementskonserterna 1-4 hade varit "ganska fåtaligt besökta", publiken hade "ibland icke ens uppgått till 10 personer". (H 23.2., 26.2.1901).
- 4.3. Samsk. Eva Gripenberg, violin, ack. "en musikälskarinna" från Åbo. Konsert. BRUCH: Konsert g-moll. WAGNER-WILHELMJ: Walthers Preislied ur Die Meistersinger von Nürnberg. SVENDSEN: Romans. WIENIAWSKI: Mazurka. FRANCK: Sonat A-dur. SIMONETTI: Madrigal. BRAHMS: Ungersk dans. "fåtaligt besökt". (H 28.2., 5.3.1901).
- 10.3. Saml.lok. Arbetets Väner, Musikalisk-dramatisk soaré. Bl.a. Uvertyr, violinsolo, sång och duettsång. "ovanligt väl besökt". (H 12.3.1901).
- 21.3. [HMK, dir. F.Wallwitz] 6:te abonnementskonserten. "Event. med dans". (H 19.3.1901).
- 25.3. Saml.lok.[HMK, dir.] F.Wallwitz. Folkkonsert. (H 23.3.1901).
- 8.4. H.T.Y:s lokal, Skolgatan 7. Hangö Svenska Arbetareförening. Dramatisk soaré. Bl.a. musik av "T.Y.Hornseptett" (H 6.4.1901).
- 8.4. Saml.lok. Arbetets Vänners Sångkör från Ekenäs. Dir. John Nordström. Konsert. PACIUS: Vårvisa. LINDBLAD: Stridsbön. Till fosterjorden. WEGELIUS: Skotsk folkvisa. LINSÉN: Sylvias visa. PACIUS: En stjärna går upp. FLODIN: Havsfrun. FALTIN: Svensk folkvisa. HAGFORS: Modersmålets sång. EHRSTRÖM, arr.WEGELIUS: Svanen. EKMAN: Äländsk folkvisa. arr.WEGELIUS: Björneborgarnas marsch. "icke så talrikt besökt". (H 6.4., 9.4.1901).
- 14.4. Nykterhetslokalen? Enighet. Samkväm. Sång av Arbetets Vänners kör. (H 13.4.1901).
- 14.4. Hotel Continental. [HMK, dir.] F.Wallwitz. 7:de abonnementskonserten, "event. med dans". (H 13.4.1901).

- 21.4. Rådhusstorget. HMK. Gratiskonsert. (H 20.4.1901).
- 24.4. Hotel Continental. HMK. 8:de (sista) abonnementskonserten. (H 20.4.1901).
- 28.4. Saml.lok. Arbetets Vänner. Musikalisk-dramatisk soaré. Bl.a. körsång: MOZART: Under rönn och syrén. FALTIN: Till sylviasången. arr.WEGELIUS: Agnete, dansk folkvisa; Björneborgarnas marsch (med ackompanjemang av hornorkester). (H 27.4.1901).
- 29.4. Samsk. Ida Ekman, sång, och Karl Ekman, piano. Konsert. SCHUBERT: An die Musik. SCHUMANN: Der Nussbaum. BRAHMS: Verrath. BEETHOVEN: Sonat op. 31 nr 2. SAINT-SAËNS: La Cloche. TJAJKOVSKIJ: Wiegenlied. MASSENET: Sérénade du passant. CHOPIN: Två etyder op. 10 (ciss, Gess). SIBELIUS-EKMAN: Sången om korsspindeln. MELARTIN: Mirjamen laulu I. MERIKANTO: Paitaressu. SIBELIUS: Flickan kom ifrån sin älsklings möte. SIBELIUS: Bollspelet vid Trianon. SIBELIUS: Svarta rosor. Publik en "fåtalig". (H 27.4., 30.4.1901).
- 5.5. Brunnsk.Kapellmästar F.Wallwitz' orkester. Kaffekonsert. (H 4.5.1901).
- 16.5. Brunnsk. Wallwitz' orkester. Gratiskonsert. (H 14.5.1901).
- 16.5. Hotel Continental. [HMK ?, dir.] F.Wallwitz. Soaré med dans. (H 14.5.1901).
- 19.5. Salutorget. HMK. Gratiskonsert. (H 18.5.1901).
- 19.5. Rådhusstorget. Ett nybildat hornkapell (Järnvägens). Gratiskonsert. (H 21.5.1901).
- 25.5. Kyrkan. Kyrkoherdeinstallation. Arbetets Vänners Sångkör, förstärkt. Bl.a. FALTIN: Hilarianska lovsången. (H 28.5.1901).
- 27.5. Saml.lok. Järnvägsbokhållaren G.Paul, violin, ack. Ivar Nyberg, piano. Gratiskonsert. "rätt svåra stycken", bl.a. WIENIAWSKI: Mazurka. Publik ca 200 personer. (H 28.5.1901).
- 27.5. Hotel Continental. F.Wallwitz. Musikalisk aftonunderhållning. (H 25.5.1901).
- 9.6. Brunnsk. HMK, medv. Arbetets Vänners Sångkör. Konsert "i och för anskaffande av nya noter". (H 8.6.1901).
- 18.7. Brunnsk. Hjalmar Frey, sång, medv. fru H.Goldowskaja, frk. H.Sederholm, hr E.Bielmann, ack. E.Weidenbrück. Konsert. Sång av bl.a. WAGNER, KJERULF, MERIKANTO, WEIDENBRÜCK och COLLAN. "fullsatt salong". (H 18.7., 20.7.1901).
- 25.7. Brunnsk. Vid baderskornas soaré förekom bl.a. solosång av frk. Neovius, vidare utförde Hjalmar Frey några av WEIDENBRÜCK "författade kupletter, alluderande på våra lokala förhållanden och speciellt badlivet härstädes". (H 27.7.1901).
- 3.8. Brunnsk. F.Paulsen, violin, och hr af Riesenmann, piano (Reval). Konsert. SJÖGREN: Sonat g-moll. TJAJKOVSKIJ: Sérénade mélancholique. GODARD: Danse rustique. CHOPIN: Ballad Ass-dur. RIES: Preludium; Romans. CHOPIN: Etude. PABST: Valse; souvenir de Vienne. GRIEG: Sonat F-dur. "icke så talrikt besökt". (H 3.8., 6.8.1901).
- 8.8. Brunnsk. Benefice-konsert till förmån för kapellmästar Wallwitz. Medv. bl.a. Hjalmar Frey, E. Bielmann och "en musikalskarinna". Bl.a. BOHM: Still wie die Nacht (Frey och Bielmann). (H 10.8.1901).

- 15.8. Brunnsh. J.Saari, kantele, och A.Salo, blind barytonsångare. Kantele-konsert. (H 15.8.1901).
- 18.8. Hotel Continental. Hjalmar Franzén. Visafton "med Bellmans program". Dessutom svenska folkvisor. "välbesökt". (H 17.8., 20.8.1901).
- 21.8. Brunnsh. Hjalmar Frey och Eino Rautavaara, ack. Ivar Nyberg. Konsert med Glunt-program. WENNERBERG: Gluntar. Rautavaara sjöng dessutom: JÄRNE-FELT: Kanteleelle. FALTIN: Puutarhan edustalla. MERIKANTO: Tuulan tei. Finsk folkvisa. Besökt "i det allra närmaste [...] till sista plats". (H 20.8., 22.8.1901).
- 24.8. Saml.lok. Köpenhamnskören, dir. Carl von Knorring. Konsert. HAGFORS: Modersmålets sång. FLODIN: Barcarole. SIBELIUS: Saarella palaa. WENNERBERG: Marsch. FALTIN: I livets kamp. arr.MORING: Tuoll' on mun kultani, finsk folkvisa (solo: hr Kranck). LAGERCRANTZ: Tonerna. PALMGREN: Klunkom Welam Welamson. MERIKANTO: Lohdutus. BELLMAN, arr.SÖDERMAN: Fredmans epistel nr 38 (Undan ur vägen). HERMES: Armaasta erotessa (solo: hr Lerche). arr.PACIUS: Björneborgarnas marsch. Publik "inemet 500 personer". (H 22.8., 27.8., 29.8. 1901).
- 31.8. Hotel Continental. HMK. Aftonkonsert. HACKENSCHMIDT: Transvaals frihetsmarsch. GOTTLÖBER: Concert Ouverture. JONES: Potpurri ur Geischan. MERIKANTO: Tuulan tuulan tei. HRIMLAY: Czardas. OFFENBACH: Uvertyr till Hertiginnan av Gerolstein. HOCH: Nordische Fantasie (kornettsolo: Leonard Borgman, ack. Ivar Nyberg). FAHRBACH: Guld Mysten, vals. MORENA: Boernas patrull. PAHLMAN: Potpurri över finska sånger. PACIUS: Ballad ur Kung Karls Jakt. arr.PACIUS: Björneborgarnas marsch. PACIUS: Suomis sång; Hymn till Finland. I annonsen kallades HMK även "Brunnsorkestern i dess nuvarande sammansättning". (H 29.8. 1901).
- 27.10. Saml.lok. HMK. Folkkonsert. (H 26.10.1901).
- 13.11. Saml.lok. Arbetets Vänner. Månadssamkväm. Sång av föreningens kör, solosång av B.Fredberg, ack. Ivar Nyberg, m.m. (H 14.11.1901).
- 17.11. Saml.lok. HFBK. Soaré. Bl.a. "musik", kvartettsång, solosång. "fåtaligt besökt". (H 16.11., 19.11.1901).
- 1.12. Saml.lok. HMK. Folkkonsert. (H 30.11.1901).
- 1.12. [H.T.Y:s lokal Skolgatan 7 ?] H.T.Y. Musikkapell. Musikalisk-dramatisk soaré. "rikhaltigt program". (H 30.11.1901).
- 8.12. Hotel Continental. HMK. Populär konsert. (H 7.12.1901).
- 17.12. Hotel Continental. HMK. Konsert. (H 17.12.1901).
- 26.12. Hotel Continental. HMK. 1:sta abonnerade soarén. (H 24.12.1901).

1902

- 19.1. Skolgatan 7. H.T.Y.musikkapell. Soaré. (H 18.1.1902).
- 19.1. Saml.lok. Arbetets Vänners Sångkör. Musikalisk-dramatisk soaré. Uvertyr (HMK). PACIUS: Vårvisa. WEGELIUS: Sjömansbruden. arr.WEGELIUS: Nyländsk folkvisa. FALTIN: Till Sylviasången. Solosång. arr.WEGELIUS: Agnete, dansk folkvisa; Skeppet seglar uppå böljan blå. LINDBLAD: Sångfåglarne. PACIUS: Final ur Kung Karls jakt. (H 18.1.1902).

- 22.1. Hotel Continental. [HMK, dir.] F.Wallwitz. 2:dra abonnerade soarén. (H 21.1.1902).
- 2-3.2. Hotel Continental. Svenska Damkvartetten "Göta" uppträder med "så gott som uteslutande svenska och norska folkvisor". Medv. HMK. (H 1.2., 4.2.1902).
- 5.2. Saml.lok. Vid Runebergsfesten medverkade AV:s kör, HMK och frk. B. Fredberg, solosång. (H 6.2.1902).
- 11.2. Hotel Continental. 3:dje abonnerade soarén. (H 11.2.1902).
- 26.2. Hotel Continental. 4:de abonnerade soarén. (H 25.2.1902).
- 2.3. Saml.lok. Arbetets Vänner. Musikalisk-dramatisk soaré. Bl.a. Uvertyr (HMK), LINSEN: Vintervisa. LINDBLAD: Sångfågglarne. WEGELIUS: Sjömansbruden. Marsch. (AV:s kör). "icke så talrikt besökt". (H 1.3., 4.3.1902).
- 19.3. Hotel Continental. HMK. 5:te abonnerade soarén. (H 18.3.1902).
- 22.3. Saml.lok. HMK. Folkkonsert (gratiskonsert). (H 22.3.1902).
- 31.3. Hotel Continental. HMK. 6:te abonnerade soarén. (H 29.3.1902).
- 8.4. Saml.lok. f.d. Åbo Bataljons musikkår, dir. K.F.Lindén. Konsert. MOZART: Uvertyr till Trollflöjten. MERIKANTO: Kevätlinnulle etelässä. MACBETH: Förgät mig ej, intermezzo. Fantasi ur Bizets Carmen. ROSSINI: Uvertyr till Wilhelm Tell. MÖHRING: Sov i ro (solo för baryton). PADEREWSKI: Menuett. TJAJKOVSKIJ: Capriccio italien. arr.AHONEN: Finska melodier. Mustalainen (solo för kornett). WALDTEUFEL: Estudiantina, vals. SIBELIUS: Finlandia. "jämförelsevis väl besökt". (H 10.4.1902).
- 8.4. Hotel Continental. f.d. Åbo Bataljons musikkår, dir. K.F.Lindén. Konsert. FLODIN: Jubileumsmarsch tillägnad Kung Oscar II. THOMAS: Uvertyr till Raymond. HERMES: Armaasta erotessa (solo för baryton). MASSENET: Final ur Olympia. Potpurri ur Wagners Tannhäuser. PACIUS: Soldatgossen (solo för kornett). ROSAS: Über den Wellen, vals. DONIZETTI: Aria ur Lucia di Lammermoor (solo för baryton). JÄRNEFELT: Virran reunalla. SIBELIUS: Elegie och Musette. MERIKANTO: Tuulan tei (solo för kornett och baryton). SIBELIUS: Finlandia. "jämförelsevis väl" besökt. (H 5.4., 10.4.1902).
- 9.4. Saml.lok. Helsingfors Hornorkester, dir. A.Apostol. Konsert. Björneborrnas marsch. THOMAS: Uvertyr till Le Carneval de Venise. GRIEG: Det förste möde (solo på kornett: I. Virzenius). LABADI: Valse "Sur l'Onde". BERLIOZ: Ungersk marsch. SIBELIUS: Finlandia. LACOMBE: Aubade printanière. HOCH: Nordisk fantasi (solo på kornett: G.Borgman). RUBINSTEIN: Toreador et andalouse. KAJANUS: Sotamarssi. Livligare besökt än konserterna 8.4. (H 5.4., 10.4., 12.4.1902).
- 16.4. Hotel Continental. HMK. 7:de abonnerade soarén. (H 15.4.1902).
- 27.4. Saml.lok. HMK. Gratiskonsert. (H 26.4.1902).
- 27.4. Hotel Continental. HMK. 8:de abonnerade soarén. "Eventl. med dans". (H 26.4.1902).
- 4.5. Hangon Työväen Yhdistys. Iltama (soaré). Medv. bl.a. H.T.Y. musikkapell. (H 3.5.1902).
- 25.5. Badhusparken. HMK. Gratiskonsert. (H 24.5.1902).

13.7. Brunnsh. Prof. A.Wierzbilowicz, violoncell, ack. "en dam bland kurgästerna". Konsert. BOCCHERINI: Sonat A-dur. BACH: Air. POPPER: Andacht. POPPER: Wie einst schöner'n Tagen. CHOPIN: Nocturne. van GOENS: Scherzo. Publik ca 150 personer. (H 10.7., 15.7.1902).

20.7. Brunnsh. Ettore Gandolfini, sång. Konsert. TENAGLIA: Canzone (1680). CARRISSIMI: Caulata (Vittoria). SCHUBERT: Der Atlas. MOZART: Cain, dramatisk scen. VERDI: Aria ur Don Carlos. BOSSI: Madrigal. SAINT-SAËNS: Chanson à boire. CHAMINADE: Ronde d'amour. G.CARELLI: Mefisto, ballad. L.DENZA: Occhi turchini, neapolitansk sång. Folkvisor från Sverige och Finland. BIZET: Toreadorsången ur Carmen. Publik "något mer än 150 personer". (H 17.7., 22.7.1902).

27.7. Kyrkan. Albert Rythmén, orgel och G.Dahlström, violin. Konsert. J.S. BACH: Toccata och fuga d-moll. LULLY: Rigaudon. NARDINI: Adagio ur Sonat D-dur (violin). Ph. E.BACH: Cantabile (violin). HOLLÄNDER: Schäfers Klage (violin). MOZART: Andante (violin). WIENIAWSKI: Legend (violin). "fåtalig publik". (H 26.7., 29.7.1902).

2.8. Brunnsh. Hjalmar Frey, sång, fru S.Elmgren (mezzo-sopran) och E.Weidenbrück (piano). Konsert. SCHUBERT: An die Musik. CORNELIUS: Ein Ton. TJAJKOVSKIJ: Heldenmuth. MELARTIN: O, Herre. WEIDENBRÜCK: Träume. WEIDENBRÜCK: Ich denke Dein. PERGOLESI: Arietta. GRIEG: Elskov. H.HERMANN: Der öde Garten. SCHUBERT: Ungeduld. DRAGOMISCHKIJ: Spansk romans. MERIKANTO: Vanha mummo. SIBELIUS: Sången om korsspindel. "fullbesatt salong". (H 31.7., 5.8.1902).

7.8. Kyrkan. Viljo Mikkola, orgel, och Eino Rautavaara, sång. Konsert. BACH: Toccata och fuga. STRADELLA: Kyrkoaria. SÖDERBERG: Psalm. MELARTIN: O, Herre. RHEINBERGER: Pastoralsonat. CORNELIUS: Die Könige. arr.V.MIKKOLA: Kreetta Haapasalon "Kannel". GUILMANT: Marche religieuse. "fåtaligt besökt". (H 7.8., 9.8.1902).

9.8. Brunnsh. Vid soarén till förmån för baderskornas pensionskassa medverkade bl.a. Axel Stenius, sång. AUFRICHTIG: Am Wege. SCHUBERT: Der Wanderer. PACIUS: O Hellas' barn. (H 9.8., 12.8.1902).

9.8. Brunnsh. Carl Barcklind och Gustaf Lindén, sång, medv. Julius Engstrand. Hej dunkom, så länge vi levom. MERIKANTO: Staffans visa ur "Vesper". PETERSONBERGER: Intet är som väntanstider. (Lindén). - JAKOBSSON: Saga på kämpens hög. KÖRLING: Vogt paa dit je. ARLBERG: Svärmeri. (Barcklind). - WENNERBERG: Gluntar (Med anledning av Magisterns och Glutens första bekantskap; Glunten på föreläsning; Huru Glutens svärmod...; En mänskensnatt; Glutens misstag; En kväll på kyrkogården). "fullt hus". (H 9.8., 12.8.1902).

17.8. Brunnsh. Konsert till förmån för F.Wallwitz, medv. A.Wallin (violoncell) och Axel Stenius (sång till luta), samt HMK. LEONCAVALLO: Intermezzo ur Pajazzo. PALMGREN: Illusion. MERIKANTO: Sommarafton, idyll. FARSKY: Romans. BEEETHOVEN: Die Sehnsucht (violoncell). MERIKANTO: Kevätlinnulle etelässä. GRIEG: Det förste möde. EDGREN: Rida rida ranka. arr.EKMAN: Finska folkmelodier för violin. W.LABIADÉ: Sur l'onde, vals. MENDELSSOHN: Bröllopsmarsch. "fåtaligt besökt". (H 16.8., 19.8.1902).

25.10. Samsk. Constance Neumann, sång. Konsert. Inhiberad "av förekommen anledning". (H 14.10., 21.10.1902).

9.11. Saml.lok. Hangö svenska arbetarförening. Aftonunderhållning. Medv. bl.a. "en hornseptett, som utgjordes av arbetare". (H 11.11.1902).

16.11. Kyrkan. Vålgörenhetskonsert. Medv. bl.a. Kyrkokören. (H 15.11., 18.11.1902).

14.12. Saml.lok. HMK. Matiné "till förmån för de nödlidande i landet". Medv. frk. A.Icén, sång, och fru E.Mellin (piano?). "ytterst fåtaligt besökt". (H 13.12., 16.12.1902).

26.12. Saml.lok. HMK. Soaré med dans. (H 23.12.1902).

1903

1.1. Hotel Continental. [HMK, dir.] Franz Wallwitz. 1:sta abonnerade soarén med dans. (H 30.12.1902).

2.1. Saml.lok. Helsingfors Hornorkester, dir. A.Apostol. Konsert. THOMAS: Uvertyr till Mignon. HELAND: Bland fjällen (kornettsolo: hr Wirzenius). RUBINSTEIN: Toreador et Andalouse. WAGNER: Uvertyr och brudkör ur Lohengrin. FORSTRÖM: Fantasi över finska folkvisor. PACIUS: Soldatgossen. MERIKANTO: Miksi laulan. MASSENET: Scènes Napolitanes (La Danse-La Procession et L'Improvisateur-Variation 1-3 - La Tête). Extranummer: Karl XII:s marsch vid Narva. "fullt hus". (H 1.1., 3.1.1903).

17.1. Hotel Continental. [HMK, dir.] F.Wallwitz. 2:dra abonnerade soarén. (H 17.1.1903).

25.1. Saml.lok. HMK. Folkkonsert. (H 24.1.1903).

30.1. Samsk. Hilda Castegren, sång, ack. Emil Hajck. Vis- och romansafton. GRIEG: Kveldsang for Blakken. KÖRLING: När våren står i blom. BACKER-GRÖNDAHL: Mor, min lilla mor. ELFRIDA ANDRÉE: Vi ses igen; Bygatan utför. MERIKANTO: Hän kulkevi kun yli kukkien; Kottarainen. KJERULF: Sång ur Kejserens nya kläder. HERVÉ: Sång ur Lilla Helgonet. ANDRAN: Sång ur Dockan. COSTÉ: Sång ur Kohandlaren. H.LAMBERT: Tre trallande jäntor. A.ROOS: Maria Nyckelpigas bekymmer. PERONNET: Jag grät. A.de WAHL: Greta lill'. Salongen var väl fylld. (H 29.1., 31.1.1903).

5.2. Hotel Continental. [HMK, dir.] F.Wallwitz. 3:dje abonnerade soarén. (H 5.2.1903).

8.2. Saml.lok. Arbetets Vänner. Årsmöte. Bl.a. sång av föreningens kör, "några sånger". (H 10.2.1903).

8.2. Saml.lok. Professor Alfred Kastner, harpa. Konsert. SAINT-SAËNS: Fantasi. CHOPIN: Berceuse. ZABEL: Legende. GRIEG: Solveigs sang. HASSELMANS: Aubade. MOZART: Alla turca. GRIEG: Wächterlied; Albumblatt. KASTNER: Bagatelle. GOUNOD-ZAMARA: Frühlingslied. GODEFROID: Sylphentanz. Publik: "något över ett-hundra personer". Konserten hade arrangerats av konsertgarantiföreningen. (H 7.2., 10.2.1903).

21.2. Hotel Continental. Alex. von Knorring och I.Wallenius. Bellman-afton. BELLMAN: åtta av Fredmans epistlar; sex av Fredmans sånger. (H 19.2., 21.2.1903).

1.3. Hotel Continental. 4:de abonnerade soarén. (H 28.2.1903).

10.3. Samsk. Maikki Järnefelt, sång. Konsert. (H 7.3.1903).

12.3. Hangö stads 25-årsfest. Utanför kyrkan kl. 8 f.m. Stadens samtliga skolelever (600 folkskoleelever, 160 lyceister), HMK. Vår Gud är oss en väldig borg. PACIUS: Vårt land. Kyrkan, gudstjänster kl. 12 och 13. Saml.lok. kl. 17. Solenn akt på svenska. Musikprogram: bl.a. COLLAN: Brödrasång. (HMK). PACIUS: Suomis sång. COLLAN: Savolaisen laulu. (En blandad kör, dir. I.Nyberg). Marsch (HMK). "Fosterlandssången" (Bevara Gud vårt fosterland?). (Kören). Fullsatt. Saml.lok. kl. 19. Solenn akt på finska. Samma musikprogram som kl. 17. Hotel Continental kl. 21. Supé. Musik av HMK, "som förnämligast föredrog fosterländska melodier." Unisont sjöngs: COLLAN: Brödrasång, som utdelats hektograferad, och som därpå antogs till Hangö Marsch på förslag av Axel Stenius. (H 12.1.2., 14.2.1903).

15.3. Saml.lok. Franz Wallwitz, Musikalisk-dramatisk soaré. Bl.a. musik av HMK, violinsolo. (H 14.3.1903).

2.4. Samsk. Leopold Godowsky, piano. Konsert (garantikonsert). BEETHOVEN: Sonat op. 81. BRAHMS: Rapsodi op. 79 nr 2 g-moll. MENDELSSOHN: 2 Lieder ohne Worte. WEBER: Perpetuum mobile (Rondo op. 24). Studier över CHOPINS etyder op. 10 nr 1, op. 25 nr 4 (för vänstra handen), op. 10 nr 5 och op. 25 nr 9 förenade. WAGNER-LISZT: Uvertyr till Tannhäuser. Recensenten beklagade, att "intresset för konserterna varit det minsta möjliga." (H 2.4., 4.4.1903).

13.4. Saml. lok. Arbetets Vänners Sångkör. Konsert. PACIUS: De komma, de komma! arr.WEGELIUS: Agnete, dansk folkvisa. LINSEN: Vårvisa; Vinterversa. LIND-BLAD: Sångfågeln. DURANTE: Magnificat (sats I). SCHUMANN: Dröm. MENDELSSOHN: Två folkvisor. PACIUS: Suomis sång. COLLAN: Hangö Marsch. (H 9.4., 16.4.1903).

19.4. Hotel Continental. 6:te abonnerade soarén. (H 18.4.1903).

19.4. Saml.lok. Arbetets Vänners Sångkör. Folkkonsert. Programmet = 2.4. "ej heller nu talrikt besökt". (H 16.4., 21.4.1903).

26.4. Saml.lok. HMK. Gratismusik. (H 25.4.1903).

1.5. Badhusparken. HMK. Gratismusik. (H 30.4.1903).

9.6. Badhusparken. HMK. Gratismusik. (H 9.6.1903).

30.6. Hotel Continental. Paul Troupp och Carl Lindgrén. Sång- och visafton. "fåtaligt besökt". (H 30.6., 2.7.1903).

9.7. Brunnsk. Agnes Poschner, sång, medv. fru Bronislawa Szepelis, piano. Konsert. SAINT-SAËNS: La Cloche. HILDACH: Das Kraut; Vergessenheit. L.HARTMANN: Wandre frölich. SIBELIUS: Den första kyssen. MERIKANTO: Skogsduvans toner. MASSNET: Les Charmes; Sappho. G.THOMAS: Le Baiser. WEILLER: Rève en chanteur. M.v.KNORRING: Haidie. MERIKANTO: Ilmattaren laulu. "I det vackra vädret hade" konsertgivarna "en svår konkurrent". (H 9.7., 11.7.1903).

12.7. Brunnsk. Ossian Fohström, violoncell, medv. Bertha Liljeström (Funtek), piano. Konsert. MENDELSSOHN: Sonat för violoncell. SAINT-SAËNS: Konsert för violoncell. SIBELIUS: Romans (piano). GLAZUNOV: Chanson triste. PIERNÉ: Sérénade. BONONCINI: Adagio. CHOPIN: Nocturne nr 5; Etude nr 7 (piano). POPPER: Tarantella. "föga talrik" publik. (H 11.7., 14.7.1903).

22.7. Brunnsk. Hjalmar Frey, sång, medv. fru S.Elmgren, sång, hr A.von Knorring, sång, och Edvin Weidenbrück, piano. Konsert. Bl.a. WEIDENBRÜCK: Träume. (Elmgren). WENNERBERG: Gluntar. WEIDENBRÜCK: Mitt Fosterland.(Frey); Fem kompositioner för piano.(kompositören). Fullt hus. (H 21.7., 23.7.1903).

- 5.8. Brunnsk. Hilda Castegren, sång, ack. Bronislava Szepelis. Visafton. GRIEG: Mens jeg venter. SCHUBERT: Heidenröslein. HALLSTRÖM: Kolibri. VIDÉN: Vallare-låt. Hans und Liesel, tysk folkvisa. Phyllis und die Mutter, tysk folkvisa. PETERSON-BERGER: Intet är som väntanstider; Aspåkerpoliska. ZELLER: Sång ur Fågelhandlarne. STRAUSS: Sång ur Zigenarbaronen. LECOCQ: Sång ur Lille hertigen. MILLÖCKER: Sång ur Tigarstudenten. LAMBERT: "D'ä somlia da'r". Tre tralande jänter. De' va' dans bort ve' vägen. HALLDÉN: Kalle geck å vänta. "rätt talrik publik". (H 4.8., 6.8.1903).
- 6.8. Brunnsk. Beneficekonsert för F.Wallwitz. Medv. Hjalmar Frey, hr I.M. Moskwin och E.Weidenbrück. "välbesökt". (H 6.8., 8.8.1903).
- 12.8. Brunnsk. Sally Basilier, sång (alt), Fanny Flodin-Leclercq, piano. Konsert. HÄNDEL: Recitativ och aria ur Xerxes. BACH-TAUSIG: Toccata och fuga. MASSENET: Aria ur Le Cid. CHOPIN: Nocturne ciss-moll; Scherzo h-moll. TJAJKOVSKI: Romance de Pauline ur Dame de Pique. Finska folkvisor. SIBELIUS: Romance; Caprice. LISZT: Etude. MIELCK: Das Fischermädchen. TOSTI: Penso, canto napolitano. Fåtalig publik. (H 11.8., 13.8.1903).
- 16.8. Kyrkan. Edwin Weidenbrück. Kompositionskonsert. Medv. Hjalmar Frey, sång, och S.Elmgren, sång. Frey sjöng sju sånger. Elmgren sjöng bl.a. Trost in Jesu; Jag längtar hem. Publik "cirka 500 personer". (H 8.8., 18.8.1903).
- 22.8. Brunnsk. Hjalmar Frey, Axel von Knorring och E. Weidenbrück. Gluntkonsert. Bl.a. WENNERBERG: Avskedet på Flottsund och andra Gluntar. Sånger av WEGELIUS och MELARTIN. Publik "så talrik som man icke på länge sett i vår goda stad". (H 22.8., 25.8.1903).
- 6.9. Samsk. Ida Ekman, sång, och Karl Ekman, piano. Konsert. SCHUBERT: Morgen-gruss; Trockne Blumen. BRAHMS: Feldeinsamkeit; Der Tod, das ist die kühle Nacht. BEETHOVEN: Sonata appassionata. BERLIOZ: Villanelle; Le Spectre de la Rose. TIERSOT: La bergère aux camps (folkvisa från Frankrike). COLLAN, transkr. K.EKMAN: Fåfång önskan. LISZT: Polonäs E-dur. C.NIELSEN: Det bödes det for. AUG.ENNA: Rosenknoppen. SIBELIUS: Var det en dröm? Lasse liten. Extranummer: SIBELIUS: Den första kyssen. JÄRNEFELT: Titania. SIBELIUS-EKMAN: Sången om korsspindeln. "flere stoltrader stodo toma". (H 5.9., 8.9.1903).
- 18.10. Saml.lok. HFBK, soaré. Medv. bl.a. HFBK:s musikkår. (H 17.10.1903).
- 29.10. Samsk. A.von Knorring, sång. Konsert. Sånger av SEHLSTEDT, FRÖDING, SIBELIUS, BELLMAN m.fl. "Salen var tyvärr icke fullbesatt". (H 29.10., 31.10.1903).
- 5.11. Samsk. Eino Rautavaara, sång, ack. Armas Krank. Konsert. Tolv nummer: sånger av CALDARA, CACCINI, SCHUBERT, SCHUMANN, STRAUSS, LÖWE, SIBELIUS, JÄRNEFELT, MELARTIN, PALMGREN och MERIKANTO. "ungefär samma antal åhörare som konsertgivare i allmänhet kunna påräkna hos oss". (H 3.11., 7.11.1903).
- 15.11. Saml.lok. F.Wallwitz. Musikalisk soaré med dans. (H 14.11.1903).
- 5 och 6.12. Saml.lok. Helsingfors Hornorkester, dir. A.Apostol. Konsert. GLINKA: Uvertyr till Ruslan och Ludmila. GASTALDON: Musica probita. Fantasi över Wagners Tannhäuser. PACIUS: O Hellas barn (kornettsolo: A.Wirzenius). SIVORI: Mäntyharjun kansanlauluja. WALDTEUFEL: Sirenenzauber, vals. MOSZKOVSKI: Serenata. LISZT: Ungersk rapsodi nr 2. Konserterna besöktes "fåtaligt". (H 3.12., 8.13.1903).
- 27.12. Saml.lok. F.Wallwitz. Musikalisk-humoristisk soaré. (H 24.12.1903).

1904

- 3.1. Samsk. Eino Raitio, violin, ack. fru Raitio. Konsert. BÉRIOT: Violinkonsert nr 9. SCHUBERT: Sonat för violin och piano, sats I-II. KÉLER BÉLA: Puszák fia. BRUCH: Violinkonsert nr 1, I-II. arr.EKMAN: Finska folkvisor. WIENIAWSKI: Legend. Publiken var "fåtalig". (H 2.1., 5.1.1904).
- 3.1. Hotel Continental. [HMK, dir.] F.Wallwitz. Abonnerad soaré, event. med dans. (H 2.1.1904).
- 16.1. Hotel Continental. F.Wallwitz. Abonnerad soaré. (H 16.1.1904).
- 17.1. Saml.lok. F.Wallwitz. Gratismusik. (H 16.1.1904).
- 17.1. Saml.lok. Alfred Tammelin, violin och Franz Klefström, piano. Konsert. BÉRIOT: Konsert. CHOPIN: Vals h-moll. RAFF: Cavatina. NERUDA: Berceuse slave. KÉLER BÉLA: Ungarische Idylle. WIENIAWSKI: Chanson Polonaise. MERIKANTO: Variationer för piano. KLEFSTRÖM: Ein Traum, för piano. WIENIAWSKI: Legend: Kujaviak, mazurka. Måste inställas "i brist på publik". (H 16.1., 19.1.1904).
- 31.1. Saml.lok. F.Wallwitz. Gratiskonsert. (H 30.1.1904).
- 5.2. Saml. lok. Runebergsfest. AV:s kör sjöng: MORING: Himlars rymd. EHRSTRÖM: Källan (på finska). En orkester (HMK?) spelade: PACIUS: Soldatgossen, samt Björneborgarnas marsch. PACIUS: Vårt land sjöngs unisont. (H 4.2.1904).
- 5.2. Grand Hotel.[HMK, dir.] F.Wallwitz. Abonnerad soaré, ev. med dans. COLLAN: Vasa Marsch. JÄRNEFELT: Virran rannalla. WALDTEUFEL: Dolores, vals. PACIUS: Suomis sång. arr.PAHLMAN: Suomalaisia säveleitä. PACIUS: Och havets unga tärna; Soldatgossen. Björneborgarnas marsch. (H 4.2.1904).
- 14.2. Saml.lok. HMK, dir. F.Wallwitz. Gratismusik. (H 13.2.1904).
- 16.2. Grand Hotel. HMK, dir. F.Wallwitz. Abonnerad soaré, event. med dans. (H 16.2.1904).
- 13.3. Saml.lok. F.Wallwitz. Musikalisk-teatralisk soaré. Bl.a. Marsch. SUPPÉ: Banditenstreich, uvertyr. Serenad. Vals. Unkarilaiset kulkuset (kornettsolo: hr F.Rautio). Carmen fantasi. [SCHUMANN?:] Träumerei (violinsolo F.Wallwitz junior). [ROSSINI: Uvertyr till] Barberaren i Sevilla. (H 12.3.1904).
- 20.3. Samsk. Luttemanska kvintetten (D.Stockman, F.Hjelm, C.Smith, E.Schill, E.Hänel) samt Ollie Torbett, violin och Max Fröhnert, piano. Konsert. LISZT: Ungersk raprodí nr 6. PRINS GUSTAF: Vårsång. SCHÄFER: Barsegildet. KROMER: Hälsning till hemlandet (baryton-solo). WIENIAWSKI: Legend. RUBINSTEIN: Etude. EDGREN: Förgät mig ej. BELLMAN: Ur Fredmans epistlar. HERMES: Serenad (bas-solo). Fantasi över svenska folkmelodier. RAFF: Polka de la Reine. WITT: Du weisst es wohl. VINCENT-SMITH: Fiddel-dee-dee. arr.EDGREN: Dansk folkvisa (med tenorsolo). "fullt hus" (H 19.3., 22.3.1904). Luttemanska kvintetten sjöng även senare i Hangö, dock alltid endast med rent varietébetonade program på olika restauranter.
- 20.3. Saml.lok. Soaré med dans till förmån för HFBK:s musikkår. (H 17.3.1904).
- 3.4. Fsk. Grammofon folkkonsert och Grammofon aftonkonsert. (H 29.3.1904).
- 10.4. Saml.lok. F.Wallwitz. Teatralisk soaré. Bl.a. Hornmusik, violinsolo. (H 9.4.1904).

- 29.5. Kaupungin talolla (Sammlok?). Hangon Työväenyhdistys. Iltama (soaré). Bl.a. violinsolo. Sång av Sekakööri. "Selonteko Käärin synnystä" (redogörelse för körens födelse). (H 26.5.1904).
- 3.6. Sammlok. Gustaf Lindén och Ernst Malmström, sång (Svenska teatern i Helsingfors). Musikalisk-dramatisk soaré. Bl.a. LEONCAVALLO: Prolog ur Pajazzo. SINDING: Det skreg en Flugl. MISKOW: Mit Livs sol. COLLAN: Hennes bild. Folkvisor: Tänker du att jag förlorader är; Som stjärnan uppå himmelen; Suru ilossa; Aamulla varhain; Phyllis und die Mutter. HALLDÉN: E' fin vise. SCHOLLANDER: Till min lella vän. HALLDÉN: Smålandsvisor. (H 31.5.1904).
- 14.7. Brunns. Hjalmar Frey, sång, medv. en manskvartett. Konsert. Bl.a. Per Svinaherde. WEIDENBRÜCK: Mot norr (Gripenberg) för solo och manskvartett. "fullbesatt salong". (H 16.7.1904).
- 27.7. Brunns. Signe Liljeqvist, sång, och Bertha Liljeström (Funtek), piano. GRIEG: Preludium ur Holbergsviten. GIORDANI: Caro mio ben. SCHUBERT: Der Wegweiser; Die Forelle. GRIEG: Fra Monte Pincio. CHOPIN: Nocturne op. 48 nr 1. MELARTIN: O Herre. SIBELIUS: Säv, säv, susa. JÄRNEFELT: Sunnuntaina. LISZT: Rigoletto-parafra. "jämförelsevis fåtaligt besökt". (H 26.7., 28.7.1904).
- 3.8. Badhusparken. Helsingfors Hornorkester, dir. A.Apostol. Friluftskonsert. JÄRNEFELT: Korsholm, symfonisk dikt. MERIKANTO: Vårfågeln i södern. SIVORI: Finska folkvisor. arr.KAJANUS: Viken tidens flyktiga minnen. PACIUS: O Hellas barn. SIBELIUS: Finlandia. Konserten hölls "i trakten av Pacii paviljong". Publiken var "ganska talrik". (H 2.8., 4.8.1904).
- 6.8. Brunns. A. von Knorring och Hjalmar Frey, sång, ack. E.Weidenbrück. Bl.a. WENNERBERG: Gluntar. NICOLAI: Duett ur Muntra fruarna i Windsor. Fullt hus. (H 6.8., 9.8.1904).
- 24.8. Brunns. Eino Rautavaara, sång, ack. A.Krank. Konsert. CALDARA: Come raggio di sol. CACCINI: Amarilli. PUCCINI: Aria ur Tosca. SCHUBERT: Der Wanderer. BOHM: Still wie die Nacht. TAJKOVSKIJ: Don Juans serenad. GRIEG: Jeg elsker dig. SINDING: Jeg havde mig en hjærtanskjaer. JÄRNEFELT: Drömmarens sång till livet. SIBELIUS: Illalle. MERIKANTO: Onneton. Folkvisa (på finska). Publiken "var ganska fåtalig". (H 23.8., 25.8.1904).
- 26.9. Samsk. Ida Ekman, sång, ack. Ingrid Savander. Liederafton. SPONTINI: Aria ur Vestalen. HÄNDEL: Aria ur Rodelinda. HEISE: Dyvekes Sange (sångcykel). ROSENFELD: Ingall; Nyårsblåt (Ida Ekman tillägnad). GRIEG: Ein Traum. SIBELIUS: Harpolekaren och hans son (manuskript). JÄRNEFELT: Vårdröppen. MERIKANTO: Kuolema kannelta löi; Jos olet mun! "så gott som fullt hus". (H 20.9., 27.9.1904).
- 1.10. Sammlok. Svenska Concert och Operettsällskapet. Konsert- och teaterafton. Bl.a. romanssång, Bellmanstrio, WENNERBERG: Gluntar m.m. (H 1.10.1904).
- 4.10. Sammlok. Repris av programmet den 1.10. (H 4.10.1904).
- 8.11. Samsk. Knut Nyblom. Vis-afton. BELLMAN: Fredmans epistel nr 71. Två svenska folkvisor. NYBLÖM: En sorgglustiger visa. L.PUGET: Le véritable amour. VIBELIUS: Om sommaren sköna. H.LAMBERT: Jag sjunger för jag är så gla. MAS-CAGNI: La tua Stella. SEHLSTEDT: Vackert så. Spansk serenad (gatvisa). BELLMAN: Fredmans sånger nr 64 och 4. Publik: "något över 100 personer". (H 3.11., 10.11.1904).

13.11. Saml.lok. Enighets gymnaster. Uppvisning jämte soaré. Bl.a. musik av hornorkester och stråkorkester. (H 13.11.1904).

22.11. Samsk. Pasi Jääskeläinen, sång till kantele. Visafton. "rätt många åhörare". (H 22.11., 24.11.1904).

1905

5.1. Samsk. Maikki Järnefelt, sång, och Armas Järnefelt, piano. Konsert. SCHUMANN: Die alten bösen Lieder; Der arme Peter. H.WOLF: Gesang Weylas. R. STRAUSS: Heimliche Aufforderung. LANGE-MÜLLER: Efteraar. SINDING: Sylvelin. BACKER-LUNDE: Stig Sol! SIBELIUS: Harpolekaren och hans son; Flickan kom ifrån sin älsklings möte. JÄRNEFELT: Sunnuntai; Skymning; Titania. MERIKANTO: Soi vienosti; Kun päivä paistaa. Salen fylld "nära nog till bräddarna". (H 10.1., 14.1.1905).

22.1. Saml.lok. F.Wallwitz. Musikalisk-teatralisk soaré. Musik av stråkorkester, musikaliska upptåg, dans. (H 21.1.1905).

29.1. Grand Hotel. F.Wallwitz: Avskeds-soaré med dans. Musik av Amatörorkestern, violinsolo, sång av Arthur Sahlström. "ganska talrik publik". (H 28.1., 31.1.1905).

1.2. Saml.lok. Helsingfors Hornorkester, dir. A.Apostol. Konsert. MASSENET: Phèdre, uvertyr. PADEREWSKI: Menuett. MATTEI: Le Tourbillon, vals. Fantasi över Wagners Tannhäuser. BEETHOVEN: Egmont, uvertyr. SIBELIUS: Musette. Björkens visa (solo för kornett). JÄRNEFELT: Korsholm. Extranummer: Björneborgarnas marsch. "välbesatt salong". (H 31.1., 2.2.1905).

5.2. Saml.lok. Runebergsfest, arr. Arbetets Vänner. Körsång: "särskilda fosterländska sånger". (H 4.2., 7.2.1905).

19.2. Saml.lok. HFBK:s musikkapell. Soaré "med omväxlande program", bl.a. hornmusik och kvartettsång. (H 18.2.1905).

25.3. Saml.lok. Musikaliska Sällskapet i Åbo orkester, dir. José Eibenschütz, solister Sylvain Collaer (violin) och Ferd. Brühl (violoncell). Konsert. WAGNER: Uvertyr till Tannhäuser. SIBELIUS: Romance; Valse triste. SCHUMANN: Andante. POPPER: Tarantelle. Fantasi ur Leoncavallos Pajazzo. GRIEG: Peer Gynt-svit. BRUCH: Violinkonsert. LISZT: Ungersk rapsodi. SIBELIUS: Finlandia. "så gott som alla sittplatser i salen" var besatta. (H 25.3., 28.3.1905).

25.3. Grand Hotel. Musikaliska Sällskapet i Åbo orkester, kort uppträdande. (H 28.3.1905).

26.3. Invigning av H.T.Y:s hus vid Esplanaden. Bl.a. sång av "en inom föreningen bildad blandad kör" samt hornmusik av HFBK:s kapell. (H 28.3.1905; H.T.Y:s protokoll 19.3.1905).

24.4. Kyrkan. Ilmari Willgren, violin, och Fredrik Isaksson, orgel. Konsert. GUILMANT: Symfoni d-moll, sats I. RODE: Adagio. HÄNDEL: Largo. RHEINBERGER: Fuga. BÉRIOT: Andante tranquillo. GUILMANT: Sonat nr 3 c-moll. SCHUMANN: Preludium; Adagio; Aftonsång. ISAKSSON: Symfonisk dikt. "fåtaligt besökt". (H 18.4., 25.4.1905).

- 4.5. Grand Hotel. Anna Blomberg, sång, medv. Albert Rythmén, piano. Visafton. COOPER: Min stjärna. SÄTHERBERG: Landsflickans visa. WESTLING: På farstukvisen. HELAND: Lärkan. FRÖDING: Jäntblig. KJERULF: Synnöves sang. HELAND: Dal-polska. de WAHL: Greta lill. Tre käringar i en backe. arr.MERIKANTO: Finsk folkvisa. (H 4.5.1905).
- 1.6. Sam.lok. Andlig musikafton jämte föredrag. Bl.a. WENNERBERG: Davids psalmer CXXVII och XXXIX arr. för violin och piano av G.Paul. G.PAUL: Tre sånger för violin & gitarrer. WENNERBERG: Davids psalmer XIII och LXXIII för violin, kör och orgel. Pianoackompanjemang: frk. T.Perón. (H 30.5.1905).
- 20.6. Brunns. Pohjanmaan kööri (18-manna studentkör). Konsert. KAJANUS: Y.L:n marssi. Nyt on mun mielestäni, finsk folkvisa. arr.PALMGREN: Järven rannalla (med barytonsolo). SIBELIUS: Venematka. arr.FALTIN: Du har sörjtit, svensk folkvisa. TÖRNUDD: Katso Kiesus karjaistani. PALMGREN: Tuutulaulu. TÖRNUDD: Kitkat katkat. SIBELIUS: Sydämeni laulu. JÄRNEFELT: Wanderers Nachtlied. PALMGREN: Det ringer till begravning. PACTUS: Suomen laulu. Extranummer: Björneborgarnas marsch. KAJANUS: Sotamarssi. "välbesökt". (H 20.6., 22.6.1905).
- 24.6. H.T.Y., 10-årsfest. Program bl.a. sång av "Y:n kööri" och musik av HFBK:s hornkapell. (H.T.Y:s protokoll bl.a. 21.6.1905).
- 10.7. Brunns. Hjalmar Frey, sång, medv. fru L.Lidinia (skådespelerska), samt pianisterna Reinshagen-Ganjeschin och E.Weidenbrück. "så gott som fullt hus". (H 6.7., 11.7.1905).
- 29.7. Brunns. Ed.Weidenbrück. "Föreställning". "för tillfället författade kupletter", sjungna av Hjalmar Frey. (H 27.7.1905).
- 1.8. Hamnen. Helsingfors Hornorkester, dir. A.Apostol, spelade ombord på ångaren v. Döbeln. (H 3.8.1905).
- 2.8. Brunns. Elna de Prado, sång, ack. frk. Dagny Dahlberg. Konsert. GIORDANI: Caro mio ben. PERGOLESI: Se tu m'ami. WÄGNER: Träume. SCHUBERT: Wohin? GRIEG: Mellem Roser. BACKER-GRÖNDAHL: Til mit Hjertes Drottning. SIBELIUS: Säv, säv, susa; Den första kyssen. MERIKANTO: Kuin hiipuva hiillos tummentuu. Publikken var fåtalig. (H 1.8., 3.8.1905).
- 9.8. Brunns. Sällskapet M.M:s Sångkör, dir. A.Stenius. Matiné. GRIEG: Sangerhilsen. BEETHOVEN: Die Vesper. TÖRNUDD: Loitsu. REISSIGER: En sangers bön (barytonsolo). JÄRNEFELT: Wanderers Nachtlied. SIBELIUS: Sortunut ääni. MERIKANTO: Tuulan tei (med barytonsolo). PALMGREN: Friseglarens sång. DÜRRNER: Sturmbeschöwörung. Finska folkvisor. PALMGREN: Säv, säv, susa. BELLMAN: Fredmans epistel nr 75. Extranummer på Badhusparkens musikestrad: REISSIGER: Olav Trygvason. Björneborgarnas marsch. Publikken fyllde helt salongen, verandan och läktaren. (H 5.8., 10.8.1905).
- 20.8. Kyrkan. Edvin Weidenbrück, orgel, medv. hovoperasångarna Max Schallert och Hjalmar Frey, samt hr Sommerfeldt, violoncell. BACH: Fuga g-moll. MENDELS-SOHN: Aria ur Paulus.(Frey). BACH: Air.(Sommerfeldt). MERKEL: Maestoso.(Weidenbrück). WEIDENBRÜCK: Siinaus; Trost in Jesu. PRINS GUSTAF: Om Gud så vill.(Frey). FAURÉ: Crucifixus.(Frey och Schallert). WEIDENBRÜCK: Improvisation. Publik ca 400 personer. (H 15.8., 22.8.1905).
- 24.8. Brunns. Max Schallert, sång, medv. fru A.Weidenbrück och Hjalmar Frey, sång, och E.Weidenbrück, piano. Musikalisk-humoristisk afton. Svenska och finska folkvisor.(Frey). HELSER: Das Heidegrab.(Schallert). NEUMANN: Wenn Du noch eine Mutter hast.(Schallert). Saga av ANDERSEN, framsäges av Hjalmar Frey. Musikalische Humoresken: SUPPÉ: Die Beichte; KOENIG: Das Storchlied.(Schallert). Couplets auf Verlangen.(Frey). SCHÄFFER: Der goldene Hochzeits-

morgen. Musikalische Szene; Die Frau: A.Weidenbrück, Der Mann: Max Schallert. "stor publik". (H 22.8., 26.8.1905).

6.9. Samsk. Ida Ekman, sång, och Karl Ekman, piano. Konsert. Kompositioner av SCHUBERT, WEBER, FAURÉ, WOLF-FERRARI, CHAMINADE, GRÜNFELD, LISZT, MELARTIN, SIBELIUS, GRIEG samt en transkription av EKMAN. Salen fylld "nära nog till sista plats". (H 5.9., 7.9.1905).

20.9. Samsk. William Hammar, sång. Konsert. MOZART: Aria ur Titus. LÖWE: Odins Meeresritt. MASSENET: Aria ur Roi de Lahore. MASCAGNI: Prolog ur Pajazzo. SPARAPANI: Prière de soir. DENZA: Occhi di fata. KJERULF: Alt laegger for din Fod jeg ned. A.v.KOTHEN: Skymning i templet (manuskript). Finsk folkvisa. MERIKANTO: Somnar jag in med blicken fäst (manuskript). Salen "ej på långt när väl fylld". (H 19.9., 21.9.1905).

Okt. Ivar Nybergs begravning. Järnvägsarbetarnas musikkapell spelade. Arbets Vänners sångkör sjöng. (H 10.10.1905).

28.10. Saml.lok. Järnvägspersonalens nykterhetsförening, Hangö distrikt. Soaré. Bl.a. musik av F.J.P.F. Hornkapell (Järnvägens hornkapell). (H 28.10.1905).

10.12. Kaupungintalolla. Suomen Rautatieläisyshdistys, Hangon osasto. Iltama. Bl.a. musik av S.R.Y:sen Torvisoittokunta (Järnvägens hornkapell). (H 9.12.1905).

24.12. Kyrkan. Arbets Vänners sångkör uppträdde vid gudstjänsten på julfestdagen. (H 19.12.1905).

1906

14.1. Saml.lok. Arbets Vännen, Topeliusfest. Sång av föreningens kör. (H 16.1.1906).

28.1. Saml.lok. Arbets Vännen. Musikalisk-dramatisk soaré. Bl.a. körsång och violinsolo. "synnerligen talrik publik". (H 25.1., 30.1.1906).

5.2. Saml.lok. Arbets Vännen. Runebergsfest. Bl.a. sång av AV:s kör samt solosång. (H 3.2.1906).

24.2. Societetshuset. Soaré till förmån för folkbarnträdgården. Bl.a. Uvertyr. HAYDN: Trio symphonique.(hrr Sterenius och Hedman, fru Baër). Sång till lutan. (Axel Stenius). (H 24.2., 27.2.1906).

[15.3. Vid Arbets Vänners sångkörs övning repeterades åtminstone Stridsbön (LINDBLAD) och Jag hälsar dig (G.A.HÄRTEL, i arr. för bl.k.?). (H 15.3.1906).]

6.5. Saml.lok. Arbets Vännen. Dramatisk-musikalisk soaré. Bl.a. körsång ("särskilda numror") och hornmusik. (H 5.5., 8.5.1906).

12.5. Saml.lok. Arbets Vännen. Fest till firande av J.V.Snellmans 100-års minne. Bl.a. Körsång; LINDBLAD: Stridsbön, och HAGFORS: Modersmålets sång. (H 10.5., 15.5.1906).

12.5. [Brandkårslokalen?] Hangon Suomalainen Seura. Yleinen kansalaisjuhla Snellmanin 100-vuotismuiston kunniaksi. Bl.a. solosång till cittra (sångaren Pernu), körsång ("en för tillfället bildad blandad kör sjöng under fröken Bärmans ledning"). (H 12.5., 15.5.1906).

- 27.5. Saml.lok. Lotteri till förmån för ett blivande barnhem i Hangö. Program bl.a. Kvartettsång och solosång, samt pianosoli av Naëma Lindgren: CHOPIN: tre preludier. SIBELIUS: Impromptu h-moll; Romance Dess-dur. (H 26.5.1906).
- 31.5. Saml.lok. Folkteatern, Helsingfors Operett-turné. M.HERVÉ: Lilla Helgonet. Operett i 4 akter. (H 29.5.1906).
- 1.6. Saml.lok. Folkteatern, Helsingfors Operett-turné. LANDESBERG & STEIN: Solstrålen. Operett i 3 akter. (H 29.5.1906).
- 16.6. BrunnsH. Hangö Kurorkester, dir. Ernst Röllig. (abonnemangslistor för fyra konserter hos bokhandlare A.Kaustell). GLÜCK: Uvertyr till Ifigenie i Auliden. BAZZINI: Concerto militare för violin (solist: A.Schleue). SIBELIUS: Svit ur Pelléas och Mélisande: Vid slottsporten-Mélisande-Vid en källa i parken-Tre blinda systrar-Pastorale-Mélisande vid spinnrocken-Mélisandes död. HAYDN: Symfoni nr 13 G-dur. Publiken fåtalig. (H 12.6., 16.6., 19.6.1906).
- 16-17.6. Arbetets Vänners sångkör deltog i AV:s i Ekenäs 2:dra sång- & musikfest. Gemensam repertoar: KOLMODIN: Sommarpsalm. FLODIN: S.F.V:s marsch. FURUHJELM: Vildros. LINSÉN: Skördevisa. MERIKANTO: Tröst. HAGFORS: Modersmålets sång. SIBELIUS: Atenarnes sång (med hornorkester). arr.WEGELIUS: Sjömansbruden; Tårarnas lov; Björneborgarnas marsch (med hornorkester). WEGELIUS: Slutkör ur kantaten "Den 6 Maj" (med hornorkester). PACIUS: Vårt land. (H 14.6.1906; Sm, konsertprogrammet).
- 23-24.6. deltog H.T.Y:n laulukunta i "Varsinais-Suomen Laulu-, Soitto- ja Urheilujuhla" i Salo. De blandade köerna dirigerades av kapellm. Lindén och sjöng: WENNERBERG: Lippumme. MIKKOLA: Keinutan kaikua. Dessutom sjöngs unisona sånger med hornorkestrackompanjemang, samt anordnades tävlingar. Kören från Hangö nämns inte bland pristagarna. (ERÄSALO, Piirteitä suomalaisen laulun vaiheista Hangossa ennen v. 1916, s. 12; Sosialisti 26.6.1906).
- 30.6. BrunnsH. Hangö Kurorkester. Symfonikonsert 2. MOZART: Uvertyr till Trollflöjten. MOLIQUÉ: Konsert D-dur för violoncell (solist: A.Öfverlund). GRIEG: Svit nr 1 ur Peer Gynt. BEETHOVEN: Symfoni nr 4 B-dur. "de flesta stolaraderna stodo även nu toma". (H 30.6., 3.7.1906).
- 14.7. BrunnsH. William Hammar, sång. Konsert. "tämligen kient besökt". (H 14.7., 17.7.1906).
- 21.7. BrunnsH. Hjalmar Frey, sång, och Edvin Weidenbrück, piano, medv. sångerskan I.Ikonen. Musikalisk-dramatisk soaré. Kompositioner av WEBER, WEGELIUS, KORGANOFF, JÄRNEFELT, KOTILAINEN, MELARTIN samt WEIDENBRÜCK, vars Vårdrömmar spelades av Kurorkestern. Frey sjöng några kupletter i ett avslutande lustspel. Salen fylld "till sista plats". (H 17.7., 24.7.1906).
- 31.7. BrunnsH. Fru Chrennikova, sång, medv. herr Bersukoff (piano?) och skriftställaren Kavalskij (recitation). Konsert. I det närmaste fullsatt. (H 2.8.1906).
- 11.8. BrunnsH. Badorkestern, dir. E.Röllig, medv. hovoperasångerskan Chrennikova, skriftställaren Kavalskij och hr Sommerfeldt, violin. Soaré. "väl besökt". (H 11.8., 14.8.1906).
- 17.8. BrunnsH. Fru Schaumann, sång(?), Hjalmar Frey, sång, E.Weidenbrück, piano, A. och N. Sommerfeldt, violin och piano (?). Konsert "till förmån för de under oroligheterna i Helsingfors och Sveaborg omkomnes familjer". "mindre väl besökt". (H 16.8., 18.8.1906).

- 9.9. HFBK. Utfärd till Ekenäs. Medv. HFBK:s musikkår. (H 8.9.1906).
- 23.9. Saml.lok. Arbetets Vänner. Möte. Sång av kören. (H 25.9.1906).
- 14.10. Kaupungintalolla[?]. Hangon Suomalainen Seura. Iltama. Bl.a. Uvertyr; sång av Suom. Seuran Kööri. (H 13.10.1906).
- 18.11. Saml.lok. Arbetets Vänner. Musikalisk-dramatisk soaré. Medv. bl.a. AV:s kör, dir. A.Kaustell; någon hornorkester; doktorinnan H.Baër (solosånger); hrr A.Sahlström och K.W.Wegelius (gluntar). "till trängsel besökt". (H 20.11.1906).
- 4.12. Samsk. Ida Ekman, sång, och Karl Ekman, piano. Konsert. SAINT-SAËNS: Air de Beatrix. TIERSOT: L'amour de moi. arr. REIMANN: Spinnerliedchen, folkvisa. SIBELIUS: Sonat F-dur op. 12; Caprice; Men min fågel märks dock icke; Fågellek. MELARTIN: Rosa rorans botanitem ("ny"); Rannalle nukkunut (Ida Ekman tillägnad). LISZT: Rigoletto-fantasi; Reminiscenses de Norma. SIBELIUS: Im Feld ein Mädchen singt ("ny"); Sehnsucht. KOTILAINEN: Musta lintu. JÄRNEFELT: Titania. Salen "fylld till sista plats". (H 4.12., 6.12.1906).
- 8.12. Saml.lok. Arbetets Vänner. Soaré. Bl.a. körsång och solo på violoncell (arkitekt Hedman, ack. H.Baër). Publik ca 200 personer. (H 8.12., 11.12.1906).

1907

- 17.2. Saml.lok. Soaré till förmån för Folkbarntädgården. Bl.a. sång av "en manskör". (H 19.2.1907).
- 28.2. Arbetareföreningens lokal. Pasi Jääskeläinen. Konsert. Kantelesoli samt sång till kantele, bl.a. Meripoikkite laul; Olin minä poika nuori; Stiipeli staapeli pom pom pom. "rätt talrik publik". (H 26.2., 28.2.1907).
- 24.3. Societetshuset. Folkteatern från Helsingfors. MERIKANTO (T.Pakkala): Stockflötarne. Lustspel med sång i 4 akter. (H 21.3.1907).
- 9.6. Arbetets Vänner i Hangö Sångkör som inövats av Signe Björkell medverkade i SFV:s sångfest i Helsingfors (24 deltagare från Hangö). Gemensam repertoar: Vår Gud är oss en väldig borg. FLODIN: Svenska folkskolans Vänner marsch. MERIKANTO: Vi vänta; I vårstormens tid. HAGFORS: Modersmålets sång. arr.EKMAN: Nu haver jag kommit en så långer väg, nyländsk folkvisa; Det var en vacker sommarkväll, folkvisa från Pargas; Skön Anna, åländsk folkvisa. arr.WEGELIUS: Agnete, dansk folkvisa. FALTIN: Till Sylviasången II. arr.WEGELIUS: Björneborgarnas marsch. SIBELIUS: Atenarnes sång. HÄNDEL: Kör ur Samson. WEGELIUS: Kör ur festkantaten "Den 6 maj". arr.WEGELIUS: Aftonpsalm. PACIUS: Vårt land. (NYBERG, a.a.; ANDERSSON, a.a. s. 148 f.).
- 17.7. Brunnsk. Irma Achté (Tervani), sång. Konsert. Sånger av STRAUSS, SCHILLINGS, SINDING, GRIEG och MERIKANTO. Publiken var talrik. (H 13.7., 18.7.1907).
- 22.7. Brunnsk. Hjalmar Frey, sång, medv. fru E.Wivien-Gneissin, violin, frk. E.Gneissin, piano och E.Weidenbrück, piano. Konsert. Bl.a. SVENDSEN: Romans. WEIDENBRÜCK: Die Himmelsträne. "Fulltalig publik". (H 20.7., 23.7.1907).
- 25.7. Brunnsk. Edvard Sörmus, violin. Konsert. (H 25.7.1907).

27.7. Brunnsk. Musikalisk-dramatisk soaré till förmån för föreningen Pro Hangö. Bl.a. Uvertyr (Brunnskusets orkester), ARENSKY: Trio, sats I. (E. Wivien-Gneissin, violin, E. Gneissin, piano, A. Sommerfeldt, violoncell), TJAJKOVSKIJ: Aria ur Pique Dame. (fru A. Lasureva), GRIEG: Sonat. (E. Wivien-Gneissin och E. Gneissin) samt A. WULFFIUS: Romans. (okänd sångare). Salen "fylld till trängsel". (H 25.7., 30.7.1907).

3.8. Brunnsk. Frk. Elsa Herbeck, piano, och Ellen Relander, sång. Konsert. BRAHMS: Rapsodi. TJAJKOVSKIJ: Momento lirico. MARCELLO: Quella fiamma. GRIEG: Ich liebe Dich. GREGH: Valse. SCAMBATI: Nocturne. CHOPIN: Scherzo. SIBELIUS: Demanten på marssnön. MERIKANTO: Kuin hiipuva hiilos; Skogsduvans toner. LANGE-MÜLLER: Skin ud. CHOPIN-LISZT: Chant polonais. LISZT: Rapsodi nr 2. (H 3.8.1907).

9.8. Brunnsk. Bruno Aspelin. Visafton. Italienska, franska och svenska sång-er. "halv salong". (H 8.8., 10.8.1907).

10.8. Brunnsk. Musikalisk-dramatisk soaré till förmån för baderskorna vid Hangö Badanstalt. bl.a. Uvertyr. (Brunnskusets orkester). Piano solo. (Monsieur N.N.). GRIEG: Romance. (A. Lasureva). POPPER: Romance. (A. Sommerfeldt). GOENS: Scherzo. (A. Sommerfeldt). GOUNOD: Ave Maria. (A. Lasureva och A. Sommerfeldt). Tarantella (Madmoiselle xxx) "fullt hus" (H 10.8., 13.8.1907).

11.8. Brunnsk. Benefice-konsert för kapellmästare Umberto Prandini. (H 10.8.1907).

13.8. Brunnsk. Oskar Merikanto, piano, och Eino Rautavaara, sång. Konsert. BEETHOVEN: Sonat op. 27 nr 2 ciss-moll. SCHUBERT: Aufenthalt. R. STRAUSS: Morgen. H. WOLF: Wohl denk' ich oft. SIBELIUS-PALMGREN: Säv, säv, susa. MELARTIN: Menuett. PALMGREN: Sorgen söker de sina. MELARTIN: Indiaani. SIBELIUS: Illalle. MERIKANTO: Impromptu nr 2 giss-moll; Barcarole; Kevätlaulu. Ungerska och finska folkvisor. "Publiken närvar talrikt". (H 13.8., 15.8.1907).

6.10. Saml.lok? Hangö svenska arbetarförening. Soaré. Musik av järnvägens musikkapell. (H 8.10.1907).

1.12. Saml.lok. Hangö Segelförening. Musikalisk-dramatisk soaré. Bl.a. sång av en maskör. BELLMAN-sänger. (H 30.11.1907).

13.12. Samsk. Sulo Hurstinen, violin, ack. Ester Lindelöf, piano. Konsert. MOZART: Konsert för violin D-dur. SIBELIUS: Adagio. DVORÁK: Humoresk. MELARTIN: Elegie. PAGANINI: Hexentänze. Publiken var "ej så talrikt". (H 12.12., 14.12.1907).

1908

26.1. HFBK:s lokal. HFBK. Soaré. Medv. bl.a. Järnvägens hornkapell. (H 28.1.1908).

4.2. Samsk. Hilda Gädecke, sång, ack. Naéma Lindgren. Konsert. MOZART: Arietta (Dans un bois). BRAHMS: Sapphische Ode. MIELCK: Das Fischermädchen. FRANZ: Im Herbst. SCHUMANN: Widmung. GRIEG: Ich liebe Dich. BUNGERT: All' meine Herzgedanken. REGER: Waldeinsamkeit. Nachtigall, rysk folkvisa. Des jungen Mädchens Klage, böhmisk folkvisa. Salongen "var välbesatt". (H 4.2., 6.2.1908).

- 5.2. Saml.lok. Runebergsfest, arr. Arbetets Vänner. Program bl.a. sång av en manskvartett, dir. A.Kaustell, samt musik av Järnvägens hornkapell. (H 4.2., 6.2.1908).
- 15.2. Societetshuset. H.S.F. Soaré. Järnvägens hornkapell spelade en uvertyr. (H 15.2.1908).
- 15.3. Saml.lok. Aili Itkonen-Tanner, sång, m.fl. Konsert. Inställd emedan sångerskan inte infann sig. (H 15.3., 17.3.1908).
- 29.4. Samsk. Marie-Louise Wasenius, sång. ALMQVIST-afton. Inledande föredrag av mag. Sanny Ekström. Du går icke ensam. Hjärtats blomma. Antonii-sång. Ojamina. Beträktelse. Uppvaknandet. Stellamira. Hoppets sång. Marias häpnad. Den lyssnande Maria. Cerauni ökensång. "rätt talrik och intresserad publik". (H 28.4., 30.4.1908).
- 7.6. Evangelisk-Lutherska bönehusets invigning. Medv. bl.a. "svenska ungdoms-avdelningens sångkör". (H 9.6.1908).
- 5.7. Brunnsk. Irma Tervani, sång. Konsert. Bl.a. MELARTIN: Der Tod. Sång av MERIKANTO och SIBELIUS. HILDACH: Der Lenz. STRAUSS: Traum durch die Dämmerung; Morgen. WECKERLIN: Sérénade. BIZET: Habaneran ur Carmen. SAINT-SAËNS: Aria ur Samson och Delila. Salen fylld "till sista plats". (H 4.7., 7.7.1908).
- 8.7. Brunnsk. Eino Lindholm, piano, och C.G.Wasenius, violoncell. Konsert. Bl.a. CZERNY: Etyd. "Publiken var mycket fåtalig". (H 4.7., 9.7., 11.7.1908).
- 10.7. Brunnsk. Ester Hyvönen (blind sångerska) och Martti Varjanko (blind organist). Konsert. Inhiberades då den inte röntte "tillbörlig uppmärksamhet från allmänhetens sida". I tidningen Hangö avråddes mindre kända artister från att konserteras i Hangö: "Någon nämnvärd uppmärksamhet kunna de knappast påräkna". (H 7.7., 11.7.1908).
- 14.7. Brunnsk. Agnes Poschner, sång. Konsert. Inhiberad "av förekommen anledning". (H 7.7., 14.7.1908).
- 2.8. Kyrkan. Ev. Nuoret's Sångkör från Helsingfors. Konsert. MORING: Suom. virsik. no 333. A.ANDERSSON: Dav. 117 Psalmi. A.L.SKOOG: Ylistyslaulu. Valkeus jälkeen synkeyden. BEETHOVEN: Jumalan kunnia luonnossa. A.E.GRELL: Motetti. J.H.RINCK: Ainoalle Herralle; Hymni. C.JÄKEL: Dav. Psalmi 28: 1,2,9. G.A.GRIPENBERG: Paimenen sunnuntailaulu. M.L.PHAIL: Dav. 100 Psalmi (med orgel). Vapah. NIKOLAJ: Autuus se on. FALTIN: Hilariuksen kiitosvirsi (med orgel). (H 1.8.1908).
- 2.8. Invid Brunnskuset. Pro Hangö. Sommarfest. Progr. bl.a. SIBELIUS: Finlandia (Brunnskuset's orkester, dir. kapellm. Lindén). GRIEG: Romans, RUBINSTEIN: Natten (Mad. A.Lasureva, ack. frk. Gneissin). MASSENET: Elegie (Lasureva, Gneissin och hr Hugo Jäger). "synnerligen talrik publik". (H 2.8., 4.8.1908).
- 9.8. Bromarf folkskola. Leo Funtek, violin, Bertha Funtek, piano, doktorinnan F.Clopatt, sång. Pianostycken av SIBELIUS, GRIEG och LISZT. Violinstycken av bl.a. KUULA och LALO (Symphonie espagnole). MASCAGNI: Aria ur Cavalleria rusticana. TOSTI: Ninon. MASSENET: Elegie (sång, violin och piano). (Hangö-Kuriren 7.8.1908).

9.8. Brunnsk. Sven Schollander. Visafton. Sånger av BELLMAN och av SVEN i LUT-HAGEN: Se glad ut. Annikas porträtt. Bästa musiken. Melangtärens intåg i Kalsta'. O pescator del onda. Nyländsk fiskarvisa. Gamla visor: La petite Colinette (ca 1750). Mort et convoi de l'invincible Malbrough (1709). Rentrons bras d'ssus s'ssus. "fullsatt salong". (H 6.8., 11.8.1908).

12.8. Brunnsk. Sällskapet M.M:s Danmarkskör (60 man), dir. Axel Stenius. Martiné. PALMGREN: Sjöfararen vid milan. GENETZ: Lemmenkukka (barytonsolo: Edvin Bäckman). LINSEN: Über allen Gipfeln ist Ruh'. arr.EKMÄN: Du är så vacker för mina ögon, åländsk folkvisa (tenorsolo: Thure Sandelin). JÄRNEFELT: Wanderers Nachtlid. arr.EKMÄN: Det var en vacker sommarkväll, folkvisa från Pargas. MIKKOLA: Unilaulu (barytonsolo William Hammar). HEISE: Dans ropte fe-len. BELLMAN, arr.GRIPENBERG: Fredmans epistel nr 30; Fredmans epistel nr 9. arr.GENETZ: Voi jos ilta joutuisi, finsk folkvisa. CHARLES KJERULF: Till de gamla, tillägnad M.M. till 30-årsfesten. (H 8.8., 11.8.1908).

13.8. Pension Bellevue. Benefice-afton för kapellmästaren Josef Silbermann. SCHUBERT: Symfoni h-moll, sats I. TJAJKOVSKIJ: Sérénade mélancolique (violin och piano). SIBELIUS: Svit ur Belsazars gästabad. KAJANUS: Finsk rapsodi nr 2. (H 13.8.1908).

15.8. Brunnsk. Benefice-soaré för kapellmästare Lindén. Åbo Hornorkester. MOZART: Uvertyr (stråkorkester). KOMZAK: Volkslied und Märchen (stråkkvartett). MERIKANTO: Till vårfågarna (kornettsolo). PACIUS: Soldatgossen (kornettsolo). SCHRÖDER: Koncertstück (violoncellsolo). OERTEL: Kunstreiter, galopp (Xylofonsolo). SIBELIUS: Elegie; Musette; Finlandia (hornorkester). (H 15.8.1908).

29.8. Pension Bellevue. Hangö Idrotts Klubb, Grand Bal. Silbermanns orkester spelade bl.a. OSCHEIT: Zigenarmarsch. BEETHOVEN: Prometheus-uvertyr. STRAUSS: Geschichten aus dem Wienerwald. GRIEG: Solveigs sång. Fantasi ur Verdis Trubaduren. (H 29.8.1908).

5.9. Samsk. Hjalmar Frey, sång, ack. E.Weidenbrück, piano. Konsert. WEGELIUS: Saga vid spiseln. SIBELIUS: Sången om korsspindeln. arr.GRIPENBERG: Tuomi on virran reunall', finsk folkvisa. MELARTIN: Pellavan kitkijä. SCHUMANN: Die beiden Grenadiere. CORNELIUS: Der Lenz. MERIKANTO: Mustalainen; Psalm. K.WALENTIN: Landsknektens visa. WEIDENBRÜCK: Himlens tår. "skäligen talrikt besökt". (H 3.9., 8.9.1908).

12.10. Samsk. Sulo Hurstinen, violin. Konsert. Bl.a. BACH: Violinkonsert. "Publiken hade icke stämt möte". (H 8.10., 13.10.1908).

17.10. Grand Hotel. HFBK:s musikkapell, dir. hr Kärkkäinen. Konsert och danssoaré "för anskaffande av nya noter". Bl.a. Marsch. LABITZKY: Traum der Sinerin, idyll. KLING: Le Songe d'amour. Björneborgarnas marsch. (H 17.10., 20.10.1908).

25.10. Samsk. Bruno Aspelin. Konsert. Bl.a. sånger av BELLMAN, finska och italienska folkvisor. "glädjande talrikt besökt". (H 24.10., 27.10.1908).

1.11. Saml.lok. HFBK:s musikkapell. Soaré "för betäckande av utgifterna för nyss inköpta horn". Bl.a. hornmusik, sång till luta, violinsolo (R.Kärkkäinen). "synnerligen talrik publik". (H 31.10., 3.11.1908).

6.11. Saml.lok. Svenska Dagens fest. Progr. bl.a. Uvertyr (HFBK:s musikkapell) samt SIBELIUS: Atenarnes sång (gosskör och hornorkester). (H 7.11.1908).

- 22.11. Saml.lok. G.Paul, violin. Andlig musikafton. Bl.a. körsång, violin-solo, solosång. "talrik anslutning". (H 21.11., 24.11.1908).
- 5.12. Saml.lok. Finlands Postiljonsförenings Hangö & Ekenäs avdelning. Soaré. Bl.a. musik av HFBK:s kapell. (HB 5.12.1908).
- 6.12. Samsk. Ida Ekman, sång, ack. Ingrid Savander. Konsert. MOZART: Aria ur Idomeneo. DVORÁK: Als die alte Mutter. SCHUBERT: Das Lied im Grünen. TJAJKOVSKIJ: Romans ur Dame Pique. ALNAES: Sidste Rejs. PUCCINI: Aria ur Tosca. EINAR CAJANUS: Skattsökarn sjunger. JÄRNEFELT: En drömmares sång. MELARTIN: Mirjammin laulu. MERIKANTO: Tipu tipu. SIBELIUS: Demanten på marssön; Första kys-sen; Flickan kom ifrån sin älsklings möte. JÄRNEFELT: Titania. Salen "fylld till trängsel". (H 5.12., 8.12.1908).
- 13.12. Saml.lok. Hangö Idrotts Klubb. Soaré. Bl.a. musik av HFBK:s kapell. (HB 12.12.1908).
- 20.12. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré. Bl.a. "musik" och violin-solo. (HB 19.12.1908).
- 22.12. Saml.lok. Föreningen Framåt. Soaré. Medv. bl.a. HFBK:s musikkår. (HB 22.12.1908).
- 27.12. Societetshuset. Lisi Andersson. Visafton. Visor, kupletter, operett-melodier. "ytterst fåtaligt besökt". (H 24.12., 29.12.1908).

1909

- 5.2. Saml.lok. Runebergsfest, arr. Arbetets Vänner. Medv. bl.a. HFBK:s kapell och "en för tillfället sammansatt blandad kör" (Framåts kör), som sjöng "några fosterländska sånger". (HB 6.2.1909).
- 6.2. Societetshuset. Hangö Segelförening. Maskerad. Uvertyr och dansmusik av HFBK:s kapell. (HB 6.2.1909).
- 7.2. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré med bl.a. solosång ("Brages visor") och duettsång. (HB 6.2.1909).
- 6.3. Societetshuset. Soaré till förmån för Samskolans flygelfond. Bl.a. stråkdutt av hrr Lundahl och Sterenius. (HB 8.3.1909).
- 28.3. Saml.lok. Svenska Kamratförbundet vid Finska Statsjärnvägarne Hangö Krets. Årsfest med soaré. Bl.a. musik av HFBK:s kapell, violoncellsolo, solosång av fru I.Pedersen-Tallroth. (HB 24.3.1909).
- 3.4. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré jämte paket-afton. Bl.a. musik, körsång, BELLMAN-sånger, duett. (HB 2.4.1909).
- 7.4. Saml.lok. "Engströmska sällskapet" med bl.a. Natalia Bull Hansen (Nor-ge), frk. Broström, hrr Engström, Segerdahl och Andersson. PLANQUETTE: Cornevilles klockor, opera comique i 4 akter. "fullsatt". (H 6.4.1909; HB 8.4.1909).
- 13.4. Saml.lok. "Engströmska sällskapet". FRANS HEDBERG: Stabstrumpetaren. Lustspel med sång i 4 akter. "salen så gott som fylld". (H 6.4.1909; HB 15.4.1909).

15.4. Samsk. J.Walokainen och A.Kirilow. Kalevala-konsert (i dräkter). Gamla trollrunor. Näverlur- och videpip-låtar, spel på träcklockor. Äänellä itkemistä ("forntida psalm vid äktenskaps ingående"). Publik "ett 70-tal personer". (H 15.4., 17.4.1909).

21.4. Samsk. William Hammar, sång, ack. frk. Gunhild Carlsson. Konsert. Sång-er av VERDI, WAGNER, E.CAJANUS och PH. zu EULENBURG. A.von KOTHEN: Folkblåt. KUULA: Syystunnelma. d'ALBERT: Sebastianos Tanzlied ur Tiefland. MERIKANTO: Somnar jag in med blicken fäst. FLODIN: Min hjertenskaer. (H 22.4.1909; HB 22.4.1909).

28.4. Saml.lok. Konsert "för bildandet av en orkesterfond å orten". MOZART: Uvertyr till Idomeneo. SCHUBERT: Moment musical. WEISS: Pizzicato polka. (En orkester). - HAYDN: Kvartett op. 76 nr 4, Allegro con spirito, Adagio. MENDELSSOHN: Intermezzo ur Kvartett op. 13. BOCCHERINI: Menuett.(hrr Jurvelius, Sterenius, Kärkkäinen och Lundahl) - SUPPÉ: Uvertyr till Lätta kavalleriet. CURTH: Wenn ich an dich gedenke (med flöjtsolo). SKALLA: Schlagfertig, marsch. (orkestern). "glädjande talrik publik". (H 27.4., 29.4.1909).

2.5. Saml.lok. Repris av konserten den 28.4. (H 1.5.1909).

9.5. Samsk. En fyrdubbel kvartett ur Akademiska Sångföreningen, Helsingfors (Brysselkvartetten). Dir. R.Hollmerus. FALTIN: I livets kamp. PALMGREN: Sjöfararen vid milan. LANGE-MÜLLER: Kornmodsglansen. JÄRNEFELT: Den flydda. MERIKANTO: Vi vänta. PALMGREN: Nuku nurmen alla. arr.O.ANDERSSON: Staffans visa. Du gamla, du fria (med barytonsolo). arr.EKMAN: Det var en vacker sommarkväll. SÖRENSEN: Lemmen muisto. BELLMAN, arr.FALTIN: En gammal visa. WENNERBERG: Stå stark du ljusets riddarvakt. "fullt hus". (H 8.5., 11.5.1909).

12.5. Kaupungintalolla. Hangon Suomalainen Seura. Vuosijuhla (årsfest). Bl.a. flöjtsolo av V.Lundahl. (HB 11.5.1909).

20.5. Grand Hotel. HFBK:s musikkapell. "Musik". (H 20.5.1909).

25.5. Saml.lok. Engströmska Operett-turnén. Stor Cabaret. Bl.a. Gluntar, solosång, duetter och kupletter. (H 25.5.1909).

30.5. Badhusparken. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (H 29.5.1909).

13.6. Haga park. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (H 12.6.1909).

27.6. Haga park. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (H 26.6.1909).

30.6. Badhusparken. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 29.6.1909).

4.7. Bromarf kyrka. Kimito kyrkokör, dir. organisten Hagman, medv. Fredrik Isaksson, orgel. Andlig konsert. RHEINBERGER: Adagio. Vespersång. GENETZ: O fridens land. MENDELSSOHN: Adagio. RHEINBERGER: Aftonfrid. MANKELL: Du död var är din udd? GRELL: Motett. BOSSI: Pastorale. WENNERBERG: Davids psalm. HAYDN: Kör ur Skapelsen (arr. för orgel solo). (H 3.7.1909).

25.7. Brunnh. Medlemmar i Sällskapet M.M. (dir. A.Stenius?). Konsert. BORENIUS: Nylänningarnas marsch. PALMGREN: Sjöfararen vid milan. BELLMAN-GRIPENBERG: Fredmans epistel nr 9. MALMQVIST-FLODIN: Nøkken. arr.GENETZ: Voi, jos ilta joutuisi (solo: Edvin Bäckman). - BORODIN: Aria ur Furst Igor. RUBINSTEIN: Asra. TJAJKOVSKIJ: Im wogenden Tanze. FLODIN: Nur wer die Sehnsucht kennt. SIBELIUS: Lastu lainehilla. MELARTIN: Kevätlaulu (E.Bäckman, ack. R.Hollmerus). - KJERULF: Brudfärden i Hardanger. arr.EKMAN: Du är så vacker

för mina ögon, åländsk folkvisa (solo: Lennart Backlund). MERIKANTO: Somnar jag in med blicken fäst (Bäckman, kören och R.Hollmerus, piano). "fullbesatt salong". (H 24.7., 27.7.1909).

31.7. Brunsh. Bertha Funtek, piano, Leo Funtek, violin, Hjalmar Frey, sång, ack. E.Weidenbrück. Konsert. SCHUBERT: Rondeau brillant h-moll (v,p). VERDI: Aria ur Simone Boccanegra (s). LISZT-FUNTEK: Rapsodi nr 6 (v,p). R.STRAUSS: Ich trage meine Minne vor Wonne stumm. PACIUS: Dryckesvisa ur Kung Karls jakt. arr.GRIPENBERG: Suomalainen kansanlaulu. TJAJKOVSKIJ: Don Juans serenad (s). SIBELIUS-FUNTEK: Vårsång (v,p). MOZART: katalogarian ur Don Juan (s). "glest besatt salong". (HB 31.7.1909; H 3.8.1909).

1.8. Kyrkan. Bertha Funtek, orgel, Leo Funtek, violin, Hjalmar Frey, sång, E.Weidenbrück, orgel. Konsert. KREBS: Fader vår. f.f.g. i Finland.(Frey). CORELLI: Adagio.(Funtek). COLLAN: Du är min ro.(Frey). MERIKANTO: Virsi.(Frey). GOLDMARK: Aria.(Funtek). MELARTIN: O, Herre.(Frey). WEIDENBRÜCK: Die Liebe des Erlösers. f.f.g..(Frey). BACH: Air.(Funtek). WEIDENBRÜCK: Improvisation för orgel. "något talrikare publik" (än 31.7.). (HB 31.7.1909; 3.8.1909).

13.8. Brunsh. Maikki Järnefelt-Campoferro, sång, ack. Selim Palmgren, piano. Konsert. Bl.a. SIBELIUS: Svarta rosor. BOITO: Aria ur Mefistofele. PALMGREN: Du var mig mera nära. MERIKANTO: Paitaressu. "tyvärr icke alldeles fulltalig publik". (H 10.8., 14.8.1909).

7.9. Kyrkan. K.Isaksson, orgel. Konsert. K.ISAKSSON: Preludium. J.S.BACH: Fuga. A.HESSE: I Herrens tempelgårdar. K.ISAKSSON: Fantasi. H.BODENSCHATZ: Andante. MENDELSSOHN: Morgonbön. K.ISAKSSON: Aftonstämning. HAYDN: Hymm. K.ISAKSSON: Sorgmarsch. "väl fåtaligt besökt". (H 4.9., 9.9.1909).

11,12.9. Societetshuset. HFBK:s musikkapell. Musik. (H 11.9.1909).

2.10. Ekenäs brandkårshus. HFBK:s musikkapell, dir. Robert Kärkkäinen. Konsert med bal. Bl.a. Una Carezza, vals. La Banderilla, vals. MYDDLETON: Negerns dröm. BULL: Saeterjentens söndag. HERMES: Armaasta erotessa (kornett-solo A.Hammar, barytonsolo K.Henriksson). Publiken "rätt talrik". (H enligt notis i VN 9.10.1909).

17.10. Saml.lok. HFBK:s musikkapell. Folkkonsert, gratis. (H 16.10.1909).

30.10. Saml.lok. HFBK:s musikkår. Gratiskonsert. (HB 30.10.1909).

6.11. Saml.lok. Svenska dagens fest. Bl.a. Uvertyr av HFBK:s musikkapell, som även ackompanjerade "en grupp gossar"i COLLAN: Hangö Marsch och i HAG-FORS: Modersmålets sång. (H 9.11.1909).

13.11. Samsk. Bruno Aspelin. Konsert. Visor av FRÖDING, KARLFELDT och SEHL-STEDT. BELLMAN-sånger. Visor "från Södern". Publiken hade "kunnat vara talrikare". (HB 13.11, 15.11.1909).

14.11. Saml.lok. Finska Statsjärnvägarna Hangö Krets. Soaré. Bl.a. musik av HFBK:s musikkår, sång av en manskvartett ("med bifall mottagna sånger") och Gluntar (K.W.Wegelius och A.Sahlström). (HB 13.11., 15.11.1909).

5.12. Saml.lok. HFBK. Soaré. Bl.a. Musik av en stråkkvartett, sång till luta m.m. (HB 2.12.1909).

9.12. Societetshuset. HFBK:s musikkapell, dir. R.Kärkkäinen. Musik. (HB 9.12.1909).

11.12. Saml.lok. Apostols konsertorkester. Konsert. FLOTOW: Uvertyr till Martha. TELLAM: En sourdine. LACOME: La Feria, suite espagnole. Potpurri ur Puccinis Madame Butterfly. BLON: Sicilietta; Tanz der Fischermädchen. FRIEDEMANN: Slawische Rhapsodie. "till hälften fylld salong". (HB 11.12.1909, H 14.12.1909).

1910

1.1. Kyrkan. Eino Lindholm, orgel, och Joel Löfstrand, sång. Konsert. BACH: Preludium och fuga c-moll. BEETHOVEN: Bön. MERIKANTO: Elämän laulu. LUZI: Ave Maria. RHEINBERGER: Monologue. STRADELLA: O Salutoris. MERIKANTO: Psalm. ADAM: Julsång. MERKEL: Fantasi. P.TOSTI: T'amo ancora. ADAM: Den heliga staden. RITTER: Sonat d-moll. "Icke så talrikt besökt". (H 30.12.1909, 4.1.1910).

2.1. Societetshuset. HFBK:s musikkapell. Musikalisk soaré "med trevligt program". (30.12.1909).

16.1. Saml.lok. Framåt. Soaré. Bl.a. sång av blandad kör, dir. Julius Greese. (HB 15.1., 17.1.1910).

6.2. Saml.lok. Runebergsfest, arr. Arbetes Vänner. Medv. bl.a. HFBK:s musikkår. (HB 7.2.1910).

12.2. Karis och Billnäs. HFBK:s musikkapell. Konserter. "lyssnareskaran var liten". (HB 15.2.1910).

12.2. Saml.lok. Framåt. 5-årsfest. Sång av föreningens kör, dir. Julius Greese. (HB 12.2., 14.2.1910).

17.2. Samsk. Sulo Hurstinen, violin, ack. Thyra Lindelöf-Hurstinen. Konsert. Bl.a. LALO: Symphonie espagnole. GLUCK: Melodi. HURSTINEN: Menuett. HAYDN: Adagio. DRIGO: Serenad. SARASATE: Zigeunerweisen. PAGANINI: I Paipiti. "ej alldeles fullsatt". (H 15.2., 19.2.1910; HB 19.2.1910).

28.2. Kalevala-fest. Medv. bl.a. HFBK:s musikkår. (HB 1.3.1910).

11.3. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré. Bl.a. musik och sång av en kvartett. (HB 11.3.1910).

24.3. Saml.lok. Svenska kamratförbundets soaré. Medv. bl.a. HFBK:s musikkår och löjtn. V.Lundahl (violoncell-solo). (HB 24.3.1910).

26.3. Tenala kommunalhus. H.Jurvelius, violin, och B.Lindblom, piano, från Hangö. Konsert. Kompositioner av CHOPIN, TJAJKOVSKIJ, SCHUBERT, BACH och SIBELIUS. "väl besökt". (HB 2.4.1910, enligt VN).

20.3. Samsk. Ida Ekman, sång, och Karl Ekman, piano. Konsert. SPONTINI: Bön ur Vestalen. BRAHMS: Liebestreu. TJAJKOVSKIJ: Im Mittlen des Balles. STRAUSS: Cäcilie. KUULA: Kesäyö kirkkomaalla. PUCCINI: Två scener ur Madame Butterfly. GRIEG: Folkliksbilder. PAGANINI-LISZT: 6 etyder. SIBELIUS: Caprice. MERIKANTO: Bagatell. arr.EKMAN: Svensk folkvisa. JÄRNEFELT: Serenad. SIBELIUS: Var det en dröm? "fullbesatt". (H 19.3., 22.3.1910; HB 19.3.1910).

3.4. Saml.lok. Föreningen Framåt. Soaré. Medv. bl.a. föreningens kör, dir. Julius Greese, "ett antal nya sånger". (H 2.4., 5.4.1910; HB 4.4.1910).

10.4. Billnäs. H.Jurvelius, violin, och B.Lindblom, piano, från Hangö. Konsert. "fåtaligt besökt". (HB 14.4.1910, enligt VN).

- 16-17.4. Societetshuset. Ernst Rolf. Visaftnar. Inte "någon större publik". (H 14.4., 19.4.1910).
- 17.4. Saml.lok. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 14.4.1910).
- 18.4. Saml.lok. Konsert "till förmån för sedlighetsarbetet". Georg Paul, violin, samt föredrag av Torsten Lindberg. (H 14.4.1910).
- 24.4. Samsk. "intresserade orsbor". Konsert. RODE: Violinkonsert 8. CAMPANA: Duett. HÄGGBLOM: Duett (fru Gerne-Cannelin, hr Arthur Sahlström). SIBELIUS: Romans Dess-dur (piano). ENNA: Sång. MELARTIN: Kväll på kyrkogården. (fru Gerne-Cannelin). Dubbelpolska, finsk folkvisa (piano). Ph.E.BACH: Frühlings Erwachen. (hr Jurvelius, violin, löjtnant Lundahl, violoncell, hr Lindblom, piano). GLUCK: Gavott (flöjt, violin, piano). Konsert-etyd (V.Lundahl, flöjtsolo). WIENIAWSKI: Legend (violin, piano). J.S.BACH: Gavott ur II violinsonaten, arr. för piano. (Bruno Lindblom). Sannolikt spelades även KUBELIKS Serenad (violin) av hr Jurvelius. "glädjande talrik publik". (H 23.4.1910, HB 25.4.1910).
- 5.5. Arbetareföreningens hus. J.Alfr. Tanner, ack. S.Juuri-Ojala. Sångafton. (H 5.5.1910).
- 15.5. Haga park. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 14.5.1910).
- 21.5. Samsk. William Hammar, sång, ack. frk. Anna Korsman. Konsert. BRAHMS: Sonntag. CORNELIUS: Sång. STRAUSS: Zueignung. SCHUBERT: Sång. CAJANUS: Skatt-sökaren. JOSEPHSON: Längtan till havet. SÖDERMAN: Kung Heimer och Aslög. KUULA: Syysilta. FLODIN: Min hjertenskjaer. Folkvisor, bl.a. Jag ser uti dina ögon (Kimito) och Jag sitter ensam (Esse). Extranummer: d'ALBERT: Dryckesvisa ur Tiefland. "fåtaligt besökt". (H 24.5.1910; HB 23.5., 24.5.1910).
- 29.5. Haga park. HFBK:s musikkapell. Gratiskonsert. (H 28.5.1910).
- 4.6. Havspaviljongen. "Stor sinfonikonsert. Kapellet förstärkt". Dir. kapellm. Steinberg. Bl.a. SIBELIUS: Valse triste. FALL: Frånskilda frun. MASCAGNI: [Intermezzo ur] Cavalleria rusticana. FALL: Dollarprinsessan. STEINBERG: Bellevues Eröffnungsmarsch (ny). (H 4.6.1910).
- 16.6. Brunns. Första brunnsbalen. Medv. bl.a. Hjalmar Frey, ack. Ed.Weidenbrück (Per Svinaherde m.m.) och Rae Lisitz, violin ("Ave Maria"). (H 16.6., 18.6.1910).
- 19.6. HFBK:s festplan, Haga park. Ungdomsföreningen Framåt. Sommarfest. Bl.a. musik; sång av Framåts sångkör; fiolspelmanstävlan där deltagarna var: E.Eklund, Hangö-trakten, F.Westin, Tenala, M.Forsbäck och Karl Silver, Ekenäs samt H.Lindström, Tvärminne. Spelmännen spelade gemensamt "tvenne numror". (HB 18.6., 20.6.1910).
- 1.7. Brunns. Apostols konsertorkester, dir. A.Apostol. Konsert. (HB 2.7.1910).
- 9.7. Brunns. A.Apostols konsertorkester. Konsert. AUBER: Uvertyr till Den stumme från Portici. - VERDI: Aria ur Simone Boccanegra. A.WULFFIUS: An die Sorge. KARGANOFF: Serenade. (Hjalmar Frey, ack. Ed. Weidenbrück). - WEIDENBRÜCK: Andante och Scherzo ur Symfoni nr 1 C-dur (dir. komponisten). WEIDENBRÜCK: Den vakande modern (orkester, med barytonsolo). - EHRSTRÖM: Svanen.

MERIKANTO: Soi vienosti murheeni soitto. ROSSINI: Skvallerarian ur Barberaren från Sevilla (Frey, Weidenbrück). "talrik åhörareskara". En tidningsnotis antyder, att orkesterns inledande nummer leddes av K.F.Lindén. (H 9.7., 12.7., 16.7.1910).

19.7. Brunns. Soaré till förmån för anskaffande av ett bibliotek å badanstalten. Medv. bl.a. fru Puraschkevitsch, sång; en pianist; herr A.Sahlström, sång till luta, samt Apostols orkester. (HB 19.7.1910).

23.7. Brunns. Irma Tervani, sång, ack. Ingrid Savander. Konsert. MASSENET: Aria ur Le Cid; Pensée d'automne. VIDAL: Ariette. SCHILLINGS: Aus den Niebelungen. WEINGARTNER: Lied der Ghwadze. BIZET: Habanera ur Carmen. MELARTIN: Sydämen lammella. MERIKANTO: Merellä; Lapselle; Päivä paistaa. Den sista sången utbyttes sannolikt mot en svenskspråkig sång, efter det anmärkningar framförts rörande sångerskans negligera av svenskan. "stor succes". (H 23.7., 26.7.1910).

26.7. Brunns. Apostols konsertorkester, dir. A.Apostol. Marscher, bl.a. SOUSA: Hail to the Spirit of Liberty. WEBER: Uvertyr till Friskyttan. HUBAY: Czardas (solo: Karl Hellman, ack. Ed. Weidenbrück). Salen "fylld till sista plats". (H 28.7.1910).

30.7. Havspaviljongen. Beneficekonsert för kapellm. Steinberg. (H 30.7.1910).

6.8. Brunns. Maud Keyser och Christian Schröder (Oscarsteatern i Stockholm). Matiné. Visor, duetter och danser "ur de ultra modernaste operetterna". Ej "nägon talrikare publik". (H 2.8., 9.8.1910).

7.8. Bromarf kyrka. Eino Lindholm, orgel, och Joel Löfstrand, sång. Konsert. "rätt talrik publik". (H 4.8., 9.8.1910).

10.8. Brunns. Maikki Järnefelt, sång, och Selim Palmgren, piano. Konsert. MASSENET: Aria ur Le Cid. HAUSEGGER: Lied des Harfenmädchens. TJAJKOVSKIJ: Aria ur Pique dame. HERMANN: Das Mutterherz. SINDING: Sylvelin. HOLMES: Noël. REIMANN: Spinnerliedchen. PALMGREN: Sigrids bön ur Daniel Hjort. MELARTIN: Minä metsän polkuja kuljen. SIBELIUS: Var det en dröm? JÄRNEFELT: Fågeln; Titania. "Tyvärr hade publiken kunnat vara vida talrikare". (H 9.8., 11.8. 1910).

12.8. Brunns. "Ryska operaartisternas föreställning". Bl.a. hr Kschwitskij, baryton, fru Medér, sopran, prof. Wolkoff, piano. Konsertavdelning. NAPRAWNIK: Scen ur operan Dubrowskij. RUBINSTEIN: Två scener ur operan Demon. "ganska fåtalig publik". (H 11.8., 13.8.1910).

13.8. Brunns. Vid baderskornas soaré utförde orkestern och okända artister bl.a. Uvertyr. MOZART: Aria ur Don Juan. BORODIN: Tårar (sopran, violin, piano). Flöjtsolo med orkester. Violinsolo. GOUNOD: Margaretas aria ur Faust. SIBELIUS: Atenarnes sång. Salen var "fylld till bräddarna". (H 16.8.1910).

16.8. Brunns. Apostols konsertorkester, dir. A.Apostol. Populär konsert. Bl.a. THOMAS: Uvertyr till Raymond. BLON: Blumengeflüster. WALDTEUFEL: Ange d'amour. STRAUSS: Uvertyr till Läderlappen. OFFENBACH: Barcarole ur Hoffmans äventyr. VIEUXTEMPS: Air varié (solo: Charles Henke, violin). "Mycket väl besökt". (H 18.8.1910).

16,17,18.8. Havspaviljongen. Christian Schröder, tenorbaryton, Thorborg Schröder, mezzosopran, John Öfverman, basbaryton och Hjalmar Lindroos, piano. Operettkonserter. Publiken var "rätt talrik". (H 16.8., 18.8.1910).

- 23.8. Brunnsk. Benefice-konsert för Badhus-orkestern, dir. A.Apostol. Bl.a. MASSENET: Uvertyr till Phédre. Potpurri ur Webers Friskyttan. TJAJKOVSKIJ: Vals ur Eugen Onegin. SIBELIUS: Valse triste. Violinsolo av Charles Henke. - WEIDENBRÜCK: Himlens tår. SCHUMANN: Die beiden Grenadiere. TJAJKOVSKIJ: Don Juans serenad. (Hjalmar Frey, ack. Edvin Weidenbrück). - Violoncellsolo av Eugen Merowitsch. BRAHMS: Ungerska danser nr 5 och 6. "mycket fåtaligare besökt än de populära tisdagskonserter herr Apostol under en tid hållit härstädes". (H 23.8., 25.8.1910).
- 28.8. Brunnsk. Badhus-orkestern. Konsert. BACH: Svit för stråkinstrument: Sarabande-Menuett-Allegro-Gavotte. SVENDSEN: Andante funèbre. RAMEAU: Musette et Tambourin. TJAJKOVSKIJ: Andante cantabile. BEETHOVEN: Kvartett op. 18 nr 5 (Charles Henke, Sergejeff, Bröcke, E.Merowitsch). (H 27.8.1910).
- 30.8. Brunnsk. Badhus-orkestern, dir. A.Apostol. Benefice-konsert för Charles Henke. THOMAS: Uvertyr till Raymond. BRUCH: Violinkonsert g-moll (Henke). Fantasi över Puccinis Boheme. MOZART: Uvertyr till Figaros bröllop. SIBELIUS: Valse triste. MENDELSSOHN: Andante ur Violinkonsert e-moll (Henke). VIEUX-TEMPS: Air varié (Henke). BIZET: L'Arlesienne, svit I. "ganska fåtaligt besökt". (H 30.8., 1.9.1910).
- 16.9. Saml.lok. Uf Framåt. Soaré. Bl.a. violinmusik av hrr Kärkkäinen och Nissinen, violoncell-solo av V.Lundahl och kvartettsång. (HB 19.9.1910).
- 18.9. Saml.lok. Svenska Operett-turnén med Elsa Carlberg, Bror Berger, fröknar Lestate och Eklund, fru Fischer, herrar Franck, Juberg, Österlund m.fl. RANDEL: Värmlänningarna, Sånglustspel med dans i 6 akter. "synnerligen välbesatt". Truppen hade därförinnan uppträtt några kvällar på Grand Hotel. (H 17.9., 20.9.1910).
- 22.10. Samsk. William Hammar, sång, ack. Johannes Nyyssönen. Konsert. CACCI-NT: Amarilli mia bella. ELLING: Jeg vil ud. STRAUSS: Ich trage meine Minne vor Wonne stumm. BRAHMS: Die Mainacht. MADETOJA: Uskottomalle. PALMGREN: Dryckesvisa ur Daniel Hjort. ALFVÉN: Du är stilla ro. BEETHOVEN: Der Kuss. A.v.KOTHEN: Marianne. ROSENFELD: Aa Farvel og vaer velsignet. WOLF: Der Freund. Publiken var "ytterst fåtalig". (H 20.10., 25.10.1910; HB 24.10.1910).
- 31.10. Saml.lok. Uf Framåt. Soaré. Bl.a. kvartettsång. (HB 31.10.1910).
- 12.11. Saml.lok. HFBK. Soaré. Bl.a. hornmusik och violinsolo. (HB 12.11.1910).
- 3.12. Saml.lok. (?). Postiljonernas soaré. Bl.a. violinsolo av Robert Kärkkäinen, ack. hr Hammar, samt sång av "en blandad kör under hr O.Lindbergs ledning". (H 6.12.1910).
- 1 9 1 1
- 5.2. Saml.lok. Runebergsfest arr. av Ungdomsföreningen Framåt. Bl.a. musik av HFBK:s kapell, dir. Kärkkäinen, samt sång av Framåts kör, dir. Greese ("några av Runebergs sånger"). (HB 6.2.1911).
- 10 och 11.3. Societetshuset. Vilhelm Tunelli och Therese Lindgren, sång, och Helmer Envall, piano (?). Populär-humoristisk visafton. (H 9.3.1911).
- 10.4. Hangon Suomalainen Seura. Vuosijuhla (årsfest). Medv. bl.a. HFBK:s musikkår. (HB 6.4.1911).
- 19.4. Samsk. Ida Ekman, sång, Karl Ekman, piano och Karl Ekman jr, violin. Konsert. HÄNDEL: Aria ur Xerxes. SIBELIUS: Näcken. MADETOJA: Talviaamu. Sång-er av JÄRNEFELT och KOTILAINEN. LISZT: Norma-fantasi, samt klaverkompositio-

- ner av BACH och WEBER.- SVENDSEN: Romans. RIES: Perpetuum mobile (violin). (HB 20.4.1911).
- 1.5. Saml.lok. Elsa Lindahl, Edvin Stenström och Paul Troupp, artister från Svenska Teatern i Helsingfors. Sång- och visafton. (H 29.4.1911).
- 13,14.5. Havspaviljongen. HFBK:s kapell. Musikafton. (H 13.5.1911).
- 14.5. Invid Tallholmen. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (H 13.5.1911).
- 20.5. Haga park. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (HB 20.5.1911).
- 21.5. Saml.lok. Hangö Blandade Kör, dir. John Nordström. Konsert. HEDLUND: Nyländsk sång. arr.O.ANDERSSON: Alltjämt förgäves; Vid Lindas klippa; Kom flicka lilla; Varthän skall jag mig nu gånga; En älskelig vän (barytonsolo A.Sahlström). SÖDERMAN: Ett bondbröllop. Talrik publik. (HB 20.5., 23.5.1911).
- 23.5. Haga park. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (H 23.5.1911).
- 27,28.5. Societetshuset. HFBK:s kapell. Musik. (H 27.5.1911).
- 5.6. Café Afrika. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (H 3.6.1911).
- 15.6. Societetshuset. "Extra konsert av det berömda ryska musikkapellet under ledning av Kapellmästaren Stanislaff Grabovsky från Kejserliga hovkapellet". (H 15.6.1911).
- 18.6. Haga park. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (H 17.6.1911).
- 18.6. Kyrkan. Ev.Nuorten sekakuoro. Konsert "Kuoron matkan hyväksi Helsingin laulujuhille". Virsikirja 472. Sanctus (Ehtoollismessusta). Golgatha. Dir A-LEXANDER: Autuus. Siionin kannel n:o 80. K.G.GLÄSER: Davidin psalmi 67:6-8. Paimeneni. Siionin kannel n:o [?]. A.E.GRELL: Herra, sun armos' ulottuu. I.R.MURRAY: Taivainen laulu. M.LUTHER: Virsikirja 152. (H 17.6.1911).
- 1.7. Societetshuset. Grabovskys berömda orkester. Extra konsert. (H 1.7.1911).
- 4.7. Brunnsk. Ina von Pfaler, sång, ack. Rainer Breitenstein. Konsert. En sång av BRAHMS. DVORÁK: Als die alte Mutter. SIBELIUS: Säv, säv, susa. PALM-GREN: Det borde varit stjärnor. JÄRNEFELT: Sunnuntaina. MELARTIN: Hvorfor? WIKLUND: Lindagull. MASSENET: Regret de Manon. HILDACH: Der Lenz. Pianokompositioner av CHOPIN, RACHMANINOFF och MELARTIN. Inte "någon talrikare publik". (H 1.7., 4.7., 6.7.1911).
- 9.7. Skogsnäset. Svenska Folkpartiets årsfest. Medv. Hangö Blandade Kör. (HB 8.7.1911).
- 10.7. Brunnsk. Eino Rautavaara, sång, ack. Emil Kauppi. Konsert. VERDI: Jagos monolog ur Othello. DOHNANYI: Was meinst Du, meine Geige? STRAUSS: Morgen. WOLF: Abschied. SIBELIUS: Fågellek. Sång av MELARTIN, JÄRNEFELT, PALM-GREN. MERIKANTO: Merellä. KOTILAINEN: Laulu oravasta. Sång av KUULA. Ej fullt hus. (H 8.7., 11.7.1911).
- 14.7. Brunnsk. Irma Tervani, sång, ack. Ilda Stenius. Konsert. SAINT-SAËNS: Aria ur Samson och Delila. WAGNER: Träume. WEINGARTNER: Lied der Ghawadze. BUNGERT: Serenade. HILDACH: Der Lenz. WIDAL: Ariette. WECKERLIN: Vals. BIZET: Habanera ur Carmen. JÄRNEFELT: Sunnuntai. MERIKANTO: Soi vienosti murheeni soitto; Kun kulkevi yli kukkien. Ett extranummer. "rätt talrik publik". (H 13.7., 15.7.1911).

- 22.7. Brunnsk. Aino Ackté, sång, ack. J.Nyyssönen. Konsert. SINIGAGLIA: Stornello. PUCCINI: Musettes vals ur Bohème. SIBELIUS: Herzog Magnus; Flickan kom ifrån sin älsklings möte. MESSAGER: Valse des ciagles. MASSENET: Aria ur Manon. STRAUSS: Ständchen. HILDACH: Der Lenz. M.m. Salen fylld "till sista plats och mer därtill". (HB 24.7.1911; H 25.7.1911).
- 29.7. Brunnsk. Finska sångare (40 man från M.M. och Suomen Laulu), dir. Olof Wallin. Solister: Edvin Bäckman, baryton, och A.E. Rautavaara, tenor. Konsert. Bl.a. JÄRNEFELT: Pois meni merehen päivä; Wanderers Nachtlied. Voi äiti parka ja raukka, finsk folkvisa. SIBELIUS: Sortunut ääni; Työnsä kumpasellaki. PALMGREN: Klunkom Welam Welamson; Vid milan; Säv, säv, susa. arr.v.KOTHEN: Äkten-skapsfrågan. GENETZ: Terve Suomi maa; Lemmen kukka (barytonsolo). K.J. MORING: Syntymistään sureva (med tenorsolo). MERIKANTO: Somnar jag in med blicken fäst (pianoackompanjemang: R.Hollmerus). FALTIN: I livets kamp. "I det närmaste fulltalig publik". (H 25.7., 29.7., 1.8.1911).
- 1.8. Brunnsk. William Hammar, sång, ack. J.Nyyssönen. Konsert. Bl.a. COWEN: Promise of Life. WOLF: Gesang Weylas. PETERSON-BERGER: Att sorg du mig gjort. ELLING: Jeg vil ud. HOLLMERUS: Über die Berge. HALLÉN: Ballad ur Gustaf Wasas saga. THOMAS: Aria ur Hamlet ("Chanson à boire"). ADAMS: Mona. SLONOFF: O du Sonne, helle Sonne mein! "fåtalig publik". (HB 1.8.1911; H 1.8., 3.8. 1911).
- 6.8. HFBK:s festplan i Haga park. Ungdomsföreningen Framåt. Årsfest. Medv. bl.a. Arbetets och Sångens Vänner i Bromarf Sångkör, dir. A.Nauklér samt Ekenäs FBK:s hornkapell. Fiolspelmanstävling med deltagande av Johan Rehn och Adolf Lindström från Bromarf, Martin Forsbäck och August Forsbäck från Tenala, Johan Rehnström från Snappertuna samt Ernst Eklund och Axel Fagerström från Hangö. Dessa spelade tävlingsstycken samt något stycke gemensamt. (HB 5.8., 7.8.1911).
- 13,14.8. Havspaviljongen. Artister från Brunnsteatern i Helsingfors. Visaf-ton. (H 12.8.1911).
- 15.8. Brunnsk. B.Schwebach, tenorsångare (Sverige). Konsert. Inhiberad av förekommen anledning. (H 15.8.1911).
- 19.8. Brunnsk. Recett-afton till förmån för kapellmästaren P.Simili. (H 19.8. 1911).
- 17.9. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré. Bl.a. violoncellsolo av V. Lundahl, ack. H.Baër. (HB 19.9.1911).
- 12.10. Arbetareföreningens hus. J.Alfr. Tanner, ack. U. Aarto. Konsert. Kupletter och visor, bl.a. Tytöt ja pojat samasta kylästä. Även solonummer av Aarto. "talrik publik". (H 10.12.1911; HB 14.10.1911).
- 31.10. Arbetareföreningens hus. Pasi Jääskeläinen. Laulu-ilta. Finska folkvisor sjungna till kantele. Humoriga sånger, bl.a. Tule ystäväni rantahan; Piirilaulu; Rauma' Prankkori mars; Kasarmilaulu. KAUPPI: Kievarin Taava; Tukkipoikia tulossa; Laivakokin rallatus; Simo Hurta (ballad). TÖRNUDD: Priiki Efrosiina. "rätt talrik publik". (H 31.10., 2.11.1911).
- 6.11. Saml.lok. Svenska dagens fest. Bl.a. musik av HFBK:s kapell, sång av Hangö Blandade Kör samt SIBELIUS: Atenarnes sång ("gosselever från svenska samskolan och folkskolorna"). PACIUS: Melodram ur Kung Karls jakt. (HB 4.11. 1911).

- 14.11. Saml.lok. Svenska Operetten med bl.a. Thorborg Schröder och hrr Wal-linder, Österlund, Niska, Abrahamsson och Juberg. JONES: Geischan, operett i tre akter. Publiken hade "kunnat vara talrikare". (H 14.11., 16.11.1911).
- 30.11. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. 1:sta populära konser-ten. Derza marsch. MÅLLÅRD: Uvertyr till Villars Dragonen. BLASINSKIJ: Ungerska folkvisor. (HFBK:s kapell). - BEETHOVEN: Trio op. 1 nr 1 (R.Kärkkäinen, violin, V.Lundahl, violoncell, H.Baër, piano). GLUCK: Gavotte (V.Lundahl, flöjt, R.Kärkkäinen, violin, H.Baër, piano). BEETHOVEN: Recitativ och aria (V.Lundahl, flöjt, och mag. G.Moliis-Mellberg, piano). - HERSMANN: Reverie russe. SUPPÉ: Balett ur Das Pensionat. TEIKE: Alte Kameraden (HFBK:s kapell). Salen fylld "till sista plats". (HB 30.11., 2.12.1911).
- 3.12. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré. Bl.a. musik av HFBK:s kapell och sång av Framåts sångkör. (HB 2.12.1911).
- 3.12. Samsk. Sulo Hurstinen, violin, ack. fru Hurstinen. Konsert. BACH: Pre-ludium och allegro. TARTINI: Djävulsdrillen. PACIUS, arr. HURSTINEN: [Melodi ur] Kung Karls jakt. HURSTINEN: Pizzicato. PAGANINI: Oktaven-Caprice. F. KREISLER: Två gamla Wiener-danser. "Salen var glest besatt". (HB 2.12, 5.12. 1911).
- 30.12. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. 2:dra populära konser-ten. Medv. HFBK:s kapell, V.Lundahl, violoncell, R.Kärkkäinen, violin och H.Baër, piano. Musik av bl.a. BELLINI och HALEVY. (HB 30.12.1911).

1912

- 6.1. Saml.lok. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. Folkkonsert [HFBK:s kapell] Lantdagshymn. Ps. 360. WAGNER: Uvertyr till Tannhäuser. BLASINSKIJ: Ungerska folksånger. HÄNDEL: Largo (violin och piano). NERUDA: Berceuse (violin och piano). - Solosånger. (A.Sahlström) - SUPPÉ: Balett ur Das Pensionat. CAPUA: O Sole mio (med solo för kornett och baryton). Psalm. "talrikt besökt". (HB 4.1., 9.1.1912).
- 25.1. Samsk. Erna Gräsbeck, sång, ack. Ilmari Hannikainen. Konsert "på upp-maning av Musikalisk-Dramatiska Sällskapet". PUCCINI: Avskedsscenen ur Manon. MASSENET: Avskedsscenen ur Manon. LEMAIRE: Gavotte. CHAMINADE: Berceuse. VERDI: Canzone ur Maskeradbalen. MOZART: Paminas aria ur Trollflöjten. KJERULF: Mit Hjerte og min Lyra. MERIKANTO: Liknelse. MELARTIN: Gieb mir dein' Herze (manuskript); Ritorno; Rannalle nukkunut; Sirkan häämatka. Extranummer: MERIKANTO: Miksi laulan. "full salong". (HB 23.1., 25.1., 27.1.1912).
- 5.2. Saml.lok. Runebergsfest. Medv. HFBK:s kapell och H.Bl.K. (HB 6.2.1912).
- 11.2. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré. Bl.a. körsång av Framåts sångkör, dir. Greese ("några hurtiga sånger") samt musik på "fiol och gitarr". (HB 10.2., 12.2.1912).
- 18.2. Saml.lok. Sångkören Frihetsbröderna (Helsingfors), dir. Thure Sandelin. Konsert. WENNERBERG: Marsch. SÖDERMAN: Sjung, sjung, arr. G.A.GRIPENBERG: Tuomi on virran reunalla. REISSIGER: Olav Trygvason. FRIEBERG: Serenad. PALM-GREN: En vintervisä; Nuku, nuku nurmen alla; Hiiden orjien laulu. KÖRLING:

En glad trall. MYRBERG: Ute på fjärden. Du gamla, du fria (svensk solkvisa, med barytonsolo). "fullsatt". (HB 13.2., 20.2.1912).

15.2. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. 3:dje populära konserten. FLOTOW: Uvertyr till Stradella. Potpurri ur Donizettis Lucia di Lammermoor. GRIEG: Solveigs sång ur Peer Gynt (kornett- och barytonsolo). (HFBK:s kapell). - ROSSINI: Trio ur Barberaren i Sevilla (violin, violoncell, piano). GOUNOD: Ave Maria, arr. för solosång, (Hjördis Baér), violoncell (Väinö Lundahl), piano (Hulda Baér) och harmonium (mag. Mollis-Mellberg). BEETHOVEN Egmont, uvertyr (piano, fyrehändigt). - MERZDORF: Fantasi. CREMIEAUX: Quand l'amour meurt, valse lente. OSCHETT: I zigenarlägret, marsch. (HFBK:s kapell). "Publiken[...]var rätt talrik". (HB 15.2., 17.2.1912).

29.2. Samsk. Jenny Spennert, sång, ack. Ingrid Savander. Konsert. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet deltog i de praktiska arrangemangen. MASSENET: Aria ur Herodiade. PUCCINI: Bön ur Tosca; Vals ur Bohème. GOUNOD: Scen och aria ur Faust. WAGNER: Schmerzen. TJAJKOVSKIJ: Warum? SIBELIUS: Svarta rosor. Voi äiti parka, finsk folkvisa. Extranummer: COLLAN: Otaliga vågor. MERIKANTO: Miksi laulan. JÄRNEFELT: Solsken. Publiken "så gott som fulltalig". (HB 27.2., 29.2., 2.3.1912).

21.3. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. 4:de populära konserten. SABATEL: Verni, marsch. SUPPE: Uvertyr till Lätta kavalleriet. LINDGREN: Romans (Esskornett- och bassolo). Potpurri ur Wagners Tannhäuser. - SCHUBERT: Ständchen (violoncell och piano). DONIZETTI: [Melodi ur] Kärleksdrycken (violin, violoncell, piano). RUBINSTEIN: Melodi (violin, violoncell och piano). - MYDDLETON: Negerns dröm. J. CLERICE: La Croquette. Sack und Pack, marsch (HFBK:s kapell). (HB 21.3.1912).

25.3. Samsk. Hangö Blandade Kör, dir. J. Nordström. Konsert. HEDLUND: Nyländsk sång. PACIUS: Vårvisa. arr. ANDERSSON: Vinden drar. ABT: Vineta. arr. WEGELIUS: Nyländsk folkvisa. WINTER-HJELM: Maalet. arr. ANDERSSON: Varthän skall jag mig nu gånga. HULDÉN: Näckrosen. ABT: Morgonsång (solo: Hulda Baér). arr. ANDERSSON: Kom flicka lilla. LANGE-MÜLLER: Serenad. HAYDN: Vårsång (pianoackompanjemang: Hulda Baér). "stor tillströmning". (HB 23.3., 26.3.1912).

28.3. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. 5:te populära konserten. L.GANNE: Le père la victoire. SUPPE: Banditenstreiche, uvertyr. CAPUA: O sole mio. KLING: Le songe d'amour, fantasi. (HFBK:s kapell). - BOHM: Still wie die Nacht. LANGE-MÜLLER: Efterår. MERIKANTO: Miksi laulan. (fru A. Zwegyberg, sång, ack. Hulda Baér). - KUHLAU: Herdelek (solo: R.Kärkkäinen). La Banderilla, vals. WIDEGREN: Se morsk ut (HFBK:s kapell). "glädjande väl besökt". (HB 28.3., 30.3.1912).

31.3. Samsk. Hangö Blandade Kör, dir. J. Nordström. Folkkonsert. Samma program som 25.3.1912; HAYDN-numret dock utbytt mot SÖDERMAN: Ett bondbröllop. Extranummer: arr. ANDERSSON: Vid Lindas klippa. "publiken var rätt talrik". (HB 30.3., 1.4.1912).

8.4. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. 6:te populära konserten. HEDMAN: Uvertyr till Sven Dufva. JÄRNEFELT: Berceuse. VERDI: Aria ur Nabucco. (HFBK:s kapell). - MENDELSSOHN: Stråkkvartett Ess-dur. WEBER: Pianokvartett. DRLA: Serenad (violinsolo). HEROLD: Zampa (trio). (HB 6.4.1912).

14.4. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré. bl.a. sång av Framåts sångkör. (HB 13.4.1912).

14.4. Saml.lok. Akademiska Sångföreningen, dir. Emil Leander. Konsert. WENNERBERG: Stå stark du ljusets riddarvakt. PALMGREN: Det ringer till begravning. KJERULF: Serenade vid Strandbredden. WEBER: Lützows wilde Jagd. WAGNER: Chor der Jünger. PALMGREN: Sjöfararen vid milan. JÄRNEFELT: Den flydda. S.G.REISSICER: Blücher am Rhein. von SCHANTZ: Vi äro andens fria folk. TÖRN-
UDD: Fridolin dansar. E.S.ENGELSBURG: Den ensamme. "i det närmaste fullt hus". (HB 13.4., 16.4.1912).

14.4. Bönehuset. Luth. Ev. föreningens Svenska Sångkör. Sångafton. Orgelpreludium. Härlig är jorden. A.E.GRELL: Herre din godhet (Davids 36 psalm). I.B.: Föriliten Eder uppå Herren. P.LUNDÉN: Gud är trofast. - deklamation - I.B.: Såsom hjorten trängtar. M.WIEL-ÖJERHOLM: O, jag vet ett land. Vespersång, rysk melodi. Djupt sjunker skuggan. (HB 13.4.1912).

25.4. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. 7:de populära konserten. bl.a. solosång av A.Sahlström, ack. Hulda Baër. F.A.FRIEBERG: Ljungby horn. NANNY LEJDSTRÖM: Ingallill. O.BENZON-GYLLICH: Var det en dröm? Publik ca 15 personer. (HB 27.4.1912).

28.4. Saml.lok. HFBK:s hornkapell. Gratiskonsert. (HB 27.4.1912).

1.5. Havspaviljongen. Svenska Operett Turnén. ADAM: Nürnberger dockan, komisk operett. Pianist: Fredy Lindberg. - Tenorsoli: Axel Hansson. - BACKERGRÖNDAHL: Mot kvaeld. LAMBERT: I väntan på far. (Elsa Carlberg, sång). WENNERBERG: Gluntar. (Birger Lack och Osvald Thorén). (HB 30.4.1912).

10.5. Bönehuset. Svenska Sångkören. Bl.a. "Titanics dödshymn". (HB 9.5.1912).

21.5. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. 8:de populära konserten. A.LUMME: Pollare marsch. KÉLER BÉLA: Lustspelsuvertyr. KJELLANDER: Liten blomma, du ensam är. DONIZETTI: Aria ur Belisarius. A.FORSMAN: Nordiska folkmelodier. MELARTIN: Menuett ur Prinsessan Törnrosa. BLASINSKIJ: Ungerska folkmelodier. LÉHAR: Vals ur Greven av Luxemburg. COLLAN: Hangö marsch. (HFBK:s kapell). (HB 21.5.1912).

23,24.5. Saml.lok. Pastor J.A.Hultman. Andliga sångaftnar. (HB 18.5.1912).

2.6. Haga park. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (HB 1.6.1912).

16.6. Lilla Tallholmen. HFBK:s kapell, dir. R.Kärkkäinen. Gratis musik. (HB 15.6.1912).

18.6. Brunns. Casino-orkestern, dir. Leo Funtek. Konsert. LALO: Andante; Intermezzo ur Symphonie espagnole. (Funtek, violin). - BEETHOVEN-LEIDBROCK: Die Sehnsucht. POPPER: Tarantella (Bror Persfelt, violoncell). - SIBELIUS: Vår-sång. (Leo och Bertha Funtek). - SIBELIUS: Romans C-dur. (L.Funtek, A.Weisman, Fr.Teut, B.Persfelt, E.Rolof). - BEETHOVEN: Trio op. 11 B-dur. (A.Weisman, violin, B.Persfelt, violoncell, L.Funtek, piano). "i tillbörlig grad" uppmärksammat av publiken. (HB 18.6., 20.6.1912).

25.6. Brunns. Casino-orkestern. Konsert. Bl.a. BACH: Konsert för två violiner. HAYDN: Violoncellkonsert. BRAHMS: Klavertrio. (HB 25.6.1912).

30.6. Café Afrika. HFBK:s kapell. Gratiskonsert. (HB 29.6.1912).

30.6. Brunns. Agnes Poschner, sång, ack. Bertha Funtek. Konsert. VERDI: Aria ur Aida. DEBUSSY: Mandolin. FAURÉ: Les roses d'Ispahan. F.LA FORGE: Schlupfwinkel. LÖWE: Niemand hat's gesehen. PUCCINI: Bön ur Tosca. SIBELIUS:

Vårtagen. MELARTIN: Onnettomasti syntynyt. JÄRNEFELT: Lina. MERIKANTO: Pyhä rakkkaus. "klent besatt salong". (H 29.6.1912; HB 2.7.1912).

6.7. Brunns. Alfred Merowitsch, piano. Konsert. RACHMANINOFF: Preludium g-moll. SCHUMANN: Karneval. BEETHOVEN-BUSONI: Ecosystemes. CHOPIN: Polonäs ess-moll; Nocturne Fiss-dur; Mazurka a-moll; Vals Ass-dur; Etyder E-dur och Gess-dur. SKRJABIN: Etyd diss-moll. LJADOV: Barcarole. ARENSKIJ: Au bord d'une soirée. PALMGREN: Glockenblumen. MEROWITSCH: Valse gracieuse op. 7. LISZT: Rapsodi nr 6. "publiken var talrik". (H 6.7.1912; HB 9.7.1912).

7.7. Brunns. En fyrdubbel kvartett ur sångkörerna M.M., Akademiska sångföreningen och Frihetsbröderna, dir. Thure Sandelin. GRIEG: Sangerhilsen. SÖDERMAN: Sjung, sjung. KÖRLING: En glad trall. KJERULF: Nøkken. FLODIN: Barcarole. PALMGREN: En visa; Sjöfararen vid milan; Nuku, nuku nurmen alla. ABT: Serenad. WITT: Nur im Herzen (solo: Sigurd "Pelle" Juslén). ADAM: Champagnerlied. REISSIGER: Olav Trygvason. "publiken var icke fulltalig". (HB 6.7.1912; H 9.7.1912).

9.7. Brunns. Casino-orkestern. Concert classique. BACH: Violinkonsert a-moll (Leo Funtek). GOLTERMANN: Violoncellkonsert a-moll (Bror Persfelt). SAINT-SAËNS: Introduction et rondo capriccioso (Leo Funtek). WOLF-FERRARI: Klavertrio Fiss-dur op. 7 (Funtek, piano, A.Weisman, violín, Persfelt, violoncell). (HB 9.7.1912).

16.7. Brunns. Casino-orkestern. Concert classique. BEETHOVEN: Klavertrio op. 70 nr 1. (L.Funtek, A.Weisman, B.Persfelt). DEBUSSY: Menuet. KREISLER: Caprice viennois (L.Funtek, violín). de SWERT: Violoncellkonsert (B.Persfelt). FRANCK: Sonat A-dur (Weisman, Funtek). (HB 16.7.1912).

23.7. Brunns. Benefice-konsert för herrar Funtek och Persfelt. Medv. fru B. Funtek, fröknar Agnes Poschner och Zina Troupp samt hr Artur Weisman, TJAJKOVSKIJ: Rococo-variationer (Persfelt, Funtek), Die Nacht (Troupp); Im wogenden Tanze (Troupp); Sérénade melancholique (Leo och Bertha Funtek); Briefszene aus Eugen Onegin (Poschner); Klavertrio a-moll (Leo Funtek, Weisman, Persfelt). Publiken var "talrik". (HB 20.7., 25.7.1912).

27.7. Brunns. Aino Ackté, sång, ack. Juho Nyssönen. Konsert. MELARTIN: Aria ur Aino; Morgonsång ur Höga visan. MERIKANTO: Ma elän. LEONCAVALLO: Aria ur Pajazzo. SJÖGREN: Jahrlang möcht'ich. HILDACH: Der Lenz. GOUNOD: Juvelarian ur Faust. MERIKANTO: Kevätlaulu. GRIEG: Jeg elsker dig. Salen fylld till "sista plats och mera". (H 23.7.1912; HB 29.7.1912).

28.7. Pension Bellevue. S.Steinbergs orkester. Kapellmästarens 25-års musikerjubileum. Dans till minfartyget Amurs musikkår. Salen fylld "till sista plats". (HB 29.7.1912).

30.7. Brunns. Casino-orkestern. Konsert. MELARTIN: Elegie. LISZT-FUNTEK: Rapsodi för violín (Leo Funtek).- JÄRNEFELT: Berceuse. BECKER: Menuett. NERUDA: Berceuse slave. POPPER: Gavotte (Bror Persfelt). R.VOLKMANN: Klavertrio b-moll op. 5 (Leo Funtek, A.Weisman, B.Persfelt). (HB 30.7.1912).

30.7. Pension Bellevue. Extra jubileumskonsert av Steinbergs orkester. BLANKENBURG: Prinz Eitel Friedrich, marsch. BALFE: Die Zigeunerin, uvertyr. Potpurri ur Verdis Traviata. TJAJKOVSKIJ: La belle au bois dormant, vals. Potpurri ur Puccinis Tosca. CHOPIN: Etude (I. Stopel, piano). WALDTEUFEL: Himmelsfunken, vals. BACH: Air (violoncellsolo: P.Gleboff). GRIEG: Aases död. SIBELIUS: Valse triste. Potpurri ur Mascagnis Cavalleria rusticana. S.STEINBERG: Vals; "Pennia", marsch. (H 25.7.1912).

- 31.7. Bönehuset. Evangeli-kören. Sångafton. "flere nummer" med kören. Solo-sång av Vera Wennerström. (HB 28.7., 30.7.1912).
- 6.8. Brunns. Benefice-konsert för Casino-orkestern. Bl.a. kompositioner av SIBELIUS. RUBINSTEIN: Violoncelle virtuos en David [?]. "fåtaligt besökt". (H 8.8.1912).
- 7.8. Brunns. Alfred Merowitsch, piano. Konsert. MÉHUL-MEROWITSCH: Sonat A-dur (Allegretto-Menuetto-Rondo). CHOPIN: Sonat b-moll. BORODIN: Au couvent. LJADOV: Etyd. TJAJKOVSKIJ: Humoresk. PALMGREN: Barcarole. PADEREWSKI: Cracowiac fantastique. WAGNER-LISZT: Isoldes Liebestod. LISZT: Funerailles; Rapsodi nr 15 (Rakoczy-Marsch). (HB 6.8.1912).
- 13.8. Brunns. Casino-orkestern. DVOŘÁK-afton. Rondo op. 94. Mazurka op. 49 (Leo Funtek). Violoncellkonsert (Bror Persfelt). "Dumky", klavertrio op. 90. (A.Weisman, Bror Persfelt, Leo Funtek). (H 13.8.1912).
- 16.8. Brunns. Maikki Järnefelt-Palmgren, sång, ack. Selim Palmgren. Konsert. WAGNER: Sentas ballad ur Flygande Holländaren. LISZT: Loreley. PERGOLESI: Se tu m'ami. DALCROZE: Hier an Bal. PUCCINI: Aria ur Tosca. JUON: Der einsame Pfeiffer. MOSZKOWSKI: Schlaflied. STRAUSS: Heimliche Aufforderung. KOTILAINEN: Pai, pai paitaressu. KUULA: Pohjalainen kansanlaulu. MELARTIN: Onnettomasti syntynyt. PALMGREN: Joululaulu; Herbst; Flickan knyter. SIBELIUS: Var det en dröm? JÄRNEFELT: Toivoni. Extranummer: PALMGREN: Titania. "icke fullsatt". (HB 13.8., 15.8., 17.8.1912).
- 18.8. Brunns. Yrjö Saarnio, sång, ack. Juho Nyysönen. Konsert. WAGNER: Aria ur Tannhäuser. GOUNOD: Aria ur Faust. KOTILAINEN: Laulu ihmisyydelle. KUULA: Syystunnelma. PETERSON-BERGER: Irmelin Rose. MERIKANTO: Oi muistatko; Soi vienosti. KLEMOVSKY: Kasakkalaulu. "måste inställas på grund av att publiken alltför fåtaligt infunnit sig". (HB 15.8., 19.8.1912).
- 20.8. Brunns. Agnes Poschner, sång och Bror Persfelt, violoncell, medv. Leo Funtek, piano. Konsert. GOLTERMANN: Konsert a-moll (vlc). VERDI: Aria ur Aida (sång). KATZ: Air. GOLTERMANN: Romans B-dur. v.GOENS: Romans och Scherzo (vlc). WAGNER: Elsas Traum ur Lohengrin. PUCCINI: Aria ur Madame Butterfly (sång). - HÄNDEL: Largo. FRANCK: Panis angelicus. TJAJKOVSKIJ: Sehnsucht. GODARD: Berceuse (sång, vlc, p). Publiken "något fåtaligt". (H 17.8.1912; HB 22.8.1912).
- 27.8. Brunns. Casino-orkestern. Sista tisdagskonserten. WIENIAWSKI: Legend. DVOŘÁK: Mazurka (Leo Funtek, violin). v.GOENS: Elegie, Romans och Scherzo (Bror Persfelt, vlc). BENGT CARLSON: Klavertrio a-moll op. 1 (A.Weisman, v, B.Persfelt, vlc, L.Funtek, p). (HB 27.8.1912).
- 15.9. Missionshuset. Ossian Lindholm (blind sångare). Sångafton. (HB 12.9.1912).
- 21.9. Finska Arbetareföreningens lokal. Humorist sångaren Oskar Nyström uppträder. "fulltaligt" publik. (HB 24.9.1912).
- 28.9. Havspaviljongen. Stockholms-Operetten med bl.a. Yngve Nyqvist, Ebba Kempe, Signe Höglund, Robert Lindström, Eric Abrahamsson och Arvid Hammarlund. MILLÖCKER: Söndagsbarnet, operett i tre akter. (HB 28.9.1912).
- 6.10. Havspaviljongen. Stor höstkarneval med dans "Till förmån för Hangö Horn-orkester (för anskaffande av nya noter etc.)" (HB 5.10.1912).
- 6.11. Saml.lok. Svenska dagens fest. Medv. Hangö Blandade Kör, dir. J.Nordström, och HFBK:s kapell. (HB 7.11.1912).

- 13.11. Arbetareföreningens hus. Emil Kilpinen. Munharps-Konsert. "de mest olikartade stycken, främst naturligtvis danser". "ganska talrikt besökt". (H 12.11., 14.11. 1912).
- 16.11. Saml.lok. HFBK:s kapell. Soaré med dans. (H 16.11.1912, HB 18.11.1912).
- 17.11. Kyrkan. En blandad kör ["Vår mors kör"], dir. Ina Storgårds, medv. pastor G.Nyman, sång. Sångafton. WEBER: Fader, vi bedja dig. BEETHOVEN: I himlar sjungen den eviges ära. WENNERBERG: Davids psalm nr 139. I.KROHN: Om dig, om dig, o Jesus vill jag sjunga. - WENNERBERG: Davids psalm nr 84. HÄNDEL: Largo (G.Nyman). - Hur ljuvligt klingar Jesu namn (Andliga sånger och psalmer nr 264). J.BLOMQUIST: Jag vilar trygg på klippan. WENNERBERG: Davids psalm nr 8. M.NYBERG: I ungdomens rosiga leende vår. Psalm 360 (Välsigna Herre). (HB 14.11.1912).
- 26.11.1912. Bönehuset. Evangelikören. Sångafton. Sång av damkör, manskör. (HB 28.11.1912).
- 5.12. Samsk. Bror Persfelt, violoncell, Leo Funtek, piano och Richard Burgin, violin. Konsert. Musikalisk-Dramatiska Sällskapets första garantikonsert. BOSSI: Sonat c-moll för violin och piano. - BEETHOVEN: Sehnsucht. BECKER: Menuett. NERUDA: Berceuse. POPPER: Tarantella. (vlc). - PAGANINI-KREISLER: Prelude et Allegro. SCHUBERT-VILHELMJ: Ave Maria. TJAJKOVSKIJ-AUER: Valse. SARASATE: Zapateado. (v, p). - MENDELSSOHN: Trio d-moll. Salen "väl fylld". (HB 30.11., 5.12., 7.12.1912).
- 8.12. Samsk. Bruno Aspelin, sång. Konsert. FRÖDING: De svarte Morhianer; Fredlös; Det var dans bort vid vägen; Skogsrän. Barnvisor: Min guddotter; Maskrosornas visa; Stinas pepparkakssoldat (KÖRLING). BELLMAN: Fyra av Fredmans epistlar. Bordsvisor: Visa; Livets njutning; Visa. Publiken "icke så värst talrik". (HB 7.12., 9.12.1912).
- 15.12. Kyrkan. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. Kyrkokonsert. JÄRNEFELT: "Musikstycke". (HFBK:s hornkapell, dir. R.Kärkkäinen). - FLODIN: I skogen; Vineta. (Hangö Blandade Kör, dir. J.Nordström). - WENNERBERG: Gören portarna höga (W.Hammar, baryton, kören och V.Lundahl, orgel). - BRAGA: La serenata (V.Lundahl, violoncell, S.O.Lindberg, orgel).- BACH: Adagio cantabile (V.Lundahl, flöjt, R.Kärkkäinen, violin, S.O.Lindberg, orgel).- HÄNDEL: Aria. Psalm 45l. HAYDN: Aria ur Skapelsen (W.Hammar). - SIBELIUS: Till fosterlandet (HFBK:s kapell). Publik "omkring 350 personer". (HB 12.12.1912, H 17.12.1912).

1913

- 24.1. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. Populär konsert. TEIKE: Derzava, marsch. HEDMAN: Uvertyr till Sven Dufva. HERMANN: Aria ur Belisarius (HFBK:s kapell). - A.HÄGGBLOM: Blommande sköna dalar; Afton i skogen (Hjördis och Hulda Bäer, duettsång). - BEETHOVEN: Die Sehnsucht. SCHUBERT: Am Meer; Menuett (V.Lundahl, violoncell). - SÖDERSTRÖM: I sommarnatt, valse boston. BLASINSKIJ: Ungerska folkmelodier. KÖRLI: Amatör marsch (HFBK:s kapell). "ytterst fåtaligt besökt". (HB 23.1., 28.1.1913).
- 26.1. Bönehuset. Evangelikören, dir. D.Thorén. Sångafton. (HB 23.1.1913).
- 1.2. Samsk. Doris Parma, sång, ack. Juho Nyyssönen. Konsert. Musikalisk-Dramatiska Sällskapets andra garantikonsert. DONIZETTI: Aria ur Linda di Chamounix. RUBINSTEIN: Es blinkt der Thau. DELL-AQUA: Villanelle. ROSSINI: Rosinas

aria ur Barberaren i Sevilla. PALMGREN: Drömvisa. JÄRNEFELT: Titania; Sol-sken. IKONEN: Polku pieni. KAUPPI: Käen kukkuessa. KASKI: Merituuli. "Publiken var fulltalig". (HB 30.1., 4.2. 1913; H 4.2.1913).

9.2. Saml.lok. Frälsningsarmén. Sång & Musikfest. H:fors I:sta kårs hornmusikkår m.fl. utförde hornmusik, strängmusik, glasmusik, körsång, violinduetten m.m. "mycket väl besökt". (HB 4.2., 6.2., 11.2.1913).

25.2. Grand Hotel. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. 2:dra populära konserten. SUPPÉ: Uvertyr till Poeten och bonden. Abendständchen. Lied. WERNER: Fantasi ur Trubaduren av Verdi. (HFBK:s kapell). - MOZART: [Melodi ur] Figaros bröllop (violin, flöjt, piano). KUHLAU, arr. P.TOPPANEL: Divertissement för flöjt op. 68. (flöjt och piano). - Sång (en barytonsolist). - SUPPÉ: Balett ur Das Pensionat. MELARTIN: Menuett ur Prinsessan Törnrosa. CAPONSACHI: Se morsk ut, marsch (HFBK:s kapell). "mycket klen besökt". (HB 25.2., 27.2.1913).

5.3. Samsk. Bruno Aspelin, sång. Barnkonsert. Bl.a. Gungavisan; Stinas peparkakssoldat; Tarantella; Kosackvisa. Publik ca 60 barn och ca 40 vuxna. (HB 4.3., 6.3.1913).

16.3. Saml.lok. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. Teaterföreställning till förmån för sällskapets orkesterfond. "klickfull salong". (HB 15.3., 18.3.1913).

18.3. Saml.lok. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. Repris av föreställningen den 16.3. (HB 18.3.1913).

19.3. Hembygdens väl i Bromarf. Operettsångaren John Finnman. Vis- och romsafton. (HB 18.3.1913).

25.3. Arbetareföreningens hus. J.Alfr. Tanner, sång. Humoristinen lauluilta (humoristisk sångafton). "Valio ohjelma" ("elitprogram"). (HB 18.3.1913).

30.3. Saml.lok. Arbetets Vänners i Ekenäs Sångkör och Hangö Blandade Kör, dir. J. Nordström. Konsert. MERIKANTO: Vi vänta. BORENIUS: Erinran. BELLMAN-WEGELIUS: Fredmans epistel nr 71. arr. WEGELIUS: Väntan. PACIUS: Till sången. arr. ANDERSSON: Varthän skall jag mig nu gånga; Kom flicka lilla. KÖRLING: En glad trall. SIBELIUS: Till fosterlandet. HULDÉN: Näckrosen. ABT: Morgonsång. MERIKANTO: I vårstormens tid. Salen fylld "i det närmaste till sista plats". (HB 29.3., 31.3.1913).

6.4. Ekenäs. Repris av konserten den 30.3.1913. (HB 27.3., 30.3.1913).

6.4. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré. Bl.a. musik av bröderna Saarnio. (HB 3.4., 8.4.1913).

27.4. Saml.lok. Brages Sångkör från Helsingfors, dir. Otto Andersson. Matiné. arr. ANDERSSON: Slumrande toner. arr. J.GRANLUND: Två systrar. arr. ANDERSSON: Ant han dansa'. arr. ANDERSSÉN: De herdar och herdinnor. arr. ANDERSSON: Ned i mörka mullen (solist: S.Englund); Inte sku' jag ha' friat. - folkdanser - arr. HEDLUND: Krist give. arr. ANDERSSON: Var är vägens mål (solist: S.Englund); Staffansvisa; Pensarn; Somarmarsch. Salen fylld "till sista plats". (HB 26.4., 29.4.).

4.5. Havspaviljongen. Sune Carlsson, piano. Konsert. SMITH: Tarantella briljante. SINDING: Frühlingsrauschen. SCHUBERT: Impromptu. WALDTEUFEL: Mazurka. LISZT: Ungersk rapsodi c-moll. MERIKANTO: Musikaliskt skämt vid pianot; Romans. PALMGREN: Tarantella op. 3. SIBELIUS: Caprice; Finlandia. "Publiken hade kunnat vara något talrikare". (HB 3.5., 6.5.1913).

4.5. Bönehuset. Evangeli-kören. Sångafton. J.H.ROLLE: Frälsta folk ur oratoriet Abels död. arr.A.SKOG: Festkör. A.SKOG: Säll är den man. G.STEBBINS: Kommen till mig. arr.D.T. [David Thorén?]: I himlens sal. C.J.LORENTZ: Jag är en pilgrim. WENNERBERG: Davids psalm nr 147. Prisen Gud. Hör, o min själ. WENNERBERG: Davids psalm nr 28. SÖDERMAN: Loven Herren allt folk. MORING: Himlars rymd. "väl besökt". (HB 3.5., 6.5.1913).

Maj. HFBK:s vårutfärd. Musik av Finska arbetarföreningens hornkapell. (HB 20.5.1913).

1.6. Bönehuset. Evangeli-kören. Sångafton. (HB 29.5.1913).

22.6. Casinosalongen (f.d. Brunnsh). Akademiska Sångföreningen, dir. R.Hollmerus, Konsert (inom ramen för Nylands Musik- och Sångarförbunds Sång- och Musikfest i Hangö). O.LINDBLAD: Dalkarlssång. PETERSON-BERGER: På fjället i sol. SÖDERMAN: Sjung, sjung. KJERULF: Nökken (solo: J.Ekberg). S.KÖRLING: De svenske. BULL: I ensomme stunde (solo: S.Juslén). KJERULF: Brudefaerden i Hardanger. PALMGREN: Drömmen. F.KÖRLING: En glad trall. BORENIUS: Nylänningarernas marsch. "överfull salong". (HB 14.6., 23.6.1913).

22.6. Casinosalongen. Solistkonsert (inom ramen för Nylands Musik- och Sångarförbunds Sång- och Musikfest i Hangö). WAGNER: Am stillen Herd ur Die Meistersinger von Nürnberg. KJERULF: Mit hjerte og min Lyre. MERIKANTO: Se kvisten skälver. (John Ekberg). - SCHUBERT: Ständchen (Horch, horch!). TJAJKOVSKIJ: Aria ur Eugen Onegin. WAGNER: Träume. (Hjördis Axelin). - SCHUBERT: Frühlings- traum. (E.Bäckman). - RUBINSTEIN: Wanderers Nachtlied. (Ekberg och Bäckman). "publiken var talrik". (HB 14.6., 23.6.1913).

23.6. Kyrkan. Oratoriekonsert (inom ramen för Nylands Musik- och Sångarförbunds Sång- och Musikfest i Hangö). Helsingfors ungdomsförenings körer (ca 200 sångare), dir. A.Apostol, solister Hjördis Axelin, John Ekberg och Edvin Bäckman, medv. Belleveues orkester (förstärkt). HAYDN: Våren ur Årstiderna. v.KOTHEN: Finlands namn. Konserten gavs kl. 17.00 och kl. 19.00. Vid båda konserterna var publiken "talrik". (HB 14.6., 26.6.1913).

24.6. Gamla sportplanen, på en för ändamålet uppförd estrad. Nylands Musik- och Sångarförbunds Sång- och Musikfest. Festkonsert. Dir. A.Apostol. Medverkande körer: Arbetets vänner i Pyttis sångkör (24), Sångens vänner i Lovisa (18), Borgå Arbetets vänner sångkör (ca 28), Borgå nykterhetsvänner sångkör (31), Kräkö sångkör (16), Liljendal Blandade Kör (31), Tolkis blandade kör (24), Kullå sångförening (17), Klemetskog sångkör i Tusby (15), Malm ungdomsförenings sångkör (30), Vanda ungdomsförenings sångkör (12), Gammelstadens ungdomsförenings sångkör (18), Arbetets vänner sångkör i Helsingfors (42), Konstitutionella ungdomsklubbens sångkör (40), Sångkören Fylgia, Helsingfors (54), Svenska folkpartiets ungdomsklubbens sångkör (37), Nykterhetsföreningen Balders sångkör (30), Kärböle ungdomsförenings sångkör (15), Harsböle-Labby ungdomsförenings blandade kör (15), Esbo blandade kör (30), Kyrkslätt sångkör (24), Svenska föreningens i norra Lojo sångkör (21), Lojo södra ungdomsförenings blandade kör (17), Karis ungdomsförenings blandade kör (34), Billnäs sångkör (21), Snappertuna sångkör (20), Fiskars och Pojo förenade sångkör (60), Elgmo sångkör i Pojo (16), Arbetets vänner i Ekenäs sångkör (36), Hangö Blandade Kör (53), Hembygdens väls i Bromarf sångkör (24), Arbetets och sångens vänner i Bromarf sångkör (24), Hitis sångförening (24), Dragsfjärd ungdomsförenings sångkör (21), Västänfjärd ungdomsförenings blandade kör (15), Pargas sångförening (20), Arbetets vänner i Åbo sångkör Kamraterna (33);

Medverkande hornkapell: Lovisa hornseptett (7), Ungdomsförbundet Fylgias hornkapell (9), Konstitutionella ungdomsklubbens hornkapell (18), Helsingfors telefonförenings hornkapell (11), Bobäck hornkapell (9), Järsö ungdomsförenings hornkapell (8), Skärgårdens vänners hornkapell, Esbo (10), Svartå bruks hornkapell (14), Billnäs hornkapell (10), Ekenäs FBK:s hornkapell (10), Åggelby FBK:s hornkapell (9). (Siffrorna preliminära; dock totalt ca 1000 sångare och ca 100 hornblåsare).

KAPFELMAN: Hymn. - Hälsningstal: dr Sam Chydenius. - BORENIUS: Nylänningarnas marsch. - Prolog av förf. Hjalmar Procopé, uppläsning av dr G. Tegengren. - HAYDN: Vårsång. - Festtal: lektor Alfons Takolander. - SIBLLIUS: Till fosterlandet. EHRSTRÖM-WEGELIUS: Svanen. HEDMAN: Där sitter en duva. arr.WEGELIUS: Väntan. arr.ANDERSSON: Varthän. v.KOTHEN: Ungdom. MERIKANTO: I vårstormens tid. - WAGNER: Pilgrimskör ur Tannhäuser. BRAHMS: Ungers dans nr 5. SIBELIUS: Finlandia (hornkapellen). - PACIUS: Till sången. SIBELIUS: Atenarnes sång. - Tal: borgmästare Nordenstreng. - v.KOTHEN: Finlands namn. Björneborgarnas marsch. Publiken uppgick "enligt beräkning till c. 5000 personer". (HB 3.5., 12.6., 26.6.1913; H 21.6.1913; Publikation utgiven till Nylands Musik- och Sångarförbunds Sång- och Musikfest i Hangö 22, 23 och 24 juni 1913).

5.7. Pension Bellevue. Direktör Hauswalds orkester. TJAJKOVSKIJ- afton. (HB 5.7.1913).

6.7. Casino-salen. Maikki Järnefelt, sång, medv. Selim Palmgren, piano. Konsert. Sångsoli, pianosoli. "välbesatt salong". (HB 3.7., 8.7.1913).

8.7. Casino-salen. Alfhild Hamberg, sång, ack. pianisten Schlömer (A.Hambergsmann). Konsert. HILDACH: Der Lenz. C.BOHM: Still wie die Nacht. PETERSON-BERGER: Intet är som väntanstider. MERIKANTO: Liknelse. ELLING: Jag vill ut. v.KOTHEN: Soli Deo Gloria. RADECKE: Ungdomstiden. KAUN: Fosterlandet. WAGNER: Elisabeths aria ur Tannhäuser. C.BOHM: Waldteufel. W.MAASE: Vorsatz. PETERSON-BERGER: Irmeli Rose. LORLEBERG: Rosentraum. R.PALTEN: Dort in der Ferne ist Ruh. "klent besatt salong". (H 8.7. 1913; HB 10.7.1913).

12.7. Casino-salen. Aino Kajanus, harpa. Konsert. "fåtaligt besökt". (HB 12.7.1913; H 15.7.1913).

23.7. Casino-salen. Dagmar Parma, sång, medv. Kosti Vehanen, piano. Konsert. Bl.a. ROSSINI: Aria ur Barberaren i Sevilla. KOTILAINEN: Niin kaunis. JÄRNEFELT: Solsken. Pianosoli. "fåtaligt besökt". (HB 24.7.1913).

26.7. Casino-salen. Baderskornas soaré. Medv. bl.a. fru O.Lasareffskaja, sång, herr Soetebier, violoncell och herr Tomesco, violin. (HB 29.7.1913).

29.7. Casino-salen. Aino Ackté, sång. Konsert. Bl.a. MERIKANTO: Cavatina ur Elinan surma. MELARTIN: Kevätlaineet. MERIKANTO: Aria ur Elinan surma. STRAUSS: Slutscenen ur Salome. DEBUSSY: Aquarelle; Mandoline. MELARTIN: Morgonsång ur Höga visan. MERIKANTO: Kevätlaulu. IKONEN: Viise; Kevätlaulu. Salen fylld "nästan till sista plats". (HB 26.7., 31.7.1913).

10.8. Ungdomsföreningen Framåt. "Lustfärd" till Bromarf med sommarfest i Hembygdens Väls lokal. Bl.a. musik av bröderna Saarnio. (HB 14.8.1913).

7.9. Kyrkan. Konsert till förmån för Finska Sjöräddningssällskapet. Orgelso-lo. (S.Eskelin). - MORING: Himlars rymd. H.ROLLE: Frälsta folk ur orat. Abels död. [Evangeli-kören, dir. D.Thorén] och orgel. - SÖDERMAN: Loven och prisen Herran (kör). - Prisen Gud med jubelsång. WENNERBERG: Davids psalm nr 47

- (O. S. Lindberg, kör och orgel). - C.J.LORENZ: Jag är en pilgrim. (Blonda Fredberg, kör och orgel). - MENDELSSOHN: Aria. (Selim Eskelin, baryton). - E.S. RICK, arr. SKOG: Kommen och sjungen. A.SKOG: Davids psalm nr 1. arr. A. SKOG: Kommen låt oss gå till rätta. L.MASON: Närmare Gud till dig. (kör). (HB 6.9.1913).
- 14.9. Saml.lok. Frälsningsarmén. Stor Sång & Musikfest. 14 sångare från Helsingfors medverkar. Horn- och strängmusik, körsång, glasmusik, violinduet, solosång m.m. (HB 9.9.1913).
- 12.10. Kyrkan. Församlingens ungdomskör, dir. Ina Storgårds. [Sångafton]. WENNERBERG: Davids psalm 92. P.J.HANNIKAINEN: Sabbatsmorgon stilla gryr. WENNERBERG: Davids psalm 24. Hur underbar. I.KROHN: Trygg i min Jesu armar. (kör). - HAYDN: Aria ur Skapelsen. Guds barn jag är. (Selim Eskelin, sång).- WENNERBERG: Davids psalm 77. J.BLOMQUIST: Gör vad du kan (kör). Psalm 324 (kör och församling). Publik "som nästan fyllde det rymliga templet". (HB 9.10., 14.10.1913).
- 13.10. Saml.lok. Operetteatern ("Ellen Rosengrens operettsällskap") med bl.a. Anna Hellström, Richard Lundin, Edward Pehrson, Bror Hårleman, Erik Abrahamsson, Olle Ståhlbrand. GILBERT: Kyska Susanna. (HB 11.10., 13.10.1913).
- 14.10. Saml.lok. Operetteatern. PLANQUETTE: Corneilles klockor. (HB 11.10., 13.10.1913).
- 22.10. Saml.lok. Operetteatern. O.WENNERSTEN: Bröllopet på Solö. Folkklustspel i fyra akter. (HB 18.10.1913).
- 23.10. Saml.lok. Operetteatern. A.RENYI: Zuzi, operett i tre akter. (HB 21.10.1913).
- 24.10. Saml.lok. Operetteatern. C.MILLÖCKER: Tiggarestudenten, operett i fyra akter. "även den inför fullsatt salong". (HB 23.10, 25.10.1913).
- 6.11. Saml.lok? Svenska dagens fest. Medv. Hangö Blandade Kör, dir. J.Nordström, "några stämmingsfulla sånger". (HB 8.11.1913).
- 9.11. Saml.lok. P.H.Wickman. Sång- & Visafton. SJÖGREN: Sten Sture. PETERSONBERGER: Irmelin Rose. THOMAS: Romans ur Konung för en dag. LINDBAU: Konvaljens avsked. PUCCINI: Aria ur Tosca. KÖRLING: Den käraste sagan. BÖRRESEN: Hvis du har varme tanker. Bliv min så är världen min! (HB 8.11.1913).
- 12.11. Saml.lok. Operetteatern. RANDEL: Värmlänningarna, folkklustspel. "icke talrik publik". (HB 11.11., 13.11.1913).
- 13.11. Saml.lok. Operetteatern. Den förgyllda lergöken, revy. (HB 11.11., 13.11.1913).
- 23.11. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré. Bl.a. sång av Framåts sångkör, dir. Greese. [WENNERBERG:] Framåt på ljusets bana. [Arr.ANDERSSON:] När solen tänder sina strålar; Kom flicka lilla i lunden gröna. (HB 25.11.1913).
- 30.11. Samsk. Harpvirtuosen Luigi Magistretti. Konsert "genom förmedling av Musikalisk-Dramatiska Sällskapet". RAMEAU: Egyptienne. PARADISI: Toccata. BACH: Gavotte. SAINT-SAËNS: Fantasie. GODEFROID: Legende. HASSELMANN: Die Quelle. MAGISTRETTI: Al ruscello (vid bäcken). TEDESCHI: Marionette. PAGANI-NI-MAGISTRETTI: Tema och variationer. GODEFROID: Etude de concert. SINDING: Frühlingsrauschen. TEDESCHI: Patrouille espagnol. Salen fylld "till sista plats". (HB 25.11., 2.12.1913).

6.12. Saml.lok. Hangö Blandade Kör, dir. J.Nordström. Musikalisk-Dramatisk soaré. "ett antal nya sånger" samt Mohrens sista suck. Salen fylld "till sista plats". (HB 4.12., 8.12.1913).

1914

14.1. Saml.lok. Musikalisk-Dramatiska Sällskapet. Första årsfesten. Medv. bl.a. M.D.S.hornkapell, dir. Alexander Björk. Program bl.a. hornmusik; GRIEG: Foran syndens kloster, sångtablå. Salen fylld "till sista plats". (HB 15.1.1914).

19.2. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. Marsch. BJÖRK: Konsertuvertyr. WENTZANO: Aria och vals (med kornettsolo). BJÖRK: Konsert för baryton. SUPPÉ: Potpurri Fatinitza. SUPPÉ: Uvertyr till Poet och bonde. AUBER: [Melodi ur] Den svarta dominon (med kornettsolo). BJÖRK: Aftonstämning. HERVE: [Melodi ur] Lilla Helgonet. Marsch. (HB 19.2.1914).

22.2. Frälsningsarmén. Sång- och musikfest. Musikanter från H:fors I:sta kår. Hornmusik, körsång, strängmusik m.m. (HB 19.2.1914).

25.2. Samsk. Richard Burgin, violin, ack. Henriette Burgin. Konsert, Musikalisk-Dramatiska Sällskapets första garantikonsert. LALO: Symphonie espagnole. PUGNANI-KREISLER: Prelude et allegro. MOZART: Menuett. MELARTIN: Berceuse. KREISLER: Liebesfreud. CHOPIN-VILHELMJ: Nocturne. BRAHMS-JOACHIM: Två ungerska danser. BIZET-SARASATE: Carmen-fantasi. Publiken "talrik". (HB 21.2., 26.2.1913).

26.2. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. BACH: Adolph, marsch. KÉLER BÉLA: Fest-uvertyr. J.STRAUSS: Künstlerleben. J.WAGNER: Konsertpolka (solo för kornett). BJÖRK: Fantasi över finska sånger; Uvertyr "Fosterlandet". ABT: Morgonsång. BJÖRK: Sommarens, vals. BRAHMS: Ungersk dans nr 5. 30-åriga krigets marsch. (HB 26.2.1914).

28.2. Saml.lok? Kalevala-fest. Medv. "en blandad kör under fröken A.Bärmans ledning" samt M.D.S.hornkapell. (HB 3.3.1914).

5.3. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. Marsch. SUPPÉ: Banditenstreich, uvertyr. BJÖRK: Sommarens symptom, vals. HERMES: Rosen i dalen. BJÖRK: Fantasi över finska sånger; Livet å pustan, musikaliskt poem. RICKHARD: Rosens bild (med barytonsolo). BJÖRK: Silverbröllopet, vals. Potpurri ur Tjajkovskijs Eugen Onegin. BACH: Adolph, marsch. (HB 5.3.1914).

12.3. Grand Hotel. M.D.S. Hornkapell. Konsert "till avbetalning på de nya musikinstrumenten". Marsch. KÉLER BÉLA: Lustspelsuvertyr. PARLOW: Main Klänge, vals. WITT: Nur im Herzen. PAHLMAN: Finska folksånger. BJÖRK: Konsertuvertyr. WENTZANO: Aria och vals (med kornettsolo). MYDDLETON: Spökbrigaden. Potpurri ur Flotows Martha. Marsch. (HB 12.3.1914).

15.3. Saml.lok. M.D.S.Hornkapell. Konsert med dans "för avbetalning å de nya musikinstrumenten". Bl.a. kompositioner av kapellmästare A.BJÖRK. "välbesökt". (HB 14.3., 17.3.1914).

16.3.Samsk. Signe Liljequist, sång. Konsert, Musikalisk-Dramatiska Sällskapets andra garantikonsert. HÄNDEL: Ah mio cor. MARTINI: L'amour est un ami trompeur. BRAHMS: Schwesterlein; Von ewiger Liebe. BACKER-GRÖNDAHL: Mot kveld.

- SINDING: Det skreg en fugl. BÖRRESEN: Hvis du har varme tanker. BACKER-LUNDE: Stig sol. COLLAN: Du är min ro. MELARTIN: Sirkan häamatka. MERIKANTO: Skogsduvovs toner; Päivännousu. "fullbesatt salong". (HB 14.3., 17.3.1914).
- 19.3. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. KÉLER BÉLA: Festuvertyr. IVANOVICI: Vårböljor, vals. SCHUBERT: Ständchen. ERIKSSON: Svenska folksånger. Potpurri ur Tjajkovskijs Eugen Onegin. LÉHAR: Luxemburg, vals. HELAND: Bland fjällen. Potpurri ur Donizettis Lucia di Lammermoor. Marsch. (HB 19.3.1914).
- 22.3. H.T.Y:s lokal. Olli Suolahti. Konsert (med kantele). (HB 19.3.1914).
- 25.3. Saml.lok. Ungdomsföreningen Framåt. Soaré. Bl.a. sång av Framåts sångkör. (HB 24.3.1914).
- 26.3. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. Marsch. BJÖRK: Uvertyr "Fosterlandet". PARLOW: Main Klänge, vals. ABT: Morgonsång (med barytonsolo). Potpurri ur Donizettis Lucia di Lammermoor. Potpurri ur Suppés Fatinitza. BJÖRK: Silverbröllopet, vals. WAGNER: Konsertpolka (solo för kornett). BJÖRK: Gavotte et musette. Marsch. (HB 26.3.1914).
- 29.3. Ekenäs. Arbetets Vänners i Ekenäs Sångkör och Hangö Blandade Kör, dir. J.Nordström. Konsert. arr. ANDERSSON: Slumrande toner. P.J.HANNIKAINEN: Vallflickans söndag. SCHÄFFER: Aftonen. [MORLEY, arr.] KLEMETTI: Sången låt klinga. v.KOTHEN: Juninatt. WENNERBERG: Rosen. arr.ANDERSSON: Gossen han är lessen. EDGREN: Näckrosen. arr.ANDERSSON: Inte sku' jag ha' friat till dig. WITT: Tårren. arr. ANDERSSON: De herdar och herdinnor. WITT: I natten. (HB 21.3., 31.3.1914).
- 2.4. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. Marsch. ADAM: Uvertyr till Koning för en dag. ROSAS: Über den Wellen, vals. HUMBERT: O bitt' euch liebe Vögelein. BJÖRK: Konsert för Baryton. SUPPÉ: Lätta kavalleriet, uvertyr. BJÖRK: En afton på Grand, vals tillägnad fru S.Adamsson. STUZZMANN: Annas öga, romans. Potpurri ur Hervés Lilla Helgonet. Marsch. (HB 2.4.1914).
- 5.4. Saml.lok. Arbetets Vänners i Ekenäs Sångkör och Hangö Blandade Kör, dir. J.Nordström. Repris av konserten den 29.3.1914. "hade tyvärr icke samlat fullt hus". (HB 31.3.1914, H 7.4.1914).
- 13.4. Bönehuset. Evangeli-kören, medv. Ina Storgårds och E.Grönlund samt en barnkör. Sångafton. "väl besökt". (HB 9.4., 14.4.1914).
- 16.4. Samsk. William Hammar, sång, medv. Sigrid Sjöblom, sång, och Edvin Weidenbrück, piano. Konsert till förmån för Hjalmar Freys minnesfond. CARISSIMI: Vittoria, vittoria! KÖRLING: Aftonstämning. (Hammar). - GODARD: Chanson de Florian. SIBELIUS: Den första kyssen. (Sjöblom). - WEIDENBRÜCK: Vals op. 14 fissa-moll; Tomtarnas fest. (Weidenbrück). - WEIDENBRÜCK: Dag efter dag; Uppståndelse. (Hammar). - MERIKANTO: Tuulan tei. WEIDENBRÜCK: Vildros. (Sjöblom). - BOHM: Still wie die Nacht. LEONCAVALLO: Mattinata. (Hammar). "rätt talrik publik". (HB 9.4., 21.4.1914).
- 16.4. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. Marsch. ADAM: Uvertyr till Koning för en dag. ROSAS: Über den Wellen, vals. STUZZMANN: Annas öga, romans. BJÖRK: Konsert för baryton. Potpurri ur Tjajkovskijs Eugen Onegin. BJÖRK: En afton på Grand. ABT: Morgonsång. Potpurri ur Flotows Martha. Marsch. "torsdagskonserterna å Grand Hotel" har "varit väl besökta"; fr.o.m. nu aviseras även lördagskonserter å Grand av M.D.S. Hornkapell. (HB 16.4.1914).

23.4. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. HÅLLSTRÖM: Johanneslund, marsch. LEANDER: Jane, polonäs. METRA: Valse espagnole. HERMES: Armaasta erotessa. RITZ: Slaviska folksånger. SUPPÉ: Lätta kavalleriet, uvertyr. ZIKOFF: Frühling auf der Reise, vals. CAPUA: O sole mio. EILENBERG: Verwandte Seele, divertissement. BJÖRK: Minne från Heinola, marsch. (HB 23.4.1914).

26.4. Kyrkan. Johanneskyrkans svenska sångkör (Helsingfors), dir. Joel Löfstrand. Konsert. BACH: Fantasi G-dur (M.Lindfors, orgel). BACH: Koräl ur motetten Jesu meine Freude. F.SILCHER: Se upp till Golgata. C.RIEDEL: Tre gammalböhmiska julvisor. RHEINBERGER: Vision (orgel). F.ROSELLI: Adoramus. MERKEL: Adventmotett. M.HALLER: Kör ur Motettum pro festo Ascensionis Domini. LISZT: Koräl: Nu tacken Gud allt folk. Ej "fulltaligt besökt". (HB 25.4., 28.4.1914).

1.5. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert (kl. 10 f.m.). Marsch. BJÖRK: Uvertyr "Fosterlandet". FRANCK: Vals-intermezzo. DONIZETTI: Aria ur Belisarius (solo för baryton). KAHRA: Potpurri över finska folksånger. Potpurri ur Bizets Carmen. BJÖRK: Första maj, vals. SCHREINER: Lille trumpetaren, polka (kornettsolo). FRANCK: Trolleriets värld, gavott. Marsch. (HB 30.4.1914).

7.5. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Marsch. MYDDLETON: Negerns dröm. STRAUSS: Künstlerleben, vals. FORSSTRÖM: Potpurri över finska folksånger. BJÖRK: Hangö F.B.K:s honnörmarsch; Konsertuvertyr. AUBER: Aria ur Svarta Dominon (kornettsolo). SCHÄFFER: Aftonen, romans. BJÖRK: Sommarens symptom, vals. Marsch. (HB 7.5.1914).

16.5. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Marsch. FAUST: Le Khedive. IVANOVICI: Seufzer, vals. LEANDER: Läpsuuden toverille. BLASINSKIJ: Ungerska visor, potpurri. Potpurri ur Wagners Tannhäuser. ROSENBERG: Rosor från Orienten. BULL: Saeterjentens söndag. THÜRMERUM: Musikalische Blumenlese. Marsch. (HB 16.5.1914).

23.5. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Marsch. LEANDER: Helene, polonäs. METRA: Valse espagnole. WERNER: Romans. Potpurri ur Verdis Traviata. Potpurri ur Wagners Tannhäuser. EILENBERG: Rève du valse. JOHNSON: Iola, serenad. KLING: Le songe d'amour. Marsch. (HB 23.5.1914).

24.5. Kyrkan. Församlingens ungdomskör, dir. Ina Storgårds, medv. Karin Limmell, sång. Sångafton. WENNERBERG: Davids psalm nr 103. Nattens mörka skuggor vika. - v.KOTHEN: Soli Deo Gloria. (Limmell). - FR.SILCHER: Se upp till Golgata. - MASCAGNI: Ave Maria. BØRRESEN: Hvis du har varme Tanker. (Limmell). - A.S-G. Jag har så mycket att tacka för (solist: O.S.Lindberg). WENNERBERG: Davids psalm nr 126. Jesus i härlighet uppstått. M.NYBERG: Du som än i världen irrar. WENNERBERG: Davids psalm nr 121 (solister: Limmell, S.Svedlin, med kör och orgel). Psalm 241 (kör och församling). "välbesökt". (HB 23.5., 26.5.1914).

30.5. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. BLON: Marsch. BJÖRK: Uvertyr "Fosterlandet"; Sommarens symptom, vals. MASCAGNI: Intermezzo ur Cavalleria rusticana. VERDI: Aria ur Ernani. BJÖRK: Konsert för baryton. WENTZANO: Aria och vals. BJÖRK: Tango. Potpurri ur Verdis Aida. TEIKE: Terzava, marsch. (HB 30.5.1914).

31.5. Haga park. Folk- & Sommarfest, arr. Hangö Sv. Arbetarförening & Ungdomsklubb. Medv. bl.a. Åbo Arbetarförenings musikkår, Åbo Arbetarförenings manskör. (HB 23.5.1914).

- 1.6. Badhusparken. M.D.S. Hornkapell. Gratiskonsert. (HB 30.5.1914).
- 6.6. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Marsch. KÉLER BÉLA: Lustspelsuvertyr. CH. COOTE: Mia cora, vals. PACIUS: O Hellas' barn. Potpurri ur Thomas' Mignon. Fantasi över Bizets Carmen. STRAUSS: An der schönen blauen Donau, vals, Romans (baryton-solo). Potpurri ur Strauss' Zigenarbaronen. Marsch. (HB 6.6.1914).
- 13.6. Grand Hotel. M.D.S.Hornkapell. Konsert. Marsch. SUPPÉ: Lätta kavalleriet, uvertyr. SCHASTOWA: La villa triste, vals. DONIZETTI: Tyrolienne. LUM-BYE: Drömbilder, fantasi. Fantasi ur Verdis Traviata. BJÖRK: En afton på Grand. RICKHARD: Rosens bild (baryton-solo). LABITZKY: Traum der Sennerin. Casino marsch. (HB 13.6.1914).
- 23.6. Badhusparkens estrad. M.D.S.Hornkapell. Friluftskonsert. (HB 23.6.1914).
- 4.7. Casino-salen. Musices Amantes (manskör, Åbo), dir. W.Karsten. Konsert. Bl.a. FRIEBERG: Norsk folkvisa (solo: A.Hellman). GENETZ: Lemmen kukka (solo: V.Vehmanen). Publiken var "något fåtalig". (HB 4.7., 7.7. 1914).
- 7.7. Casino-salen. Signe Liljeqvist, sång, ack. Emil Kauppi. Konsert. PERGO-LESI: Se tu m'ami. MARTINI: L'amour est un enfant trompeur. MASSENET: Les larmes. FRANZ: Aus meinen grossen Schmerzen; Ständchen. SCHUMANN: Widmung. PETERSON-BERGER: Irmelin Rose. SINDING: Det skreg en fugl. BACKER-GRÖNDAHL: Mot kveld. ELLING: Jeg vil ud. COLLAN: Du är min ro. MERIKANTO: Pai pai paitaressu; Soi vienosti murheeni soitto. MELARTIN: Sirkan häämatka. Publiken "talrik". (HB 7.7., 9.7.1914).
- 11.7. Kyrkan i Bromarf. Hangö Församlings Ungdomskör. Konsert. (HB 11.7.1914).
- 14.7. Hembygdens Väls lokal i Bromarf. Signe Liljeqvist, sång. Konsert. HÄNDEL: Ah mio cor. MARTINI: L'amour est un enfant trompeur. COLLAN: Du är min ro. arr.EKMAN: Det gingo två flickor i rosandelund. SIBELIUS: Säv, säv, susa. JÄRNEFELT: Titania. KNORRING: Har du en vän. COLLAN: Otaliga vågor vandra. MERIKANTO: Pai pai paitaressu; Miksi laulan? SINDING: Der skreg en fugl. BACKER-GRÖNDAHL: Mot Kveld. HELAND: Säg mig liten fågel. (HB 11.8.1914).
- 19.7. Vid Café Maxim i Hangöby. Ungdomsföreningen Framåt. Sommarfest. Bl.a. sång av Framåts sångkör. (HB 18.7.1914).
- 26.7. Kyrkan i Bromarf. Hangö Församlings Ungdomskör, dir. Ina Storgårds. Konsert. "väl besökt". (HB 25.7., 28.7.1914).
- 31.7. Casino-salen. Erna Gräsbeck, sång, ack. Juho Nyysönen. Konsert. WAGNER: Elisabeths aria ur Tannhäuser. PUCCHINI: Mímis aria ur Bohème; Vals ur Bohème. BØRRESEN: Hvis du har varme Tanker. SINDING: Den Jomfru gick i Valmu-Vang. MELARTIN: Rosa rorans bonitatem; Rannalle nukkunut; Gieb mir dein Herze. WEGELIUS: Karin Månsdotters vaggvisa. I.HANNIKAINEN: Mäenlasku. (HB 30.7.1914).
- Varken Hangö eller Hangö-Bladet införde någon recension av konserten, som eventuellt aldrig hölls. Stort utrymme ägnades åt krigsutbrottet.

NOTER

Inledning

- 1 Hangon Sanomat (1913-14); Hangö (1890-), Hangö-Bladet (1908-14), Hangö-Kuriren (1908), Hankoniemi (1899, endast provnummer). Jfr KAARNA-WINTER, Bibliografi över Finlands tidningspress.
- 2 Viktigast är Ekenäs Notisblad (1883-88), Ekenäs Tidning (1892-93), Västra Nyland (Ekenäs 1881-82, 1889-) samt Helsingfors Dagblad och Uusi Suometar (Helsingfors).
- 3 Om stadens första tider, se bl.a. BOSTRÖM, Hangö under sitt första kvartsekel.
- 4 BERNDTSSON m.fl., Hangö stad och badanstalt, s. 8.
- 5 RAMSAY, I kamp med Östersjöns isar, s. 79.
- 6 Jfr bl.a. ÖSTERLUND, Badort och seglarcentrum, s. 172.
- 7 Jfr bl.a. ÖSTERLUND, Industrierad stad, s. 218.
- 8 RAMSAY, a.a., s. 130 ff.
- 9 Jfr bl.a. ÖSTERLUND, Industrierad stad, s. 221.
- 10 Kyrkoherdeämbetet i Hangö, Statistik över befolkningsutvecklingen.
- 11 KLINGSTEDT, Förfinskningen i städerna, s. 103.
- 12 Jfr HOLMBERG, Blad ur Hangö stads historia, s. 88; BOSTRÖM, a.a., s. 40.
- 13 BOSTRÖM, a.a., s. 45.
- 14 H 8.3. 1891.
- 15 BOSTRÖM, a.a., s. 48.
- 16 H, annonser om soaréer.
- 17 BOSTRÖM, a.a., s. 36.
- 18 ibid, s. 39.
- 18a BERNDTSSON m.fl., a.a., s. 86.
- 19 BOSTRÖM, a.a., s. 30.
- 20 Jfr t.ex. Hangö samlyceums årsberättelse 1965-66, s. 32.
- 21 HB 31.3., 7.4. 1908.
- 22 Se t.ex. H 30.11.1897.
- 23 H 19.9.1897.
- 24 Roos, Viktor Jedijah Alfred (Jesaja), (1864-1952), rektor, skolråd. Lärare i naturkunskap och geografi i Fredrikshamn och från 1896 i Hangö. Synnerligen mångsidigt verksam på skol- och samhällslivets område (folkskollinpektör, medlem av Stadsfullmäktige etc.). Publicerade 1944 och 1948 "Till flydda tider" 1-2 med levnadsteckningar över åtskilliga bemärkta hangöbor.
- 25 H 28.4.1900. Stavningen är här - liksom i övriga citat - moderniserad.
- 26 HB 11.11.1911.
- 27 HB 3.12.1912.
- 28 HB 20.4.1912.
- 29 H.T.Y:s protokoll 19.3.1905.
- 30 Jfr t.ex. HOLMBERG, a.a., s. 121-133.
- 31 Fotografier i Hangö stads museum belyser utvecklingen.
- 32 HB 11.11.1911.
- 33 H 10.4.1890.
- 34 Hangö Svenska Kyrkokör 1916-1926, s. 4.
- 35 H 2.12.1967.
- 36 H 27.11.1892. Richard Faltin (1835-1918) var välkänd som kompositör, organist och kapellmästare. Vid tidpunkten för orgelinviigningen i Hangö var han organist vid Nikolajkyrkan i Helsingfors. (MT, art. Faltin, R.).

Svenskspråkiga profana blandade körer

- 1 Jfr bl.a. ANDERSSON, Finlands-
svenska musikfester, s. 21.
- 2 ibid, s. 23 f.; MT, s. 272.
- 3 ibid, s. 28 ff.
- 4 Kaustell, Anders (1860-1934), lärare, utdimitterad från Nykarleby seminarium 1882. I Hangö var Kaustell anställd som lärare, men var därutöver verksam som t.f. kantor-orgelnist, körledare och bokhandlare. Medlem av Stadsfullmäktige 1890-1911 och 1919, tidvis ordförande eller viceordförande. (ROOS, Till flydda tider, 1, s. 95 ff.).
- 5 Jfr ERÄSALO, Piirteitä suomalaisen laulun vaiheista Hangossa ennen 1916, s. 8.
- 6 H 6.4.1890.
- 7 Liljeström, Aatto Aksel (1868-1922), kapellmästare. Studerade vid Helsingfors musikinstitut och Orkesterskolan. Kapellmästare i Hangö 1889-95, musiklärare i Tammerfors 1895-1905, kapellmästare i Nyslott 1905-15. Ledare för militärmusikskolan i Korsholm och den vita arméns förste överkapellmästare 1918. Därefter jordbrukare i Rantasalmi. Komponerat bl.a. hornmusik, stundom under pseudonymen Aatto A. Lumme. (MT, art. Liljeström, A.A.).
- 8 ERÄSALO, a.a., s. 11.
- 9 H 6.4.1890.
- 10 ERÄSALO, a.a., s. 10 ff.
- 11 H 28.1.1896.
- 12 H bl.a. 25.5., 31.10.1897.
- 13 HB 25.2.1911.
- 14 H, åtskilliga annonser om sammankomster.
- 15 H 4.2., 8.5.1892.
- 16 Om denna fest: jfr ANDERSSON, a.a., s. 43-49. De deltagande körerna uppräknas inte.
- 17 H 21.2.1893.
- 18 NYBERG, anteckningar i Hangö Blandade Körs arkiv.
- 19 ibid.
- 20 H 2.1. 1894.
- 21 NYBERG, a.a.
- 22 H 21.4., 23.4.1895.
- 23 Jfr bl.a. H 6.2.1895.
- 24 H 1.7.1895; NYBERG, a.a.
- 25 ANDERSSON, a.a., s. 65 ff. Föreningarna Arbetets Vänners sociala och ideella strävanden beskrivs i den av HULTIN utgivna boken Föreningarna Arbetets Vänner 1891-1941, s. 51-80.
- 26 H 10.11.1895.
- 27 Renqvist, Henrik Wilhelm (f. 1851). Lärare i matematik och naturkunskaper samt i sång i Kexholm, Hangö (1894-97) och i Åbo. Folkskolinspektör i Hangö 1895-97, medlem av Stadsfullmäktige. (ROOS, Till flydda tider, 1, s. 214 f.).
- 28 H 6.2.1896.
- 29 H 15.3.1896.
- 30 H 3.5.1896.
- 31 H 5.5.1896.
- 32 Jfr ANDERSSON, a.a., s. 387, där körmedlemmarna uppräknas, med yrken angivna.
- 33 H 26.1. 1897.
- 34 H 20.4.1897.
- 35 Jfr FLODIN, Martin Wegelius, s. 475.
- 36 H 27.4.1897.
- 37 ANDERSSON, a.a., s. 91 f.
- 38 H 1.6.1897.
- 39 Nyberg, Ivar (1878-1905), musiker. Studerade vid klockare- och orgelnistskolan i Helsingfors samt vid Helsingfors Musikinstitut. Därefter bosatt i Hangö, där han bl.a. ledde AV-kören och hornkapellet. Sånglärare i samskolan 1903-1904. (jfr bl.a. Hangö samlyc.50 år, s.142)
- 40 H 19.8.1897.
- 41 H 19.8.1897.
- 42 H 3.5.1898.
- 43 H 31.5.1898.
- 44 H 21.3.1899; NYBERG, a.a.
- 45 H 14.4.1903.
- 46 H 21.4.1903.

- 47 I AV:s årsberättelse för år 1904 uppges, att föreningen på grund av överhetliga ingrepp fört en "tynande tillvaro", möjligen avses därmed att de vanliga folkbildande föredragen inte kunde anordnas. (H 25.2.1905).
- 48 H 10.10.1905.
- 49 Kören sammankallades, utan att dock ännu kunna prestera sång, till ett möte den 19.11.1905; mötet betecknades "konstitutio-nellt". (H 18.11., 21.11.1905).
- 50 bl.a. H 20.3., 14.6.1906.
- 51 NYBERG, a.a.
- 52 H 2.2.1907.
- 53 H 7.2.1907.
- 53a NYBERG, a.a.
- 54 H 6.6.1907.
- 55 ANDERSSON, a.a., s. 135 ff.
- 56 NYBERG, a.a.
Baèr (f. Kronkvist), H u l d a Augusta Sofia (1864-1932). Född i Lojo, utbildad vid Helsingfors musikinstitut 1882-4 samt 1888-9. G.m. veterinären Hjalmar Kasimir Baèr 1890. Studerade sång i Paris, Dresden och Berlin 1899-1900. Musikpedagog i Helsingfors 1900-04. Därefter bosatt i Hangö, där hon var sånglärarinna vid samskolan och verksam som privatlärare. Flitigt engagerad i musiklivet i Hangö, Musikalisk-Dramatiska Sällskapet o.s.v. Flyttade till Åbo 1932. (ROOS, 2,s.191 ff.).
- 57 H 21.3.1907.
- 58 HB 7.12.1911.
- 59 HB 10.2.1912.
- 60 H bl.a. 20.12.1902.
- 61 H 3.4.1906.
- 62 H 4.3.1905.
- 63 H 26.2. 1907 (redogörelse för föreningens första år).
- 64 HB 17.1.1910.
- 65 HB 26.2.1910.
- 66 HB 4.4. 1910.
- 67 HB 20.6.1910.
- 68 HB 2.5.1910.
- 69 HB 19.9., 31.10.1910.
- 70 HB 5.8., 7.8.1911.
- 71 HB 17.10.1911.
- 72 HB 4.12.1911.
- 73 HB 10.2., 13.4.1912.
- 74 HB 28.10., 13.11., 18.11., 25.11. 1913. HB 17.2., 26.3.1914.
- 75 HB 2.1.1912.
- 76 HB 1.4.1911.
- 77 Muntlig uppgift av fru MEJAN SARTORISIO 26.3.1970.
- 78 Hangö stads museum.
- 79 Muntlig uppgift av fru MEJAN SARTORISIO 26.3.1970.
- 80 HB 16.5.1911.
- 81 HB 23.5.1911.
- 82 HB 23.3.1912.
- 83 HB 26.3.1912.
- 84 HB 1.4.1912.
- 85 Muntlig uppgift av fru MEJAN SARTORISIO 26.3.1970.
- 86 HB 18.2.1913.
- 87 Muntlig uppgift av fru MEJAN SARTORISIO 26.3.1970.
- 88 HB 31.3.1913.
- 89 ANDERSSON, a.a., s. 193 f.
- 90 HB 8.11.1913.
- 91 HB 8.12.1913.
- 92 FORSBERG, FR., utg. och arr., Vinterkvällar, 1, H:fors 1891.
- 93 HB 7.4.1914.
- 94 HB 25.4.1914.

Svenskspråkig manskörssång

- 1 SÖDERHOLM, Manskörssången i Finland 1819-1969, s. 58.
- 2 ibid, s. 60.
- 3 ibid, s. 63 f.
- 4 ibid, s. 65 f.
- 5 HT 22.7.1854.
- 6 HD 24.7.1880.
- 7 SOFIA STENBÄCK, brev 6.8. 1880 till Emmy Ramsay.
- 8 D:o 10.4.1884.

9	t.ex. ROOS, Till flydda tider, 1, s. 95.	21	ROOS, a.a., s. 109.
10	AHLBECK, Musiklivet vid Nykarleby seminarium 1873-1939, s.13.	22	Axel Rudolf Gabriel Stenius (1857-1928), överstelöjtnant, körledare m.m. Under sin vistelse i Vasa 1881-98 tog han initiativ till oratorieförändringen; i Helsingfors ledde han Sällskapet M.M. 1903-10. Senare tog han initiativ till bildandet av Svenska Oratorieföreningen. I Hangö undervisade han i ryska och i sång vid samskolan. (MT, ROOS, a.a., s.305).
11	H 1.5.1895.		
12	H bl.a. 6.2.1894, 6.2.1898.		
13	H 6.2.1894.		
14	H 7.2.1895.		
15	H 30.10.1898.		
16	H 29.12.1898.		
17	t.ex. HFBK:s (rekonstruerade) matrikel.	23	ROOS, a.a., s. 109.
18	H 11.11.1899.	24	ROOS, Till flydda tider, 2, s. 194.
19	H 19.4.1900.		
20	H 1.5.1900.		

F i n s k s p r å k i g k ö r s å n g

1	Jfr SÖRENSEN, Hangös finska befolkning, s. 183 f.	23	ERÄSALO, a.a., s. 12.
2	ibid, s. 193.	24	H.T.Y., protokoll 7.3.1909.
3	ERÄSALO, Piirteitä suomalaisen laulun vaiheista Hangossa ennen v. 1916, s. 10 f.	25	H.T.Y., protokoll 5.12.1909. ERÄSALO (a.a., s.11) uppger, att H.T.Y. betalade lön åt sina dirigenter, samt att föreningen gärna hade fortsatt därmed, om dirigenter stått att uppbirga.
4	ibid, s. 11.	26	H.T.Y., protokoll 11.5.1911.
5	ibid, s. 10 f.	27	ERÄSALO, a.a., s. 11.
6	ibid, s. 11.	28	ibid, s. 12 f.
7	ibid, s. 11.	29	H.T.Y., protokoll 23.2.1906. " därför torde även Viiri i fiendernas ögon vara ungefär detsamma som Arbetarföreningen".
8	H, annonser om soaréer t.ex. 9.11.1893 och våren 1894.	30	Naemi Friberg (1869-1958) hade bl.a. varit engagerad vid hovoperan i Detmold, efter studier i Italien och i Tyskland. I Finland bl.a. Ortrud i Lohengrin (1905). Från 1910-talet sångpedagog i Åbo. (Sm, Biografica-samlingen).
9	ERÄSALO, a.a., s. 11.	31	Hangö stads museum.
10	Jfr BJÖRKQVIST, Arbetarrörelsen i Hangö, s. 130 ff.	32	SÖRENSEN, a.a., s. 193 ff.
11	H.T.Y., protokoll 6.10.1895.	33	ERÄSALO, a.a., s. 14; H 15.5.1906.
12	ERÄSALO, a.a., s. 12.		
13	ibid.		
14	ibid.		
15	H 22.1.1899.		
16	H 7.5.1899.		
17	H.T.Y., protokoll 9.6.1901.		
18	ERÄSALO, a.a., s. 12; H.T.Y., protokoll 4.12.1904.		
19	ERÄSALO, a.a., s. 12.		
20	H.T.Y., protokoll 19.3.1905.		
21	H.T.Y., protokoll 21.6.1905.		
22	Lauri Nissinen (1885-1956) blev senare känd som en av landets mest framstående kontrabassist; han var stämledare i Helsingfors stadsorkester samt lärare vid Sibelius-akademien. (Sm.Biografica-saml).	34	ERÄSALO, a.a., s. 13.
		35	HB 3.3.1914.
		36	HB 10.4.1911.
		37	ERÄSALO, a.a., s. 13.

Kyrkliga körer

1	H 2.12.1967.	8	HB 25.11.1911.
2	Hangö Svenska Kyrkokör 1916-1926, s. 4.	9	HB 25.5.1912.
3	ERÄSALO, Piirteitä suomalaisen laulun vaiheista Hangossa ennen v. 1916, s. 8.	10	HB 20.7., 25.7.1912.
4	ROOS, Till flydda tider, 1, s. 96 ff.	11	HB 27.7.1912.
5	HOLMBERG, Blad ur Hangö Stads historia, s. 117 f.	12	SOFIA STENBÄCK, Brev 6.12.1882 till Emmy Ramsay.
6	H 24.2.1906.
Frans Oskar Sigurd Lindberg (1874-1942) studerade vid klockare- o. orgelnistskolan i Helsingfors. Kontorist i Läskelä, kyrkomusiker i Kuhmois och Joröis. Fr.o.m. 1906 biträdande sångledare i Hangö församling; även anställd vid smörexportaffären Valio. Flyttade 1922 till Helsingfors. (ROOS, Till flydda tider, 2, s. 219 ff.).	13	HOLMBERG, a.a., s. 115.
7	HB 11.4.1911.	14	Hangö Svenska Kyrkokör 1916-1926, s. 4.
		15	H 30.11.1907.
		16	H 15.11., 18.11.1902.
		17	T.ex. H 4.11.1908.
		18	Hangö Svenska Kyrkokör 1916-1926, s. 5.
		19	ERÄSALO, a.a., s. 14.
		20	H 11.12.1909.
		21	H 6.12.1910.
		22	H 9.6.1908.
		23	H 4.7., 19.9.1908; 14.9.1909.
		24	H 4.12.1930; 28.11.1936.
		25	HB 9.9.1913.
		26	ERÄSALO, a.a., s. 9 f.; övers. av förf.

Hornkapell

1	SOFIA STENBÄCK, Brev 4.5.1879 till Emmy Ramsay.		matrikel den 1.10.1889. Datum för hans avgång från kåren framgår inte. Denna matrikel är rekonstruerad ca 1908, efter det den ursprungliga matrikeln förstörts vid en eldsvåda. De kårmedlemmar som medverkat i musikkåren kan inte utpekas på basen av uppgifter i matrikeln. Inte ens de kapellmästare som tillträdde efter Liljeström (Wallwitz, Andersin, Jokirinta, Kärkkäinen) upptas där.
2	Sign. "m-" i HD 12.5.1882.	9	H 2.6.1892.
3	HD 3.8.1883.	10	H 4.9.1890.
4	ROSAS, Sällskapetets verksamhet 1868-1965, s. 42 ff.	11	H 16.4.1893.
5	US 6.5. 1887. "I vår brandkårs musikkår finns två särskilda avdelningar, varav den ena är det nyligen grundade gosskapellet, till vilket hör ett halvt dussin gossar, omkring 10 och 12 år gamla. Man kan inte annat än förundra sig när man hör hur dessa små musikanter redan är övade i sin konst, trots att det är bara ungefär ett halvt år sedan de kastade lergökarna, dessa barndomens lekkamrater, i vrån och första gången började spela horn".	12	H 13.11.1890.
6	US 6.5.1887.	13	H 10.5.1891.
7	VN 29.3.1889.	14	H 17.5.1891.
8	Liljeström är antecknad som kårmedlem och kapellmästare i HFBK:s	15	H 12.2.1891.
		16	H 8.3.1891.
		17	H 18.10.1892.
		18	H 10.4.1892.

- 19 H 15.5.1892.
- 20 En insamlingslista för insamlandet av medel för "ett eget musikkapell i Hangö" cirkulerade hösten 1892. Man var mån om att framhålla, att HFBK misslyckats med att bilda en god orkester, och att de insamlade medlen inte skulle gå till nya instrument för HFBK, "så behjärtansvärd och väl motiverad även en sådan insamling än i och för sigvore". (H 22.10.1891). Resultatet av denna insamling var troligen just drygt 1.000 mk.
- 21 H 1.12.1892.
- 22 Stadsfullmäktiges protokoll 22.12.1892, § 24: "Föranledde ingen åtgärd"; H 25.12.1892.
- 23 H 27.12.1892.
- 24 ROOS, Till flydda tider, 1, s. 184.
- 25 H 12.11.1895.
- 26 H 10.5.1892.
- 27 H 23.6.1892.
- 28 BERNDTSSON m.fl., Hangö stad och badanstalt, s. 80.
- 29 MT, art. Torvisoittokunta.
- 30 H 18.12.1894.
- 31 H 11.9.1894.
- 32 H 13.10., 31.10., 17.11.1895.
- 33 H 30.4.1895.
- 34 H 12.9.1895.
- 35 HFBK:s arkiv, fotografier med namnförteckningar.
- 36 STENBÄCK, SOFIA, Brev 10.2.1884 till Emmy Ramsay.
- 37 H 25.10.1891.
- 38 H 2.2.1892.
- 39 H 19.11., 21.11.1893.
- 40 H 28.11., 1.12.1893.
- 41 H 6.6.1895.
- 42 H 19.9.1895.
- 43 Stadsfullmäktiges protokoll 20.8.1895, § 12; H 22.8.1895.
- 44 H 3.12.1895.
- 45 Jfr ROSAS, a.a., s. 33 ff.
- 46 H 14.12.1895.
- 47 H 2.1.1896.
- 48 H 16.1., 29.11.1896.
- 49 H 29.11.1896.
- 50 H 30.11.1899
- 51 Stadsfullmäktiges protokoll 3.1.1901, § 1, Utskänningsbolagets vinstmedel (beslut 9.1.1901); H 10.1.1901.
- 52 H 21.5.1901.
- 53 H 27.11.1902.
- 54 H 17.1 - 9.6.1903.
- 55 H 2.7.1904. Stadsfullmäktiges protokoll för åren 1902-1905 saknas sedan andra världskriget.
- 56 H 21.1.1905.
- 57 H 25.12.1898.
- 58 H, åtskilliga annonser.
- 59 H 19.5.1900.
- 60 H bl.a. 3.5., 7.7., 6.11.1900.
- 61 H 5.5.1903.
- 62 Bl.a. H 27.9.1904, 15.10.1904, 28.9.1905.
- 63 H 28.9.1905.
- 64 H 26.5.1906.
- 65 H 20.10.1908.
- 66 H 26.11.1908.
- 67 HB 12.6., 26.6.1909.
- 68 HB 7.10.1909.
- 69 Stadsfullmäktiges protokoll 8.12.1909, § 6; HB 9.12.1909.
- 70 Apostol, Alexej (1866-1927). Född i Aten. Kom till Finland med Finska Gardet efter kriget 1877. Militärkapellmästare fr.o.m. 1890-talet i Åbo och Helsingfors. Från 1901 ledare för Helsingfors Hornorkester och Apostols konsertorkester samt innehavare av musikhandel och musikförlag. Efter 1918 arméns överkapellmästare med musikkajors rang. Även ekonom och andre dirigent vid Helsingfors stadsorkester. (MT).
- 71 Muntlig uppg. av NILS EHRSTEDT 25.3.1970.
- 72 Jfr bl.a. Stadsfullmäktiges protokoll 26.10.1910, § 12; 14.2.1912, § 8, samt H 13.1., 20.1., 10.9., 15.9., 15.11.1910; 26.1., 25.4.1911; HB 22.1., 14.3., 13.6.1912.
- 73 HB 3.4.1913.
- 74 HB 3.5.1913.
- 75 HB 20.5.1914.

76	HB 30.4.1914.	95	D:o 7.1., 14.1., 21.1.1907.
77	HB 10.10.1911.	96	D:o 3.2.1907.
78	HB 22.10.1912, där M.D.S:s årsberättelse återgavs.	97	D:o 23.9.1907.
79	HB 15.2.1912.	98	D:o 30.12.1907.
80	HB 26.10.1912.	99	D:o 24.2., 1.3.1908.
81	HB 28.10.1913; Stadsfullmäkti- ges protokoll 12.11.1913, § 14, 26.11.1913, § 7.	100	D:o 14.5.1911.
82	HB 5.2., 12.2.1914.	101	D:o 5.11.1911.
83	HB 28.2., 14.3.1914.	102	D:o 4.8., 3.11.1913.
84	Hangon Työväen Yhdistyksen Jä- sen luettelo, s. 1.	103	D:o 3.11.1913.
85	H.T.Y., protokoll 24.5.1895.	104	D:o 5.10.1913.
86	D:o 15.9.1895.	105	H 15.3.1900.
87	D:o 25.11., 23.12.1895, 20.1.1896.	106	Presentation av föreningen, ut- delad i Hangö 1976.
88	D:o 4.9.1898.	107	H, bl.a. 10.1.1903.
89	D:o 20.5.1901.	107a	H 26.1.1907.
90	D:o 8.10.1901.	108	H 21.5.1901.
91	D:o 4.12.1904.	109	H, annonser om soarëer bl.a. 10.10., 28.10.1905; 8.10.1907.
92	D:o 19.3., 29.3., 2.4., 5.4., 7.5., 28.9.1905.	110	H 28.1.1908.
93	D:o 30.7.1906.	111	H 1.10.1908.
94	D:o 2.9., 14.9.1906.	112	H 17.10.1908.
		113	Hangö stads museum, fotografi.
		114	Frälsningsarmén i Hangö, noter för hornorkester.
		115	Muntlig uppgift av NILS EHRSTEDT 25.3.1970.

Stråkmusik och salongsorkestrar

1	SOFIA STENBÄCK, muntlig uppgift förmedlad av Greta Dahlström ca 1970.	8	H 14.11.1897.
2	H.T.Y., protokoll 30.12.1907.	9	H 16.11.1897.
3	Helsingfors, Folkkultursarkivet, SLS nr 139.	10	H 22.1., 5.3.1899.
4	HB 20.6.1910; 5.8., 7.8.1911.	11	H 15.11.1904; 21.1.1905.
5	H 8.12.1892.	12	H 10.2.1906; 29.9.1908.
6	H 25.7.1893.		HB 8.3., 22.4.1909.
7	H 31.10.1893; 8.2.1894.		

Musikpedagogisk verksamhet

1	Muntlig uppgift av MEJAN SARTORISIO 26.3.1970.
---	--

Musiklivet vid Badanstalten

1	HOLMBERG, Blad ur Hangö stads historia, s. 127 f., 133.	5	ibid, s. 32 f.
2	Citerat enligt H 12.8.1894.	6	Jfr ROSAS, Sällskapets verksam- het 1868-1965, s. 42 ff.
3	STENBÄCK, Idyll och drama, s. 96.	7	Morgonbladet 13.8.1879.
4	BERNDTSSON m.fl., Hangö stad och badanstalt, s. 78.	8	HD 22.8.1879.
		9	HD 21.7.1880.

- 10 HD 24.7.1880.
- 11 SOFIA STENBÄCK, Brev 6.8.1880 till Emmy Ramsay.
- 12 D:o 19.8.1880.
- 13 D:o 4.7.1880.
- 14 D:o 13.6.1883.
- 15 Sign. "Asla" i US 6.5.1887.
- 16 Jfr bl.a. BERNDTSSON, a.a., s. 80.
- 17 ibid, s. 81.
- 18 H 13.9. 1892.
- 19 H 29.6.1905.
- 20 H 12.6.1909.
- 21 Muntlig uppgift av NILS EHRSTEDT mars 1970.
- 22 H 2.3.1911.
- 22a HB 15.2.1912.
- 23 H 3.8.1890.
- 24 Ferdinand Neisser var 1887-96 samt 1897-98 anställd som violinist vid Helsingfors Orkesterförening resp. Filharmoniska Sällskapet i Helsingfors, jfr RINGBOM, Helsingfors orkesterföretag 1882-1932, s. 86.
- 25 J.Arthur W. Lindfors var 1884-94 violinist vid Helsingfors Orkesterförening, jfr RINGBOM, a.a., s. 86.
- 26 H 31.7.1890.
- 27 Wilhelm Sante var 1884-98 violinist vid Helsingfors Orkesterförening resp. Filharmoniska Sällskapet, jfr RINGBOM, a.a., s. 86. Därjämte var han II violinist i Helsingfors musikinstituts stråkkvartett 1890-92 samt 1893-96, jfr Sibelius-akatemia 75 vuotta, s. 275.
- 28 H 2.8.1891.
- 29 Inte anställd vid Helsingfors orkesterförening, jfr RINGBOM, a.a., s. 87.
- 30 Sannolikt trumpetaren Thure Nordin, som var anställd vid Helsingfors orkesterförening 1887-92, jfr RINGBOM, a.a., s. 89.
- 31 Johan Arthur Cronvall, vid denna tidpunkt hornist i Helsingfors orkesterförening, och ännu på 1920-talet verksam i Helsingfors Stadsorkester, jfr RINGBOM, a.a., s. 89.
- 32 H 14.8. 1892.
- 33 H 1.9.1892.
- 34 Ernst W. Röllig spelade violin 1882-84, och därefter viola till 1906 i Helsingfors orkesterförening resp. Filharmoniska Sällskapet, jfr RINGBOM, a.a., s. 86 f.
- 35 H 9.6.1906.
- 36 H 19.6.1906.
- 37 Albin Öfverlund (1883-1971), anst. vid Filharmoniska Sällskapet i Helsingfors år 1903, och avgick med pension från Helsingfors Stadsorkester 1951. Känd bl.a. som pedagog och som ledare för Brages stråkorkester (Sm, Biografica-samlingen).
- 38 H 3.7.1906.
- 39 H 26.6.1906.
- 40 ibid.
- 41 H 7.7.1906.
- 42 Bl.a. H 11.8.1907.
- 43 Bl.a. H 2.8., 15.8.1909.
- 44 H 12.6.1909.
- 45 Jfr bl.a. HOLMBERG, a.a., s. 129 f.
- 46 HB 8.3.1910.
- 47 SAARENPÄÄ och TUUKKANEN, s. 444.
- 48 HB 16.6.1910.
- 48a HB 2.7.1910.
- 49 H 2.3.1911.
- 50 H 27.7.1911.
- 51 Leo Funtek (1885-1965). Född i Slovenien, studerade i Leipzig 1903-06. Helsingfors Filharmoniska Sällskaps konsertmästare 1906-09, kapellmästare i Viborg 1909-10, lärare i violinspel vid Helsingfors musikinstitut 1911-14 och från 1919, sedermera professor i violinspel vid Sibelius-akademien 1939-1955. Kapellmästare vid Finska operan 1925-1955. Välskänd bl.a. som kritiker och instrumentatör. (Sm, Biografica-samlingen).
- 52 Arthur L.Weisman (1875-1953) engagerades som violinist i Filharmoniska Sällskapet i Helsingfors år 1895, och pensionerades från Helsingfors Stadsorkester 1942. (Sm, Biografica-samlingen).

- 53 Den svenske cellisten Bror Persfelt (ex Pettersson) var åren 1905-1918 anställd som lärare vid Helsingfors musikinstitut. Han tillhörde även institutets stråkkvartett. Därefter var han en tid verksam i Tyskland. (Sibelius-akademia 75 vuotta, s. 275 f., 283; Sm, Biografica-samlingen). Från år 1922 tillhörde han Kungliga Hovkapellet i Stockholm. (NORLIND och TROBÄCK, Kungliga Hovkapellets historia 1526-1926, s. 281).
- 54 Bertha Funtek, f. Liljeström, var vid denna tid verksam som pianopedagog i Helsingfors. (Sm, Biografica-samlingen).
- 55 HB 25.7.1912.
- 56 HB 29.8.1912.
- 57 ibid.
- 58 HB 3.4.1913.
- 59 HB 30.6.1914.
- 59a Bl.a. H 18.7.1895; 19.7.1896; 20.6.1898; 31.7., 21.8. 1906; 13.8.1908; HB 12.6.1909; 4.6.1910; H 27.7.1911; HB 10.8.1912; 5.7.1913.
- 60 Hangö stads museum, Badanstaltens Gästbok.
- 61 STENBÄCK, Idyll och drama, s. 96.
- 62 HD 18.8. 1881
- 63 HB 24.7.1911.
- 64 H 23.7.1891.
- 65 H 26.7.1896.
- 66 H 11.7.1897; 8.8.1912.
- 67 NYBERG, P., Partitur till Kung Fjalar funnet i Borgå landskommun. (Hbl 5.5.1955).
- 68 Sällskapet M.M:s arkiv, jfr Sällskapet M.M:s årsbok 1954-55, s. 206; brev 7.7.1976 från CAROL HEDBERG till förf.
- 69 Sm, Weidenbrücks manuskript-samling.
- 70 Jfr bl.a. H 24.7.1900.
- 71 Mein Vaterland, op. 6, är daterad i Petersburg den 10.4. 1899 (ryska tideräkningen). Första upplagan är tryckt den 3 mars 1900, och upptar endast tysk text. (Påträffas med både röd och blå pärmbild). Andra upplagan (Petersburg, 5.10.1901, blå pärmbild), upptar förutom tysk text även översättningar till svenska (Parus Ater) och till finska (Martti Vuori). Tredje upplagan = nytryck av andra upplagan (1901?). Jfr även s. 184.
- 72 Överförd till LP: Historiallisia levytyksiä, 1. ODEON 5 E 048-34268 M.
- 73 Jfr M.M. 1878-1928, s. 58 f.
- 74 ibid, s. 59.
- 75 H 10.8.1905.
- 76 Jfr SÖDERLUND, Åren 1899-1920, s. 200 f.; M.M. 1878-1928, s. 59.
- 77 HB 24.7.1911.
- 78 H 27.8.1901.
- 79 H 24.7.1911.
- 80 HB 31.7.1911.
- 81 HB citerade PALMGRENS recension i översättning 12.8.1911.
- 82 H 6.8.1895.
- 83 Jfr bl.a. Ylioppilaskunnan laulajain albumi, s. 34, 97.
- 84 H 22.6.1905.
- 85 Om körens omorganiserande, jfr Föreningarna Arbetets Vänner 1891-1941, s. 119 f.
- 86 Jfr bl.a. JOHNSON, Jean Sibelius, s. 53, 257, 260.

G ä s t a n d e a r t i s t e r u t a n f ö r b a d s s ä s o n g e n

- 1 SOFIA STENBÄCK, Brev 16.1.1881 till Emmy Ramsay.
- 2 D:o 10.2.1881.
- 3 US 25.3.1887. "Här har inte heller varit brist på nöjen, ty efter vanligheten hålls nästan en gång i månaden s.k. musikaliska soaréer med dans, sång, spel m.m."
- 4 Charles Gregorowitsch (1867-1926?) anses ha varit Wieniawskis förnämste lärjunge. Han debuterade i Paris 1886, och konserterade på olika håll i Europa. 1895-98 var han kon-

- sertmästare i Filharmoniska Sällskapet i Helsingfors (Jfr bl.a. MT, art. Gregorowitsch; RINGBOM, Helsingfors orkesterföretag, s. 85).
- 5 Sm, Biografica-samlingen.
6 H 20.12.1900.
- 7 Ettore Gandolfi (1862-1931) var på sin tid välkänd som bassångare i Europa. Han var lärare vid Helsingfors Musikinstitut 1905-06 och sedermera vid konservatorierna i Kiev och Moskva. (MT, art. Gandolfi, E.).
8 H 30.4.1901.
9 H 27.9.1902.
10 H 13.12.1902.
- 11 Leopold Godowsky (1870-1938) var en polsk pianist, som debuterat som 9-åring i Vilna. Han var lärare i Chicago 1890-1900, därefter i Berlin samt 1909-12 vid mäs-tarklassen vid musikakademien i Wien, samt slutligen åter i USA. (MT, art. Godowsky).
11a H 4.4.1903.
12 HB 5.8. 1909.
13 HB 13.12.1909.
14 H 3.9.1903.
15 H 14.1.1905.
- 16 Eino Raitio (1882-1936) studerade i hemlandet, i München, Petersburg och Berlin. Han var konsertmästare i Vasa 1907-08 samt kapellmästare i Villmanstrand 1910-11. Därefter lärare vid Musikinstituttet i Helsingfors. Bror till komponisten Väinö R. (MT, art. Raitio, E.).
- 17 Sulo Hurstinen (f. 1881) studerade i hemlandet samt därefter i Prag och Berlin. Han debuterade 1906 och höll totalt ca 1500 konserter i hem- och utlandet. Han var huvudsakligen verksam som violinpedagog i Helsingfors (bl.a. Sibelius-Akademien), dock 1913-14 i Reval. (MT, art. Hurstinen).
- 18 HB 5.12.1911.
19 Pasi Jääskeläinen (1869-1920) utbildades till kyrkomusiker i Uleåborg samt verkade därefter som kantor i Haapavesi samt tidvis som predikant. Därefter i tre år elev vid Suomalainen teatteri; sångstudier för A.Ojanperä. Försörjde sig tidvis som metallarbetare. Turnéer bl.a. i USA och i hemlandet. (MT, art. Jääskeläinen, P.).
20 Bl.a. Grammophone G.C.-2-82 466 (4748i): Stiipeli staapeli pom pom pom (insp. 1906-07?) och Grammophone G.C.-2-82 411 (2634e): Remma remma. Jfr nyutgåvan Arkistton aarteita, Scandia SLP 541.
20a H 24.11.1904.
21 HB 14.10.1911.
22 HB 10.10.1911.
23 HB 12.10.1911.
24 HB 22.10.1912.
25 HB 9.11.1911.
26 Jfr biografier i ROOS, J., Till flydda tider, 1-2.
26a Föreningen Arbetets Vänner, som officiellt upphörde 1911, överlämnade "ett antal noter" till M.D.S. år 1912. HB 22.10.1912.
27 HB 22.10.1912.
28 HB 27, 29.1.1912.
29 HB 2.3.1912.
30 HB 16.4. 1912.
31 Richard Burgin (f. 1892) var elev till Auer och Joachim. 1916-19 var han konsertmästare vid Konsertföreningen i Stockholm, och blev därefter förste konsertmästare samt biträdande dirigent vid Boston Symphony Orchestra. (SoLex, 1, art. Burgin, R.).
32 HB 7.12.1912.
33 HB 29.4.1913.
34 HB 21.4.1914.

O m d e n m e k a n i s k a m u s i k å t e r g i v n i n g e n s
i n f ö r a n d e i H a n g ö

1	SOFIA STENBÄCK, Brev 3.2.1879 till Emmy Ramsay.	4	H 29.3.1904.
2	SCHENKER, Historische Phonografen und Gramophone 1890-1930 (utställningskatalog), s. 5 f.	5	SCHENKER, a.a., s. 6.
		6	H 4.7.1907.
3	ibid, s. 8.	7	HÖLMBERG, Blad ur Hangö Stads historia, s. 207.

C o d a

1	Jfr Föreningarna Arbetets Vänner 1891-1941, s. 153-254.		en finnas i en samling som av Liljeströms arvingar donerats till Savonlinnan Soitannollinen Seura. (Jfr Uusi Suomi 14.2.1952).
2	Åtminstone ett exemplar är bevarat: Hangö stads museum.		
3	H 30.4.1895.		
4	Ev. kan noterna till dessa styck-	5	H 14.2.1903; 8.3.1904.

F Ö R K Ö R T N I N G A R

AV	Arbetets Vänner
Bl.K.	Blandad kör
Brunnsh.	Brunnshuset (nuv. Hangö Casino)
EN	Ekenäs notisblad
FBK	Frivilliga brandkåren
Fsk	Folkskolan vid Berggatan
H	tidningen Hangö
HB	Hangö-Bladet
Hbl	Hufvudstadsbladet, Helsingfors
H.Bl.K.	Hangö Blandade Kör
HD	Helsingfors Dagblad
HFBK	Hangö frivilliga brandkår
HMK	Hangö Musikvänners hornkapell
HT	Helsingfors tidningar
H.T.Y.	Hangon Työväen Yhdistys (Hangö arbetarförening, finskspråkig)
Kl.	Klaver, piano
M.D.S.	Musikalisk-Dramatiska Sällskapet
M.M.	Sällskapet Muntra Musikanter, Helsingfors
MT	Musiikin tietokirja
NP	Nya Pressen, Helsingfors
p	piano
Saml.lok.	Samlingslokalen invid Esplanaden
Samsk.	Samskolan vid Skolgatan (f.d.Busgatan)
S.F.V.	Svenska Folkskolans Vänner, förening
s	sång
Sm	Sibeliusmuseum, Åbo
SoLex	Sohlmans musiklexikon, första upplagan
T.Y.	Työväenyhdistys (arbetarföreningen)
US	Uusi Suometar, Helsingfors
v	violin
vlc	violoncell
VN	Västra Nyland, Ekenäs

KÄLLOR OCH LITTERATUR

a) opublicerade källor

Hangö Blandade Körs arkiv (Föreningsgården)

NYBERG, J., [Anteckningar om svenskspråkig blandad körsång i Hangö före 1929].

Fotografier.

Hangö Frivilliga Brandkårs arkiv

Matrikel, rekonstruerad ca 1908.

Fotografier.

Hangö, Frälsningsarmén

Noter för hornorkester.

Hangö, Kyrkoherdeämbetet

Statistiska uppgifter över befolkningsutvecklingen.

Hangö stads arkiv

Stadsfullmäktiges protokoll 1892 - 1914 (1902-05 saknas).

Hangö stads museum

Badanstaltens gästbok.

Fotografier.

Helsingfors, Arbetarrörelsens arkiv

Hangon Työväen Yhdistys, matrikel och mötesprotokoll 1895 - 1914.

Helsingfors, Brages urklippsvverk

Biografica-samlingen.

Helsingfors, Folkkultursarkivet

Svenska Litteratursällskapets samling nr 139.

Helsingfors, Sällskapet M.M:s arkiv

Utlåtanden om Weidenbrücks konsertopera Kung Fjalar.

Helsingfors universitets bibliotek

Sanomalehtihakemisto 14, Tophographica 2 [maskinskrift].

Åbo, fru Greta Dahlström

Kopior av brev från Sofia Stenbäck till Emmy Ramsay.

Åbo, Sibeliusmuseum (Sm)

AHLBECK, R., Musiklivet vid Nykarleby seminarium 1873-1939 (Seminarieföredrag, stencil).

Biografica-samlingen.

Fennica-samlingen.

Noter för hornorkester, handskrivna stämböcker.

Schneevoigts samling.

Weidenbrücks manuskriptsamling.

Brev

Carol Hedberg, Helsingfors, 7.7.1976 till förf.

Muntliga upplysningar

Nils Ehrstedt, kontorsföreståndare, Hangö. Mars 1970.

Mejan Sartorisio, fru, Hangö. Mars 1970.

Sofia Stenbäck (1852-1937), doktorinna, bosatt i Hangö 1878-1884, via Greta Dahlström, f. Stenbäck, Åbo, ca 1970.

b) l i t t e r a t u r , t i d n i n g a r

ANDERSSON, O., Finlands svenska musikfester under femtio år. Åbo 1947.

BERNDTSSON, A. m.fl. Hangö stad och badanstalt. Helsingfors 1895.

BOSTRÖM, B. Hangö under sitt första kvartsekel. (Tio kapitel om Hangö. Hangö 1973, s. 9-63).

BJÖRKQVIST, F., Arbetarrörelsen i Hangö. (Tio kapitel om Hangö. Hangö 1973, s. 129-153).

Ekenäs notisblad 1883-1888.

Ekenäs tidning 1892-93.

ERÄSALO, AINO, Piirteitä suomalaisen laulun vaiheista Hangossa ennen v.

1916. (Hangon Suomalainen Sekakuoro 1917-1927. Hangossa 1927, s. 8-14).

FALTIN, R., [Utlåtande om orgeln i Hangö]. (H 27.11.1892).

FLODIN, K., Martin Wegelius. Levnadsteckning, Helsingfors 1922. (Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet i Finland, CLXI).

Föreningarna Arbetets Vänner 1891-1941. Utg. av H.Hultin. Helsingfors 1941. Hangö, 1890-1914, 1930, 1936, 1967.

Hangö-Bladet, 1908-1914.

Hangö-Kuriren, 1908.

Hangö samlyceum 50 år. Hangö 1946.

Hangö samlyceums årsberättelse 1965-66. Utg. av B.Boström. Hangö 1966.

Hangö svenska arbetarförening. (Presentation av föreningen, utdelad i Hangö 1976, stencil).

Hangö Svenska Kyrkokör. Tio år arbete och sång 1916-1926. [Hangö 1926].

Helsingfors Dagblad, 1879-83, 1887.

Helsingfors Tidningar, 1854.

HOLMBERG, A., Blad ur Hangö stads historia. Hangö 1922.

JOHNSON, H.E., Jean Sibelius. Övers. av Olof Hoffsten. Stockholm 1961.

KAARNA, V., och WINTER, K., Bibliografi över Finlands tidningspress 1771-1963. Helsinki 1965.

KLINGSTEDT, F.W., Förfinskningen i städerna. (Svenskt i Finland. Helsingfors 1914, s. 96-111).

M.M. 1878-1928. Helsingfors 1928.

Morgonbladet, 1879.

Musiikin tietokirja. Helsinki 1948.

Musikkens hvem hvad hvor, 3. [...] 15.000 musiktitler. København 1950.

NORLIND, T., och TROBÄCK, E., Kungliga Hovkapellets historia 1526-1926. Stockholm 1926.

Nya Pressen, 1888.

NYBERG, P., Partitur till Kung Fjalar funnet i Borgå landskommun. (Hufvudstadsbladet 5.5.1955).

- PALMGREN, S., [Recension i Turun Sanomat av Finska sångares konsert i Nåden-
dal 1911]. Övers. i HB 12.8.1911.
- Publikation utgiven till Nylands musik- och sångarförbunds sång- och musik-
fest i Hangö 22, 23 och 24 juni 1913. Hangö 1913.
- RAMSAY, H., I kamp med Östersjöns isar. Helsingfors 1947.
- RINGBOM, N.-E., Helsingfors orkesterföretag 1882-1932. Helsingfors 1932.
- ROOS, J., Till flydda tider, [1]. En samling Hangö-profiler. Hangö 1944.
- , Till flydda tider, 2. Bidrag till Hangös personhistoria. Hangö 1948.
- ROSAS, J., Sällskapets verksamhet 1868-1965. (Musikaliska Sällskapet i Åbo.
Åbo 1965, s. 29-76).
- SAARENPÄÄ, T., och TUUKKANEN, K., Toivo Saarenpää. (Suomen säveltäjiä, 1.
Porvoo 1965, s. 438-447).
- Sibelius-Akatemia 75 vuotta. Toim. A.Karvonen. Helsinki 1957.
- Sohlmans musiklexikon, 1-4. Stockholm 1948-1952.
- Sosialisti, 1906.
- STENBÄCK, SOFIA, Idyll och drama. Utg. av Greta Dahlström. Ekenäs 1967.
- Suomalaisia musiikin taitajia. Toim. Maire Pulkkinen. Helsinki 1958.
- Sällskapet M.M:s årsbok, 25 (1954-55). Helsingfors 1955.
- Sävelten taitureita. Toim. Sulho Ranta. Porvoo 1947.
- SÖDERHOLM, O., Manskörssången i Finland 1819-1969. Åbo 1969.
- SÖDERLUND, G., Åren 1899-1920. (Akademiska sångföreningen 1838-1938. Helsing-
fors 1938, s. 197-277).
- SÖRENSEN, SINIKKA, Hangös finska befolkning. (Tio kapitel om Hangö. Hangö
1973, s. 183-200).
- Uusi Suometar, 1887.
- Uusi Suomi, 1952.
- Västra Nyland, 1881-89.
- Ylioppilaskunnan laulajain albumi. Helsingissä 1908.
- ÖSTERLUND, H.E., Badort och seglarcentrum. (Tio kapitel om Hangö. Hangö 1973,
s. 157-180).
- , Industrialiserad stad. (Tio kapitel om Hangö. Hangö 1973, s. 217-232).

c) tryckta musikalier

- COLLAN, K., Finsk brödrasång tillägnad Studentkåren av Karl Robert Malm-
ström. S,Kl; Manskör. Ludw. Beurmans musikhandel. Helsingfors 1869.
- , Finsk brödrasång [...]. Till minne av Hangö stads 25-års fest den 12
februari 1903 antagen såsom Hangö Marsch. Helsingfors nya musikhandel, 355.
- Det sjungande Finland, 2. K.E.Holms förlag. Helsingfors 1871.
- FICHTELBERGER, L., Express-marsch. Piano solo. (Hangö stads museum).
- FORSBERG, F., utg. och arr. Vinterkvällar, 1. Bl.K. Helsingfors 1891.
- Kansanvalistusseuran nuottivarasto. Sekääänisiä lauluja; Torvisävelmien par-
tituuri-kokoelma.
- Körsånger till sång- och musikfesten i Hangö den 22, 23 och 24 juni 1913.
A.Apostols förlag. Helsingfors u.å.
- OLJEMARK, K.T., och STADIUS, U., Sångbok innehållande 181 enstämmiga sånger.
Helsingfors 1896.
- Studentsånger, 1-6. Utg. Taavi Hahl m.fl. Flera upplagor. Helsingfors
1885-1901.
- Svenska Folkskolans Vänners musikbibliotek. Serie A,E. Helsingfors 1891-
1922.

Sävelistö, 1-7. Toim. Taavi Hahl. Bl.K. Helsingissä 1889 - u.å.

WEIDENBRÜCK, E.,

- Op. 6 Mein Vaterland (Hoffman von Fallersleben). Tillägnad Hjalmar Frey. S,Kl. Tre upplagor. Petersburg 1900-01.
- Op. 13 nr 3 En blomma (Rydberg). S,Kl. A.Apostol, 290. Helsingfors u.å.
nr 4 Vildros (Alceste). S Kl. A.Apostol, 291. Helsingfors u.å.
nr 5 Dag efter dag (K.A.Tavaststjerna). S,Kl. A.Apostol, 292. Helsingfors u.å.
- Op. 14 nr 1 Vals för piano (fiss-moll). A.Apostol, 294. Helsingfors u.å.
nr 2 Auferstehung (Paula Graebert). Tillägnad William Hammar. S,Kl. A.Apostol, 299. Helsingfors u.å.
- Op. 18 nr 1 Vals II. "Valse bigarrure". Piano solo. K.G.Fazer, 893. Helsingfors u.å.
- Op. 29 An meine Zither (Körner). S,Kl. W 29. Petersburg 1905.
- Op. 51 Wenn ich auf dem Lager liege (Heine). Tillägnad Hjalmar Frey. C 298 R. Petersburg u.å.
- Op. 72 Die Himmelsträne (Fr.Rückert). S,Kl. Eigentum des Autors. W 72. Petersburg 1905.
- Dessa tryck ingår i Sibeliusmuseums Fennica-samling. Enligt uppgift på pärmbladet till op. 72 skulle ytterligare följande verk av Weidenbrück ha tryckts:
Ich denke Dein. S,Kl.
Träume. S,Kl.
Der Lindenbaum. S,Kl.

Ev. kan ännu flera sånger ha tryckts i Petersburg.

d) g r a m m o f o n i n s p e l n i n g a r

ODEON 5 E 048-34268 M Historiallisiä levytyksiä, 1. Bl.a. WEIDENBRÜCK, E., Isänmaani (Mein Vaterland, op. 6). Solist: Hjalmar Frey.

SCANDIA SLP 541 Arkiston aarteita, [1]. Bl.a. folkvisor inspelade av Pasi Jääskeläinen, som ev. ackompanjeras av Oskar Merikanto.

Register över körer, orkestrar, föreningar (s. 7 - 168)

- Akademiska sångföreningen, Helsingfors. 82 f., 91, 147, 157 f., 162.
 Amatörorkestern, Hangö. 61 f., 112, 120 f., 138.
 Apostols konsertorkester. 69, 72, 88, 149 ff.
 Arbetarföreningens hornorkester, se Hangon Työväen Yhdistys.
 Arbetareföreningens i Viborg barnkapell. 49.
 Arbetets och Sångens Vänners i Bromarf sångkör. 21, 154, 162.
 Arbetets Vänners i Borgå sångkör. 162.
 Arbetets Vänners i Ekenäs sångkör. 17, 24 f., 85, 121, 125, 128, 141, 161 f., 166.
 Arbetets Vänners i Hangö sångkör (även föreningen AV). 10, 15-22, 26, 29, 39, 91, 96, 117-121, 123 f., 127-131, 133 f., 136, 138, 140 ff., 142.
 Arbetets Vänners i Helsingfors sångkör (även föreningen). 15, 83 f., 109, 162.
 Arbetets Vänners i Mariehamn sångkör. 17.
 Arbetets Vänners i Pyttis sångkör. 162.
 Arbetets Vänners i Sörnäs sångkör (Helsingfors). 17, 84, 122.
 Arbetets Vänners i Tölö sångkör (Helsingfors). 17.
 Arbetets Vänners i Vasa sångkör. 17.
 Arbetets Vänners i Viborg sångkör. 17.
 Arbetets Vänners i Åbo sångkör Kamraterna. 162.
 Astorias orkester, Petersburg. 74.
 Badhuskapellet (-orkestern, -septetten, -sextetten). 69 f., 105-109, 113, 152.
 Badorkestern. 141.
 Bellevues orkester. 74, 116, 122, 162.
 Billnäs hornkapell. 163.
 Billnäs sångkör. 162.
 Blåbandet, nykterhetsförening i Hangö. 103.
 Bobäck hornkapell. 163.
 Brage, förening i Helsingfors. 25, (146).
 - dess sångkör. 92, 161.
 Brunns husets orkester. 143 f.
 Brunnsorkestern. 130.
 Brunnsteatern, Helsingfors. 154.
 Brysselkvartetten (från Akademiska sångföreningen, Helsingfors). 147.
 Borgå nykterhetsvänners sångkör. 162.
 Casino-orkestern. 73, 157 ff.
 Danska kapellet. 113.
 Dragsfjärds ungdomsförenings sångkör. 162.
 Ekenäs FBK:s hornkapell. 154, 163.
 Elgmo sångkör i Pojo. 162.
 Engströmska sällskapet (Engströmska operett-turnén). 146 f.
 Enighet, nykterhetsförening i Hangö. 14, 103, 118, 128, 138.
 - dess kör. 118, 120.
 Esbo blandade kör. 162.
 Evangelikören, Hangö (jämte varierande benämningar). 29, 39 f., 144, 157, 159 f., 162 f., 166.
 Ev. Luth. Ynglingaföreningens blandade kör, Helsingfors. 122.
 Ev. Nuorten Sekakuoro, Hangö. 40, 153.
 Ev. Nuorten Sekakuoro, Helsingfors. 144.

- Fichtelbergers musikkapell. 67.
 Finlands postiljonförening, Hangö och Ekenäs avd. 146.
 Finska damkvartetten Suomi. 124.
 Finska Gardets musikkår. 86, 128.
 Finska Sjöräddningssällskapet. 40, 163.
 Finska sångare. 82 f., 154.
 Fiskars och Pojo förenade sångkör. 162.
 Folkteatern, se Helsingfors Operett Turné.
 Folkupplysningssällskapet, se Kansanvalistusseura.
 Framåt, förening i Hangö, samt dess kör. 20-23, 25, 29, 40, 61, 96, 146, 149 f., 152, 154 ff., 161, 163 f., 166, 168.
 Frihetsbröderna, Helsingfors. 83, 92, 155, 158
 Fruntimmersföreningen i Hangö. 114.
 Frälsningsarméns hornorkester, Hangö. 60.
 Gammelstadens ungdomsförenings sångkör, Helsingfors. 162.
 Gardesseptetten, Helsingfors. 105.
 Gosskapellet, se Hangö Frivilliga Brandkårs gosskapell.
 Grabovskys orkester. 153.
 Handelsgilletts manskvartett, Hangö. 30.
 Hangon Suomalainen Sekakuoro. 35, 100.
 Hangon Suomalainen Seura. 35, 140, 147, 152.
 - dess blandade kör. 35, 97, 140, 142.
 - dess manskör. 35.
 Hangon Työväen Yhdistys (H.T.Y.). 16, 32 f., 53, 57, 60 f.
 - dess hornkapell. 56-59, 128, 130 f., 162.
 - dess blandade kör (H.T.Y.Laulukunta, Suomalainen Sekakööri o.s.v.). 32 f., 39, 97, 117, 123 ff., 137 f., 141.
 - dess manskör (T.Y.Mieskööri) 32, 123.
 Hangö Arbetareförening. 126. (H.T.Y.? Hangö Sv.Arbetarförening?)
 Hangö Blandade Kör (H.Bl.K.). 21-26, 30, 39, 96, 100, 153-156, 159-162, 164 ff.
 Hangö Frivilliga Brandkår (HFBK), och kårens hornkapell. 10, 41-50, 52-60, 63, 68 f., 72 ff., 95, 104-112, 114, 123-126, 130, 135 f., 138 f., 142 f., 145-150, 152-157, 159-162.
 - dess Gosskapell. 14, 42, 44-50, 56, 63, 68, 95, 104, 108 ff., 112, 114 ff., 117-120.
 - dess manskör. 28 f.
 Hangö församlings ungdomskör ("Vår mors kör"). 38, 160, 164, 167 f.
 Hangö Idrotts Klubb. 145 f.
 Hangö konsertgarantiförening (gr. 1946). 92.
 Hangö Kurorkester. 70 ff., 141.
 Hangö Manskör. 30.
 Hangö Musikförening. 47 ff., 85, 108, 110 ff.
 Hangö Musikvänner, samt föreningens hornkapell (HMK). 16, 46, 48-57, 61, 69 f., 85ff., 90, 95, 117-134, 136.
 Hangö rusdrycksstreckare. 32, 103, 123.
 Hangö Segelförening. 143 f., 146.
 "Hangös M.M.", manskör. 28.
 Hangö stads hornkapell. 56, 59 f.
 Hangö svenska arbetarförening. 19 f., 58 ff., (96), 128, 132, 143, 167.
 Hangö Svenska Kyrkokör. 38.
 Hangö Sångkör. 13 ff., 16, 22, 96, 112, 115, 117.
 Hangö Ungdomsförening, samt dess kör. 14, 108 f.
 Harsböle-Lappby ungdomsförenings blandade kör. 162.

- Helsingfors Arbetareförenings kör (1890). 83, 105.
 Helsingfors Arbetareförenings kör (1894). 84, 113.
 Helsingfors Hornorkester. 87 f., 131, 133, 135, 137 ff.
 Helsingfors Operett Turné. 141 f.
 Helsingfors telefonförenings hornkapell. 163.
 Helsingfors ungdomsförenings körer. 162.
 Helsingfors I:sta kårs musikkår (Frälsningsarmén). 161, 164 f.
 Hembygdens Väls i Bromarf sångkör. 162.
 Hitis sångförening. 162.
 Hosiannakören, Hangö. 38.
 H.T.K.M. 114.
 Italiensk militärorkester. 69.
 Johanneskyrkans svenska sångkör, Helsingfors. 167.
 Jultomtarnas sångkör, Hangö. 19.
 Järnvägens hornkapell, Hangö. 50 f., 58, 60, 129, 140, 143 f.
 Järnvägspersonalens nykterhetsförening, Hangö. 140.
 Järsö ungdomsförenings hornkapell. 163.
 Kansanvalistusseura-Folkupplysningssällskapet. 13 ff., 96 f., 112 f.
 Karis ungdomsförenings blandade kör. 162.
 Kimito kyrkokör. 147.
 Klemetskog sångkör i Tusby. 162.
 Konsertförening i Hangö 1902-03. 87 f., 90, 133 f.
 Konstitutionella ungdomsklubbens hornkapell, Helsingfors. 163.
 Konstitutionella ungdomsklubbens sångkör, Helsingfors. 162.
 Kråkö sångkör. 162.
 Kullo sångförening. 162.
 Kungliga operan i Stockholm, damkvartett. 109.
 Kyrkokören, Hangö. 38, 133.
 Kyrkslätt sångkör. 162.
 Kårböle ungdomsförenings sångkör. 162.
 Köpenhamnskören (Helsingfors). 82, 130.
 Liljendal blandade kör. 162.
 Lindéns hornorkester. 53, 74, 145.
 Lojo södra ungdomsförenings blandade kör. 162.
 Lovisa Hornseptett. 84, 106 f., 163.
 Lovisa FBK:s manskör. 84, 106.
 Luterilainen evankelium-yhdistys, Hangö. 40.
 Luth. evangelieföreningens kör, Hangö, se Evangeli-kören.
 Luttemanska kvintetten. 136.
 Malax ungdomsförening. 20.
 Malm ungdomsförenings sångkör. 162.
 Minfartyget Amurs musikkår. 158.
 Musices Amantes, Åbo. 83, 168.
 Musikalisk-Dramatiska Sällskapet (M.D.S.). 22, 54 ff., 62, 69, 85, 90 f., 92,
 98, 155 ff., 160 f., 164 f.
 - dess hornkapell. 55 f., 59, 63, 95, 165-168.
 Musikaliska Sällskapet i Åbo. 49.
 Musikaliska Sällskapets i Åbo orkester. 41, 67, 86, 88, 127, 138.
 Nykterhetsföreningen Balders Sångkör, Helsingfors. 162.
 Nykterhetsföreningen i Hangö. 13 f.
 - dess blandade kör (och manskör?). 13 f., 22, 31 f., 96 f., 106.
 Nylands Musik- och Sångarförbund. 162 f.
 Operetteatern (Ellen Rosengrens operettsällskap). 164.
 Orphei Drängar, Uppsala. 113.

- Oscarsteatern, Stockholm. 151.
 Pargas sångförening. 162.
 Pohjanmaan kööri, Helsingfors. 83, 139.
 Privat hornkapell, Hangö. 47.
 Privat kör, dir. F.O.S.Lindberg. 38 f.
 Pro Hangö, förening. 143 f.
 Punaisen kaartin soittokunta (Röda gardets musikkår), Hangö. 58.
 Rydbergska kvartetten. 117.
 Seminariets kvinnokör, Ekenäs. 121.
 Silbermanns orkester. 145.
 Skyddskårens hornkapell, Hangö. 56, 59 f.
 Skärgårdens Vänners hornkapell, Esbo. 163.
 Snappertuna sångkör. 162.
 Steinbergs orkester. 158.
 Stockholms Operetten. 159.
 Suomalainen Evank. Yhdistys, Hangö. 40.
 Suomalainen sekakööri, se Hangon Työväen Yhdistys.
 Suomen Laulu, Helsingfors. 82, 154.
 Suomi, se Finska damkvartetten Suomi.
 Svartå bruks hornkapell. 163.
 Svenska Blindkvartetten. 115.
 Svenska Concert och Operett-sällskapet. 137.
 Svenska Damkvartetten Göta. 131.
 Svenska Damsextetten Brohman-Pöttinger. 106.
 Svenska Folkpartiet, Hangö. 153.
 Svenska Folkpartiets ungdomsklubbs sångkör, Helsingfors. 162.
 Svenska Folkskolans Vänner (S.F.V.), förening i Helsingfors. 13, 15, 17 f.,
 25, 84, 96 f., 107, 115, 119, 141 f.
 Svenska Föreningens i Norra Lojo sångkör. 162.
 Svenska Kamratförbundet vid Finska statsjärnvägarna. 146, 148.
 Svenska kvartettsångare. 104.
 Svenska nationalsångarne. 85, 103.
 Svenska Operetten. 155.
 Svenska Operett-Turnén. 152, 157.
 Svenska Sångföreningen, Hangö. 15 f., 96, 117 f.
 Sångarkören Bröderna, Helsingfors. 83, 116.
 Sångens Vänner, Lovisa. 84, 106, 162.
 Sångarkören Fylgia, Helsingfors. 162.
 Sällskapet M.M., Helsingfors. 79, 81 ff., 105, 109, 139, 145, 147, 154, 158.
 Tolkis blandade kör. 162.
 T.Y., se Hangon Työväen Yhdistys.
 Tyska operasällskapet. 126.
 Ungdomsförbundet Fylgias hornkapell. 163.
 Vanda Ungdomsförenings sångkör. 162.
 Viiri, nykterhetsförening i Hangö. 33 f., 53, 58, 103, 109, 111, 123, 125 f.
 - dess kör: 31-34, 97, 111, 165.
 Vår mors kör, se Hangö församlings ungdomskör.
 Västanfjärds ungdomsförenings blandade kör. 162.
 Västra Nylands folkhögskola. 109.
 Ylioppilaskunnan laulajat, Helsingfors. 83.
 Åbo arbetarförenings manskör. 167.

Åbo arbetarförenings musikkår. 167.
 Åbo bataljons musikkår. 72, 87, 131.
 Åbo hornorkester, se Lindéns hornorkester.
 Åggelby FBK:s hornkapell. 163.

Personregister (s. 7 - 168)

- Aarto, U. 154.
 Aavasalo, herrskap. 40.
 Abrahamsson, E. 159, 164.
 Abrahamsson, hr. 155.
 Abt, F. 105, 109, 121 f., 125, 156,
 158, 161, 165 f.
 Achté, I., se Tervani, I.
 Ackté, A. 77, 97, 154, 158, 163.
 Adam, A. 122, 149, 157 f., 166.
 Adams. 154.
 Adamsson, S. 166.
 A-e, signatur. 69.
 Ahlström, E. 45.
 Ahnger, A. 76, 116.
 Ahonen. 131.
 Ahrenberg, J. 12.
 Albanese. 116.
 d'Albert, E. 147, 150.
 Alexander, dr. 153.
 Aiftan, senator. 66.
 Alfvén, H. 152.
 Almqvist, C.J.L. 144.
 Alnaes, E. 146.
 Andersen, H.C. 139.
 Andersin, A. 32, 52 f., 125.
 Anderssen, A. 161, 166.
 Andersson. 115, 146.
 Andersson, A. 144.
 Andersson, H. 104.
 Andersson, L. 146.
 Andersson, O. 19, 23 ff., 92, 113,
 115, 119, 121, 142, 147, 153,
 156, 161, 163 f., 166.
 Andran. 133.
 Andrée, E. 133.
 d'Anthony, A. 81, 122.
 Antin, A. 40.
 Apostol, A. 25, 54, 69, 72, 86 ff.,
 100, 128, 131, 133, 135, 137 ff.,
 149-152, 162.
 Appelberg, överstinna. 41.
 Appelgren, I. 123.
 Appelgren, T. 63, 126.
 Arditi, L. 107.
 Arenskij, A. 143, 158.
 Arlberg, F. 132.
 Asch. 120.
 A.S.-G. 167.
 Aspelin, B. 92, 143, 145, 148, 160 f.
 Auber, D.F.E. 107, 110, 112, 114,
 150, 165, 167.
 Auer, L. 160.
 Aufrichtig, H. 132.
 Axelin, Hj. 162.
 Bach. 165.
 Bach, J.S. 98, 106, 111, 117 f.,
 120, 124 ff., 132, 135, 139, 145,
 148 ff., 152 f., 155, 157 f.,
 160, 164, 167.
 Bach, Ph.E. 132, 150.
 Backer-Gröndahl, A. 133, 139, 157,
 165, 168.
 Backer-Lunde, J. 138, 166.
 Backlund, L. 148.
 Bær, Hjärdis. 63, 156, 160.
 Bær, Hulda. 19, 29, 56, 62 f., 90,
 124, 140, 142, 154-157, 160.
 Balfe, M.W. 110 f., 158.
 Barberat, fru. 118.
 Barberat, hr. 118.
 Barcklind, C. 132.
 Baroffka, hr. 70, 107.
 Barry, D. 105.
 Basilier-Magelsen, I. 85 f., 112.
 Basilier, S. 135.
 Bauer, N. 74.
 Bazzini, A. 141.
 Becker, H. 158, 160.
 van Beethoven, L. 70 f., 108 f., 114,
 117 ff., 124, 126, 129, 132, 134 f.,
 138 f., 141, 143 ff., 149, 152,
 155-158, 160.
 Behrens. 104, 107.
 Beijer, hr. 104.
 Bellini, V. 155.
 Bellman, C.M. 104, 106, 114 ff., 121,
 130, 133, 135 ff., 139, 143, 145-148,
 160 f.
 Bentzon-Gylllich, O. 76, 104 f., 157.

- Berger, B. 152.
 Bériot, Ch. 105 ff., 136, 138.
 Berliner, E. 93.
 Berlioz, H. 131, 135.
 Bersukoff, hr. 141.
 Beurman, L. 100.
 Biemann, E. 111, 129.
 Bischoff. 105.
 Bizet, G. 78, 112, 114, 116, 119 f.,
 122, 127, 131 f., 144, 151 ff.,
 165, 167 f.
 Björk, A. 56, 99, 165-168.
 Björkell, S. 19, 142.
 Björklund, E. 45.
 Björkman, H. 45.
 Blankenburg, H. 158.
 Blaramberg-Tschernova, fru. 70, 107.
 Blasinskij. 109 f., 112, 114 f., 155,
 157, 160, 167.
 Blassman, A. 86.
 Blomberg, A. 108, 128, 139.
 Blomqvist, J. 160, 164.
 Blon. 149, 151, 167.
 Boccherini, L. 116, 132, 147.
 Bodenschatz, H. 148.
 Boehm, E. 29.
 Bohm, C. 129, 137, 156, 163, 166.
 Boieldieu, F.A. 109, 111 f., 114 f.
 Boito, A. 148.
 Bolstedt. 110.
 Bononcini, G.B. 134.
 Borenius, H. 105, 113, 121, 147,
 161 ff.
 Borgman, G. 131.
 Borgman, L. 130.
 Borodin, A. 122, 147, 151, 159.
 Borow. 122.
 Bortnyanskij-Freyer. 111.
 Bossi, E. 132, 147, 160.
 Braga, F. 107, 116, 120, 126, 160.
 Brahms, J. 105, 107, 113 f., 128 f.,
 134 f., 143, 149 f., 152 f., 157,
 163, 165.
 Brave. 52.
 Breitenstein, R. 153.
 Brohman-Pöttinger. 106.
 Broström, frk. 146.
 Bruch, M. 124, 128, 136, 138, 152.
 Brückner, G. 108.
 Brühl, F. 138.
 Bröcke. 152.
 Bull, O. 122, 148, 162, 167.
 Bull-Hansen, N. 146.
 Bungert, A. 143, 153.
 Burgin, H. 91, 165.
 Burgin, R. 91, 160, 165.
 Burmester, fru. 113.
 Burmester, W. 81, 113.
 Busoni, F. 158.
 Bussman, A. 61.
 Bäckman, E. 145, 147 f., 154, 162.
 Bärman (Eräsalo), A. 34 f., 38 ff.,
 140 f., 165.
 Bøgh. 120.
 Børresen, H. 164, 166 ff.
 Caccini, G. 135, 137, 152.
 Cajanus, E. 146 f., 150.
 Caldara, A. 135, 137.
 Campana. 150.
 Cannelin, B. 63.
 Caponsachi, M. 161.
 Capua, E. 155 f., 167.
 Carelli, G. 127, 132.
 Carissimi, G. 132, 166.
 Carlberg, E. 152, 157.
 Carlo, R. 111.
 Carlson, B. 73, 99, 159.
 Carlsson, G. 147.
 Carlsson, S. 35, 37 f., 92, 161.
 Castegren, H. 133, 135.
 Cederholm. 45.
 Chaminade, C. 126, 132, 140, 155.
 Cherubini, L. 122.
 Chopin, F. 104, 111, 113 f., 116,
 120, 122-126, 129, 132-137, 141,
 143, 149, 153, 158 f., 165.
 Chrennikova, fru. 141.
 v. Christiersen, F. 41.
 Chydenius, E. 90.
 Chydenius, S. 163.
 Ciaslone. 107.
 Clarens, R. 119.
 Clerice, J. 156.
 Clopatt, F. 144.
 Collaer, S. 138.
 Collan, K. 18, 100 ff., 105, 124,
 128 f., 134-137, 148, 156 f., 166,
 168.
 Conné, H.W. 118.
 Cooper. 139.
 Coote, C. 168.
 Corbin. 116.
 Cord, hr. 126.
 Corelli, A. 148.
 Cornelius, P. 132, 145, 150.

- Costé. 133.
 Cowen. 154.
 Crassé, J. 105.
 Cremieaux. 156.
 Cronwall, J.A. 70, 109
 Curth. 147.
 Cygnaeus, U. 108.
 Czerny, C. 144.
 Czilbuka, A. 120.

 Dahlberg, D. 139.
 Dahlström, G. 132.
 Dalcroze. 159.
 Dalma, A. 85, 115.
 Danielson, prof. 66.
 Dannström, I. 111, 116.
 Davidoff. 113.
 Debussy, C. 99, 157 f., 163.
 Degner, konsul. 104.
 Delibes, L. 127.
 Delius, N. 80.
 Dell'aqua. 160.
 Dellinger. 119.
 Denza, L. 132, 140.
 Desormes. 114.
 Dohnányi, E. 153.
 Donizetti, G. 114, 131, 156 f., 160,
 166 ff.
 Dragomischkij. 132.
 Drigo, R. 149.
 Drla, F. 156.
 Durante, F. 18, 119, 134.
 Dvořák, A. 73, 120, 143, 146, 153,
 159.
 Dürrner, R.J.J. 139.
 Döring, A. 80.

 Edgren, (A?). 116, 132, 136, 166.
 Edison, Th.A. 93.
 Edlund, A. 108.
 Ehrnrooth (Mannerheim), A. 70, 76,
 107, 116.
 Ehrstedt, G.A. 60.
 Ehrström, F.A. 112, 128, 136, 150,
 163.
 Eibenschütz, J. 86, 127, 138.
 Eilenberg, R. 109, 113, 116, 119,
 122, 167.
 Ekberg, J. 162.
 Ekblom, F.W. 49.
 Ekenberg, A. 116.
 Ekholm. 45.
 Ekholm, J. 52.

 Ekholm, K. 45, 47, 52.
 Ekholm-Zweyberg, A. 90.
 Eklund, E. 61, 150, 154.
 Eklund, frk. 152.
 Eklund, J. 45, 52.
 Ekman, I. 76 f., 79, 85 ff., 89,
 114, 120, 124, 129, 135, 137, 140,
 142, 146, 149, 152.
 Ekman, K. 79, 85 ff., 89, 105, 111,
 114 f., 117, 120 f., 124 ff., 128 f.,
 132, 135 f., 140, 142, 145, 147,
 149, 152, 168.
 Ekman, K. jr. 152.
 Ekström, S. 144.
 Eling, C. 152, 154, 163, 168.
 Elmgren, S. 132, 134 f.
 Engberg, H. 45.
 Engberg, I. 45.
 Engdahl, E. 76, 103 f.
 Engelmeyer, hr. 120.
 Engelsberg, E.S. 157.
 Englund, S. 161.
 Engstrand, J. 132.
 Engström, hr. 146.
 Enna, A. 135, 150.
 Envall, H. 152.
 Eriksson. 108, 112, 114, 166.
 Eriksson, F. 104.
 Ernst, W. 111, 123.
 Eräsalo, A., se Bärman, A.
 Eskelin, S.K. 37, 40, 92, 163 f.
 zu Eulenburg, Ph. 147.

 Fabritius, E. 118.
 Fagerström, A. 154.
 Fagerström, F. 61.
 Fahrbach, (Ph.?). 119, 130.
 Falck, E. 124.
 Fall, L. 150.
 Faltin, R. 12, 105, 109 ff., 114 ff.,
 122, 124, 128 ff., 139, 142, 144,
 147, 154.
 Farsky. 132.
 Fauré, G. 111, 118, 139 f., 157.
 Faust, K. 108, 111, 114, 167.
 Fazer, E. 85 f., 122, 125.
 Fazer, K.G. 100.
 Fernström. 109.
 Fichtelberger, L. 41 f., 44, 46,
 67 f., 99, 104.
 Filenius, L. 111.
 Finnberg, K. 45.
 Finnman, J. 161.

- Fischer. 108.
 Fischer, A. 104.
 Fischer, fru. 152.
 Flodin, K. 79, 83, 99, 105, 107,
 109, 115 f., 119, 121 f., 126,
 128, 130 f., 141 f., 147, 150,
 158, 160.
 Flodin-Leclerq, F. 135.
 Floessel. 112.
 von Flotow, F. 109, 112, 116, 122,
 127, 149, 156, 165 f.
 Fohström, E. 76, 104, 107.
 Fohström, O. 81, 120, 124, 134.
 Forsbäck, A. 61, 154.
 Forsbäck, M. 61, 150, 154.
 Forsell, K. 33.
 Forsius, hr. 111.
 Forsman, A. 157.
 Forsström, banvakt. 126.
 Forsström, E. 112, 133, 167.
 Forsström, O. 31.
 Forsström, O.W. 45.
 Forsström, V. 84, 111.
 Forstén, F. 104.
 Fougstedt, N.-E. 80.
 Franck. 167.
 Franck, C. 128, 158 f.
 Franck, hr. 152.
 Francke, C. 119, 122, 128.
 Frantz, K.R. 143, 168.
 Franzén, Hj. 130.
 Fredberg, B. 63, 130 f., 164.
 Fredenberg. 58, 60.
 Fredriksson, F. 25.
 Frey, Hj. 63, 72, 76, 78-81, 84, 89,
 92, 97, 104, 118, 122, 124, 126,
 129 f., 132, 134 f., 137, 139,
 141 f., 145, 148, 150 ff., 166.
 Freyer. 111.
 Friberg, E. 45.
 Friberg, M. 46, 110.
 Friberg, N. 34.
 Frieberg, F.A. 14, 106, 155, 157,
 168.
 Friedemann. 149.
 Fröding, G. 135, 139, 148, 160.
 Fröhnert, M. 136.
 Funtek, B. 73, 81, 134, 137, 144,
 148, 157 f.
 Funtek, L. 73, 81, 91, 144, 148,
 157-160.
 Furuholm, E. 141.
 Gandolfi, E. 76, 86, 127, 132.
 Ganne, L. 114, 156.
 Gastaldon, S. 135.
 Geibel, E. 80.
 Genetz, E. 99, 105, 145, 147, 154,
 168.
 Gerne-Cannelin, fru. 150.
 Gilbert, J. 164.
 Gillet, E. 109.
 Giordani, T. 137, 139.
 Glazunov, A. 134.
 Gleböff, P. 158.
 Gleich. 105.
 Glinka, M. 113, 118, 125, 135.
 Gluck, Chr.W. 112 f., 119, 141, 149 f.,
 155.
 Gläser, K.G. 153.
 Gneissin, E. 142 ff.
 Godard, B. 104, 116, 122, 129, 159,
 166.
 Godefroid, J. 133, 164.
 Godowsky, L. 87, 134.
 van Goens. 132, 143, 159.
 Goldmark, K. 114, 148.
 Goldowskaja, H. 129.
 Goldstein. 122.
 Goltermann, G. 109, 117, 158 f.
 Gottlöber. 120, 130.
 Gounod, Ch. 107-110, 112-116, 122,
 124, 126 f., 133, 143, 151, 156,
 158 f.
 Grabovsky, S. 153.
 Granlund, J. 161.
 Grecoff, frk. 126.
 Greese, J. 20 f., 23, 149, 152, 155,
 164.
 Greggh. 120, 143.
 Gregorowitsch, Ch. 85 f., 122, 125.
 Grell, A.E. 144, 147, 153, 157.
 Grieg, E. 113, 116, 118, 120, 122,
 124, 127, 129, 131 ff., 135,
 137-145, 149, 156, 158, 165.
 Grip, hr. 104.
 Gripenberg, B. 137.
 Gripenberg, E. 120, 128.
 Gripenberg, G.A. 144 f., 147 f., 155.
 Grünfeld, A. 114, 120, 140.
 Grüttschmacher, hr. 62.
 Gräsbeck, E. 77, 91, 155, 168.
 Gröning-Wilde, fru. 108.
 Grönlund, E. 166.
 Grönroos, Hj. 40.

- Guilmant, A. 98, 111, 124, 126, 132, 138.
 Gumbert, F. 105, 117.
 Gungl, J. 128.
 Gurileff, 109.
 Gustaf, prins. 112, 122, 126, 136, 139.
 Gädecke, H. 143.
 Gärtner, 114, 119 f.
 Götze, 107.

 Hackenschmidt, 130.
 Haeffner, J.Ch.F. 117.
 Hagfors, E.A. 124.
 Hagfors, J.F. 125, 128, 130, 140 ff., 148.
 Haglund, 52.
 Hagman, organist. 147.
 Hagström, L. 14.
 Haij (Costiander), E. 70, 107, 118.
 Hajck, E. 133.
 Halévy, F. 155.
 Halldén, N. 135, 137.
 Hallén, A. 154.
 Haller, M. 167.
 Hallström, I. 135.
 Hamberg, A. 163.
 Hammar, A. 54, 148.
 Hammar, W. 77, 89, 91 f., 140 f., 145, 147, 150, 152, 154, 160, 166.
 Hammarlund, A. 159.
 Hammerick, musikersläkt. 67.
 Hannikainen, I. 91, 155, 168.
 Hannikainen, P.J. 164, 166.
 Hansén, J. 113, 116 f.
 Hansson, A. 157.
 Hartmann, J. 106.
 Hartmann, L. 134.
 Hartmuth, E. 122.
 Hasselblatt, 113.
 Hasselmann, 164.
 Hasselmans, A. 133.
 Haupt, Chr. 106.
 Hauptmann, 112.
 von Hausegger, S. 151.
 Hauser, M. 111.
 Hauswald, 74, 163.
 Haydn, J. 23, 62, 71, 106, 109, 112, 116, 118, 140 f., 147 ff., 156 f., 160, 162 ff.
 Hedberg, F. 146.
 Hedlund, A. 153, 156, 161.
 Hedman, (E?). 156, 160, 163.
 Hedman, Ernst G. 29, 62, 140, 142.
 Hedman, Evert. 61.
 Heine, H. 80.
 Heise, P. 137, 145.
 Heiser, 139.
 Heiskanen, P. 113, 120.
 von Heland, F. 107, 123 f., 126, 133, 139, 166, 168.
 Helenius, K. 86, 127.
 Hellman, A. 168.
 Hellman, K. 151.
 Hellström, A. 164.
 Helwig, A. 70, 105, 107.
 Henke, Ch. 72, 151 f.
 Henriksson, K. 54, 148.
 Hensel, L. 80.
 Herbeck, E. 143.
 Hermann, H. 132, 151, 160.
 Hermes, E. 116, 130 f., 136, 148, 165, 167.
 Herold, 119, 156.
 Hersmann, 155.
 Hervé, F. 114, 133, 141, 165 f.
 Hesse, A. 148.
 Hildach, E. 134, 144, 153 f., 158, 163.
 Himberg, K. 56.
 Hisinger, baron. 66.
 Hjelm, F. 136.
 Hoch, T. 106, 130 f.
 Hoffmann von Fallersleben, H. 80.
 Hollmerus, R. 147 f., 154, 162.
 Holländer, G. 107, 132.
 Holm, A. 35.
 Holmes, A. 151.
 Hřimlař, A. 130.
 Hubay, J. 151.
 Huldén, 121, 156, 161.
 Hultman, J.A. 157.
 Humbert, 166.
 Hurstinen, S. 89, 98, 143, 145, 149, 155.
 Hurstinen, Th., se Lindelöf, Th.
 Hyvönen, E. 144.
 Härleman, B. 164.
 Häggblom, (A?). 150, 160.
 Hällström, 167.
 Hällström, A. 164.
 Händel, G.F. 106, 111, 113, 122, 124, 135, 137 f., 142, 152, 155, 159 f., 165, 168.
 Hänel, E. 136.
 Härtel, G.A. 140.
 Höglund, S. 159.

- I.B. 157.
 Icén, A. 133.
 Ikonen, I. 141.
 Ikonen, L. 161, 163.
 Illberg, F.VI 122.
 Isaksson, F. 138, 147.
 Isaksson, K. 148.
 Itkonen-Tanner, A. 144.
 Ivanniora. 108.
 Ivanovici, J. 109 f., 114 f., 166 f.
 Iversen, A. 19.

 Jacobsson, J.Th. 80.
 Jakobsson. 132.
 Jensen. 104.
 Jernberg. 45.
 Jernberg, E., se Rautavaara, E.
 Joachin, J. 165.
 Johnson. 167.
 Jokirinta, A. 52 f., 59.
 Jones, S. 127, 130, 155.
 Josephson, J.A. 115, 150.
 Juberg, hr. 152, 155.
 Jung, A. 124.
 Juon, P. 159.
 Jurvelius. 147, 149 f.
 Juslén, S. 158, 162.
 Juuri-Ojala, S. 150.
 Jüngst. 106.
 Jäger, H. 144.
 Jäkel, C. 144.
 Järnefelt, A. 77, 99, 126 ff.,
 130 f., 135-139, 141 f., 145 ff.,
 149, 151-154, 156-161, 163, 168.
 Järnefelt, M. 76, 87, 89, 120, 133,
 138, 148, 151, 159, 163.
 Järviluoma, A. 83.
 Järvinen, F.O. 59.
 Jääskeläinen, P. 89 f., 138, 142,
 154.

 Kahra, E. 123, 167.
 Kairenius, Hj. 33, 53, 58.
 Kajanus, A. 84, 163.
 Kajanus, R. 128, 131, 137, 139, 145.
 Kajanus, S. 104.
 v.Kapfelman (Arrhén v.Kapfelman,
 E.J.). 115, 163.
 Karganoff. 150.
 Karhunen, hr. 14, 108.
 Karlfeldt. 148.
 Karlsson, H., se Knuts, H.
 Karsten, W. 168.
 Kaski, H. 161.
 Kastner, A. 87, 133.

 Katz. 159.
 Kaun. 163.
 Kauppi, E. 153 f., 161, 168.
 Kaustell, A. 13, 18 f., 28, 32, 35,
 37 f., 141 f., 144.
 Kavalskij, skriftställare. 141.
 Kéler Béla. 106, 115, 136, 157,
 165 f., 168.
 Kempe, E. 159.
 Ketten. 113.
 Keyser, M. 151.
 Kilpinen, E. 160.
 Kirilow, A. 147.
 Kirsch, E. 126.
 Kjellander, T. 157.
 Kjellström, S. 116 f.
 Kjerulf, C. 145.
 Kjerulf, H. 106, 112, 115 ff., 121,
 129, 133, 139 f., 147, 155, 157 f.,
 162.
 Klefström, F. 136.
 Klemetti, H. 82 f., 166.
 Klemowsky. 159.
 Kling, H. 145, 156, 167.
 v.Knorring, A. 133 ff., 137, 168.
 v.Knorring, C. 116, 122, 130.
 v.Knorring, M. 134.
 Knuts, H. 39.
 Knuts, K.H. 39.
 Kock, G. 113.
 Koenig. 139.
 Kolb, hr. 126.
 Kolmodin, I. 141.
 Komzak, K. 116, 145.
 Konsin, A. 105.
 Korganoff. 141.
 Korsman, A. 150.
 Korsman, C. 85.
 Koskelo, J. 122.
 Kosonen, A. 31.
 v.Kothen, A. 76, 124, 140, 147, 152,
 154, 162 f., 166 f.
 Kotilainen, O. 141 f., 152 f., 159,
 163.
 K.R. 80.
 Kranck, E.V. 32.
 Kranck, W.G. 130.
 Krank, A. 135, 137.
 Krebs. 148.
 Kreisler, F. 155, 158, 160, 165.
 Kreissler, frk. 116 f.
 Kreutzer, C. 121 f., 125.
 Krohn, I. 160, 164.
 Kromer. 136.

- Kschwitschkij, hr. 151.
 Kubelik, J. 150.
 Kuhlau, F. 106, 126, 156, 161.
 Kunze. 125.
 Kurtén, E. 118.
 Kuula, T. 99, 144, 147, 149 f.,
 153, 159.
 Kücken, F. 104 f., 111.
 Kühne, C. 70, 78, 105 ff.
 Kühne, E. 107.
 Kärkkäinen, R. 33, 53 f., 63, 74,
 145, 147 f., 152, 155 ff., 160.
 Kästner. 105, 114.
 Kölling. 116.
 Körli. 160.
 Körling, F. 160, 162, 164.
 Körling, S. 155, 158, 161 f.
 Körling, S.A. 132 f., 166.
 Körner. 122.

 L, signatur. 73.
 Labadi. 131.
 Labiade, W. 132.
 Labitzky. 145, 168.
 Lack, B. 157.
 Lacombe. 131.
 Lacomme. 149.
 La Forge, F. 157.
 Lagercrantz, W. 130.
 Lago. 111.
 Lagström, G. 118.
 Lalo, E. 122, 144, 149, 157, 165.
 Lambert, H. 133, 135, 137, 157.
 Landesberg. 141.
 Lange-Müller, P.E. 138, 143, 147,
 156.
 Lanner. 106.
 Lasareffskaja, fru. 163.
 Lasureva, fru. 143 f.
 Latann. 116.
 Leander, A. 108, 121, 123 f., 167.
 Leander, E. 83, 105, 109, 157.
 Leander-Flodin, A. 76, 109, 116, 126.
 Lefebier. 128.
 Lēhar, F. 157, 166.
 Leibrock, J.A. 157.
 Leino, J. 74.
 Lejdström, N. 157.
 Lemaire. 155.
 Leoncavallo, R. 120, 122, 127, 132,
 137 f., 158, 166.
 Lerche, L. 130.
 Leschetitzky, Th. 104.

 Leskovjan. 114.
 Lestate, frk. 152.
 Lidinia, L. 139.
 Liedberg, H. 111.
 Lietz, A. 45.
 Liljeblad, doktorinna. 118.
 Liljelund, Hj. 45.
 Liljeqvist, S. 76, 91, 137, 165, 168.
 Liljeström, A.A. 13-16, 32, 42-49,
 57, 68, 99, 106, 109-112, 114, 117.
 Limnell, K. 167.
 Lindahl, E. 153.
 Lindbau. 164.
 Lindberg, Frans O.S. 35, 37-40, 152,
 160, 164, 167.
 Lindberg, Fredy. 157.
 Lindberg, T. 150.
 Lindblad. 45.
 Lindblad, O. 105, 109, 113, 115 ff.,
 128, 130 f., 134, 140, 162.
 Lindblom, B. 63, 149 f.
 Lindelöf-Hurstinen, Th. 143, 149, 155.
 Lindén, G. 132, 137.
 Lindén, K.F. 53, 72, 74, 87, 131,
 141, 144 f., 151.
 v.Linder, jägmästare. 66.
 Lindfors, A. 70, 105 f.
 Lindgren. 156.
 Lindgrén, C. 134.
 Lindgren, H. 29, 49, 86.
 Lindgren, N. 63, 85 f., 112, 115 f.,
 118, 141, 143.
 Lindgren, T. 152.
 Lindholm, A. 52.
 Lindholm, E. 144, 149, 151.
 Lindholm, E.W. 61.
 Lindholm, O. 159.
 Lindroos, Hj. 151.
 Lindström. 52.
 Lindström, A. 154.
 Lindström, E. 45.
 Lindström, H. 150.
 Lindström, R. 159.
 Linné, fru. 109.
 Linsén, G. 109, 112 f., 121, 123 f.,
 128, 131, 134, 141, 145.
 Lisitz, R. 72, 150.
 Liszt, F. 81, 104, 107, 114, 116, 118,
 120, 122, 125 ff., 134-138, 140,
 142 ff., 148 f., 152, 158 f., 161,
 167.
 Lithoff. 128.
 Littson, E. 124.

- Ljadov, A. 158 f.
 Lorentz, C.J. 162, 164.
 Lortleberg. 163.
 Lortzing, A. 105.
 Lully, J.B. 126, 132.
 Lumbye, H.C. 109 f., 114, 122, 168.
 Lumme, A (pseud. f. A.A.Liljeström).
 123, 157.
 Lundahl, V. 56, 90, 146 f., 149 f.,
 152, 154 ff., 160.
 Lundberg, T. 52.
 Lundén, P. 157.
 Lundin, R. 164.
 Lundqvist, V. 45.
 Luther, M. 113, 115, 153.
 Luzzi. 149.
 Löfstrand, J. 149, 151, 167.
 Löwe (Loewe), C. 135, 140, 157.

 Maase, W. 163.
 Macbeth. 131.
 Mac-Master, G. 111.
 Madetoja, L. 152.
 Magistretti, L. 91, 98, 164.
 Maillart, L. 155.
 Malmqvist, C. 147.
 Malmström, C. 76, 107.
 Malmström, E. 137.
 Malmström, K.R. 100 ff.
 Mankell, (H?). 147.
 Mannerheim, A., se Ehrnrooth, A.
 Manvelotz. 110.
 Marcello, B. 106, 143.
 Marny, E. 122.
 Marteau, H. 85 f., 115.
 Martini, J.P.E. 165, 168.
 Mascagni, P. 113, 122, 137, 140, 144,
 150, 158, 167.
 Mason, I. 164.
 Massenet, J. 104, 107, 114, 120,
 128 f., 131, 133 ff., 138, 140,
 144, 151-156, 168.
 Mattei. 138.
 Mattsson, F.K. 45.
 Mayer, M. 113.
 Meder, fru. 151.
 Méhul, E. 159.
 Meissner, (C.Hj.?). 104.
 Melartin, E. 79, 129, 132, 135, 137,
 140-148, 150 f., 153, 155, 157 ff.,
 161, 163, 166, 168.
 Melin, L. 45, 90.

 Mellin, E. 133.
 Mellin, L. 90.
 Mendelssohn-Bartholdy, F. 17, 70,
 105-108, 111, 113, 115, 117-121,
 125, 132, 134, 139, 147 f., 152,
 156, 160, 164.
 Merikanto, F.F. 31.
 Merikanto, O. 31, 79, 81, 84, 99,
 113, 116, 120, 124, 127-149, 151,
 153-156, 158 f., 161 ff., 166, 168.
 Merkel, G. 117, 126, 139, 149, 167.
 Merowitsch, A. 78 f., 158 f.
 Merowitsch, E. 152.
 Merzdorf. 156.
 Messenger, A. 116, 154.
 Métra, O. 114, 167.
 Meyerbeer, G. 105, 107, 110, 112,
 114 f., 127.
 Meyer-Helmund, E. 104 f., 116, 125.
 Mickwitz, H. 78, 118.
 Mielck, E. 135, 143.
 Mikkola, V. 84, 132, 141, 145.
 Millöcker, K. 114, 135, 159, 164.
 Miskow, S. 137.
 Mohl, frk. 118.
 Moliis-Mellberg, G. 90, 155 f.
 Moliue, B. 141.
 Morduch, I., se Ekman, I.
 Morena. 130.
 Moring, K.J. 154.
 Moring, U. 119, 130, 136, 144, 162 f.
 Morley, T. 166.
 Moskwin, I.M. 135.
 Moszkowski, M. 113, 125, 135, 159.
 Mozart, W.A. 71, 105, 107, 112, 119 f.,
 122, 126, 129, 131 f., 140 f., 143,
 145-148, 151 f., 155, 161, 165.
 Murray, I.R. 153.
 Myddleton. 148, 156, 165, 167.
 Müller-Berghaus, K. 127.
 Myrberg, M. 156.
 Möhring, F. 131.

 - N -, signatur. 23, 71.
 Namyslows. 116.
 Naprawnik, E. 151.
 Nardini, P. 132.
 Nauklér, A. 154.
 Nauklér, F. 47.
 Neisser, F. 68, 70, 105-109.
 Neovius, frk. 129.
 Neovius, fru. 66 f.

- Neovius, prof. 66.
 Neruda, J. 105, 136, 155, 158, 160.
 Nessler, V. 107.
 Neumann, A. 114, 139.
 Neumann, C. 132.
 Nicolai, O. 137.
 Nielsen, C. 89, 99, 135.
 Nikolaj, friherre. 144.
 Niska, hr. 155.
 Nissinen, L. 33, 152.
 N.N., pseudonym. 143.
 de Nohl, O. 122.
 Nordenstreng, A.A. 53, 163.
 Nordin, T. 70, 108.
 Nordström, Johan Erik. 22, 29.
 Nordström, John. 17 f., 22, 24 ff.,
 121, 125, 128, 153, 156, 159 ff.,
 164 ff.
 Novaceck, O. 124.
 Novaceck, V. 124.
 Nyberg, E. 126 f.
 Nyberg, F. 37.
 Nyberg, I., frk. 127.
 Nyberg, Ivar. 17 f., 120 f., 126 f.,
 129 f., 134, 140.
 Nyberg, J. 113, 115, 117, 119, 142.
 Nyberg, M. 160, 167.
 Nyblom, K. 137.
 Nyman, A. 120.
 Nyman, G. 160.
 Nyqvist, Y. 159.
 Nyström, O. 159.
 Nyssönen, J. 91, 152, 154, 158 ff.,
 168.
 Öberthür, K. 107.
 Ockenström, A. 84, 107, 109, 116.
 Oertel. 145.
 Offenbach, J. 130, 151.
 Oginskij. 109.
 Ojala. 52.
 Ojanperä, A. 76, 106.
 Oldenburg, frk. 124.
 Oljemark, K.T. 100.
 Ore, A. 111.
 Orlego. 128.
 Oscheit. 145, 156.
 Ott, P. 12.
 Paasio, K.I. 37.
 Pabst. 129.
 Pacius, F. 17, 66 f., 106, 108,
 112-122, 124, 127 f., 130-137,
 139, 141 f., 145, 148, 154 ff.,
 161, 163, 168.
 Paderewski, I. 116, 128, 131, 138,
 159.
 Paganini, N. 143, 149, 155, 160, 164.
 Pahlman, E. 127, 130, 136, 165.
 Pakkala, T. 142.
 Palmgren, S. 79, 82 f., 99, 130, 132,
 135, 139, 143, 145, 147 f., 151-
 155, 157 ff., 161 ff.
 Palten, R. 163.
 Paradisi, P.D. 164.
 Parish-Alvars, E. 107.
 Parlow. 112, 114, 165 f.
 Parma, D. 91, 160, 163.
 Parus Ater, signatur. 80.
 Paul, G. 62 f., 120, 122-126, 129,
 139, 146, 150.
 Paulsen, F. 129.
 Pedersen-Tallroth, I. 146.
 Pehrson (Persson?), E. 164.
 Pergolesi, G.B. 18, 132, 139, 159,
 168.
 Pernu, kantor. 35, 140.
 Perón, T. 139.
 Peronnet. 133.
 Persfelt, B. 73, 91, 157-160.
 Peterson-Berger, W. 132, 135, 154,
 159, 162 ff., 168.
 Petterson, C. 116 f.
 Peuschell. 111.
 v.Pfaler, I. 153.
 Pfeiffer. 120.
 Pfeil, H. 106.
 Phail, M.L. 144.
 Pierné, G. 113, 122, 134.
 Plan, A., se Rythmén, A.
 Planquette, R. 106, 109 f., 146, 164.
 Ponchielli, A. 104, 127.
 Popper, D. 113, 124 f., 132, 134,
 138, 143, 157 f., 160.
 Poschner, A. 76, 134, 144, 157 ff.
 de Prado, E. 139.
 Prandini, U. 72, 143.
 Preissler, G. 105.
 Procopé, Hj. 163.
 Ptolemeus. 82.
 Puccini, G. 77, 137, 146, 149, 152,
 154-159, 164, 168.
 Puget, L. 137.
 Pugnani, G. 165.
 Puraschkewitsch, fru. 151.

- Rachmaninov, S. 153, 158.
 Radecke, R. 163.
 Raff, J.J. 116, 122, 124, 136.
 Raitio, E. 89, 136.
 Raitio, fru. 136.
 Rameau, J.Ph. 113, 152, 164.
 Ramsay, E. 103 f.
 Randel, A. 152, 164.
 Rautavaara, A.E. 154.
 Rautavaara, E. 76, 86, 89, 127, 130,
 132, 135, 137, 143, 153.
 Rautio, F. 136.
 Rebbeling, L. 117.
 v.Redwitz, O. 80.
 Reger, M. 143.
 Rehn, J. 61, 154.
 Rehnström, J. 154.
 Reichard. 114.
 Reimann. 142, 151.
 Reinhold. 122.
 Reinecke, C. 121.
 Reinshagen-Ganjeschin. 139.
 Reissiger, F.A. 125, 139, 155, 158.
 Reissiger, S.G. 157.
 Reitz, F. 84, 111, 122, 126.
 Reitz, H. 108.
 Relander, A. 106.
 Relander, E. 143.
 Renard. 120.
 Renqvist, H. 15 ff.
 Renyi, A. 164.
 Resch. 111 f.
 Reuter, J. 121.
 Rheinberger, J. 98, 111, 124, 132,
 138, 147, 149, 167.
 Rick, E.S. 164.
 Rickhard. 165, 168.
 Riedel, C. 167.
 Rieger. 12.
 Ries, F. 129, 153.
 af Riesenmann. 129.
 Rinck, Ch. 122, 144.
 Ritter. 122, 149.
 Ritz. 167.
 Rode, P. 105, 138, 150.
 Rogert, D.L. 106.
 Rolf, E. 150.
 Rolle, J.H. 162 f.
 Rolof, E. 157.
 Romberg. 116.
 Roos, A. 133.
 Roos, J. 10 f., 29, 100.
 Rosas, J. 131, 166.
 Roselli, F. 117, 122, 167.
 Rosenberg. 167.
 Rosenfeld, L. 137, 152.
 Rosengren, E. 164.
 Rossini, G. 105, 107, 115, 118, 131,
 136, 151, 156, 160, 163.
 Rubinstein, A. 107, 113, 116, 118,
 120, 124, 126, 131, 133, 136, 144,
 147, 151, 156, 159 f., 162.
 Runeberg, J.L. 79, 85, 152.
 Runeberg, W. 66.
 Rydberg, G. 104.
 Ryde, L. 35.
 Rythmén (Plan), A. 85, 117, 124,
 126, 132, 139.
 Röllig, E. 70 ff., 141.
 Saari, J. 130.
 Saarnio, T., med broder. 62, 161, 163.
 Saarnio, Y. 159.
 Sabatel. 156.
 Sahlström, A. 23, 45, 126, 138, 142,
 148, 150 f., 153, 155, 157.
 Sahlström, B. 45.
 Saint-Saëns, C. 107, 113, 120, 122,
 125, 129, 132 ff., 142, 144, 153,
 158, 164.
 Salo, A. 130.
 Salokannel, V. 59.
 Sandelin, T. 145, 155, 158.
 Sante, W. 70, 107 ff.
 de Sarasate, P. 111, 122, 125, 127,
 149, 160, 165.
 Sartorisio, G. 90.
 Savander, I. 137, 146, 151, 156.
 Schaeffer, J. 127.
 Schallert, M. 139 f.
 v.Schantz, F. 121, 157.
 Schastowa, fru. 168.
 Schaumann, fru. 141.
 Schill, E. 136.
 v. Schillings, M. 142, 151.
 Schischkin, A. 117.
 Schleue, A. 141.
 Schlägel. 122.
 Schlömer. 163.
 Schmeling. 128.
 Schneevoigt, G. 81, 86, 113, 125.
 Schneevoigt (Sundgren), S. 78, 86,
 92, 116, 125.
 Schneider, F. 111.
 Schollander, S. 137, 145.
 Schramm, löjtnant. 122, 124.

- Schrammel, J. 116.
 Schreiner. 107, 123 f., 167.
 Schröder, C. 145.
 Schröder, Christian. 151.
 Schröder, H. 74.
 Schröder, T. 151, 155.
 Schubert, F. 70, 98, 105 ff., 109,
 113-116, 118, 120, 122, 124, 126 f.,
 129, 132, 135 ff., 139 f., 143,
 145-150, 156, 160 ff., 166.
 Schultze, M. 116.
 Schumann, R. 98, 105, 107, 111,
 113-116, 120, 124, 127, 129,
 134 ff., 138, 143, 145, 152, 154,
 158. 168.
 Schwab, G. 80.
 Schwebach, B. 154.
 Schwenke. 119.
 Schütt. 116.
 Schäfer. 136.
 Schäffer. 116, 139, 166 f.
 Sederholm, H. 129.
 Segerdahl, hr. 146.
 Sehlstedt, E. 135, 137, 148.
 Sellenik. 128.
 Sergejeff. 152.
 Servais, A.F. 124.
 Sgambati, G. 39, 143.
 Sibelius, J. 71, 77 f., 81, 83 f.,
 89, 92, 99, 107, 116, 120, 125,
 127-132, 134 f., 137-154, 156-161,
 163, 166, 168.
 Signell, S. 40.
 Silbermann, J. 74, 145.
 Silcher, F. 167.
 Silén, A. 29.
 Silfverhjelms, E. 90.
 Silver, K. 150.
 Simili, P. 72, 154.
 Simon. 107.
 Simonetti. 128.
 Sinding, C. 126, 137 f., 142, 151,
 161, 164, 166, 168.
 Sinigaglia, L. 77, 154.
 Sitt, A. 81, 104.
 Siuhkonen, J. 57.
 Sivori, E. 105, 109, 112, 123, 135,
 137.
 Sjöblom, frk. 109.
 Sjöblom, S. 92, 166.
 Sjögren, E. 127, 129, 158, 164.
 Skalla. 147.
 Skog, A. 162, 164.
 Skoog, A.L. 144.
 Skough, Fr. 110, 114.
 Skrjabin, A. 158.
 Skutnabb. 45.
 Slonoff. 154.
 Smith. 116, 161.
 Smith, C. 136.
 Snellman, J.V. 140.
 Snåre, S. 100.
 Soetebier, hr. 163.
 Sommerfeldt, A. och N. 139, 141, 143.
 Sonck, L. 10.
 Sousa, J.Ph. 151.
 Sparapani. 140.
 Spennert, J. 91, 156.
 Spohr, L. 117.
 Spontini, G. 137, 149.
 Stadius, U. 100.
 Stavenhagen, B. 122.
 Stebbins, G. 162.
 Stein. 141.
 Steinberg, S. 74, 150 f., 158.
 Stempel, hr. 70, 108 f.
 Stenbäck, E. 38.
 Stenbäck, O. 47, 67, 85.
 Stenbäck, S. 47, 66, 75, 85, 103 f.
 Stenhammar, W. 111.
 Stenius, A. 29, 100, 132, 134, 139 f.,
 145, 147.
 Stenius, I. 153.
 Stenström, E. 153.
 Stenström, F. 16, 29, 49.
 Sterenius, hr. 62, 140, 146 f.
 Sternberg-Stjerna. 113.
 Stjernvall, E. 63.
 Stockman, D. 136.
 Stoll, frk. 126.
 Stopel, I. 158.
 Storgårds, G. 24, 38.
 Storgårds, I. 38, 160, 164, 166 ff.
 Stradella, A. 118, 124, 132, 149.
 Strandberg, frk. 104.
 Strauss, J. 110, 112, 114, 116, 127,
 135, 145, 151, 165, 167 f.
 Strauss, R. 98 f., 120, 135, 138,
 142 ff., 148 ff., 152 ff., 159, 163.
 Stuzmann. 166.
 Stünkel, P. 49.
 Ståhlbrand, O. 164.
 Sundgren, S., se Schneevoigt, S.
 Suolahti, O. 166.
 Suppé, F. 110, 114, 116 f., 136, 139,
 147, 155 f., 161, 165-168.

ACTA MUSICA

Källskrifter och studier utgivna av
Musikvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi

- I. Otto Andersson, utg. FREDRIK PACIUS' MANSKVARTETTER.
Åbo 1937.
- II. Otto Andersson, utg. "SÅNGBOK" "ÖSTERBOTTNISKA NA-
TIONEN TILLHÖRIG". Åbo 1942.
- III. John Rosas, utg. KÖRSÅNGER AV FREDRIK PACIUS.
Åbo 1959.
- IV. Karl-Johan Hansson KORALPSALMBOKEN 1697. En undersök-
ning av dess tillkomst och musikaliska innehåll.
Åbo 1967.
- V. Paavo Berglund A COMPARATIVE STUDY OF THE PRIN-
TED SCORE OF THE SEVENTH SYMPHO-
NY OF SIBELIUS. Turku 1970.
- VI. Fabian Dahlström MUSIKLIV I HANGÖ 1874-1914. Åbo 1976.

Distribution: Sibeliusmuseum, Biskopsgatan 17, 20500 Åbo 50.

ISBN 951-648-262-7